

REVISTA SOCIETĂȚII ROMÂNE DE SCIENCE FICTION ȘI FANTASY

FANTASTICA

DOSAR
CEHIA SF

PROZE
FOILETON
ESEURI
ARTICOLE
INTERVIU

CRISTIAN TAMAȘ · CRISTIAN TUDOR POPESCU · ELVIRA SOROHAN · JULIE NOVÁKOVÁ
ANTONÍN KUDLÁČ · EVA HAUSEROVÁ · IVAN ADAMOVIČ · ADELA DINU
ALEXANDRU LAMBA · IRVING T. CREVE · BOGDAN MIHĂILESCU · SORIN CAMNER
BOŽENA ČECHALOVÁ · PAVEL RENCÍN · JAROSLAV MOSTECKÝ · LUCIE LUKAČOVIČOVÁ
AUREL CĂRĂȘEL · DĂNUȚ UNGUREANU · MILOȘ DUMBRACI · ETA MEDREGAN
EUGEN CADARU · CRISTIAN M. TEODORESCU · CORNEL MĂRGINEAN

SUMAR

REDACTOR ȘEF

Cristian Tamaș

ECHIPA

Dănuț Ungureanu, *Redactor*
Silviu Genescu, *Colaborator*
Antuza Genescu, *Colaborator*

CONTACT

srsff@srsff.ro, *Redacția*

ONLINE

Florin Stanciu, *DTP, Admin*

LAYOUT

Revista Fantastica este o inițiativă a Societății Române de Science Fiction și Fantasy

Această versiune a revistei se distribuie gratuit pe siteul fantastica.ro

Revista Fantastica poate fi redistribuită de oricine, gratuit și fără modificarea conținutului.

Drepturile asupra conținutului aparțin în exclusivitate autorilor.

2

Dosar Cehia SF

PLANETA (POST) EDEN

de Cristian Tamaș

123

Fandom

CUM M-AM FĂCUT SOLARISIAN

de Dănuț Ungureanu

179

Confluente

EPIGENETICĂ ȘI MISTICISM

de Irvin T Creve

Cronică de film

EVA

111

de Bogdan Mihăileanu

CHAPPIE

113

de Sorin Camner

97

Eseu

LIBERTATE ȘI MANIPULARE

de Adela Dinu

PANORAMA SCIENCE FICTIONULUI CEH

de Ivan Adamovič

34

SF-ul ceh din primele patru decenii ale secolului XX a continuat să exploateze filiera narativă a lui Karel Pleskač anticipând societățile viitorului, dar este, de asemenea, fecund în texte evazioniste de aventură focalizate asupra explorărilor spațiului, „savanților nebuni”, civilizațiilor pierdute din inima Africii, și unor misterioase invenții tehnologice

DOSAR CEHIA SF

5	Cristian Tudor Popescu	KAREL ČAPEK - RÂSUL FANTAST
7	Elvira Sorohan	RĂZBOI CU SALAMANDRELE
10	Cristian Tamaș	UN AMBASADOR SEFIST
14	Julie Nováková	PIEȚE MICI, MINUNI DE PROPORȚII
20	Antonín Kudláč	FANTASTICUL CEH
27	Eva Hauserová	SF-UL ÎN CEHIA ȘI ÎN FOSTA CEHOSLOVACIE
43	Cristian Tamaș	JULIE NOVÁKOVÁ & LUCIE LUKAČOVIČOVÁ

PROZĂ

52	Julie Nováková	SIMFONIA DE GHEAȚĂ ȘI PRAF
62	Božena Čechalová	SPIRIT ȘI OPPORTUNITY
72	Pavel Renčín	STEAUA DRAGONULUI
79	Jaroslav Mostecký	CU TOPOARELE PE VIOLA
97	Lucie Lukačovičová	CATNIP

REGENZII

104	Alexandru Lamba	XENOS
107	Irvin T. Creve	HOȚUL CUANTIC
110	Adela Dinu	INSULA
113	Adela Dinu	SUB PIELE

FOILETON

119	Aurel Cărășel	MARGINEA CURCUBEULUI (XIII)
-----	---------------	------------------------------------

PROZĂ

130	Miloș Dumbraci	MINȚI DE DIAMANT
138	Eta Medreșan	RADIOGRAFIA UNUI PARFUM
147	Eugen Cadaru	PUBLICITATE
151	Dănuț Ungureanu	MARILYN MONROE PE O CURBĂ ÎNCHISĂ
176	Cristian M. Teodorescu	LANȚUL TROFIC

ȘTIINȚĂ

186	Cornel Mărginean	ORIGINILE ENERGIEI (IX)
-----	------------------	--------------------------------

DOSAR CEHIA SF

ARTICOLE

PLANETA (POST) EDEN

CRISTIAN TAMAȘ

**DE LA ROBOȚI BIOLOGICI,
SALAMANDRE VORBITOARE
ȘI FABRICANȚI DE ABSOLUT
LA NOUL COSMOPOLITISM**

„Chiar dacă texte remarcabile sunt publicate în cehă, română, maghiară sau sârbo-croată, etc., la nivel internațional au șanse minime de a fi observate. Chiar traducerea în limbi de comunicare la nivel mondial ca engleza, franceza, spaniola, germana, etc. nu sunt suficiente dacă locul de proveniență a narațiunilor nu este unul de prestigiu.

Putem remarca fără vreun efort deosebit bestsellere anglo-americe traduse în toate limbile europene, dar de ce fenomenul nu funcționează și invers? Prin urmare, cititorii din țările non-anglofone cunosc atât SFF-ul anglofon cât și literatura scrisă în limba lor vernaculară. De asemenea, autorii și editorii anglofoni (promovați de sistemul global editorial al AngloSFerei

și de mașinăria de produs bani de la Hollywood) sunt formatorii literari de opinie, de tendințe și de curente artistice.

Aceste tendințe răspândite peste tot în lume au ca rezultat un potop de georgerrmartini la mâna a doua, de terrypratcheți veleitari sau de pseudo-neilgaimani. Concluzia mea este că ideile originale incluse în texte non-anglofone nu au prea multe oportunități de a deveni cunoscute în țările dominate de limba engleză.

Jerzy Rzymowski, co-editorul revistei SF Nowa Fantastyka (Polonia)

Afirma cineva în 1992 că „există o cale de a ieși din marasm (ghetouri literare stăpânite de veleitari și nechemați care stimulează un gust îndoielnic și kitsch-ul literar de mari proporții): recurgerea la mării autori ai genului, situați inevitabil în sfera literaturii anglo-saxone. Așa au procedat și editorii francezi imediat după cel de al doilea război mondial și eforturile lor au fost încununete de succes, ei avându-i pe Gérard Klein, Daniel Walther, Michel Jeury și René Barjavel.”

Oare așa să fie? Traducerile și publicarea timp de întregi decenii la scară industrială de SFF anglo-saxon, nasc oare mari scriitori pe piețele de consum? Au fost Karel Čapek, Stanislaw Lem, frații Arkadi și Boris Strugațki, Vladimir Colin, etc., consumatori înveterați de SF anglo-american și copiindu-i pe „nemuritorii anglofoni” au învățat să scrie? Autorii galici menționați au reprezentat rezultatul traducerilor în franceză a capodoperelor pulp SF-ului de peste ocean?

După 25 de ani de aculturare anglo-saxonă în Europa de est a tuturor produselor de consum (inclusiv a SFF-ului, tot un produs de consum la scară largă), ne dăm seama că trecerea de la economia autarhic-comunistă la una deschisă pieței mondiale, a însemnat și înseamnă un singur lucru, import de

produse occidentale (sau orientale) și export de carne vie locală. A însemnat malinchism și mancurtizare, fetișizarea oricărei maculaturi trâmbițate a fi „în tendințe”, sau „la modă”, sau pe lista newyorkeză de bestsellere, imitarea și consumarea bovină a imbecilității unora și altora, convinși că reprezintă unicitatea și superioritatea absolută, nivelul maxim de creație acum și mâine și în vecii vecilor, amin.

„Cum funcționează un tip de model est-european în ceea ce privește ficțiunea speculativă? Imaginați-vă un neuron sau o stea gigantă: un Centru masiv al culturii globale și stelute separate ale unor culturi vernacular-locale conectate la centru prin dendrite sau jeturi de plasmă. Aceste stelute nu au nici o legătură una cu alta – cu excepția axei de comunicare care trece prin centru. Grupul nostru de stelute, adică de SFF, este format din Polonia, Cehia, Rusia, Ucraina și chiar și în grupul nostru relațiile nu sunt simetrice: traducerile polono-cehe (sau ceho-poloneze) au loc în ambele sensuri, dar și noi și cehii traducem mai mult din limba rusă decât în limba rusă.

Ce se întâmplă în alte grupuri/roiuri, aflăm doar când o anumită carte, un anumit autor reușește să aibă succes în Centru, adică în AngloSferă, pe piața americană. Pentru că astăzi presiunea culturii global-anglofone este devastatoare. E ca și cum ai sta sub o cascadă și ai încerca să scuipi în amonte – asta este imaginea reală a schimburilor culturale între orice grup/roi și Centru. Așa că acum pe planetă avem aceleași tendințe, aceleași bestsellere, aceleași nișe – iar în cazul SFF-ului, acesta fiind bine înrădăcinat în cultura pop – starea de fapt e și mai evidentă. Versiunile noastre SFF local-vernaculare diferă doar prin referințe istorice.”

Jacek Dukaj, scriitor SF (Polonia)

Și în ciuda faptului că numai suntem prizonieri în propria țară, tindem să ignorăm cam tot ceea ce se întâmplă în țările din jurul nostru sau din zona noastră geografică, fascinați cum sîntem de fata morgana nord-atlantică, de Centrul Galactic anglo-saxon. Iar cei din jurul nostru fac la fel. Și ei sînt hipnotizați și seduși, legănați în mrejele noii Circe. Adică toată lumea ignoră pe toată lumea, de parcă am trăi pe planete diferite. Planete nombriște și autiste. Sau, cum spune criticul literar Dan C. Mihăilescu: „mania unicității, narcoza regională, utopia insularizării și farmecele claustrofiliiei.”

Pentru că fiecare este unic și excepțional, bineînțeles.

Din motive obiective, desigur.

Toată lumea se raportează la cele mai avansate și bogate țări de pe glob. Care sunt îndeosebi cele anglo-saxone.

Și este normal să existe etaloane și repere.

Iar dacă îți ignori vecinii din diverse motive iar ei fac la fel, tot din diverse motive, ți se poate întâmpla pînă la urmă să mori singur și ignorat de toți, dar convins fiind de excepționalitatea destinului propriu.

Culturi diferite, limbi diferite, româna, o limbă neolatină este complet neinteligibilă pentru toți locuitorii statelor din jur iar limbile vecine (slave: ceha, slova, poloneza, bulgara, sîrbo-croata, slovena, ucrainiana, rusa), fino-ugrice (maghiara, estona, finlandeza), indo-europene (greaca, albaneza, lituaniana, letona) sînt complet neinteligibile pentru români. Și invers bineînțeles.

Deși diversitatea și bogăția culturală ale Europei tocmai de aici provin, din acest turn Babel, în special în estul Europei pentru că în vest nu sînt decît două culturi lingvistic vorbind, cea

neo-latină și cea germanică. Celticii au fost anglizați și francizați demult.

Și mai există și multă suficiență și convingerea că nimic interesant nu se poate întâmpla în Europa centrală și de est, decât poate catastrofe și nenorociri. La care se adaugă o mulțime de clișee, stereotipuri, șabloane de gândire și prejudecăți. Toate comune și reciproce, evident. Și o multitudine de complexe de inferioritate și frustrări mascate în aroganță și atitudini de superioritate.

Și pentru că limbile noastre nu sunt inteligibile reciproc, ne rămîne engleza. Și Google Translator J. Și poate un pic de curiozitate și bunăvoință față de oameni cu care avem în comun mult mai mult decât ne putem imagina.

Și receptivitatea față de literaturi SF care (cît se poate de obiectiv) sînt în unele cazuri mult mai cunoscute la nivel mondial decât SF-ul românesc (SF-ul ceh, SF-ul polonez și SF-ul rusesc, de exemplu).

„În Vechile Timpuri când lumea era mai puțin aglomerată și nu se publicau atît de multe cărți, asupra noastră se revărsa un veritabil corn al abundenței de traduceri SFF, romane și antologii și culegeri de povestiri din întreaga lume.

Editurile noastre aveau încă impresia că rolul lor era de a educa și informa masele finlandeze. Așa că aveam traduse în finlandeză, cărți science fiction din Rusia, Polonia, Danemarca, Italia, Franța, Japonia, etc. și da, chiar și din Marea Britanie și Statele Unite ale Americii! Și era interesant, și diferit și din păcate așa ceva nu se mai întâmplă. Majoritatea absolută din tot ceea ce se publică este din limba engleză. Sigur, există și ocazionale volume SFF și din alte țări, dar ca peste tot în lumea non-anglofonă ceea ce se traduce și se publică în materie de SFF este scris inițial în limba engleză.”

Jukka Halme, editor, critic, fan SF (Finlanda)

În ultimii ani am asistat la rarefierea surselor SFF și în peisajul editorial românesc. Se traduce mult dar se traduce preponderent dintr-o singură limbă, engleza. Aceeași situație este peste tot în lume, în lumea neanglofonă, bineînțeles, o sărăcire și uniformizare a viziunilor, a abordărilor și modului de gândire, o relație univocă de dominare culturală ale cărei repercusiuni sînt copierea facilă, servilă și conformistă,

importul mercantilist-consumist de pseudoforme literare („echivalentele literare ale unui big mac” cum le numește Stephen King) și încercările veleitarist-semidocte de aculturație ale acestora. În esență este vorba de macdonaldizare culturală globală, toată planeta citește în traducere sau în original cam aceeași scriitori anglofoni. Și vede cam aceleași filme, seriale, documentare și reality show-uri și ascultă cam aceeași muzică și se defulează cu aceleași „produse culturale”.

Cred totuși că împreună cu ceilalți europeni putem construi punți de comunicare și de dialog cu literaturi care au parcursuri și o istorie destul de asemănătoare.

Putem dialoga cu oameni care ne înțeleg pentru că împărtășesc cu noi experiențe istorice comune, au de multe ori aproape aceeași viziune, au parcurs și traversează aceleași etape. Proiectul nostru EUROPA SF reprezintă o excelentă oportunitate de a re-stabili dialogul inter-european al science fiction-ului. O restabilire într-adevăr, pentru că există o tradiție a colaborării și a dialogului încă din anii 60-70 ai secolului trecut. Este întotdeauna interesant să-ți dai seama cum ești văzut din afară, dincolo de percepțiile auto-subiective. Și sîntem încrezători că vor urma traducerile reciproce reînnodînd firul colaborării și dialogului între cele două culturi. Le mulțumim foarte mult tuturor celor care participă la proiectul nostru pentru amabilitate și solitudine și ajutor.

**KAREL
ČAPEK**

**RÂSUL
FANTAST**

CRISTIAN TUDOR POPESCU

În cazul literaturii imaginarului, stabilirea Contractului de Ficțiune este, evident, mai dificilă decât în cazul literaturii zis realiste, stresul de adaptare la care este supus cititorul fiind mult mai mare.

FRAGMENT

Marea problemă a oricărui autor de literatură a imaginarului – genul proximal al SF-ului, care presupune mișcarea textuală într-un univers cu écart apreciabil față de real – este verosimilizarea.

Cititorul trebuie considerat prin definiție o persoană recalcitrantă, puțin dispusă să accepte lucruri fundamentale diferite de ceea ce vede, aude, pipăie, gândește. În cazul oricărei forme de literatură trebuie stabilit așa-numitul Contract de Ficțiune, între emițătorul și receptorul textului, pe baza căruia receptorul „își suspendă voluntar incredulitatea” (Gérard Cordesse). Altfel, dacă în carte scrie „era soare” și te uiți pe fereastră și vezi că plouă, arunci cartea cât colo.

În cazul literaturii imaginarului, stabilirea Contractului de Ficțiune este, evident, mai dificilă decât în cazul literaturii zis realiste, stresul de adaptare la care este supus cititorul fiind mult mai mare.

Și atunci, autorul utilizează tot felul de „trucuri” menite să-l facă pe cititor să alunce pe nesimțite „altundeva și mâine”. H.G.Wells, de pildă, recomanda ca, îndată ce convenția fantastică a fost enunțată, tot ceea ce urmează trebuie să se supună regulilor realismului celui mai strict, acumularea de detalii prozaice despre inexistent urmând să facă la un moment dat „masă critică” și să-l arunce pe cititor în universul imaginat – „Războiul lumilor” rămâne un triumf al acestei metode.

Philip K. Dick, un alt titan al genului, este adeptul detaliului șoc care intervine brusc într-o narație aparent terre à terre, declanșând un arc voltaic între cititor și text – „Joe Chip apăsă pe clanță. Clanța spuse: Cinci cenți”.

Ray Bradbury folosește forța imaginii poetice, care poate face uitate orice aberații tehnice și chiar logice ale lumii inventate.

Lem și Borges fabrică niște colosale bibliografii și istorii apocrife. Iar la alți autori pur și simplu nu se poate decela modalitatea prin care reușesc să te atragă dincolo de real: un exemplu perfect – singurul Dino Buzzatti.

Karel Čapek se deosebește de toți aceștia prin faptul că, aparent, nu dorește să verosimilizeze nimic. Speculația științifică este nebuloasă (deși, sau tocmai pentru că, scriitorul Čapek este inventatorul unui concept „științific” superfecund pentru SF – robotul), peste amănuntele logice se trece pur și simplu, textul nu are valențe poetice, predomină enormul, grotescul, fabulosul.

Čapek reușește totuși să cupleze cititorul la textul său, și o face slujindu-se de umor – o soluție minimală, totuși, retezând acel sense of wonder de care vorbesc americanii și deschizând calea spre categoria interesantului.

Câteva exemple din „Fabrica de absolut”:

„Dumnezeu nu e chiar atât de nesfârșit cum spun catolicii; are în medie, vreo cinci sute de metri, dar la margini e ceva mai slab”;

„Ne luăm angajamentul să Vă (e vorba tot de Dumnezeu – n.m.) fabricăm cu discreție, fără întreruperi, într-o cantitate căreia vom conveni; în schimb, Domnia Voastră se angajează să renunțe la orice manifestare divină, pe o rază de atâția și atâția metri de locul de producție”;

„Un moment. Lansați imediat denumirile automobil, atomotor, atomotivă, s-a înțeles?”;

„Războiul anglo-japonez oprit. Motivul: lipsă de interes din partea opiniei publice”.

Acest „făcut cu ochiul” al autorului conține, dincolo de umorul de bună calitate, mesajul „Nu luați lucrurile prea în serios!” care te face să citești mai departe. O încrâncenare logic-descriptivă, placată pe inconsistența ipotezelor „științifice”, ar fi dus la rezultate catastrofale – pericol pe care Čapek, cu instinctul său de mare scriitor, îl evită elegant.

Și odată ajunși în lumea lui Čapek, ce ne așteaptă acolo? Epică, personaje, imagini de neuitat? Nicidecum. Loc de toate acestea țin la Čapek, ideile (a studiat filosofia). El este un excelent eseist. Pentru că face parte dintre cei care cred că o idee se poate exprima cel mai bine punând-o într-o povestire, a scris „Război cu salamandrele” (transparentă satiră a fascismului și a totalitarismului în general), „R.U.R.” (echivalentul cehesc al lui „Brave New World”), „Kraťatit” (un fel de „Hiperboloid al inginerului Garin”), „Rețeta Makropolos”, „Boala albă”, „Fabrica de absolut”.

„Fabrica de absolut” este rezumabilă într-o singură frază, ce-i drept extraordinară:

Nici credincioșii, nici ateii nu au nevoie de un Dumnezeu adevărat și activ”.

Religia nu are de ce să-l introducă pe Dumnezeu în lume. Orice religie.

Or, inginerul Rudolf Marek chiar asta face. Îl fabrică pe Dumnezeu în cantități industriale și-l aruncă în lume.

Rezultatele sunt terifiante.

Pioșenia, iubirea de aproape, actele caritabile adunate puhoi la scară planetară, distrug pur și simplu omenirea. Relațiile economiei de piață sunt compromise, crizele de supraproducție provocate de munca dezinteresată alternează cu penuria și recesiunea.

Începem să ghicim în spatele bisericii o altă țintă a satirei lui Čapek, care ține tot de religie: comunismul.

Catastrofa pe care o va provoca încercarea de a face societatea să funcționeze pe principiile eticii și echității, altruismului și sacrificiului de sine, și nu pe baza legilor naturale (rapacitate, egoism și profit) ale economiei de piață, este intuită de Čapek cu o mare forță vizionară:

„ – A pus stăpânire pe amândouă. A înșfăcat și industria și masele. În felul ăsta are în mână totul. După toate aparențele, vizează dominația mondială. Da, da, așa stau lucrurile, dragă Marek.”

G.H. Bondy, bancherul de geniu care expoltează ideile inginerului Marek, spune profetic:

„În decursul istoriei, lucrurile cele mai lipsite de sens au fost întotdeauna planurile precise, aplicate cu obstinată consecvență.”

Iar inginerul Marek pune epitaful: „Revoluție poți face oriunde vrei, numai în organele administrației nu; de-ar fi să pui la cale și sfârșitul lumii, ca să reușești trebuie să distrugi mai întâi Universul și abia pe urmă autoritățile publice. Da, Bondy, așa stau lucrurile. În al treilea rând, s-a apucat, asemenea celui mai naiv dintre teoreticienii comuniști, să suprimă moneda, paralizând în felul acesta, dintr-o dată, circulația produselor. Habar n-a avut că legile pieții sunt mai puternice decât legile divinității. N-a știut că producția fără comerț e pur și simplu un nonsens. N-a știut nimic.”

E de mirare cum s-a tipărit în România comunistă această carte, a unui mare satiric, esențial și virulent anticomunist încă de pe când reptila se afla în ou – „Fabrica de absolut” a fost scrisă în 1921.

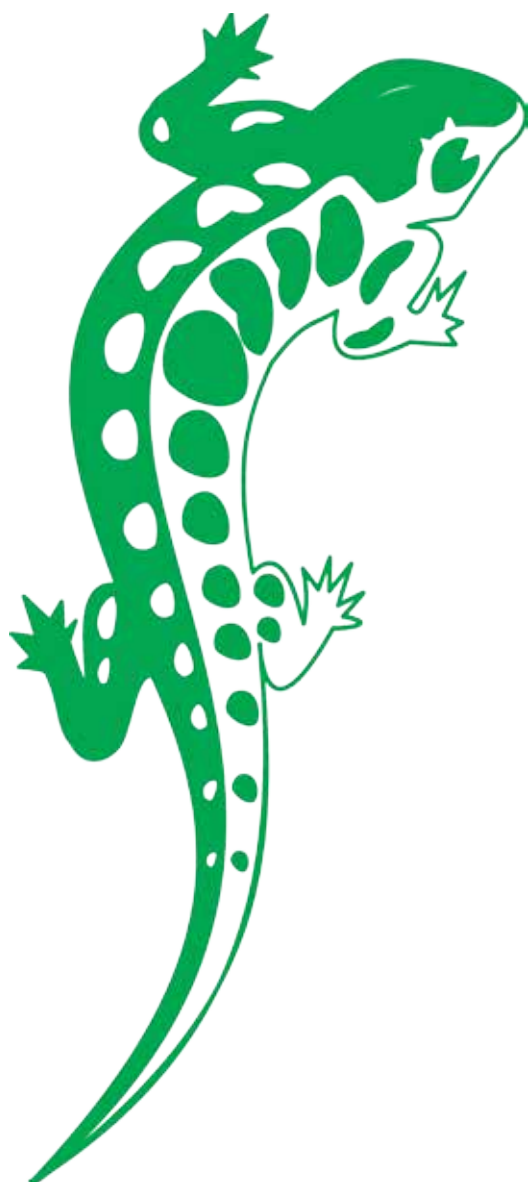
Încă o dovadă că admirabila noastră cenzură cea de toate zilele, fie n-a vrut, fie n-a știut unde să se uite.

Textul a fost publicat în revista Fantastica cu permisiunea autorului. Îi mulțumim.

RĂZBOI CU SALAMANDRELE

UN ROMAN AL ECOLOGIEI UMANE

ELVIRA SOROHAN

Romanul este unul science fiction. Anti-imperialist în sens larg anticipând invadarea estului Europei atât de imperialismul fascist cât și de către imperialismul comunist, simetric oricărui alt imperialism

Nu o dată literatura a dat replica, specific fabulatorie, doctrinelor politice sau filosofice. Și asta mai ales în epocile când o astfel de doctrină a fost dominantă. E dovedit meritul literaturii de a fi participat intens și subtil la configurarea istoriei spiritului, pentru că, mai mult decât îl reflectă, uneori îi intuiește și chiar îi influențează evoluția. Literatura însăși e o creație a spiritului, ludic în forma reprezentării și grav în substanță. Dimpotrivă cu posibilitățile date de complexitatea și libertățile speciei, romanul deține și privilegiul dezbaterii momentelor de criză care inflamează umanitatea unui timp. O poate face în registru serios-impressionant sau în excese analitice discret minate de un umor conținut, dar nu mai puțin îngrijorător. Acest al doilea tip de experiență romanescă i-a reușit exemplar lui Karel Čapek nu numai în „Fabrica de absolut” (1922), dar și în „Război cu salamandrele” (1936), roman ce pare o continuare a celui dintâi prin personaje și discurs excesiv.

Numai că este extrapolat la o altă,realitate". Paradoxal, se poate spune că Čapek e un umorist grav, care incită la meditație și niciodată la râs frivol. Și asta pentru că umorul lui e al unui vizionar care scrutează esențele, adevărurile verificate de trecerea timpului. Recitit după șapte decenii de la publicarea lui, romanul „Război cu salamandrele”, ca imagine a oricărei expansiuni, amenințătoare pentru anumite colectivități umane, e foarte actual. Ficțiunea, deși e orientată spre viitor, fără să neglijeze trecutul, nu-și revendică atributul de „science”, în accepția dată unui anume gen de literatură, în care s-ar încadra mai curând „Fabrica de absolut~ sau piesa „R.U.R.” (Rossum's Universal Robots, 1920). Știința posedată de scriitor, cum se deduce din acest roman al proliferării îngrijorătoare a salamandrelor, e una a istoriei și nu una dintre științele exacte.

Umanitatea e avertizată asupra unor pericole majore, o dată mai mult înțelese în epoca globalizării intens programate. Este un roman cu substanță densă, vizând acțiunea de cultivare a unui fenomen ce devine agentul dezagregării celui care l-a cultivat. Întrucât romanul e o alegorie, se ivește întrebarea: Cine sunt salamandrele care tind să înece pământul, ce figurează ele? Timpul expansiunii lor a trecut sau privește și viitorul? Interpretarea reducăționistă de până acum, că ar fi fost figurat doar pericolul fascismului, trebuie luată ca definitivă?

Discursul romanului vizionar, citit astăzi, dintr-o perspectivă istorică îmbogățită de închiderea erei de aproape un secol de comunism sovietizant, capătă noi interpretări. Ni se pare a fi de orizont istoric mult mai larg decât interpretarea cantonată la momentul apariției fascismului, crezut de Ov. S. Crohmălniceanu a fi fost favorizat de sistemul imperialist. Era un punct de vedere atunci credibil întrucât, pe de o parte, era favorizat de informația, mult speculată, că scriitorul ceh a avut vederi de stânga și ca ziarist. Iar pe de altă parte, prefața criticului apare în 1964, când limbajul agresiv al criticii avea o singură direcție. Se vitupera numai contra imperialismului occidental tocmai atunci când estul Europei suporta atât de greu imperialismul comunist, simetric oricărui alt imperialism. Și au fost atâtea în istorie, nu unul singur, cum se acuza atunci.

Credem că extrapolările sensului romanului se pot înmulți, dacă acoperă analogic orice expansiune periculoasă provocată de om contra omului. În fond, salamandrele sunt o variantă biologică, pe aceeași temă, a roboților mecanici din „R.U.R.” Ambele „specii” vor tinde să semene într-atât cu speța umană până acolo încât să o anuleze și să i se substituie total. Asupra actului suicidal al omului meditează și invită la meditație autorul. Căutările minții umane care depășesc limitele umanului, în vinovata dorință a înnoirii profitabile, material și egoist interesate, nu mai seamănă întru nimic cu generozitatea suicidală

a gestului prometeic. Lăcomia nu are nimic măreț, deci nimic tragic. Sedus de câștig, homo sapiens se alienează treptat și ireversibil.

Originalitatea lui Karel Čapek consistă și în aceea că e un imaginativ atât de înzestrat, încât nu se sfiește să lase la vedere mecanismul invenției exacerbate, parcă spre a o discredită dezinvolt. Duce până la ultima limită amplificarea temei și angajarea tuturor artificiilor narative de construcție a romanului, nu fără un rost ostentativ. Inflația verbală naște ironia. La încheierea lecturii ai impresia că acesta e ultimul roman, că specia trebuie să moară de istovire a propriilor posibilități. Întocmai ca și proliferarea tematică a inumanului creat prin epuizarea inventivității umane.

Ca ficțiune profetică, „Război cu salamandrele” duce până la absurd ideea unui căpitan de vas, cucerit de inteligența acestor animale marine, cum că ele ar putea deveni mână de lucru gratuită pentru pescuirea perlelor. Prin mijlocirea unui portar praghez, domnul Povondra, care îl introduce la director, căpitanul mitoman vinde afacerea industriașului veros, directorul Bondy (aceiași personaj care, în „Fabrica de absolut”, conduce profitabila industrie a carburatoarelor atomice). Lacom de câștig, acesta stipendiază înmulțirea salamandrelor pe care le vinde peste tot în lume ca prestatoare de munci grele, convenabile șefilor, pentru că, la început, aceste animale – supranumite „draci de mare” erau mute. Nu articula sonor decât un simplu „Ta, ta”, umoristic de mult folosit în prima parte a romanului. Acest sistem economic de comunicare îi contaminase și pe oameni. De altfel, în tot romanul ironia și umorul conjugate ies adesea la suprafața tonului și expresiei, dar sunt strunite, având în vedere că alarma scriitorului viza o problemă gravă, un pericol alegorizat prin salamandre. Este șarjată, prin exagerare, reclama de toate felurile în favoarea acestui comerț cu salamandre. Sunt introduse în pagină zeci de tăieturi din ziare, procese-verbale, afișe și apeluri în limbi diferite, chitanțe, anchete, cărți de vizită etc., toate marcând febra care duce la formarea unui trust al salamandrelor și, culmea, chiar a unui „Salamander Syndicate” și a unui cartel alimentar pentru hrana ieftină destinată acestor ființe crezute a rămâne sclavi ai oamenilor.

Delirul atinge apogeul atunci când se face istoria speciei, se organizează congrese pe tema psihologiei salamandrelor. Savanții, presimt amenințarea, se ceartă între ei la modul serios, iar unii propun extirparea lobului frontal, care s-ar putea face vinovat de emanciparea acestei specii. Eram la ora literaturii europene când utopia era întoarsă pe dos de mării scriitori ce au impus genul distopiei-avertisment, o literatură chemată cu necesitate de comunismul ce amenința Europa, de la Atlantic la Urali. Dar, în roman aluziile par să vizeze cu precădere sloganurile doctrinei germane a anilor '30, mai ales când se vorbește de „rasa superioară”,

„rasa pură a salamandrelor” ce au nevoie de „spațiu vital” mai larg, de militarizarea lor etc. în mod excepțional, romanul acesta al lui Čapek propune, în secțiuni succesive, delirul utopiei construite pe potențe necunoscute, urmată de spaima de această himeră care impune căutarea soluției de a se debarasa de ea prin renegare. Alegoria politică poate ține de istoria momentului, dar și de cea imediat următoare, întrucâtva anticipată. Discursul romanului a mult mai general. E și anamneză și anticipație.

Autorul plusează mereu ostentativ și atunci când discută în exces ironic despre viața sexuală a salamandrelor, cu amănunte dizgrațioase, dezgustătoare. Grotescul vizual și olfactiv își află în aceste descrieri locul privilegiat. Comerțul cu salamandre e atât de prosper, încât se propune organizarea unui regim uman de educație pentru aceste viețuitoare și colonizarea lor ordonată. Inteligența lor e stimulată până acolo încât din rândul lor se ridică un savant în geometrie neeuclidiană, a cărui erudiție o încântă pe celebra și generoasa doamnă Maria Dimineanu (sic!), pasionată militantă pentru cauza salamandrelor. Presa, foarte activă în exagerări propagandistice, scria despre „Secolul de aur al Salamandrelor”. Paroxismul fenomenului e și punctul maxim al construcției romanului, după care, anticipând, în cunoștință de cauză asupra creșterii și decăderii puterii în istorie, scriitorul pregătește declinul. De altfel este și amintită cartea lui Spengler, „Declinul Occidentului”. Exacerbările se țin lanț și toate alimentează ironia specifică autorului, construită cu aceeași tehnică și în „Fabrica de absolut”.

Disproporționată ca întindere narativă, dar densă în evenimente semnificative propuse meditației cititorului, e partea ultimă a romanului. Această parte a treia și ultima poartă chiar titlul dat întregii cărți. În spirit ironic, autorul se lasă concurat de un comentator al evenimentelor, colecționar de tăieturi din ziare pe tema răspândirii salamandrelor în lume, bătrânul portar Povondra. El e un fel de raisonneur naiv al întâmplărilor, când mândru că l-a introdus la director pe marinarul aducător al primelor salamandre, când apăsător de vina că a înlesnit astfel fenomenul periculos. Citind ziarele, el presimte războiul și discută cu soția evenimentele cam în genul Conului Leonida. Încearcă să se autoliniștească la gândul că țara lui, Cehia, nu are ieșire la mare, ca să aibă salamandre și, deci, rămâne neutră. Conflictul cu salamandrele cuprinde întreaga lume, cataclisme naturale lovesc America și China, întregi continente se scufundă, apele, mediu propice al noilor stăpâni acoperă totul. Orașele, creație artificială a omului, dispar sub ape, în loc apar mici insule pe țărmul cărora se lăfăie progeniturile speciei cuceritoare. Catastrofa ecologică pune în primejdie speța umană. Cu cât cresc șansele de înmulțire a salamandrelor, cu atât se subțiază șansele de viitor ale umanității. Detaliile acestor zeci de pagini absorb

atenția cititorului și îi inculcă treptat un sentiment de teamă și nevoia de a respira liber renunțând la lectură.

Viitorul pare să fie al salamandrelor care sunt peste tot. „Chiar și în inima Pragăi din râul Vltava, tocmai în fața Teatrului Național, ieșise din apă un cap mare, negru, care înainta încet împotriva curentului”. Atunci, cuprins de frig, domnul Povondra exclamă că „a venit sfârșitul lumii”, cade bolnav și nu mai speră decât să fie iertat de urmași.

Romanul se încheie la fel de original cum este în întregime construit, cu un dialog al scriitorului, demiurg al ficțiunii amenințătoare, cu glasul său lăuntric. Exact aici ni se sugerează că am parcurs un roman al ecologiei umane și al nevoii de a apăra rațional mediul natural și moral propice vieții normale a omului. Glasul îi cere scriitorului să nu-l lase pe domnul Povondra să moară sub apăsarea vinei, să facă ceva. Scriitorul răspunde: „Crezi că din vina mea sunt pulverizate continentele, crezi că eu am vrut acest sfârșit? Asta a fost logica evenimentelor. Pot eu să schimb cursul?... am avertizat omenirea la timp... nu oamenii au vrut-o?... toți suntem vinovați” (s.n.). Dacă omenirea s-a îndreptat orbește spre pierzanie, înseamnă că ea trebuie să se regenereze, cum teoretizează intelectualii. Astfel se apare scriitorul, prezicând în cele din urmă războiul „salamandrelor contra salamandrelor”, un sfârșit învățat de la maestrii lor, oamenii. Atunci pământul va fi devenit un mit, despre el „se va spune că a fost leagănul civilizației omenesti...”. Și aici e o idee de filosofie a istoriei verificată în fenomenul creșterii și descreșterii imperiilor. Tot acest epilog are o importanță filosofică esențială pentru ecologia umană.

A spune că acest roman al lui Čapek e postmodern ar fi o încadrare pe cât de banală, tot pe atât de vagă, de inexpresivă. Este o carte care conține în ea toate vârstele romanului și ceva în plus: ideea! În sinteză, ideea privește efectul de bumerang pedepsitor al oricărui fenomen social excesiv.

© Elvira Sorohan & România Literară

Textul a fost repostat cu permisiunea autoarei și a revistei România Literară. Le mulțumim.

JAROSLAV OLŠA JR.

UN AMBASADOR SEFIST

CRISTIAN TAMAȘ

*Visul intelectualului român este
să fie ambasador la Paris*

Cristian Preda

„Mai bine ne reprezintă un intelectual în străinătate, decât vreun politruc oligofren sau securist semi-analfabet, îngălat, corupt și bișnițar căruia vorbitul într-o limbă de circulație îi provoacă o acută febră musculară la antebrațe.” – Vox Populi

Își mai amintește cineva cine au fost Jean de Dinteville și Georges de Selve? Au devenit cunoscuți în posteritate numai datorită faptului că au fost immortalizați de Hans Holbein în celebra sa pictură din 1533, „Ambasadorii”. Sic transit gloria mundi.

Dacă ar trebui să menționați un ambasador pe cine ați alege? Pe tavișci Oleg Sergheevici Malghinov sau pe Sir Paul Brummel? Un neo-Vîșinski (originalul a fost trimis în 1945 de dictatorul Stalin în Regatul României pentru a impune bolșevismul și sovietizarea țării) sau un gentleman britanic care a avut curtoazia să învețe limba română?

Ce înseamnă să fii un „bun” ambasador? Cum se poate evalua eficiența unui ambasador? Prin gradul de aderare la regulamente și proceduri și legislație? Prin bifarea unor nesfârșite participări la tot felul de evenimente, multe dintre ele simple mondenități? Prin numărul de recepții și cocktailuri și garden party-uri pe care le organizează și la care participă? Prin modul în care controlează mica enclavă numită „ambasadă”, al cărui teritoriu, personal și vehicule se

bucură de imunitate diplomatică? Prin numărul și calitatea rapoartelor trimise la centru? Prin cantitatea de tratate, înțelegeri și memorandumuri semnate? Prin eficacitatea propagandei, adică „întreținerea de relații amicale”? Prin facilitarea de schimburi comerciale, culturale, științifice, militare? Prin numărul de intervenții în politica internă a statului care-l găzduiește?

Precum specia umană, și ambasadorii/diplomații (din punct de vedere antropologic și istoric) acoperă un întreg spectru, de la sublim, oameni care și-au pus în pericol propriile vieți pentru a le salva pe ale altora (japonezul Chiune Sugihara, consul general în Lituania (la Kaunas în 1940-1941), portughezul Aristides de Sousa Mendes (consul la Bordeaux în 1940-1941), suedezii Raoul Wallenberg, însărcinat cu afaceri în Ungaria fascistă și Gustav Harald Edelstam (1913-1989), ambasador în Chile (1972-1973), au salvat mii de oameni, depășindu-și în mod flagrant atribuțiile, împotriva totalitarismului ale unor dictaturi) până la abjecție (ambasadorul nazist la București, Manfred von Killinger care s-a sinucis pe 2 septembrie 1944 în sediul ambasadei, după ce deschisese focul asupra celorlalți camarazi fasciști; tavișci luri Andropov, ambasadorul sovietic la Budapesta între 1954-1956, care a orchestrat

Particularitatea ambasadorului Jaroslav Olša, Jr. este pasiunea sa pentru science fiction, a fost și este fan SF, editor, publicist, antologator, bibliograf, traducător.

zdrobirea revoluției anticomuniste; tov. Andropov devenind ulterior dictatorul Imperiului Răului între 12 noiembrie 1982 – 9 februarie 1984), la imbecilitate (Nevile Henderson, ambasador britanic în Germania nazistă între 1937-39 și un specimen al găștii Cliveden de filonaziști – ironizat de colegii din Foreign Office ca „our Nazi ambassador in Berlin” – care și sfătuia conaționalii fotbaliști din echipa Angliei să nu ezite să folosească salutul hitlerist în deschiderea meciului de la Berlin cu echipa mult-prea-fălosului-reich-de-o-mie-de-ani) sau o numire considerată ridicolă (actrița Shirley Temple, ambasadoare în Cehoslovacia între 23 august 1989 – 12 iulie 1992), dar care s-a dovedit a fi una extrem de potrivită, Shirley Temple susținând și promovând opoziția democratică cehă în lupta împotriva totalitarismului comunist.

Un întreg spectru, de la absoluta nulitate (destui indivizi semi-analfabeți transformați în mici satrapi care și-au terorizat și-și terorizează „supușii”, șantajându-i, terorizându-i, amenințându-i, turnându-i la „centrală”) până la un remarcabil prestigiu intelectual (Thomas Jefferson – primul ambasador american la Paris; Benjamin Franklin – primul ambasador american la Londra; Talleyrand – ambasador la Londra; Metternich – ambasador austriac la Berlin și Paris; Otto von Bismarck – ambasador la

Moscova și Paris; Irving Washington – ambasador american la Madrid; Salvador de Madariaga – ambasador spaniol la Washington și Paris; scriitorul Ivo Andrić (laureatul premiului Nobel pentru literatură) – ambasador al Regatului Iugoslaviei la Berlin; poetul chilian Pablo Neruda – ambasador la Paris; poetul mexican Octavio Paz – ambasador în India; poetul grec Giorgios Seferis – ambasador la Londra; laureatul portughez al Premiului Nobel pentru medicină, António Moniz (inventatorul lobotomiei) – ambasador la Madrid; economistul american J. K. Galbraith – ambasador la New Delhi; suedeza Alva Myrdal – ambasadoare în India, Myanmar (Birmania) și Nepal; peruanul Javier Pérez de Cuéllar (cel de al cincilea Secretar-General al ONU) – ambasador la Berna, Moscova, Varșovia, Poland, Caracas și Paris; U Thant (cel de al treilea Secretar-General al ONU) – ambasador la ONU).

De la o carieră de-o viață a unor funcționari diplomați (unii fiind doar bugetari de lux/protocoliști/sinecuriști ai un regim/guvern/sau partid) trimiși de colo prin lume, până la prestigiu, competență și eficiență (intelectuali de renume). De la profesionalism, până la amatorism de-o viață, deghizat în experiență și competență, adică pur instinct de supraviețuire a unor animale politice.

E important ca ambasadorul să cunoască limba țării unde este

trimis, contează să fie familiarizat cu respectiva cultură și civilizație? Dacă nu știe nimic despre locul unde este numit, se străduie măcar să învețe, să înțeleagă, să integreze ceva într-un tablou unitar? Contează să aibă măcar o minimă cultură generală? O minimă pricepere a diplomației?

Conceptul de „ambasador” provine din secolul al XIV-lea iar termenul modern derivă din italianescul „ambasciatore”, reprezentantul personal al unui șef de stat (sau al unui stat) într-un alt stat, un rang înalt în ierarhia diplomatică, un produs al „bizantinei” politici a orașelor stat italiene din evul mediu care încercau să-și creeze alianțe și să păstreze pacea iar comerțul să înflorească. Căci italienilor trebuie să le mulțumim pentru capitalism și pentru toate binefacerile trecute, prezente și viitoare. Doamne ajută și ne ferește de cel rău, roșu sau brun, de democrație și de cleptocrație. Căci de dictaturi am tot avut parte și noi și părinții și bunicii noștri.

Din 1815, de la Congresul de la Viena, rolul și responsabilitățile unui ambasador au fost statuate și reglementate, codificate la nivel internațional. În cazul nostru, primul ambasador român a fost Ion Bălăceanu (25 ianuarie 1828, București – 22 decembrie 1914, Nisa, Franța); politician, ministru de externe în 1876 și asta deoarece Imperiul Austriac

a fost primul stat care a recunoscut independența statului român, iar la 11 septembrie 1878 agenția diplomatică română de la Viena a fost ridicată la rangul de legăție (ambasadă), reprezentanța română de la Viena devenind astfel prima ambasadă a României.

Teoretic, ambasadorul are un rang diplomatic suficient de înalt încât să poată avea acces la șeful statului gazdă. În realitate, un ambasador american, german, britanic, francez sau rus și chinez, etc. are cu totul un alt prestigiu și o altă putere de influențare decât ambasadorul republicii Papua Noua Guinee sau Botswanei, să zicem. Desigur, că în ultimii o sută de ani, rolul și responsabilitățile ambasadorilor s-au redus de la acela de semi-zei (aproape) în multe cazuri la unul de reprezentant al unui guvern oarecare, de „tonomat” și de „megafon”, de „antena” care raportează tot ce mișcă în țara unde se află.

Un ambasador reprezintă interesele, politica și strategia unui stat în alt stat, entități aflate în relații diplomatice. Interesele pot fi multiple: economice, politice, militare, culturale iar politica unei mari puteri diferă de cea a unei țări mici sau mijlocii. Așadar un „bun” ambasador ar trebui să fie atât un „manager”, un administrator, un excelent negociator, o persoană respectată și respectabilă, un coordonator al intereselor statului respectiv și un lider de opinie, protectorul și consilierul concetățenilor săi într-un stat străin, interfața dintre două state.

De obicei, ambasadorul coordonează și reprezintă și interesele comerciale ale unui stat în alt stat sau grupuri de state, face „lobby & networking”, persuadează și influențează, „seduce” și convinge sau nu de puține ori intervine și dispune folosindu-se de puterea statului pe care îl reprezintă.

Personalitatea, cultura, caracterul, mentalitatea unui ambasador diferă

enorm: de la birocrațul bugetar șters și insignifiant, tipul de „termită loială și obedientă”, la intelectualul de prestigiu răsplătit de un șef de stat sau de un guvern cu un rol diplomatic într-o mare capitală, și până la vreunul dintre sponsorii unei campanii prezidențiale sau de prim-ministru, client „omenit” cu o sinecură timp de patru ani sau chiar mai mulți.

Ambasadorul a devenit un important și fascinant personaj literar: David Mountolive, personajul lui Gerald Durrell și eroul romanului cu același titlu, „Mountolive” (1958), „The Ambassador/Die Ambassadeur” (1963), romanul sud-africanului André Brink, „Domnul Ambasador” (O Senhor Embaixador, 1965, de scriitorul brazilian Erico Verissimo) sau cinematografic („Persona Non Grata”, 2005; al regizorului polonez Krzysztof Zanussi, având în distribuție actori prestigioși precum Daniel Olbrychski, Jerzy Stuhr, Zbigniew Zapasiewicz, și chiar Nikita Mihalkov)

Un caz unic în istoria diplomației mondiale este reprezentat de Jaroslav Olša, Jr., ambasador extraordinar și plenipotențiar al Republicii Cehia în Republica Filipine.

Unic în ce mod?

Citiți în continuare și veți afla!

Jaroslav Olša, Jr. s-a născut pe data de 4 august 1964 la Praga, Cehoslovacia. Un parcurs fascinant care l-a condus de la îndeletnicirea de electrician (precum Lech Wałęsa; iar Mirosława Danuta Wałęsa era florăreasă când a cerut-o de nevastă Pan Lech în 1969) la hotelul Ialta din Praga, la aceea de consilier al primului ministru ceh, director al departamentului Africii din cadrul Ministerului ceh de externe, și la responsabilitatea de ambasador în Filipine, Coreea de Sud, Zimbabwe (acoperind și zona australă a Africii: Mozambic, Angola, São Tomé și Príncipe, Zambia, Malawi).

A studiat la Universitatea Carol din Praga (1985-1995) și

la Institutul Bourghiba din Tunis (1988), specializându-se în studii arabe, africane și asiatice, iar la Universitatea Amsterdam a studiat relații internaționale și studii europene comparativ-sociale (1990-1992).

Particularitatea ambasadorului Jaroslav Olša, Jr. este pasiunea sa pentru science fiction, a fost și este fan SF, editor, publicist, antologator, bibliograf, traducător. Iar Jaroslav Olša, Jr. este mândru de pasiunea sa și a împărtășit-o peste tot pe unde a ajuns în lume.

De exemplu, Jaroslav Olša, Jr. a organizat prima întrunire SF ceh-coreeană la Seul la restaurantul Castle Praha, pe data de 9 iulie 2009. Scriitorul ceh de SF Ondřej Neff (editor și fondator a primei reviste cehe de SF, „Ikarie”) a prezentat un expozeu despre starea SF-ului în Cehia și a discutat despre aspectele acestei specii literare cu un grup de autori, editori și traducători sud-coreeni specializați în SF (printre care Jung Seong-won, editor-șef al revistei „Fantastique” și istoricul și editorul SF Park Sang-Joon (Woongjin publishing house), scriitori coreeni de mainstream, membri ai Seoul Literary Society (o asociație destinată promovării literaturii coreene în rândul diplomaților străini din Coreea de Sud), ambasadorii Turciei, Tunisiei și El Salvadorului. Prezentarea filmului SF ceh „Ikarie XB-1” (1963), considerat a fi o operă spațială clasică a cinematografului mondiale, a încheiat întrunirea care a avut loc înaintea începerii Festivalului Internațional al Filmului Fantastic (Puchon, 16-26 iulie 2009) unde au fost prezentate și câteva filme cehești.

Jaroslav Olša, Jr. a intrat în fandomul SF cehoslovac la 19 ani în 1983 și din același ani a inițiat schimburile culturale cu fandomul SF polonez (în special cu Śląski Klub Fantastyki: ŚKF – Clubul Fantastic Silezian din Katowice) participând și la convențiile din țara vecină. Din 1984 participă la EUROCON-uri. Traduce din engleză

și poloneză (romanul „Limes Inferior” (1982) de Janusz Zajdel (publicat la editura pragheză Odeon în 1989), „Głowa Kasandry” (Capul Casandrei, 1985) de Marek Baraniecki.

Jaroslav Olša a fondat Ikarie XB, primul fanzin SF național (1986-1989), transformat apoi în prima revistă SF profesionistă din Cehoslovacia în 1990 – Ikarie (1990-2010), devenită XB-1. Jaroslav Olša a fost editor adjunct la revista Ikarie.

Encyklopedie-literatury-science-fictionA scris și publicat împreună cu scriitorul SF ceh Ondřej Neff, „Encyklopedie literatury science fiction” (Enciclopedia literaturii SF, 1995), o opera magna a exegezei cehe dedicată SF-ului.

A antologat aproape o duzină de culegeri de texte SF, printre care „Vampire and Other Stories Science from the Czech Lands” prima antologie de SF ceh în engleză (publicată în India în 1994), „Ziyajuluka” – prima antologie de SF ceh (2001) în limba ndebele (limbă vorbită în Zimbabwe, Botswana, Africa de Sud) și „Behave Like a Decent Corpse!” (2011) – prima antologie de SF ceh în coreeană, a contribuit cu articole, studii și eseuri în publicații cehești, poloneze, germane și anglofone precum Locus, Foundation: The Review of Science Fiction și la Encyclopedia of Science Fiction.

Este autorul unor cărți și articole despre istoria, cultura și literatura Asiei și Africii și studii despre relațiile dintre Cehia și țări africane și asiatice. A publicat în revistele National Geographic, Nový Orient (Noul Orient), World Literature, Mezinárodní politika (Polica externă), Mezinárodní vztahy (Relații internaționale). A fost curator al unor expoziții de artă și membru al juriului Festivalului Internațional al Filmului Fantastic 2011 de la Puchon, Coreea de Sud și inițiatorul a numeroase schimburi și activități culturale.

Jaroslav Olša și robotulJaroslav este căsătorit cu diplomața Michaela Vovková și are un fiu.

Un parcurs exemplar, un model de urmat, un sefist reper al fandomului mondial și un remarcabil intelectual est-european: Jaroslav Olša Jr!

Bibliografie SF

Bibliografie českých a slovenských fanzinů do roku 1987 [Bibliografia fanzinelor cehe și slovace până în 1987] (Praga, Cehoslovacia, Klub vědecké fantastiky R.U.R., 1988)

Bibliografie českých a slovenských fanzinů za rok 1988 [Bibliografia fanzinelor cehe și slovace până în 1988] (Praga, Cehoslovacia, Klub přátel vědecké fantastiky R.U.R., 1990)

Encyklopedie literatury science fiction [Enciclopedia literaturii SF] (Praga, Cehia: AFSF – H+H, 1995); în colaborare cu Ondřej Neff

Antologator SF:

Srdce technopopu [Inima technopop-ului] (Praga, Cehoslovacia: AFSF, 1992) [antologie]

Stanley G. Weinbaum: Odyssea na Marsu [O odisee marțiană] (Praga, Cehoslovacia: AFSF, 1992) [antologie]

Přestřelka na úsvitě [Încăierare în amurg] (Praga, Cehia: AFSF, 1993) [antologie]

Světy science fiction. Antologie americké, britské, čínské, egyptské, indické, italské, kanadské, kostarické, lužicko srbské, německé a polské SF [Lumile science fiction-ului. Antologie de SF american, britanic, chinezesc, egiptean, indian, italian, canadian, costarican, sorb, german și polonez] (Praga, Cehia: AFSF, 1993) [antologie]

Hvězdy jako boží [Stele precum zeii]; Praga, Cehia: AFSF, 1993) [antologie]

Vampire and other Science Stories from Czech Lands (New Delhi, India: Star Publication, 1994)

Frederik Pohl. Tunel pod světem. (The Best of) Frederik Pohl [Tunelul de sub lume] (Praga, Cehia: AFSF, 1996) [antologie]

Harry Harrison. Zpátky na Zemi. (The Best of) Harry Harrison [Înapoi la Terra] (Praga, Cehia: AFSF, 1996) [antologie]

Experiment se sci-fi. Jaroslav Olša, jr. nabízí asijské SF mikropovídky [Experiment cu SF-ul. Jaroslav Olša, Jr. prezintă povestiri SF Asiatice] (Šumperk, Cehia: SFK Makropulos, 1998) [antologie]

Ziyajuluka. Indatshana zabasakhu-layo eziphuma kwele Tsheki [Povestiri bune ca mierea: Science Fiction din Cehia] (Harare, Zimbabwe: Zimbabwe Publishing House, 2001) [antologie]

Pramlok: Cena Karla Čapka za rok 1982 [ProtoSalamandra: Premiul Karel Čapek 1982] (Praga, Cehia: Netopejr, 2011) în colaborare cu Přemysl Houžvička și Zdeněk Rampas.

Jaedero dueonsi chaedabgae heng donghe [Behave Like a Decent Corpse – antologie de SF ceh în coreeană] (Seul, Coreea de sud: Happy Reading Books, 2011) în colaborare cu Park Sang-joon.

Pramlok: Cena Karla Čapka za rok 1983 [ProtoSalamandra: Premiul Karel Čapek 1983] (Praga, Cehia: Netopejr, 2012) în colaborare cu Přemysl Houžvička și Zdeněk Rampas.

Traducător:

Janusz A Zajdel. Limes Inferior [Limes Inferior] (Praga, Cehoslovacia: Odeon, 1989)

CEHIA SF

PIEȚE MICI, MINUNI DE PROPORȚII

JULIE NOVÁKOVÁ

Câte exemplare sunt necesare pentru un bestseller? Ce trebuie să facă un autor pentru ca romanul să fie acceptat de o editură? Cum funcționează o revistă SF? Unii dintre noi suntem preocupați de asemenea întrebări, dar, probabil, rareori ne dăm seama cât de mult pot varia răspunsurile în funcție de piețele editoriale naționale.

În vara anului 2014 m-am întâlnit cu Neil Clarke, editorul revistei SF americane „Clarkesworld” în cadrul Worldcon-ului de la Londra și am vorbit despre ficțiunea speculativă și „fantastika” pe piețele anglo-americană și cehă, identificând diferențe uneori neașteptate, așa că am avut ideea de a detalia funcționarea SF-ului ceh.

Dar înainte de a citi mai departe, aveți grijă: Aceasta este o poveste despre zombii.

Parcurgând statisticile editoriale și vorbind cu oameni din industria cărții din Cehia, poți cu ușurință ajunge la ideea că segmentul SF-ului ceh este doar un castel de cărți de joc, splendid desigur, dar fragil și în mod constant în pragul prăbușirii. Dar, în ciuda tuturor crizelor financiare, a schimbării TVA-ului și a pretinsei scăderi a numărului de cititori, SF-ul ceh refuză să se prăbușească, drept pentru care cei mai mulți dintre noi, autori și fani SF cehi, suntem veșnic recunoscători. Este SF-ul ceh într-adevăr atât de fragil precum pare? Cum diferă de piața SF-ului anglofon și care să fie perspectivele utile dintr-o direcție sau alta?

SF-ul ceh are o istorie bogată, de la Jakub Arbes și Svatopluk Čech la J.M. Troska, Karel Čapek sau Josef Nesvadba până la numeroșii autori moderni. Cu toate acestea, activitatea editorială a fost grav afectată de schimbările politice din secolul XX. Ocupația nazistă în timpul celui de al doilea război mondial și deceniile ulterioare

PIEȚELE DE CARTE

PIAȚA EDITORIALĂ ANGLOFONĂ MONDIALĂ
are anual vânzări de 36,13 miliarde de euro.

PIAȚA EDITORIALĂ EUROPEANĂ
are anual vânzări de 34,93 miliarde de euro

Cehia: 0,33 miliarde de euro

România: 0,060 miliarde de euro

LECTURA DĂUNEAZĂ GRAV INCULTURII

ale regimului comunist au rezultat în șaizeci de ani de foarte puțină libertate de exprimare.

După 1989, piața editorială a crescut rapid. Cărți și autori interziși anterior de dictatura comunistă au văzut lumina tiparului în Cehoslovacia și la începutul anilor 90 tirajul obișnuit era de zeci de mii de exemplare. Cu toate acestea, în cazul unei astfel de mici piețe cum era Cehoslovacia înainte de divizarea în Republica Cehă și Slovacia în 1993, cu 15 milioane de locuitori (în 2014, Republica Cehia avea 10.538.275 locuitori și o piață anuală de carte de 400 de milioane de euro), lucrurile nu puteau continua tot așa pentru mult timp. După începutul anilor 90, tirajele au coborât și s-a stabilizat mai degrabă la câteva mii de exemplare. Acum în 2015 ficțiunile sunt de obicei publicate în 1500-2000 de exemplare, deși numărul variază în mare măsură în funcție de autor, specie literară și editură.

Câte exemplare sunt necesare pentru un bestseller? Nu există o cifră oficială; unii afirmă că de la trei mii de exemplare vândute în sus, dar cei mai mulți dintre editori sunt de acord cu cifra de zece mii.

În cazul SF-ului, cinci mii de exemplare vândute constituie un bestseller.

În Cehia se publică șaptesprezece mii de titluri într-un an (și aproximativ nouăzeci la sută dintre acestea sunt noi titluri, și cam 10% din total reprezintă re-editări). Un pic sub șapte mii de titluri dintre acestea sunt ficțiuni, și aproape șapte sute de titluri anuale constituie ficțiunea speculativă¹, din care ceva mai mult de 50% reprezintă titluri de fantasy, aproape 30% science fiction-ul și mai puțin de 20% horror-ul (nu are sens o defalcare în continuare în categorii de tip young adult, romance, etc.).

Cele mai multe dintre aceste 700 de titluri sunt traduceri; numărul de romane, culegeri de povestiri și antologii ale autorilor cehi fluctuează în jurul cifrei de 100 de titluri anual. Tendința de creștere a traducerilor este mai evidentă în ceea ce privește SF-ul decât în cazul întregii piețe: în general, traducerile reprezintă mai mult de o treime din toate cărțile publicate în Republica Cehă. Mai mult de jumătate din traduceri sunt din engleză, dar traducerile din germană și franceză sunt de asemenea importante numeric, urmând traducerile din alte limbi aflate departe în urma celor trei limbi internaționale.

Pentru comparație: procentul de ficțiune tradusă anual pe piața americană este de aproximativ 1% din totalul titlurilor publicate. [În toate țările anglofone, consumul de produse culturale de import este insignifiant, anglofonii nu citesc de regulă traduceri, nu văd filme străine, nu ascultă muzică străină, generic țările anglofone sunt numite „țările 3%” pentru că din totalul titlurilor publicate anual, doar 3% reprezintă traducerile, din care maxim 1% literatură străină; rezultatul este o formidabilă disproporție între consumul cultural euro-continental – în general sunt preferate produsele anglo-saxone de import – cărți, filme, muzică, jocuri video, benzi desenate, etc. – procentul de traduceri din engleză variind între 25-28% – Franța, Germania – ajungând la 80% în cazul Sloveniei – nota traducerii].

Cu numărul de titluri de carte publicate pe an per un milion de oameni, Republica Cehă, cu 1580 de titluri se află pe locul cinci în Europa, după Danemarca, Marea Britanie, Slovenia și Spania.² Nu sună rău, nu? Dar statisticile reflectă oare cât de mult citesc oamenii? Conform Indicelui NOP World Culture, cehii dedică lecturii în medie șapte ore și jumătate pe săptămână, Cehia fiind pe locul 6 în lume, primul loc la lectură aparținându-i Indiei cu mai mult de zece ore și jumătate de lectură pe săptămână. Aceste rezultate descriu o imagine frumoasă a Republicii Cehe din punctul de vedere al lecturii și titlurilor publicate.

Dar din păcate nu există date oficiale privind piața editorială a ficțiunii speculative în Cehia. Putem afla oare mai multe? Din fericire, da. Pentru a afla mai multe răspunsuri, trebuie să luăm în considerare revistele tipărite de SF&F.

Avem două reviste profesionale de ficțiune speculativă în Republica Cehă: una de SF, XB-1 (fosta revistă Ikarie) și

alta de fantasy, Pevnost. Ambele sunt niște zombii destul de pline de viață.

Permiteți-mi să vă explic: „Ikarie” (Icar) a fost prima revistă SF profesionistă cehă, înființată în anul 1990. Publicarea ei a fost anulată în decembrie 2010 de către editor din cauza scăderii veniturilor din publicitate (cât de surprinzător, o revistă SF a atras mai puțină publicitate decât revistele de lifestyle!). Dar redacția revistei nu a renunțat, a găsit o tipografie independentă și fără vreo pauză a continuat publicarea revistei cu numele de XB-1 (de la titlul clasicului film ceh SF „Ikarie XB-1”/Icar XB-1), pentru că fostul editor își înregistrase ca marcă comercială denumirea de „Ikarie”.

În mod similar, publicarea revistei Pevnost s-a întrerupt în ianuarie 2013 din cauza problemelor financiare, dar publicația a fost reînviată două luni mai târziu, datorită unui investitor iubitor de risc și de ficțiune speculativă. Revista Pevnost a fost salvată. Deocamdată.

Apoi, din nou, în iunie 2013, XB-1 a anunțat închiderea dar un pic mai târziu, în aceeași lună, un alt investitor a intervenit și a salvat din nou revista.

Pevnost și XB-1 au fost înviate de fani care consideră că aceste reviste reprezintă ceva bun și valoros și de neînlocuit pentru cititori și ambele ar putea prospera în cazul unor decizii financiare înțelepte, unui marketing și PR inteligente. Până acum, sunt populare și cât de cât stabile financiar.

Tirajele acestor reviste și numărul de exemplare vândute lunar ar putea să ne spună mai multe despre numărul de cititori SF din Cehia și Slovacia; din păcate, nici una dintre aceste reviste nu dezvăluie asemenea informații. Estimarea este undeva între 5.000 și 8.000 de exemplare vândute în fiecare lună, Pevnost (mai mult accent asupra multimediei, filmelor, fantasy-ului și concentrată asupra segmentului young adult) probabil că vinde mai mult decât XB-1 (mai multă ficțiune,

în traducere precum și texte cehești). Mare parte din vânzări o reprezintă formatul tipărit a celor două reviste.

Care este situația de pe alte piețe?

Putem să încercăm să facem o comparație cu revistele SF&F anglo-americe. Statisticile oferite de Gardner Dozois pentru anul 2013, în cea de a 31-a Antologie Year's Best SF indică faptul că revista americană de SF, „Asimov's” vinde lunar în jur de 23.000 de exemplare iar revista concurentă de SF, „Analog” cam tot atâtea. „Fantasy&Science Fiction” (F&SF) vinde lunar aproximativ 11.000 de exemplare. Dar piața americană este unică în ceea ce privește numărul de reviste SFF în format digital și online concurând cu succes publicațiile tipărite.

Se estimează că „Interzone”, faimoasa revistă SF britanică, având o tradiție îndelungată, vinde lunar aproximativ 2.000 de exemplare. Cu toate acestea, Marea Britanie are o populație de aproximativ 64 de milioane de oameni, de șase ori mai mult decât Cehia.

În esență, vânzările publicațiilor SF sunt greu comparabile, deoarece nu există nici o barieră lingvistică între Marea Britanie și S.U.A., Canada, Australia, Noua Zeelandă și Africa de Sud. Ar trebui să evaluăm situația revistelor SF&F din țările cu limbi naționale, altele decât engleza. Există o mulțime de reviste europene, dar sunt mai ales e-zine care nu-și plătesc colaboratorii. Din păcate, nu am reușit să aflăm numărul de exemplare vândute al revistelor tipărite, care n-au mai rămas prea multe. În cazul acelor reviste care au conturi pe rețelele sociale, le-am evaluat comunitățile lor online, de obicei, mult mai puțin active și mai mici decât acelea ale revistelor SFF din Cehia.³

Și, în măsura în care sunt eu informată, revista cehă XB-1 și cea poloneză Nowa Fantastyka sunt singurele reviste

europene tipărite profesioniste (în sensul că plătesc colaborările) care publică în mod regulat traduceri ale unor povestiri străine. [Majoritatea absolută a revistelor SFF europene existente publică traduceri (există și excepții, fițiuci care se autointitulează „reviste profesioniste” dar n-au bani pentru traduceri), îndeobște numai traduceri ale unor texte anglo-americe; revista europeană de SF care publică în mod regulat cele mai multe traduceri – atenție este vorba mai ales de texte non-anglofone – este revista franceză „Galaxies” care a dedicat și dedică în mod constant numere tematice SF-urilor din Italia, Norvegia, Rusia, Ucraina, Croația, Brazilia, India, China, sau România – Cristian Mihail Teodorescu, etc. – nota traducerii]. Una dintre cele mai renumite reviste europene, „Eslî” din Rusia, cu o activitate prestigioasă, și-a încetat apariția în urmă cu trei ani.

În aceste condiții, nu pot fi decât recunoscător pentru existența revistelor XB-1 și Pevnost. Avem reviste zombi și sunt reviste de care putem fi mândri. Cu toate acestea, nu sunt decât două reviste SFF. Recent, li s-a alăturat e-revista slovacă „Jupiter” (publicată neregulat), reprezentând o altă oportunitate (plătitoare!) pentru proza scurtă SF în cehă și slovacă.

Dar imaginați-vă că ați fi Ray Bradbury și scrieți săptămânal câte o povestire bună. Dacă toate aceste texte ar fi publicate și plătite, ați umple toate revistele SFF din Cehia și Slovacia de unii singuri și ați mai și contribui, de asemenea, la cele mai multe antologii SFF de pe piață – așa ceva ar fi imposibil. Dacă sunteți autori productivi de proză scurtă, fie publicați des culegeri de povestiri fie vă oferiți textele online, dar în acest ultim caz, nu vă puteți aștepta să faceți vreun ban.

Când am scris despre revistele online SFF anglo-americe pentru site-ul revistei XB-1, unii au întrebat în comentariile lor de ce nu există

o revistă SFF profesionistă online în Republica Cehă. Cu siguranță că ar fi un lucru bun! Cu siguranță ar fi. Din păcate, e la limita imposibilului. Chiar și cu un procent similar de cititori plători așa cum are de exemplu revista americană „Clarkesworld”, o revista online într-o astfel de piață mică cum este Cehia, ar fi extrem de norocoasă dacă ar reuși măcar să-și amortizeze cheltuielile. E un risc pe care nimeni nu este dispus acum să și-l asume cu toate că lucrurile se pot schimba în viitor, în cazul în care obiceiurile cititorilor se vor schimba în mod semnificativ în ceea ce privește susținerea proiectelor lor preferate, chiar dacă fanii vor putea avea acces în mod gratuit la conținut.

Cu toate acestea, eu cred că vreo revistă SFF online profesionistă (plătitoare) ar putea cu greu exista în zilele noastre pe piața cehă, așa ceva nu se aplică e-cărților sau revistelor în format difital. E-cărțile reprezintă în prezent mai puțin de 2% din vânzările de pe piața cehă de carte, dar impactul lor este în creștere mai mare în fiecare an, și am menționat deja revista slovacă „Jupiter”. Mai mult, cei 2% se aplică la piața de carte ca întreg. În segmentul publicării de ficțiune speculativă din Cehia, procentul se apropie de 20%. E-cărțile sunt cu siguranță o strategie viabilă pentru editori și mulți dintre cei care le-au refuzat în urmă cu doar câțiva ani sunt acum fericiți să le publice și le-ar fi mult mai greu fără ele.

Dar să ne întoarcem la autori. Procesul prin care ajungi să ai o povestire SFF sau roman SFF acceptate de vreo editură și publicate nu este cu mult diferit de restul; doar partea dinainte diferă.

Pentru început, uitați de vrăjeli anglo-saxone precum „agentul literar”. Ne referim la piețe editoriale mici, unde doar o mână de autori reușesc să trăiască din scris, asta doar dacă nu au un stil de viață prea costisitor. Agenții literari sunt o raritate în Europa de Est.

Este treaba autorilor să-și prezinte munca editorilor. Din păcate, cei mai mulți nu prea știu cum să o facă. Editorii primesc nenumărate e-mailuri de la autori care le trimit fragmente de proză; adevărate saga debordând de fonturi Comic Sans, și romane-fluviu, total în afara domeniului lor de publicare.

Un autor rezonabil își dă seama pe cont propriu că un manuscris trebuie să fie complet, într-un format simplu, ușor de citit și având în mod ideal un rezumat, și neapărat însoțit de o concisă scrisoare de intenție. Dar există modalități care sunt de folos atât autorilor cât și editorilor în același timp, mai ales prin respectarea regulilor privind depunerea manuscriselor. Majoritatea editorilor cehi nu au asemenea reguli. De obicei, lipsește orice informație privind depunerea manuscriselor (sau măcar o lămurire dacă editorul este dispus să evalueze manuscrisele nesolicitate) pe marea majoritate site-urilor editurilor din Cehia și Slovacia. Rezultatul nu este doar un potop de întrebări care mai de care mai caraghioase dar și incertitudine din partea autorului. Lipsa unor asemenea informații face lucrurile mai complicate pentru ambele părți, dar din anumite motive misterioase, nu se schimbă nimic niciodată.

De ce nu se schimbă, vă întrebați? Răspunsul este din nou același: „piața mică”, o piață editorială care se așteaptă ca autorii să înceapă mai întâi să-și facă apariția la concursurile literare, apoi să reușească să publice măcar câteva povestiri în antologii și de-abia apoi să înceapă să trimită manuscrise pe la reviste sau să se apuce să scrie un roman. Odată ce sunteți curioși să aflați care sunt rezultatele unor asemenea concursuri literare și vă veți apuca să citiți diverse antologii și reviste, veți începe să observați niște nume și dacă ficțiunea lor vă place, fie le solicitați noi povestiri, fie începeți să le citiți manuscrisele dacă debutanții

v-au trimis ceva. În afară de concursuri, de obicei antologatorii solicită texte noi. Uneori, regulile de publicare se răspândesc prin viu grai.

Într-o astfel de comunitate mică și compactă precum cea a fandomului SFF ceh, fără îndoială, asemenea reguli funcționează, dar status quo-ul face dificilă apariția unor noi autori dacă aceștia nu participă la concursurile de povestiri. Pe de altă parte, concursurile nu percep nici un comision de participare, cu o singură și recentă excepție. Dar de asemenea, organizatorii concursurilor de povestiri nu plătesc autorilor câștigători, spre deosebire de reviste.

Să pătrunzi pe piața editorială cu texte plătite este dificil indiferent de cât de bun autor ai fi, o diferență semnificativă față de piața anglo-americană, unde nimic nu te împiedică să trimiți imediat manuscrise la cele mai bune reviste, iar rezultatul este pe măsura calității ficțiunii și depinde doar de un pic de noroc. Pentru toți autorii non-anglofoni de SFF inclusiv cei din Cehia, sunt condiții clare și optime pentru a încerca să publice în străinătate.

Deci, ce putem înțelege despre piața editorială cehă din toate acestea? Numărul de cărți publicate de ficțiune speculativă, revistele SFF și numărul de exemplare vândute în S.U.A. și Marea Britanie, în comparație cu Cehia, pare aproape ireal. O fi fandomul ceh puternic și activ, dar „peripețiile” prin care trec revistele și unele edituri demonstrează că situația actuală este fragilă. Am avut în cea mai mare parte finaluri fericite până acum, dar se pot repeta la nesfârșit? Creșterea numărului de e-cărți publicate și popularitatea audio-cărților reprezintă un semn că piața editorială tradițională din Cehia se schimbă, deși mai târziu și mai lent decât piața anglo-americană. Pe de altă parte, nu ne putem aștepta

la reproducerea tuturor tendințelor pieței americane din cauza dimensiunii reduse a pieței noastre, o parte din recente schimbări fiind aproape imposibile.

Ficțiunea speculativă cehă are de toate, de la saga ambițioasă și serii de romane de aventuri, opere spațiale, high fantasy, hard SF, thrillere SF, sau epopei militariste precum și nenumărate alte subgenuri. Poate doar weird-ul și slipstream-ul nu par să se vândă foarte bine pe piața Cehiei, o piața mică dar încă înfloritoare, oricum peste așteptări, 400 de milioane de euro anual, a doua piață din estul Uniunii Europene după Polonia (1,02 miliarde de euro) deși este una mai degrabă izolată; suntem submersați de un tsunami de traduceri, mai ales din limba engleză, dar foarte puține texte SF cehești se exportă. Câteva povestiri au fost traduse și publicate în engleză, alte câteva, inclusiv romane, au fost traduse și publicate în poloneză.

Datorită lui Jaroslav Olša, Jr., fostul ambasador ceh în Coreea de Sud (în prezent ambasador în Republica Filipine), câteva texte SF cehești au fost traduse de asemenea în coreeană. Clasicii precum Karel Čapek, Jaroslav Weiss și Josef Nevadba au fost publicați în multe limbi, dar cu toate acestea, textele SFF moderne cehești rareori sunt traduse. Datorită incertitudinilor cu privire la șansele vânzării unor traduceri și costurilor aferente, riscul este considerat prea mare de majoritatea editurilor din Europa și nu numai.

Nu îndrăznesc să fac vreo predicție în ceea ce privește actuala situație editorială a SFF-ului european, dacă și cum și când s-ar putea schimba ceva, dar cunosc mai mulți autori care iau în considerare scrisul în limba engleză sau încearcă să găsească o soluție în ceea ce privește traducerea textelor lor.

O altă întrebare este dacă trecerea

la scrisul în engleză este doar ceva benefic pentru un autor sau dacă exprimarea ca autor într-o limbă străină te înstrăinează de limba și cultura ta.

Vilma Kadlečková, o bine cunoscută scriitoare cehă de SF&F (una dintre povestirile ei fiind tradusă și publicată în revista americană Fantasy&Science Fiction în 1997, cu titlul „Longing for Blood”) afirmă că în ciuda experiența ei ca traducător din engleză în cehă, ea nu vrea să scrie în engleză, deoarece ficțiunea ei este mai bogată și mai nuanțată atunci când scrie în limba ei maternă, limba cehă. Asta e cu siguranță adevărat pentru majoritatea autorilor. Este oare scrisul într-o limbă străină mai restrictiv asupra stilului și imaginației unui autor?

Aș spune că nu există un răspuns definitiv. În opinia mea, scrisul în orice limbă depinde de autorul individual, de capacitatea lui narativă și de poveștile pe care le scrie. Să vedem ce va fi atunci când vom avea un eșantion suficient de mare pentru a evalua situația...

Viitorul pare mai nesigur ca niciodată, dar, de asemenea, cred că este și promițător și posibil plin de aventuri. Dacă experiența mea în ceea ce privește publicarea în Cehia și în străinătate m-a învățat ceva până acum, este că viitorul este în mare măsură imprevizibil. Să facem o plimbare în viitor și să vedem. Și în timp ce încă ne aflăm în pragul viitoarelor evenimente să încercăm să ne folosim de înțelepciune, de încredere și de luciditate.

Titlul original: „Small Markets, Big Wonders”, în revista americană „Clarkesworld”

Traducere de Cristian Tamaș.

Textul a fost tradus și publicat cu permisiunea autoarei și a domnului Neil Clarke, editorul revistei americane „Clarkesworld”. Le mulțumim.

Nota traducerii:

Piața editorială anglofonă mondială (S.U.A., Marea Britanie, Canada, Australia, Africa de Sud, Noua Zeelandă) are anual vânzări de 36,13 miliarde de euro (S.U.A.: 27, 40 miliarde de euro; Marea Britanie: 4,6 miliarde de euro; Canada: 2, 10 miliarde de euro; Australia: 1, 37 miliarde de euro; Africa de Sud: 0, 46 miliarde de euro; Noua Zeelandă: 0, 20 miliarde de euro).

Este o piață închisă titlurilor publicate în alte limbi decât engleza. Doar 3% din totalul titlurilor publicate anual în AngloSferă reprezintă traduceri și doar 1% reprezintă ficțiune!

Fără Marea Britanie (4,6 miliarde de euro), piața mondială anglofonă cifrează doar 31,53 miliarde de euro.

Pentru comparație, piața editorială totală a Europei (38 de țări) însumează anual 34,93 miliarde de euro anual.

(Germania: 10 miliarde de euro; Marea Britanie: 4,6 miliarde de euro; Franța: 4,4 miliarde de euro; Italia: 3,11 miliarde de euro; Spania: 2,70 miliarde de euro; Turcia: 1,75 miliarde de euro; Rusia: 1,58 miliarde de euro; Olanda: 1,43 miliarde de euro; Polonia: 1,02 miliarde de euro; Elveția: 0,82 miliarde de euro; Suedia: 0,78 miliarde de euro; Austria: 0,76 miliarde de euro; Norvegia: 0,74 miliarde de euro; Cehia: 0,33 miliarde de euro; Finlanda: 0,25 miliarde de euro; Danemarca: 0,24 miliarde de euro; Ungaria: 0,140 miliarde de euro; Ucraina: 0, 108 miliarde de euro; Slovenia: 0, 100 miliarde de euro; România: 0, 060 miliarde de euro; Georgia: 0, 018 miliarde de euro).

Piața europeană este scindată în 38 de piețe mai mici, un numitor comun fiind cărțile publicate în englezește și importate peste tot în Europa, urmate de cărți în franțuzește și în nemțeste.

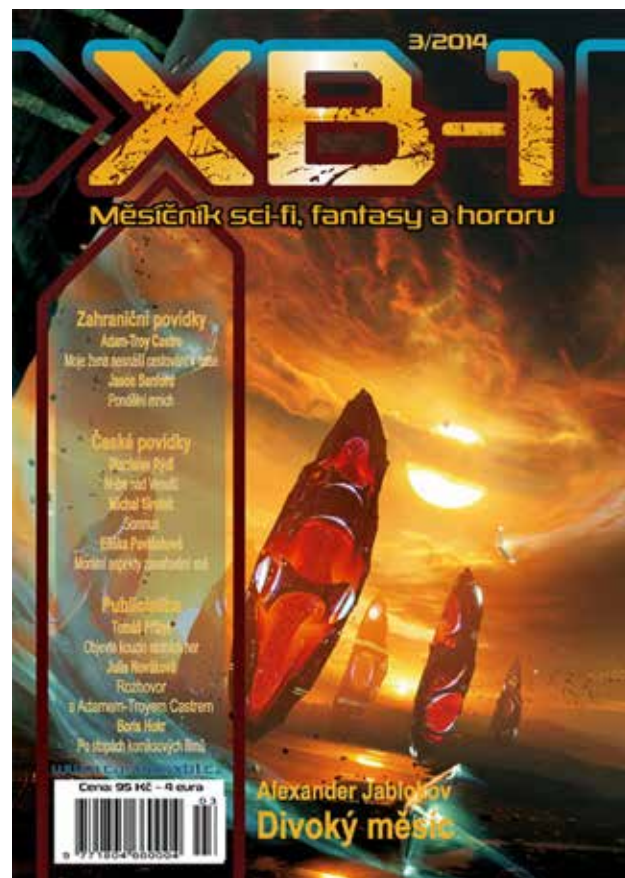
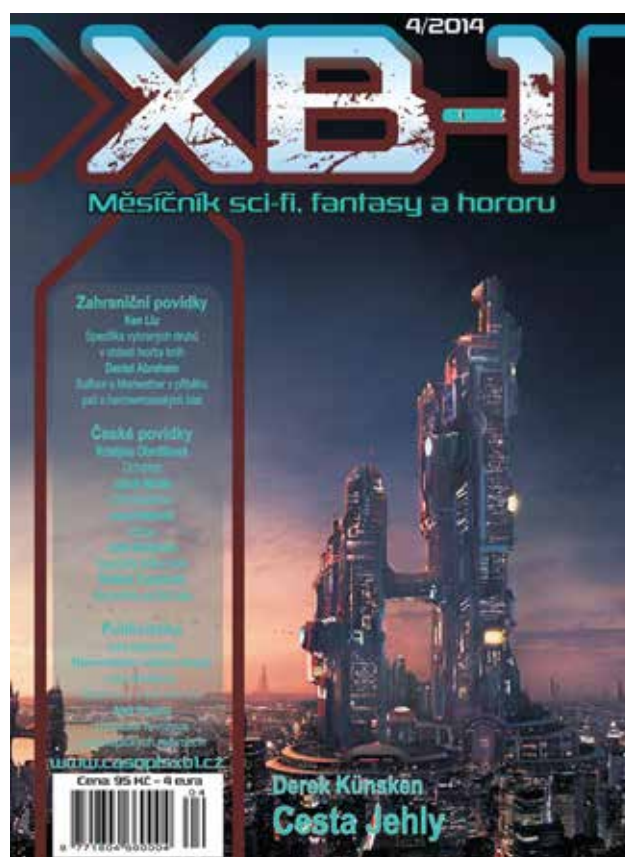
<http://www.internationalpublishers.org/images/reports/2014/IPA-annual-report-2014.pdf>

Note:

1. Pentru o comparație: Potrivit revistei americane Locus, numărul de cărți în limba engleză publicate în 2013 în domeniul SF&F a fost cam de 2600 de titluri (în cea de a 31-a Antologie Year's Best SF a lui Gardner Dozois).

2. <http://jakubmarian.com/number-of-books-published-per-year-per-capita-by-country-in-europe/>

3. Facebook: sunt 2000 de fani ai revistei „XB-1”, și mai mult de 3000 ai revistei „Pevnost”.

Ilustrații de Alex Popescu pentru revista XB-1, singurul artist digital român prezentat în Cehia în ultimii 25 de ani

FANTASTICUL CEH

ANTONÍN KUDLÁČ

Zona literaturii populare frecvent numită „a imaginarului” care acoperă science fiction-ul, fantasy-ul și horror-ul, își are propriul loc unic în literatura cehă modernă. Și nu constă exclusiv din texte comerciale, așa cum ar părea la prima vedere, deoarece și texte merituoaase artistic, unele remarcabile chiar, pot fi uneori găsite în această zonă considerată de obicei ca una de consum.

Cehia cuprinde două regiuni istorice, Boemia în vest și Moravia în est. În secolul al XVII-lea acestea au fost anexate de Austria, și ca urmare o puternică influență culturală germanică – și mai ales austriacă – a prevalat până în secolul al XX-lea.

Această influență a rămas puternică chiar după crearea noului stat Cehoslovacia în 1918, iar mulți dintre cei mai importanți fanțaști care au trăit și lucrat pe teritoriul ceh cum ar fi Franz Kafka și Gustav Meyrink au scris în limba germană. Literatura cehă nu a dus niciodată lipsă de scriitori ale căror opere conțin elemente ale fantasticului. Cu toate acestea, fantasticul ceh a tins întotdeauna în direcția ocultismului și a ceea ce poate fi numit fantastic literar, mai degrabă decât spre „heroic fantasy” sau utilizând mitologia. În parte, aceasta se poate explica prin faptul că tradiția populară cehă nu are legende eroice convingătoare, iar influențele istorice mai importante sunt în primul rând, tradiția romantică pragheză în special în timpul domniei împăratului Rudolf al II-lea (1552-1612) și, în al

doilea, puternica tradiție iudaică a orașului, cel mai faimos exprimată prin legenda golemului.

Primul ceh care a scris narațiuni care sunt recognoscibile ca aparținând fantasticului în sensul modern a fost Václav Rodomil Kramerius (1792-1861). Kramerius a scris cel puțin 97 de foiletoane populare, inclusiv povești, texte fantastice și istorioare detectiviste. Cele mai multe dintre acestea au fost repovestiri ale textelor altor scriitori sau ale unor basme orale; doar câteva sunt originale. Printre acestea se numără o repovestire a legendei Faust, „Život, činy o uvržení face pekelné ” (Viața, faptele și aruncarea în abisul iadului Doctorului Jan Faust, 1862) – și o versiune a aventurilor Baron Münchhausen, „Znamenité un podivné příhody pana Prášílka” (Extraordinarele și uluitoarele aventurile ale domnului Munchhausen, circa 1855).

Primul autentic roman fantastic scris de un ceh a fost, probabil, „Pekla splozenci” (Sămânța iadului, 1862) de Josef Jiří Kolář (1812-1896), un bine cunoscut actor și dramaturg, care i-a tradus pe Goethe și Shakespeare în

cehă. Acțiunea romanului „Sămânța iadului” se desfășoară în epoca lui Rudolf al II-lea, intriga se învârtă în jurul alchimiei și încercării de a crea o ființă nemuritoare.

Elemente fantastice pot fi găsite, de asemenea, în narațiunile lui Jakub Arbes (1840-1914), în special în scurtele sale romane – iar pentru a le descrie a fost inventat un nou termen critic, „romaneto”, un termen încă folosit ocazional în literatura cehă modernă. (Unul dintre aceste „romanete” a fost tradus în limba engleză de către Jiří Král cu titlul „Newton’s Brain” în antologia „Clever Tale” (1897, S.U.A.), coordonată de Charlotte E Porter și Helen A. Clarke). Deși elementele fantastice sunt de multe ori marginale, atmosfera misterioasă, evocarea și modul caracteristic în care Praga este descrisă, au fost foarte influente reapărând la mulți scriitori de mai târziu inclusiv la Kafka.

Un alt personaj influent al secolului al XIX-lea a fost Julius Zeyer (1841-1901), ale cărui lungi povești romantice se desfășoară frecvent în țări îndepărtate și au ceva mitologic sau legendar – multe din textele sale sunt de fapt bazate pe legende împrumutate dintr-o mare varietate de surse. Utilizarea și rescrierea legendelor pseudo-medievale a dus uneori la comparații cu William Morris și preraphaeliții. Un studiu despre proza lui Zeyer este „Julius Zeyer: The Path to Decadence” (1973) de Robert B. Pynsent.

Aceasta perioadă a proto-fantasticului ceh este prezentată în culegerea de povestiri, „Tajemné příběhy v české krásné próze 19. století” (Povestiri misterioase din literatura cehă a secolului XIX, 1976), coordonată de Ivan Slavík, care conține povestiri reprezentative plus un excelent studiu introductiv.

Doi dintre cei mai importanți fantști cehi din prima parte a secolului XX au fost Jiří Karásek ze Lvovic (1871-1951) și Emanuel Lešehrad (1877-1957) – acesta din urmă a publicat de asemenea și cu numele Emanuel z Lešehradu.

Jiří Karásek, reprezentantul cel mai important al școlii decadentei cehe, a scris o trilogie fantastică, „Romány tří mágů” (Romanele celor trei magi, 1907-1925), narațiunea fragmentată descriind rătăcirile unor tineri ocultști în decorurile urbane în descompunere din Praga, Veneția și Viena, precum și întâlnirile lor cu ezotericul. Deși de multe ori este discutat în același context cultural-literar ca și prietenul său Karásek, Emanuel Lešehrad fost un autor mult mai sobru. Contribuțiile sale majore la fantastic au fost numeroasele sale povestiri magic-iraționale, reprezentativă fiind „Záhadné životy” (Vieți misterioase, 1919). Conținutul acestora variază de la feeric și inevitabilitatea destinului până la povestiri aproape lovecraftiene de teroare supranaturală.

Alți doi scriitori ale căror opere sunt considerate narațiuni clasice ale literaturii cehe fantastice sunt Karel Čapek (1890-1938) și Jan Weiss (1892-1972). Deși astăzi sunt mai bine cunoscuți pentru contribuțiile lor la dezvoltarea science fiction-ului ceh, amândoi au scris și literatură fantastică.

Exemplele ar putea include, în cazul lui Čapek, elixirul nemuririi din „Věc Makropulos” (Rețeta Makropulos, 1922), piesa „Ze života hmyzu” (Din viața insectelor, 1921) scrisă în colaborare cu fratele său Josef Čapek, și drama metafizică „Adam Stvořitel” (Adam Creatorul, 1927), de asemenea, în colaborare cu Josef.

Jan Weiss a fost autorul unui număr de narațiuni literare care oscilează între science fiction și fantasy; un exemplu bun este „Spáček ve zvěrokruhu” (Cel care doarme în zodiac, 1937), un roman care descrie viața unui profesor al cărui metabolism se modifică în funcție de anotimpuri precum o plantă.

Doi alți autori ai perioadei interbelice au adus contribuții semnificative la fantasticul ceh, extrem de prolificul Jan Havlasa (1883-1964) și Josef Šimánek. Jan Havlasa fost un excelent specialist ceh în cultura asiatică, a scris peste douăzeci de cărți care conțin elemente fantastice, cele mai multe având acțiunea în locuri exotice din jurul Pacificului. Exemplele includ „Záhrada splněné touhy” (Grădina dorințelor împlinite, 1918), „Souostroví krásy” (Arhipelagul frumuseții, 1919) și „Podivní milenci” (Ciudații îndrăgostiți, 1928). Opera sa se referă adesea la lumi pierdute sau face apel la supranatural, dar contribuția sa cea mai importantă la literatura cehă a fost introducerea elementelor culturale ale orientului îndepărtat. O selecție în limba engleză a povestirilor sale este „Four Japanese Tales” (1919, Praga).

Printre textele lui Josef Šimánek este populară nuvela „Háj satyrů” (Poiana satirilor, 1915), în care un tânăr arheolog descoperă un antic templu subteran al zeului Pan și din cauza curiozității sale este ucis de satirii care se află de pază. Šimánek a scris, de asemenea, un roman al unei lumi pierdute în stilul H Rider Haggard, „Bratrstvo smutného zálivu” (Frăția Golful Tristeței, 1918), eroii săi călătorind în India în căutarea sediului unei secte care încearcă să creeze un centru mondial al spiritismului.

Alți scriitori mai comerciali de fantastic din acei ani au fost Felix de la Cámara (1897-1945), Karel Piskoř (1879-1945) și Bernard Kurka (1894-1944).

Tradiția fantasticului ceh a fost întreruptă de lovitura de stat comunistă din 1948, realismul socialist a fost singura formă tolerată de ficțiune. De-abia din 1960 au început să se strecoare elemente ale fantasticului de obicei ca instrument de satiră socială sau politică.

Exemple reprezentative sunt statuia politicianului care prinde viață în „Joachym” (1967) de Bohuslav Březovský (1912-1976) și personajele supranaturale din basmele populare care invadează societatea cehă modernă în „Bubáci pro všední” (Baubau pentru fiecare zi, 1961) de Karel Michal (1932-1984).

Schimbările post-revoluția de catifea (noiembrie 1989) au adus și la apariția unei generații mai tinere de autori

care nu publicaseră înainte de 1989, în timp ce un număr semnificativ de scriitori mai rutinați – cu anumite excepții – au încetat să mai scrie în aceste subgenuri. Ficțiunea speculative a început să nască divergențe și au început să apară variații ale subgenurilor care anterior nu fuseseră cunoscute în Cehoslovacia, ca să nu mai vorbim de o creștere semnificativă a popularității fantasy-ului printre cititori, fenomen de import la început, dar care a reușit să împingă la o parte SF-ul până atunci dominant. În plus, noțiunea de fantasy ca un cerc literar-comunicațional închis, a devenit mai înrădăcinată.

Fanii ficțiunii speculative au continuat modelul organizațional al SF-ului de dinainte de 1989, în cluburi conectate în rețele extinse, liber organizate în cadrul așa-numitului „fandom”, organizarea de reuniuni tematice („convenții”), lectura unor reviste de specialitate (fanzine și reviste SFF profesionale), cumpărarea de cărți SFF din librării generaliste sau dedicate, volume publicate de redactori generalști sau specializați, de edituri generaliste sau specializate, participarea la concursuri literare având ca punct de interes subgenuri și teme specifice. Există și critică literară dedicată scop exclusiv ficțiunii speculative, deși la un nivel relativ de bază, iar fanii au propriul lor sistem de premii literare, în cadrul căruia Academia Cehă de Science Fiction, Fantasy și Horror a fost mult timp principalul distribuitor de premii SFF. Acest caracter distinctiv de subkultură, care are loc la scară internațională, poate fi văzut ca o excepție, și nu numai în literatura de masă.

Cu toate acestea, în același timp, caracterul instituțional închis al ficțiunii speculative a contrastat cu încercările din ce în ce mai articulate ale mai multor autori de a transgresa granița dintre ficțiunea „populară” și literatura „artistică”. Fundamentul ficțiunii speculative rămâne o intrigă intensă și o linie narativă tradițional-alertă, scopul fiind în principal de a distra. Unele dintre aceste texte conțin, de asemenea, caracteristici ale literaturii postmoderne și au o perspectivă mai largă din punct de vedere intelectual. După cum se poate observa din exemplele evoluției anglo-americane ale ficțiunii speculative, anumite tendințe artificiale au fost latente în literatura fantastică în decursul unei perioade lungi de timp și discuțiile dintre susținătorii conceptelor „marfă” și „artă” au continuat în contextul ceh contemporan.

Anii 1990 au reprezentat punctul culminant al tendințelor din perioada de dinainte de noiembrie 1989 și, în același timp, au marcat o nouă etapă în ceea ce privește calitatea ficțiunii speculative din Cehia. O creștere semnificativă a numărului de autori s-a constatat după anul 2000 (numărul de debuturi între 2005 și 2010 a fost, probabil, mai mare decât numărul de cărți publicate prima dată în întregul deceniu 90).

O altă caracteristică importantă a acestei perioade este o creștere semnificativă a producției de carte în domeniul

imaginarului, datorită unei abordări mai sofisticate a cel puțin unora din editurile specialitate, iar în ultimii ani a prezenței puternice a fantasy-ului în portofoliile editoriale ale unora dintre marile edituri (de exemplu, „Argo” și „Knižní klub”). Acest proces este însă în contrast cu numărul limitat de periodice profesionale dedicate ficțiunii speculative (pe piața cehă, există doar două – „Ikarie”, acum „XB-1”, și „Pevnost”), deși există mai multe site-uri și reviste online care vizează literatura fantastică, și unde tânăra generație poate învăța („FantasyPlanet”, „Fanzine”, „Fantasya”).

Alături de romane și culegeri de povestiri ale unui singur autor, antologii de proză scurtă au un loc important în cadrul ficțiunii speculative contemporane din Cehia, majoritatea dintre ele fiind țintite spre un segment specific al genului sau ilustrează anumite teme. Întâlnim de multe ori autori cu experiență, deja publicați, precum și tineri autori talentați pentru care acest tip de publicații reprezintă o treaptă utilă în vederea unui posibil succes.

În comparație cu situația de dinainte de 1989 și chiar după revoluție, importanța fandomului a slăbit în mod semnificativ. Iubitorii de ficțiune speculative, îndeosebi de fantasy, pot fi regăsiți mai ales în afara sferei și structurilor oficiale ale fanilor. Primul deceniu al noului mileniu a înregistrat o creștere a numărului convențiilor, și alături de implicarea amatorilor a avut loc și o profesionalizare a activităților fanilor (un bun exemplu este Václav Pravda și festivalul lui intitulat „Fantazie”).

Genurile ficțiunii speculative contemporane din Cehia

Spectrul de genuri prezente în cadrul ficțiunii speculative contemporane din Cehia reprezintă doar o parte din formele existente astăzi la nivel mondial în literatura populară. Pe termen lung, horror-ul a fost un fenomen periferic în Republica Cehă, ceea ce este demonstrat de faptul că nu există decât un singur autor care se concentrează exclusiv asupra fantasticului morbid-terifiant, iar încercările nereușite de a publica un periodic specializat sunt simptomatice.

Nu există forme „pure” ale subgenurilor, în schimb găsim mai multe combinații cu alte forme importate în literatura cehă (fantasy, thrillere, aventurile romantice). Simțul ironiei și umorul negru ar putea fi în spatele succesului local al splatterpunk-ului, o filiație extrem de sângeroasă și violentă a horror-ului, tropii respectivi fiind folosiți în textele mai multor autori de succes ai fantasy-ului ceh (J. Kulhánek, Š. Kopřiva). Chiar și așa, horror-ul rămâne un adjuvant al altor subgenuri fantasy, un interes minor în cadrul preocupărilor generale ale autorilor specializați.

Cu elementele sale satirice, SF-ul tip Čapek a fost dominant în ficțiunea speculative cehă a anilor 80, dar a fost cu siguranță în declin în ultimii douăzeci de ani, și doar ocazional

mai vedem acum exemple dar doar din partea acelor autori care au scris în acest stil. Cititorii de azi au tendința de a prefera o intrigă debordând de acțiune în cadrul convenției narative a thriller-ului.

Ultimii ani au văzut în cele din urmă la apariția, în special în rândul tinerilor autori a SF-ului militarist, care se bucură asemenea de foarte mult succes comercial în țările anglo-saxone. Dar cel mai des întâlnit și răspândit domeniu de creație în cadrul domeniului imaginarului ceh este astăzi așa-numita „fantezie eroică” (heroic fantasy), care are o intrigă foarte dinamică, un personaj principal de tipul „proeminentului” (un soi de supraom arian) erou-războinic, prototipul tradițional care este reprezentat în contextul anglo-saxon de stupidul personaj Conan al submediocrului scrib Robert E. Howard. Abordarea contemporană, care este, de asemenea uzuală în contextul ceh, adaugă mai multe caracteristici realiste caracterul protagonistului, care îl aduce mai aproape de eroii thriller-elor moderne. Acest tip de „action fantasy” reprezintă una din lecturile favorite ale consumatorilor specializați din Cehia, împreună cu așa-zisa „historical fantasy” care imaginează atractive povești aventuroase pe fondul unor istorisiri paseiste mai mult sau mai puțin sofisticate (o imagine de ansamblu a acestui subgen poate fi găsite în antologiile de proză scurtă „Písně temných věků”/Melodiile evului mediu, 2005, și „Memento mori”, 2009).

Există surprinzător de puțini cititori în Cehia care sunt interesați de fantasy-ul epic à la Tolkien (de high fantasy), adică de descrierile detaliate ale unei lumi ficționale având o complexă structurare narativă. Mentalitatea cehă pare să preferă o abordare mai puțin bombastică iar utilizarea umorului și parodiei în fantasy sunt mai frecvente. Alte forme contemporane sunt, de asemenea frecvente, cum ar fi urban fantasy-ul (a se vedea, de exemplu, antologia „Pod kočičmi hlavami”, Sub pietrele caldarâmului, 2007) și fantasy-ul destinat copiilor și adolescenților, care este adesea apropiat stilistic de proza scurtă modernă.

Alți autori încearcă o abordare experimentală bazată pe tehnici narative neobișnuite sau utilizarea unor motive mai puțin frecvente (cum ar fi cele orientale). Zonele în mod manifest artificiale ale subgenului, reprezentate în principal în sfera anglo-saxonă de către „new weird”, probabil că nu va întârzia să apară în literatura fantastică cehă. Generațiile de fantaști cehi din ultimii douăzeci de ani au fost caracterizate atât prin schimbare cât și, în unele cazuri, prin coexistența în paralel a mai multor „promoții” diferite de scriitori. Cea mai veche în ceea ce privește vârsta și „durata serviciului” este legată de momentul debutului autorilor și, de asemenea, uneori, de valoarea de vârf în epoca de dinainte de 1989. În fruntea acestui grup, bucurându-se de statutul de „clasiți” se află Jaroslav Velinský și Ondřej Neff.

Autorii cehi de ficțiune speculative contemporană

Jaroslav Velinský (1932-2012). A fost „decanul” ficțiunii speculative cehe și al literaturii populare, în general. Două dintre cărțile sale, în special, sunt printre cele mai importante texte ale imaginarului ceh: distopia „Engerlingové” (1995), descrie soarta unei comunități de vechi oșteni ai monarhiei austro-ungare ascunzându-se în subterane la frontiera cehă, și romanul realist-magic „Dzwille” (1996), o povestire onirică despre căutarea unei țări și iubiri pierdute. În multe feluri, nivelul lor literar și intelectual este comparabil cu cele mai bune opere ale mainstream-ului ceh.

Ondřej Neff (n.1945). Îi place să-și conecteze textele în cicluri – acțiunea unei serii foarte populare de povestiri se desfășoară pe Lună în viitorul apropiat. Trilogia „Milénium” (1992-1995), are ca temă consecințele neașteptate ale unei schimbări în calendar. Romanele sale sunt, de asemenea, demne de menționat, în special post-apocalipticul „Tma” (Întunericul, 1998, versiune revizuită în 2003), în care Neff construiește o viziune a unei lumi în care energia electrică încetează brusc să mai existe ca fenomen fizic, anticipând repercusiunile sociale și politice ale unui astfel de eveniment. Recent, a explorat de asemenea unele idei provenite din moștenirea literară a scriitorului SF Ludvík Soucek.

František Novotný (n. 1944) face parte de asemenea din „generația clasicilor”. Alături de proza sa scurtă bine primită de critică și public, este și autorul ciclului de de romane „Valhala” (1994-2007), în care reunește într-un mod neobișnuit de inventiv istorii reale și alternative din primul și cel de al doilea război mondial cu mitologia germanică. Prin compoziție, intrigă și evoluțiile la scară largă, „Valhala” poate fi comparată cu cele mai bune realizări ale ficțiunii speculative internaționale și simțul „ironiei istoriei” îi conferă o identitate cehească distinctă.

Deși mai tânăr decât scriitorii menționați anterior, datorită duratei prezenței sale literare și influenței pe care a avut-asupra unor autori mai tineri, **Jiří W.Procházka** (n.1959) face parte din autorii menționați mai sus. Textele sale sunt înrădăcinate în tradiția hard SF-ului și cyberpunk-ului, precum și „adventure action fantasy-ului”. Textele sale sunt întrepătrunse cu o rețea densă de diverse referințe și aluzii, care demonstrează influența postmodernismului. Procházka este, de asemenea, forța motrice din spatele proiectului seriei francizate de aventuri „Agentul JFK”, în cadrul căreia a atras autori cu experiență și începători talentați.

Grupul de nucleu al ficțiunii speculative din Cehia, fiind cel mai numeros și având cel mai mare număr de cărți publicate, rămâne „generația de mijloc”, adică acei autori care au intrat pe scenă la sfârșitul anilor 80 și începutul anilor 1990, și în unele cazuri în mijlocul anilor 90. Putem adăuga, de asemenea, la această generație alți autori

cunoscuți și debutanți, deși oarecum mai tineri ca vârstă. Această generație reprezintă în mod evident un ansamblu extins și eterogen încât este necesară împărțirea în mai multe subgrupuri distincte.

Primul dintre acestea subgrupuri ar putea fi numit „școala cehă a acțiunii” ai cărei reprezentanți sunt puternic influențați de benzile desenate și de filmele de acțiune și parțial, de asemenea, de textele lui Jiří Procházka. Liderul incontestabil al acestui grup este Jiří Kulhánek.

Jiří Kulhánek (n.1967). Practic singurul autor de bestsellere al ficțiunii speculative cehe, care datorită popularității sale și succesului comercial poate fi comparat cu cele mai mari vedete ale mainstreamului. Toate textele sale, de la debutul „Vládcí strachu” (Conducătorii se tem, 1995) până la ultimul său roman, „Vyhlička na věčnost” (Perspective pentru eternitate, 2011), se disting printr-un ritm alert, detalii naturaliste în descrierile pline de violență, o doză considerabilă de ironie și umor negru, și în special printr-o talent autentic de povestitor, care a condus la marele său succes și la o mulțime de imitatori.

În umbra lui Jiří Kulhánek există un subgrup de „duri”, în special membrii unei grupări autonomite „Rigor mortis”. Povestirile lui Jiří Pavlovsky (1968) au tendința de a parodia subgenul debordând de acțiune, în timp ce Štěpán Kopřiva (1971) subscrie într-o anumită măsură la directivele modelului Kulhánek prin romanele sale „Zabíjení” (Crima, 2004) și „Asfalt” (2009).

Am putea caracteriza simplist celelalte subgrupuri ale generației de mijloc ca fiind „prolifică, eterogene și consecvent populare.” Acești autori formează nucleul generației menționate anterior și coloana centrală a ficțiunii speculative contemporană cehe.

Leonard Medek (n. 1962). În ceea ce privește stilul, el este cel mai mare tradiționalist al ficțiunii speculative contemporană cehe, fiind în mod clar inspirat de romanele de aventuri din secolul XIX și începutul secolului XX. A se vedea, de exemplu, narațiunile sale, „Dobrodruh”/Aventurierul, 2004 și „Libyjská suita”/Suita libiană, 2008), dar nu se sfiește să practice și alte subgenuri, așa cum este demonstrat prin cele două volume de fantasy a la Jules Verne, „Runeround” (1999), „Archimagos” (2000) și vastul său roman de fantasy „celtic”, „Stin modrého byka” (Umbra taurului albastru, 2001, în colaborare cu Františka Vrbenská).

Printre alți autori importanți sunt **Jaroslav Mostecký (n. 1963)**, care scrie în principal fantasy istoric, dar face ocazional incursiuni în SF („Archivář”/Arhivarul, 2004) sau în horror („Čára hrůzy”/Linia groazei, 1998), în timp ce elementele de acțiune SF și fantasy sunt combinate în lucrările lui **Vladimír Šlechta (1960)**.

Desigur, autoarele au de asemenea un rol important și din punct de vedere stilistic cele mai bune scriitoare cehe ale

domeniului imaginarului le includ pe **Františka Vrbenská (n.1952)** și pe foarte prolifică **Jana Rečková (n.1956)**. Secțiunea mai tânără a acestei generații constă din autori bine cunoscuți care au deja cititori fideli, naratori concurând cu scriitori mai în vârstă.

Miroslav Žamboch (n.1972). Narațiunile sale, care sunt foarte populare în rândul cititorilor, conțin elemente de SF, fantasy și de thriller de tip „hard boiled” și tind să descrie viețile unor oameni duri, cinici și solitari ce luptă să supraviețuiască într-un mediu nemilos („Poslední bere vše”/ Ultimul scapă turma, 1999, „Seržant”/Sergentul, 2002, „Bez slitování”/Fără milă, 2003, „Drsný spasitel”/Salvatorul fioros, 2009, etc.).

Juraj Cervenak (n.1974). Deși slovac, își publică volumele în Cehia la edituri cehești. Aria sa principală de interes este fantasy-ul istoric, în cadrul căruia preferă decorurile de ev mediu timpuriu și temele și motivele din mitologia slavă (seria „Černokněžník”/Vrăjitorul, 2003-2006 și „Bohatýr”/Eroul, 2006-2008), în timp ce recent interesul i s-a concentrat asupra unor romane istorice având acțiunea în timpul războaielor împotriva turcilor (ciclul „Dobrodružství Kapitána Báthoryho”/Aventurile căpitanului Bathory, din 2009).

Desigur că trebuie menționați și acei diverși și eterogeni scriitori solitari, care sunt greu de clasificat sau sunt singurii reprezentanți ai unui subgen în cadrul imaginarului ceh.

Fantasy-ul epic tradițional, care, pentru o surprinzător de lungă perioadă a fost ignorată de autorii cehi, a fost reprezentată de la începutul anilor 90 de către **Veronika Válková (n.1970)**, care a publicat cu pseudonimul Adam Andres. Deși în mare parte periferic în cadrul ficțiunii speculative cehe, așa-numitul sub-gen „military sci-fi” este reprezentat de **Robert Fabian (n. 1969)**, și de hard SF-ul tradițional scris de **Richard Susta (n. 1956)**. Singurul scriitor ceh de horror este **Svatopluk Doseděl (n. 1968)**.

Scriitorii cu adevărat singulari îi includ pe **Pavel Houser (n.1972)**, a cărui operă este influențată de Jorge Luis Borges și de Ladislav Klíma, și pe **Jan Poláček (n. 1957)**, care a ajuns la un ridicat nivel artistic cu remarcabilul său roman „Spěšný tren Ch.24.12” (Trenul special 24.12, 2010).

În rândul tinerei generații de autori de literatură fantastică sunt scriitori care au debutat sau au devenit cunoscuți în cadrul unui cerc mai larg de cititori în primul deceniu al secolului 21. Unii dintre ei s-au alăturat rapid elitei imaginarului ceh. Cei mai tineri autori sunt de multe ori (dar nu exclusiv) recrutați din cadrul concursuri literare de fantasy, care de ani de zile au fost un teren propice pentru depistarea unor noi talente.

Petra Neomillnerová (n.1970). O scriitoare de proză comercială de succes, plasându-și personajele principale dereglate psihologic în fantasy-uri aspre, realiste și debordând de sex și violență. De remarcat dialogul excelent.

Pavel Renčín (n.1977). Este în prima linie a fantasy-ului urban, fiind recunoscut pentru bogăția imaginației și stilul rafinat. Punctul culminant al operei sale de până acum a fost trilogia „Městské války” (Războaiele urbane, 2008-2011).

Numele unor autori precum Petr Schink, Míla Linc, Leoš Kyša, Jan Kotouč și Julie Nováková reprezintă un fundament al calității și garanția că ficțiunea speculativă cehă are un viitor.

Liberalizarea culturală după căderea comunismului la sfârșitul anului 1989 a avut consecințe profunde pentru industria editorială cehă: în următorii cinci ani s-a publicat mai mult SF și fantasy decât în ultimii 40 de ani. De asemenea, fantasticul a început să se împartă în subgenuri. Unii autori continuă tradiția povestirilor cu fantome, ca Vladimír Medek în „Krev na Maltézském náměstí” (Sânge în Piața Malteză, 1992). Alții au început să experimenteze cu noi forme literare precum narațiunile pur mistice, orientate spiritual – de exemplu, ficțiunea lui Eduard Tomáš – și dark fantasy-ul cu elemente horror reprezentat de povestirile debutului lui Jaroslav Šoupal, „Satanova kobka” (Celula lui Satan, 1992).

Dar în prezent cea mai populară formă de fantastic este fantasy-ul comercial, cu intrigi aventuroase și trepidante, totuși, și acesta este adesea combinat elemente ale altor subgenuri narative.

Astfel, atunci când **Jaroslav Jiran (n.1955)** a câștigat premiul Ikaros (conferit anual de către cititorii revistei Ikarie) pentru „Živé Mece Ooragu” (Săbiile vii ale ooragilor), a fost pentru un roman care este la limita dintre SF și fantasy.

Un melanj similar a fost creat de **Vilma Kadlečková (n.1971)**, în seria ei de romane de la începutul anilor 90, de exemplu, „Na pomezí Eternaalu” (La granițele Eternaalului; 1990, Premiul Karel Čapek), apoi „Meče Lorgan” (Săbiile lui de Lorgan, 1993) și „Stavitele veží” (Constructorii de turnuri, 1994, de asemenea laureat cu Premiul Karel Čapek).

Un alt reprezentant al acestei tendințe este George P. Walker (pseudonimul lui **Jiří Procházka, n.1959**), al cărui extrem de popular roman „Ken Wood a meč krále D'Sala” (Ken Wood și sabia regelui D'Sal, 1992) are ca personaj principal un cascador american care luptă cu forțele răului pe o planetă unde magia funcționează cu adevărat.

Autorea SF feministă **Carola Biedermannová (n.1947-)** combină fantezia și steampunk-ul în „Ti, kteří létají” (Cei care zboară, 1992), în timp ce Richard D.Evans – un pseudonim colectiv utilizat editorii revistei Ikarie, folosit acum exclusiv de **Vlado Ríša (n.1949)** – a scris mai multe cărți de fantasy aventuros.

Cu toate acestea, cel mai popular fantasy din anii 90 în Cehia a fost, fără îndoială, „Wetemaa” (1993) de Adam Andres (pseudonimul Veronikăi Valkova, n.1970-); promițătorul ei debut, oarecum supra-îndatorat universului lui J.R.R. Tolkien, a câștigat Premiul Ikaros în 1993.

La celălalt capăt al spectrului literar, una dintre cele mai interesante figuri ale literaturii cehe contemporane este **Michal Ajvaz (n.1949)**, care a scris două cărți excepționale de literatură fantastică, „Návrat starého varana” (Întoarcerea bătrânului varan, 1991) și „Druhé msto” (Celălalt oraș, 1993), acesta din urmă este o istorie alternativă, în care un misterios „alt oraș” începe să ființeze simultan cu centrul istoric al Pragăi „reale”.

Anii 90 au reprezentat o creștere enormă în popularitate a fantasy-ului în rândul cititorilor cehi, în special a tinerilor. Acest lucru este în parte datorit faptului că fantasy-ul, mai ales cel anglo-saxon, a fost indisponibil în Cehoslovacia timp de atâția ani. Alți factori care au contribuit sunt fără îndoială publicarea începând cu 1990-1992 a primele traduceri în cehă a textelor lui Robert E. Howard și J.R.R. Tolkien și lansarea în aceeași perioadă a primelor jocuri de rol cehești.

În 1994 a fost înființată „Dech Draka” (Suflarea dragonului), prima revista cehă semi-profesionistă dedicată jocurilor de rol și fantasy-ului, simultan cu publicarea a numeroase fanzine centrate asupra jocurilor de rol, plus apariția primelor fan cluburi Tolkien.

Ficțiunea speculativă contemporană cehă în traducere

Ficțiunea speculativă contemporană cehă este doar arareori tradusă în vreuna din limbile de circulație internațională. Există contacte strânse între autorii și editorii cehi și colegii lor polonezi, așa că nu este de mirare că cel mai mare număr de texte cehești din domeniul imaginarului sunt traduse și publicate în Polonia (în special de editura Fabryka Słów/Fabrica de cuvinte).

Desigur că operele science fiction ale lui Karel Čapek au fost traduse în engleză și în alte limbi iar proza lui Josef Nesvadba a fost tradusă inclusiv în engleză („Vampires Ltd: Stories of Science and Fantasy”, Praga, Artia, 1964), „In the Footsteps of the Abominable Snowman: Stories of Science and Fantasy” (London: Victor Gollancz, 1970), culegerea de proză scurtă a lui Nesvadba, „The Lost Face: Best Science Fiction from Czechoslovakia” (New York: Tappinger Publishing Company, 1971) și antologia lui Jaroslav Olša, Jr., „Vampire and Other Science Stories from Czech Lands”, Star Publications Pvt. Ltd., New Delhi, 1994. [nota traducerii: și în românește: „Idiotul din Xeenemuende” de Josef Nesvadba, traducere de Sanda Apostolescu, Editura Tineretului, 1969].

În unele cazuri (Ondrej Neff – „The Fourth Day To Eternity”, Jiří Procházka) textele unor autori SFF cehi se regăsesc în antologii dedicate SF-ului european precum „The SFWA European Hall of Fame: Sixteen Contemporary Masterpieces of Science Fiction from the Continent”, 2008 (tradusă în cehă cu titlul „Sif slávy evropské SF”, 2008).

O lansare de succes în sfera anglofonă, ceea ce este aproape nemaiauzit pentru autorii cehi contemporani, a avut prima parte a romanului lui Jiří Kulhánek „Noční klub” (2008) în S.U.A. cu titlul „The Night Club: Part One”, o povestire de Juraj Cervenak („Out of Sacred Water”) în revista americană *Weird Tales* (92/#351/2008), „Longing for Blood” de Vilma Kadleckova în *Fantasy&Science Fiction* (ianuarie/1997), „The Smpphony of Ice and Dust” de Julie Nováková în revista americană *Clarkesworld* (octombrie 2013).

Filmele fantastice

Mai multe filme fantastice datează chiar de la începuturile cinematografului ceh. Cel mai important a fost „Příchozí z temnot” (Venit din întuneric, 192): un om din secolul al XVII-lea bea un elixir și rămâne într-o stare de animație suspendată până când este trezit în secolul XX.

Utilizarea unor motive ale fantasticului a fost destul de comună în filmele din Cehoslovacia anilor 1960 și 1970. Cea mai mare parte a acestor filme au fost reprezentată de comedii care au făcut mare caz de contrastul dintre personajele din basme și legende și societatea contemporană. Printre cele mai bune se numără „Dívka na koštěti” (Fata pe o coadă de mătură, 1971), despre o tânără vrăjitoare care găsește înțelegere și prietenie în lumea oamenilor obișnuiți și „Jak utopit doktora Mračka aneb Konec vodníkův Cechách”

(Cum să-l înecăm pe Dr. Mraček, sau sfârșitul apei minerale în Cehia, 1974). Ambele filme au fost regizate de Václav Vorlíček (n.1930). „Tři oříšky pro Popelku” (Trei nuci pentru Cenușăreasă, 1973) și serialul fantastic „Arabela” (1979-1981), regizate tot de Václav Vorlíček, au fost exportate cu succes și în alte țări. De altfel, este și autorul filmelor SF, „Kdo chce zabít Jessii?” (Cine vrea s-o ucidă pe Jessie?, 1966), „Pane, vy jste vdova!” (Sunteți văduvă, domnule!, 1970), „Což takhle dát si špenát” (Ce-ai spune de niște spanac, 1977).

Un alt film de succes – cu o atmosfera extrem de neobișnuită, suprarealistă – a fost „Valerie a týden divů” (Valerie și săptămâna ei de minuni, 1970) al regizorului Jaromil Jireš (n.1935), bazat pe un roman cu același titlu al poetului suprarealist Vítěslav Nezval (1900-1958), al cărui subiect sunt vampirii. Deși rareori analizat în Cehoslovacia, filmul s-a bucurat de o reputație „cult” în circuitul cinematecilor din Marea Britanie încă de la lansare și celebra scriitoare Angela Carter a susținut că a fost inspirată de acest film atunci când scria scenariul pentru „The Company of Wolves” (1984). Un personaj literar revolut, vampirul se transformă din nou în technofantasy-ul „Upir z Feratu” (Ferat Vampirul, 1982) al regizorului Juraj Herz (n.1934), o comedie neagră despre un automobil băutor de sânge, o adaptare a unei povestiri de Josef Nesvadba (1926-2005).

© Antonín Kudláč & Czech Literature Portal

Traducere de Cristian Tamaș.

Titlul original: „Czech New Fantasy Literature”

Textul a fost tradus cu permisiunea lui Antonín Kudláč și Czech Literature Portal. Le mulțumim.

SEFEUL ÎN CEHIA ȘI ÎN FOSTA CEHOSLOVACIE

ATRAȚIILE ȘI DEZAMĂGIRILE NOULUI COSMOPOLITISM

EVA HAUSEROVÁ

Experiențele mele în perioada comunistă

În anii '70, cel mai prost moment al așa-numitei „normalizări” a dictaturii totalitare din Cehoslovacia, m-am decis că vroiam să fiu scriitor. Am început prin a încercarea de a scrie ficțiune realistă, în tradiția literară a mainstream-ului și am trimis povestirile mele celor câtorva reviste care supraviețuiseră epurărilor de la începutul anilor '70. În cele din urmă câteva dintre ele au fost publicate, unele chiar au câștigat premii la concursuri literare dedicate unor „tineri și promițători autori”, dar asta a fost tot. Barierele apăreau pe neașteptate acolo unde nici nu gândeai. Editurile oficiale doreau ceva care era greu de definit sau de îndeplinit chiar dacă îți propuneai programatic: proză procomunistă, dar nu foarte mult pentru că ar fi fost ridicol; ficțiune pozitivă și optimistă, dar numai într-un mod limitat, prea mult optimism ar fi fost suspect; pretinzând realism,

dar, de fapt descriind o lume alternativă, cu propriile legi, considerabil de îndepărtată de a noastră.

Lumea în care trăiam era una extrem de cenușie, iar „romanele realiste descriind societatea contemporană” publicate în anii '70 erau de necitit. Unii au fost capabili să facă față într-un fel acelor cerințe oficiale: de exemplu, unul dintre prietenii mei care era scenarist scria despre foarte personale subiecte de familie, căsnicie, copii, etc., dar eu n-am fost în stare de așa ceva. Ce mă interesa pe mine cu adevărat erau problemele vaste ale societății: modul în care oamenii erau manipulați, întreaga atmosferă de imbecilitate sufocantă, vidul și lipsa de sens a vieții; demagogia; groteștile sate potemkiniste în care nimeni nu credea. Așa că am făcut același lucru precum mulți alți scriitori: m-am îndreptat spre science fiction. Această convenție ficțională ne-a permis nu numai să vorbim mai deschis despre societatea noastră, dar și să extrapolăm, să modelăm, să exagerăm, să construim societăți alternative, selectând caracteristicile care ne interesau. A început să fie posibilă publicarea science fiction-ului la sfârșitul anilor '70, după introducerea unei „liberalizări” limitate în așa-numita noastră „politică culturală” și de la mijlocul anilor '80 editarea SF-ului a devenit ceva obișnuit în Republica Socialistă Cehoslovacia.

Scriitorii din generația care a început să publice la sfârșitul anilor '70 citiseră toți cărți SF în copilărie și adolescență (Jules Verne, desigur, plus Ivan Efremov, Stanislaw Lem și Ray Bradbury, volume larg accesibile în bibliotecile și librăriile Cehoslovaciei comuniste), și asta a făcut trecerea la SF mai ușoară pentru ei. Am avut, de asemenea, propria noastră tradiție SF prin Karel Čapek (1890-1938), Jan Weiss (1892-1972), și Josef Nesvadba² (1926-2005); acel SF intern a fost în cea mai mare parte profund umanist, chiar educativ, concentrându-se asupra problemelor societății (preocupându-se de obicei de menținerea valorilor umane într-un viitor „alienant” și „supratehnologizat”). Noi n-am avut nimic de genul tradiției pulp science fiction-ului american, individualist și aventuros.

Anii '80: publicarea oficială și neoficială a SF-ului

La începutul anilor '80, de îndată ce a început să fie posibil de a se publica mai mult SF, au apărut două modalități de editare a SF-ului: o posibilitate prin editurile oficiale iar cealaltă prin intermediul grupurilor organizate de fani și amatori (cluburi și cenacluri SF), ceea ce ar putea fi numit varianta locală a fandom-ului³.

Mulți scriitori de mainstream s-au îndreptat spre SF în același timp și l-au utilizat din aceleași motive precum noii autori și, de asemenea, din motive oportuniste pentru că SF-ul se vindea bine, pentru că era cu adevărat popular și atractiv pentru cititorii noștri. Un fel de modă. De exemplu, Vladimír Paral (n.1932), unul dintre cei mai populari scriitori oficiali ai mainstream-ului, a publicat patru romane SF în anii '80 care au încercat să se ocupe de problemele ecologice, de dilemele societății de consum, și chiar de feminism. [„*Romeo & Julie 2300*”, (Romeo și Julieta 2300, 1982); „*Pokušení A-ZZ*” (Tentația A-ZZ, 1982); „*Válka s mnohozvídrem*” (Război cu multibestia, 1983) și „*Země žen*” (Lumea femeilor, 1987)]⁴

Alt „oportunist” a fost Eduard Martin (pseudonimul lui Martin Petiška, n.1951), ale cărui ficțiuni foloseau decoruri și capcane SF la suprafață, dar, de fapt aveau o atmosferă poetică, spiritualizată și aminteau de un anumit tip de roman social, rafinat, dar inofensiv de secol al XIX-lea. Părerea mea personală este că textele lui Eduard Martin au fost substitute pentru romanțurile feministe care nu se publicau în Cehoslovacia comunistă. Proza lui Eduard Martin a avut extrem de mult succes în rândul cititoarelor⁵.

Baza și fundamentul publicării SF-ului în cele mai multe culturi a fost și este revista specializată, iar în Cehoslovacia comunistă publicarea de reviste noi a fost interzisă printr-un regulament secret al Ministerului de Interne. Editorii au încercat să ocolească acel regulament prin publicarea unor antologii mai mult sau mai puțin periodice. Primul editor care a făcut asta, o personalitate remarcabilă, a fost Ivo Železný (n.1950) de la editura comunistă Svoboda, care a

Cadru din filmul *Ikarie XB-1*, ecranizare după romanul *Astronauții* de Stanislaw Lem - Cehoslovacia, 1963

reușit să publice mai multe antologii de povestiri ale unor autori necunoscuți, amatori, pe care i-a găsit în fandom. Vojtěch Kantor (n.1931) de la editura Mlada Fronta a făcut același lucru.

I-a cerut lui Zdeněk Rampas (n.1956), unul dintre principalii organizatori ai fandomului cehoslovac, să-i aducă niște manuscrise interesante, și astfel noi nume precum Ivan Kmínek (n.1953), Josef Pecinovský (n.1946) și Jan Hlavička (b.1951) au apărut în aceste antologii, împreună cu deja bine cunoscutele nume ale unor autori din cadrul mainstream-ului oficial cum ar fi Jaroslav Boček (n.1932), Jana Moravcova (n.1937), și autori SF cunoscuți precum Jaroslav Veis (n.1946) și Ondřej Neff (n.1945). Cele mai multe dintre aceste povestiri păreau a fi foarte bune la momentul respectiv, dar astăzi sunt demodate. Și asta se întâmplă datorită faptului că sentimentul nostru comun la începutul anilor '80 era că singura temă despre care merita să scrii era totalitarismul. Chiar și eu credeam că nu-mi poate place decât SF-ul care se referea la altceva decât la manipularea oamenilor, la mecanica regimurilor totalitare.

Cel mai bun roman SF ceh despre acest subiect este romanul „*Utopia, nejlepší verze*” (Utopia, cea mai bună versiune) de Ivan Kmínek. A fost scris în 1986, dar publicarea sa a fost atât de întârziată încât în cele din urmă a apărut abia după „revoluția de catifea” și aproape nimeni nu l-a băgat în seamă⁶. Ghinion! Dacă ar fi fost publicat înainte de 1990, toată lumea ar fi fost nebună după el!

Propria mea culegere de povestiri, „*Hostina mutagenů*” (Sărbătoarea mutagenilor), a avut o soartă similară. Am început să pregătesc volumul încă din 1988 (din nou, la editura Svoboda) și în acea perioadă părea a fi un proiect foarte provocator, chiar avangardist. Când a fost în cele din urmă publicat în 1992, părea doar ezoteric și extravagant, nu foarte ușor de citit, și tot numai despre totalitarism, ceea ce astăzi este considerat plictisitor.

Alături de scriitorii SF având o conștiință politică a existat un alt grup de scriitori care au ocolit tema totalitarismului, dar care au fost populari printre fanii SF. Cel mai cunoscut exemplu este probabil, František Novotný (n. 1944), ale cărui teme principale sunt eroismul cuceritorilor spațiului, și o fascinație privind relația dintre ființele umane și divinitate, între omul-creator și roboți, creațiile sale inteligente. Novotný a continuat să scrie în același fel și după 1990 și de abia acum nu mai are acele dificultăți editoriale îngrozitoare, de exemplu – descrierea unui grup de roboți care adoră o Madonă umană, sau în privința altor motive „religioase” care au fost atât de inacceptabile pentru politrucii comuniști. Culegerea lui František Novotný, „*Nešťastné přístání*” (Aterizare nefericită), publicată în 1988, este un bun exemplu de carte care a zăcut mult timp în sertarele unei edituri comuniste (Československý spisovatel/Scriitorul cehoslovac)

deși în cele din urmă a fost publicată dar grav schilodită prin omisiunea forțată a celor mai controversate povestiri⁷.

František Novotný este adorat încă de un număr mare de fani SF. Amestecul său ficțional de informatică, religie, și declarații filozofice despre omul-cuceritor – voința acestuia, progresul și viitorul acestuia – le pare atractiv cehilor dar stilul lui Novotný este greoi și abscons și pentru niște ochi occidentali ideile sale sunt, probabil, cam demodate.

Un Ulise al SF-ului ceh, Josef Nesvadba, a beneficiat și el de o atenție deosebită din partea cenzurii comuniste în anii șaptezeci și optzeci: romanul său „*Tajna zpráva z Prahy*” (Raportul secret de la Praga), scris inițial în 1968, a trebuit să fie modificat de mai multe ori, și atunci când a apărut în cele din urmă în 1978, a fost o carte diferită⁸.

Cele mai populare scriitor SF din generația următoare aceleia lui Nesvadba, Ondřej Neff, s-a concentrat asupra unui SF tehnicist despre eroi duri, solitar, și un pic înstrăinați în căutarea identității, pe care o deghizează sub o mască macho. Povestirile sale conțin multe detalii tehnice, anticipări ale unor fapte reale (de exemplu, romanul său „*Milénium*” scris în 1986, descrie exact un război precum cel din Golf), precum și scene sângeroase și aventuroase, așa că popularitatea sa printre cititorii adolescent este probabil binemeritată⁹. A încetat să mai scrie SF după 1989, fiind mult prea ocupat cu slujba lui cotidiană, dar, recent, a început din nou să scrie febril. Ondřej Neff pare a fi în căutarea a ceva de genul unui mesaj filosofic, un soi de „boltă” care ar exprima sau explica sensul scrierilor sale.

Deși fandomul cehoslovac a fost legat de SF-ul oficial prin publicarea în antologii și prin alte canale, au existat mai mulți autori activi în cadrul fandomului care nu a publicat oficial în timpul comunismului, fie pentru că erau considerați prea experimentali, sau nu au avut suficientă calificare literară, sau au fost prea provocatori sau erau prea tineri: exemplele îi pe includ Zdeněk Páv (n.1959), Jan Oščádal (n.1949), Jiří Olšanský (n.1950), Jiří Procházka (n.1959), Carola Biedermannová (n.1947), Vilma Kadlečková (n.1971), Filip Škába (n.1972). Mulți dintre acești autori au optat în schimb pentru a publica doar în fanzinele SF și în samizdat.

Natura fanzinelor SF și a SF-ului în samizdat înainte de 1990 nu a fost chiar la fel cu samizdatele disidenților, acestea fiind interzise. Dimpotrivă, multe din fanzinele SF au încercat să se ascundă în spatele unor etichete sau organizații (cel mai frecvent aceea a unui grup de interes special din cadrul Uniunii Socialiste a Tineretului [*echivalentul UTC-ului - nota traducerii*]), sau a unei asociații universitare) oficiale. Cu toate acestea statutul semi-oficial a provocat propriile sale probleme. Uneori autoritățile comuniste deveneau suspicioase sau iritate de ceva și interziceau un fanzin individual sau un club SF, caz în care desigur acestea dispăreau deși reapăreau întotdeauna în altă parte la scurt

timp după aceea, precum ciupercile dintr-un miceliu. Au existat, de asemenea, o serie de edituri samizdat care au funcționat complet ilegal, fără nici o încercare de a obține vreun pretins status oficial¹⁰.

O altă contribuție importantă a fanilor SF în anii '80 a fost crearea Premiului anual Karel Čapek (și fundamentul unui concurs de povestiri SF), ceea ce a permis autorilor începători care nu aveau nici o speranță reală în ceea ce privește publicarea oficială, ca textele lor să fie analizate și evaluate și recompensate măcar simbolic de un juriu format din colegii lor. Câștigătorii Premiului Karel Čapek primeau o statueta reprezentând o mică salamandră (Mloka) neagră (inspirația provenea de la romanul „Război cu salamandrele” de Karel Čapek), și toată lumea, inclusiv eu, tânjeam foarte mult după acest premiu.

Primul câștigător al a Premiului Karel Čapek a fost Ivan Kmínek în 1983 și 1984, apoi František Novotný (în 1985 și 1991) și Josef Pecinovský (1986 și 1987). Împreună cu Jan Hlavička, ei erau cele mai mari stele ale fandomului nostru în curs de formare. Am primit Salamandra mea în 1988, apoi în 1989 și Vilma Kadlečková în 1990 (avea doar 19 ani în la momentul respectiv și este una dintre marile speranțe ale SF&F-ului ceh). În 1992, câștigătorul a fost Jan Poláček (n.1957), iar în 1993 a fost din nou rândul Vilmei.

Tot în 1982 a fost organizată prima Convenție Națională SF din Cehoslovacia, ParCon (**Convenția SF din orașul Pardubice**) și de atunci încoace acest eveniment are loc anual. Inițiativa i-a aparținut studentului Pavel Poláček din cadrul clubului SF local Salamandr, care a reușit să obțină susținere din partea Casei de Cultură din Pardubice și coagulând și congregând fanii SF din Cehoslovacia. [*Primul cenaclu SF din Cehoslovacia, clubul SF Jules Verne fondat în 1969 de Egon Čierny a fost interzis la puțin timp după înființare și de-abia în 1979, „Villoidus”, cenaclul SF înființat în în cadrul Universității Carol din Praga, a reușit să reînnoade firul existenței fandomului cehoslovac, urmând apoi cenaclurile SF din Teplicích, Bratislava și Pardubice; primul fanzin SF cehoslovac a fost „Vega” lansat în 1976 de Karel Jedlička și Lenka Sobotová; între 1982-1986, Convenția SF Parcon a avut loc la Pardubice, din 1987 încoace convenția a devenit itinerantă, iar în 2003, Parcon – în orașul Chotebor – a avut un număr record de participanți înregistrați, 1300 de fani – nota traducerii]*

Vilma Kadlečková este acel fel de autor care nu crede că „singura tema valoroasă în ficțiune este denunțarea totalitarismului.” Universul ei narativ care se află undeva între fantasy și science fiction, este în mod clar influențat de Tolkien, poetic în limbajul său, și fără a prezenta niște evidente marcaje contemporane – Vilma Kadlečková este interesată mai degrabă de teme eterne ale mitului și de psihologie. Până și titlul primului ei roman este „*Na pomezí*

Eternaalu” (La granițele Eternaalului), iar atmosfera amintește destul de bine de „Dune”¹¹ romanul lui Frank Herbert. Vilma Kadlečková are mulți fani și cititori.

Josef Pecinovský oscilează între satira politică a totalitarismului și un SF evazionist și aventuros.

Noi, fanii SF de dinainte de 1990, în cea mai mare parte nu știam nimic despre literatura disidenților și a emigranților, deoarece aceasta nu era accesibilă decât dacă erai tu însuși disident sau emigrant. A fi disident însemna să fii exclus de la educația oficială, de la orice posibilitate de deplasare (acest lucru a fost o problemă reală pentru fanii SF, cei mai multe erau studenți și liceeni, ingineri, cercetători, tehnicieni), puteai oricând să fi fost re-arestat etc. Ca rezultat, majoritatea fanilor SF a descoperit cărțile SF ale disidenților precum Jiří Hochman (n.1926), Martin Harníček (n.1952) și Egon Bondy (n.1930) numai după 1990. Aceasta a fost o rușine, pentru că aceste cărți sunt niște teribile satire antitotalitare¹².

După Revoluția de Catifea (noiembrie 1989)

Libertatea bruscă instaurată după evenimentele din noiembrie 1989 nu a adus automat o îmbunătățire a calității a ceea ce s-a publicat; dimpotrivă, piața a avut o cerere aproape insașiabilă pentru literatură de consum (un eufemism străveziu pentru maculatură escapistă). Autorii și-au dat repede seama că după 1990 a devenit ușor să publici o carte, aproape orice fel de carte, dar că a devenit imposibil să trăiești din scris. Cel puțin pentru 99,99% dintre cei care se autoiluzionează că negoțul cu minciuni pe hârtie le va aduce bogăție și faimă.

Un exemplu: în 1991, Ivo Železný la editura sa ce i-a purtat numele, a publicat un fantasy aventuros (*Ken Wood a meč krále D'Sala/Ken Wood și sabia regelui D'Sala*) de Jiří Procházka (cu pseudonimul George P.Walker) într-un tiraj total de 70.000 de exemplare. În 1992, a publicat continuarea tot în 70.000 de exemplare: „*Ken Wood a perly královny Maub/Ken Wood și perlele reginei Maub*”, tot cu pseudonimul George P.Walker.

În 1992, aceeași editură a publicat primul meu roman SF feminist, „*Cvokyně*” (Nebuna), într-un tiraj total de 3.000 de exemplare¹³. Dreptul de autor este de o coroană ceată pentru fiecare exemplar vândut în ambele cazuri, deci este foarte posibil ca „George P.Walker” să fi putut trăi de pe urma operelor sale (producea una sau două cărți pe an), dar pentru mine, scrisul a fost și este un lux¹⁴.

Au apărut rapid mai multe alte edituri, fondate de foști editori din samizdatul SF al fandomului: *Nová vlna, Winston Smith, Laser, AFSF, Exalticon, Černá planeta*. Toate aceste sereleuri preferă să publice traduceri în ceată din SF-ul anglo-american, dar prea puține nu resping textele scriitorilor SF cehi și slovaci.

De asemenea, au apărut și noi edituri specializate care au descoperit că SF-ul are un mare potențial comercial și ca urmare scot doar traduceri pe bandă rulantă a unor cărți SF americane și englezești, texte cât mai vandabile¹⁵.

Forța pieței capitaliste mondiale este atât de puternică încât ar fi o iluzie să credem că putem crea liber ceea ce ne dorim. Acum niște ani stăteai la un birou și puteai trăi liniștit cu un salariu relativ scăzut și în timpul orelor de lucru, în loc de pălăvrăgeală sau băătură, puteai scrie oricât de mult SF și-ar fi plăcut. Astăzi, trebuie de obicei chiar să muncești ca să ai un minim de venit și timpul liber este mult mai drămuț pentru scrisul ca hobby. Unii autori s-au adaptat la capitalism scriind thrillere la comandă (dar mai bine plătite) și pentru a putea să-și publice și narațiunile „mai literare”. Exemple sunt Josef Pecinovský și „George P.Walker”/Jiří Procházka.

Timp de doi ani, din 1990 până în primăvara anului 1992, am lucrat ca editor al principalei reviste SF cehești „*Ikarie*”, fondată în 1990 de Ondřej Neff, Jaroslav Olsa (n.1964), Ivan Adamovic (n.1967) și alți câțiva fani¹⁶. A fost o experiență interesantă. Revista avea un tiraj relativ mare (30.000 de exemplare lunar), cititori entuziaști (mai ales băieți dornici de a citi SF aventuros sau tehnicist). Eu m-am ocupat în primul rând de textele SF cehești și mi-am dat seama că deși avem câțiva autori relativi buni de SF ce ar putea aspira un nivel profesionist, în general aceștia nu au suficiente idei. Multe dintre povestirile primite la „*Ikarie*” erau pur și simplu plagiate sau pastişate, texte proaste despre vreun animal care mănâncă oameni pe o planetă extraterestră, sau planeta dezagregându-se după o catastrofă ecologică, etc. Pe scurt, texte rudimentare pline de clișee. Când am avut șansa de a compara SF-ul nostru cu texte ale unor autori internaționali specializați mi-am dat seama că autorii noștri nu sunt capabili de a crea lumi ficționale expresive și originale. E clar că mulți nu gândesc deloc înainte de a începe să scrie.

Despre viitorul tulbure al SF-ului ceh

Noi toți ne căutăm identitatea în aceste vremuri bezmetice. Așa că este foarte dificil de a defini ceea ce este fluxul cel mai interesant sau curentul cel important în SF-ul ceh, ceva nou sau ceva deja înfiripat.

N-am absorbit încă vreuna dintre noile probleme care ar merita să ne pună pe gânduri, să ne supere sau de care ar trebui să ne fie frică. Nu mai vrem să citim, să scriem sau reflectăm despre și asupra totalitarismului.

Dar care să fie oare următoarea noastră temă majoră? Nimeni nu știe cu adevărat.

Extrem de la modă la începutul anilor 90 au fost imitațiile și pastişele cehești ale cyberpunk-ului¹⁷. Acest manierism thrillerist fetișizând computerele, ciber-rețeaua

și inteligența artificială, era deja învechit și demodat în America post-1990 dar în țările est-europene foste comuniste, regiuni periferice, acest moft (mai degrabă fartpunk decât cyberpunk) a părut ceva ultramodern (și nu numai în Europa estică). Ca peste tot în Europa de est și nu numai, avem și noi maneliștii noștri cyberpunkști (care au preluat decorul dar nu și revolta și critica anti-capitalistă și furia anti-corporatistă), autorul ceh având cel mai mult succes este fără îndoială, Jiří Procházka (atunci când nu scrie fantasy-uri sub pseudonimul George P.Walker), care este, probabil, singurul dintre autorii noștri SF care pot scrie cu „sinceritate” punkistă¹⁸. Alți autori SF cehi care au fost asociați cu cyberpunk-ul sunt Jan Poláček și Ivan Adamovic.

În afară de cyberpunkisme, există și o altă modă importată din zona anglo-saxonă, aceea a fantasy-ului, și a mixării dintre fantasy și SF (exemple ar fi Jaroslav Jiran [n.1955], care m-a înlocuit la revista „*Ikarie*”, și Josef Pecinovský). Aceștia istorisesc povești romantice, narațiuni maniheiste, de obicei, despre lupta dintre bine și rău, exact ca în basme și poveștile nemuritoare pentru copiii de toate vârstele. Consumatorii sunt romantici și se bucură că binele învinge măcar în literatura de consum dar, desigur, asemenea texte sunt evazioniste. Nu că ar fi ceva rău să oferi un pic de alinare umililor și obidiților capitalismului global. Noile lumi construite de acești autori de fapt nu sunt deloc noi...

Fantasy-ul anglo-saxon în traducere și în original a devenit popular și în Cehia și Slovacia, stimulând apariția imitatorilor și pastişorilor locali. Fantasy-ul se pretează mult mai ușor decât SF-ul la evazionism. Sub regimurile comuniste a existat o presiune puternică asupra science fiction-ului de a fi un vehicul pentru popularizarea științei, dictatura comunistă se considera și ea extrem de științifică. Așadar, atunci când comunismul est-european a căzut și oamenii au recăpătat libertatea de a publica și citi ceea ce îi interesa, peste tot în Europa de Est s-a declanșat și boom-ul editorial al SF&Fantasy-ului anglo-saxon în traducere, fenomen care rămâne până în ziua de azi: SF-ul și F-ul anglo-saxon se vinde, cel local nu.

Tendințele în science fiction-ul ceh post-1990 au debutat cu o reacție împotriva tradiției din ultimele decenii, o încercare de departajare față de prozele generațiilor mai vârstnice, și prin maimuțărirea locală a tuturor modelor și mofturilor provenite din America: adică pur divertisment escapist, de la cyberpunkisme, la fantasy și „military science fiction”. Noii autori nu sunt interesați de condiția umană, sunt interesați de condiția contului lor bancar, pentru că au îmbrățișat cu sârg toate clișeele și poncifile consumerismului și mercantilismului capitalist.

Cu toate acestea există o identitate a SF-ului ceh, care în esență rămâne unul contestatar, nonconformist, ludic-sarcastic și plin de umor.

Jiří Kulhánek este un autor SFF popular. Ar putea fi numit un Quentin Tarantino ceh. El scrie narațiuni pline de suspans și debordând de acțiune, sângeroase și cinic-brutale. Dar excelează în ironie și umor, într-o manieră post-modernă. Jiří Kulhánek nu se prea ia în serios și e foarte popular din cauza asta.

Apoi, mai există și câțiva oameni care scriu despre ceea ce îi interesează cu adevărat, adică despre problemele contemporane. Cel mai elocvent exemplu este Carola Biedermannová¹⁹. Deși ea scrie într-o abordare ludică, este capabilă să infuzeze tropii convenționali ai fantasy-ului cu un radical feminism SF. Carola Biedermannová este în măsură să scrie despre orice doresc consumatorii (sau dimpotrivă, despre ce nu vor aceștia, pentru a-i provoca programatic): analize freudiene despre absolut orice text, povestiri sarcastic anti-clericale și anti-tradiționaliste SF, diatribe feministe, până și despre subiectul lesbianismului, care este un tabu total pentru autoarele de SF&F din Cehia și Slovacia.

Alți autori au dificultăți în găsirea de noi teme, de noi motive, de noi motivații pentru SF-ul lor. De exemplu, povestirea laureată în 1992 cu Premiul Karel Čapek a fost o altă încercare de cyberpunk, un ghiveci de motive religioase și computeristice, adică terciul pe care fanii noștri îl apreciază atât de mult, dar din păcate nimic nou din punct de vedere estetic și calitativ. Iar excesul de tehnicism și de optimism în ceea ce privește progresul sciento-tehnologic (inclusiv călătoriile spațiale, „cucerirea” unor noi lumi, etc.) al science fiction-ului din perioada anilor 30-60 ai secolului trecut, din care nimic nu s-a materializat, a creat o supraturare, consumatorii și-au pierdut interesul și s-au întors la basme și povești escapiste, la literatura de consum prizată în scop de depeizare.

Poate că acest lucru este în regulă. Poate că prea mulți dintre cititorii noștri au nevoie de ceva de genul romanelor Vilmei Kadlečková, de fantasy-urile lui Jaroslav Jiran și Jiří Procházka, de patosul lui František Novotný. Poate că oamenii au nevoie să se întoarcă la rădăcinile lor cultural-istorice, să redescopere valorile tradițional-umane în ei înșiși înainte de a se lăsa colonizați mental de tendințele culturale occidentale actuale. Internalizarea problemelor „capitalist-contemporane” în profunzimea sufletelor noastre va dura probabil mulți ani de acum acolo.

© Science Fiction Studies & Eva Hauserová

Traducere de Cristian Tamaș

Titlul original: „Science Fiction in the Czech Republic and the Former Czechoslovakia: The Pleasures and the Disappointments of the New Cosmopolitanism”, Science Fiction Studies; Jul 1994, Vol. 21, Issue 2.

Textul a fost tradus cu permisiunea autoarei și a editorului revistei academice americane, Science Fiction Studies, dl.Prof.Arthur B.Evans. Le mulțumim.

Notele autoarei

1 Cehoslovacia a fost oficial scindată în două state, Republica Cehă și Slovacia, începând cu data de 1 ianuarie 1993. Cu toate că autorii discutați aici sunt toți cehi, multe dintre instituțiile descrise (de exemplu, Premiul Karel Čapek) au fost deschise atât autorilor cehi cât și celor slovaci.

Cele mai multe dintre condițiile generale care au modelat forma și situația fandomului SF sub totalitarism în Republica Cehă au fost, de asemenea, comune și pentru Slovacia. Nu credem că fandomurile ceh și slovac vor deveni divergente, chiar dacă țările noastre sunt împărțite acum printr-o graniță și până în prezent, relațiile sunt extrem de cordiale.

2 Karel Čapek este suficient de bine cunoscut peste tot în Europa și în lume încât nu mai este nevoie să-l mai prezentăm aici.

Jan Weiss (1892-1972) este un scriitor SF clasic ceh: autorul romanului „*Dům o 1000 patrech*”, 1929 (Casa cu o mie de etaje – traducere românească de Sanda Apostolescu, editura Dacia, Cluj, 1976), disponibil în traduceri germane și franceze, dar nu și în limba engleză. A scris, de asemenea, mai multe volume de nuvele, și un al doilea roman fantasy, „*Spac ve zvěrokruhu*” (Cel care doarme în zodiac, 1937), care nu a fost tradus: una dintre povestirile sale mai bune din 1920 a fost publicat în limba engleză cu titlul „*The Apostle*”, în revista *Fantasy Macabre* nr.13, 1990, pag.2-6. [*„Apostolul” în volumul „Campionul vârstei”, traducere de Helliana Ianculescu, colecția Globus, editura Univers, 1988 – nota traducerii*]

Josef Nesvadba este cel mai bine cunoscut scriitor SF contemporan din Republica Cehă: prima sa culegere de povestiri, „*Tarzanova smrt*” (Moartea lui Tarzan, 1958) a creat o adevărată senzație atunci când a fost publicată pentru prima oară, și marchează începutul perioadei moderne a SF-ului ceh. Apoi au urmat mai multe culegeri de povestiri și câteva romane. În limba engleză este disponibilă culegerea sa de povestiri „*In the Footsteps of the Abominable Snowman*” (Londra: editura Victor Gollancz, 1970), și o ediție americană purtând titlul „*The Lost Face*” (New York: editura Taplinger, 1971).

3 Există, totuși, unele diferențe semnificative în modul de organizare al fandomurilor din Europa de Est, în special dependența de cluburile/cenaclurile SF locale, în detrimentul creării de rețele având în centru individul.

- 4 „*Valka s mnohozvířetem*” (Război cu multibestia; Praga: editura Československý spisovatel, 1983), „*Pokušení A-ZZ*” (Ispita A-ZZ; Praga: editura Melantrich, 1983), „*Země Zen*” (Țara femeilor; Praga: editura Československý spisovatel, 1987). Pentru un rezumat în limba engleză al primului roman, a se vedea recenzie lui Jan Čulík în „*Kosmas: Journal of Czechoslovak and Central European Studies*” 4: 149-55, Winter 1985.
- 5 „*Největší skandál v dějinách lidstva*” (Cel mai mare scandal din istoria omenirii, 1984, povestiri); „*Manžel z Marsu*” (Soțul de pe Marte, 1986, povestiri); „*Půjčovna manželek*” (Neveste de închiriat, 1988, nuvele); „*Milenci našich žen*” (Amanții femeilor noastre, 1989, nuvele); „*Vybraná tajemství profesora Kesslera*” (Secretele selectate ale profesorului Kessler, 1989, povestiri); „*Manželka z Venuše*” (Soția de pe Venus, 1990, povestiri); „*Přízraky doktora Frankensteinů*” (Fantomele Dr. Frankenstein, 1990, povestiri); „*Milenky našich robotů*” (Amantele roboților noștri, 1992, povestiri).
- 6 Ivan Kmínek, „*Utopie: nejlepší verze*” (Utopia, cea mai bună variantă, Praga: editura Středočeské nakladatelství, 1990).
- 7 Din noiembrie 1989 înapoi, František Novotný a publicat alte două colecții: „*Bradbur-yho stín*” (Umbra lui Bradbury; Brno: editura AF 167, 1991) și „*Ramax*” (Brno: AF 167, 1992). Primul dintre acestea include povestirile omise din „*Nešťastné přistání*”.
- 8 Josef Škvorecký care a citit manuscrisul original în anii 1960, în timp ce era încă în Cehoslovacia, a comentat cu privire la anumite discrepanțe în „Panorama of (Unionized) Czech Writers,” *World Literature Today* 57:50-53, iarna 1983. Textul versiunii originale, necenzurate a romanului a fost în cele din urmă publicat sub titlul „První zpráva z Prahy” (Primul raport de la Praga; editura Odeon, 1992, Praga).
- 9 „*Milenium*” a suferit de asemenea întârzieri enorme în publicare, apărând în cele din urmă într-o formă prescurtată ca serial în revista *Ikarie* (11 / 91-1 / 92). În volum a fost publicat în octombrie 1992 (Praga: editura Golem, 1992).
- 10 Pentru o expunere mai detaliată a SF-ului în samizdat în Cehoslovacia, a se vedea Jaroslav Olsa, jr.: „*Samizdaty a tzv publikace: šedé zóny, vydávané příznivci a kluby science fiction v Československu*” (Samizdatul și publicațiile din așa-numita “zonă gri”, ale fanilor și cluburi de science fiction din Cehoslovacia), în revista de studii slave „*Slavia*” (Praga).
- 11 Vilma Kadlečková, „*Na pomezí Eternaalu*” (La granițele Eternaalului); Praga: editura Winston Smith, 1990).
- 12 Lucrările în cauză sunt „*Jeleni Brod*” (Vadul cerbilor) de Jiří Hochman (Köln: editura Index, 1971), „*Maso*” (Carne) de Martin Harníček (Toronto: 68 Publishers, 1981), și mai multe texte de Egon Bondy, în special „*Invalidní sourozenci*” (Frații handicapați, Toronto: 68 Publishers, 1981). Exegeza textelor (în limba engleză) ale lui Martin Harníček, vezi Paul I. Trensky, „*Harníček's Maso as a Dystopia*”, *Czechoslovak and Central European Journal* 8:117-27, Summer/Winter 1989.
- 13 George P. Walker (Jiří Procházka), „*Meč krále D'Sala*” (Sabia regelui D'Sala; Praga: editura Ivo Železný, 1991); Eva Hauserová, „*Cvokyně*” (Nebuna; Praga: editura Ivo Železný, 1992).
- 14 Fantasy-ul lui George P. Walker (Jiří Procházka) nu este un exemplu prost: este plin de acțiune, dar, de asemenea, de gaguri bune și spirituale.
- 15 De exemplu, editura *AG Kult* (în prezent redenumit editura *Classic*), care a publicat seria „*Fundației*” de Isaac Asimov în cehă și apoi operele lui Roger Zelazny (deși unele din traducerile lor au reputația de a fi foarte slabe), și editura *Najáda*, specializată în SF francezesc de mâna doua (tip Fleuve Noir) datorită unui contract avantajos.
- 16 Titlul revistei a fost preluat de la titlul filmului SF „*Ikarie XB-1*” (Icar XB-1, 1963; ecranizarea romanului „Norul lui Magelan” de Stanislaw Lem) al regizorului ceh Jindřich Polák, preluat apoi de fanzinul pre-1990 al lui Jaroslav Olša.
- 17 Fanii SF din Cehoslovacia au aflat prima dată despre cyberpunk la o conferință a lui Ondřej Neff la Parcon, Convenția Națională SF din Cehoslovacia, în 1987. Deși Neff a fost de părere că cyberpunk-ul n-are niciun sens într-o țară în care nici măcar telefoanele (fixe) nu funcționau, evenimentele ulterioare au arătat că cehii au avut o afinitate surprinzătoare pentru acea modă.
- 18 Povestirile cyberpunk ale lui Jiří Procházka sunt antologate în volumul „*Tvůrci času*” (Creatorii de timp; Praga: editura Winston Smith, 1991).
- 19 Traducerea în engleză a textului „*Oni*” („*Ei*”, *Ikarie* 3/91), una dintre povestirile sale cele mai controversate, a fost publicată în revista literară a expaților americani „*Yazzyk*” (Praga), 3, primăvara anului 1994.

PANORAMA SCIENCE-FICTIONULUI CEH

IVAN ADAMOVIČ

Tradiția continuă a SF-ului ceh provine din secolul al XIX-lea, deși nu există o distincție clară a sa față de literatura fantastică. Primele texte cehești identificate ca fiind SF sunt „*Newtonuv nozek*” (Creierul lui Newton, 1877) de Jakub Arbes (care a scris o serie de scurte romane pe teme fantastice) și care prefigurează tema călătoriei temporale și „*Život na Měsíci*” (Viața pe Lună, 1881)¹, de Karel Pleskač, al cărui narator se transportă mental într-o utopie lunară și se îndrăgostește de fiica unui astronom pe care o întâlnește în ficționala așezare selenară.

SF-ul ceh din primele patru decenii ale secolului XX a continuat să exploateze filiera narativă a lui Karel Pleskač anticipând societățile viitorului, dar este, de asemenea, fecund în texte evazioniste de aventură focalizate asupra explorărilor spațiului, „savanților nebuni”, civilizațiilor pierdute din inima Africii, și unor misterioase invenții tehnologice.

SF-ul ceh a fost la începuturi îndeosebi un domeniu al scriitorilor de „pulp”, existând și excepții onorabile, mai ales și desigur, Karel Čapek (1890-1938), unul dintre fondatorii SF-ului mondial.

Sunt de asemenea, de interes bibliografic câteva dintre textele celebrului autor de mainstream Svatopluk Čech, ca de exemplu, „*Hanuman*” (1884), descrierea unui război

civil între două facțiuni ale maimuțelor, și „*Pravý vylet pana Broučka face Měsíce*” (Adevărata călătorie a domnului Brouček pe Lună, 1888). Primul autor ceh care a scris SF într-un mod sistematic a fost Karel Hloucha, autorul a șapte romane și culegeri de povestiri, inclusiv „*Zakletá země*” (Țara fermecată, 1910) și „*Sluneční vůz*” (Vagonul solar, 1921). Extraterestrii care pot lua forma unor ființe umane joacă un rol important în romanul lui Metod Suchdolský, „*Rusové na Martu*” (Rușii pe Marte, 1907).

În 1920 a fost publicat primul text SF al lui Karel Čapek, piesa „*R.U.R.*” (*Rossum's Universal Robots: Kolektivni Drama*/ Roboții universali ai lui Rossum: o dramă colectivă), text care a introdus cuvântul „robot” în cultura umanității. Termenul de „robot” provine din cuvântul ceh (și slav), „robota” [*și în limba română există cuvântul „robotă” avînd același sens ca în limbile slave: muncă, activitate neîntreruptă și grea în Evul Mediu; obligație în muncă a iobagilor către stăpînul feudal; (mai târziu) muncă pe care o prestau (de câteva ori pe săptămână) țărani săraci în folosul boierilor – nota traducerii*] și în piesa „*R.U.R.*”, „roboții” sunt de fapt androizi (organisme antropomorf-raționale de origine biologică create artificial) aparținând unei clase proletare subordonate și nu mașini/mecanisme/aparate automate/sisteme automatizate.

A urmat piesa „*Že života hmyzu*” (Din viața insectelor, 1921), scrisă împreună cu fratele său Josef Čapek, o excelentă fabulă SF și „*Věc Makropulos*” (Rețeta Makropoulos, 1922), terifianta poveste SF a protagonistului având 300 de ani, nararea secretului longevității sale și moartea acestuia descrisă ambivalent. Lucrarea lui Karel Čapek a devenit libretul unei opere a compozitorului ceh Leoš Janáček (1854-1928). O colaborare mai târziu cu Josef Čapek, „*Adam stvořitel*” (Adam creatorul, 1927) și „*Bílá nemoc*” (Ciuma albă, 1937).

De mai mare interes pentru cititorii de SF este primul dintre romanele SF ale lui Karel Čapek, „*Tovarna na absolutno*” (Fabrica de absolut, 1921-1922), o remarcabilă satiră SF a obscurantismului și misticismului, publicată în foileton în cotidianul praguez *Lidove noviny (Știri populare)*, unde Čapek a scris în mod curent, într-un format locvace și cosmopolit. Un om de știință inventează „Karburatorul”, un dispozitiv atomic care produce energie aproape gratis prin intermediul conversiei absolute a masei, un proces care eliberează, de asemenea, „esența totalizatoare lui Dumnezeu”, provocând un val de minuni și alte efecte; în cele din urmă are loc un devastator război religios al viitorului, pentru că toată omenirea contaminată de „dumnezeire” se află în posesia adevărului propriu absolut indiferent care adevăruri se întâmplă să fie.

Romanul „*Krakatit*” (1924), reia într-un mod magistral tipul febril de narațiune specific lui Čapek și exemplifică punctul culminant al vieții sale creatoare. Krakatit este atât un exploziv cvasi-atomic și - prin analogie - abisul sexual în care inventatorul său, Prokop, se prăbușește. Nici lumea, nici Prokop nu ies nevătămați din această baie de acid a realității – realitatea în exces. Acțiunea romanelor lui Karel Čapek are loc în Europa centrală și amenințarea cu apocalipsa este atât de evidentă – mare parte a SF-ului lui amenință sau culminează prin distrugerea omenirii – texte ce transmit un sentiment al conștiinței politice a lui Čapek, cert identificabilă ca fiind central-europeană în ipotezele sale inerente despre precaritatea instituțiilor și falsitatea pretensei lor benevolențe. Karel Čapek a fost de multe ori comparat (fired, de altfel) cu Franz Kafka; dar incriminările reciproce sexual-fantasmagorice și invențiile sale „ld”-eliberatoare sugerează ca un frate spiritual mai apropiat ar putea fi austriacul Leo Perutz. Ambivalența nuanțată a lui Čapek despre „virtuțile” transformărilor provocate de tehnologie a fost în modul cel mai clar articulată, poate, într-un eseu deal său (traducătorul necunoscut), publicat în The New York Times Magazine în 1926:

„Există oameni care doresc ca America să civilizeze într-o zi bătrâna Europă precum Europa a civilizat odată imperiul aztecilor. Recunosc că această perspectivă mă îngrozește, așa cum idealurile culturale ale cuceritorilor europeni i-au îngrozit

pe vechii azteci, și în limba mea aztecă articulez un strigăt de război împotriva acestei amenințări la adresa micuței noastre rezervații europene.”

Această conștientizare aproape alergenă a fragilității civilizației în secolul al XX-lea este, probabil, cel mai bine rezumată în ultimul roman SF al lui Karel Čapek, „*Valka s mloky*” (Război cu salamandrele, 1935), în care este descoperită o stranie specie de „salamandre” aparent exploatabile care trăiesc în Pacificul de Sud – tot acolo unde „roboții” lui Rossum, „au trăit” de asemenea. Salamandrele sunt imediat înrobite de „antreprenori” dar dramele rezultate ale luptei de clasă și nedreptății sociale sunt redade cu o remarcabilă ambivalență pentru că salamandrele după ce au obținut caracteristicile umane necesare și s-au pricopsit și cu o „salamandră Hitler” pentru a le conduce în chip totalitar, se întorc împotriva stăpânilor lor umani și inundă continentele, în scopul de a dobândi „Lebensraum” („spațiul vital” nazist). Asediul final – aproape toate textele SF ale lui Čapek prezintă asedii de un fel sau altul, poate inevitabile dat fiind personalitatea lui și situația periculoasă a țării sale – reprezintă sfârșitul pentru Homo sapiens. „Război cu salamandrele” îți crează frisoane prin frivolitatea sa aparentă, deși nu toate traducerile au reușit să respecte exuberanța narativă a foiletonului original, un format care a i-a permis lui Čapek atât de a simula și ridiculiza convențiile ficționale ale jurnalismului cât și de a transmite în același timp o aură a intensității unor evenimente din ce în ce mai amenințătoare fixând povestea într-un precar și tensionat prezent al Cehoslovaciei cu doar câțiva ani înainte ca salamandrele reale să anihileze totul în jur.

Poate că marele scriitor Karel Čapek este mai puțin memorabil în ceea ce privește inovațiile sale SF care nu cuprind nucleul speculațiilor sale, ci mai degrabă pentru redarea remarcabilă a fragilității culturale a țării sale natală – și descrierea magistrală a isteriei lumii înconjurând Cehoslovacia – iluminând narațiunile sale despre strămutate și finale civilizații. Karel Čapek este un scriitor a cărui operă întruchipează întotdeauna, în mod direct sau furtiv, o teroare proleptică profundă cu privire la marșul furibund-tragic spre auto-distrugere al Europei în perioada interbelică.

Anii 1920 și 1930 au fost bogați în publicarea de romane SF în Cehoslovacia; în fiecare an au apărut mai multe titluri prezentând o varietate de teme, de la invenții tehnologice până la aspecte politice și sociale ale societăților viitorului. Printre scriitorii activi în această perioadă au fost Tomáš Hrubý, Jiří Haussmann, Marie Grubhofferová, J.M. Troska (pseudonimul lui Jan Matzal) și alții. J.M. Troska a fost cel mai influent, în special cu trilogia sa tip operă spațială „*Zápas s nebem*” (Lupta cu cerul, 1940-1941). La polul opus s-a regăsit Jan Weiss (1890-1972), cu romanul său mainstream SF, „*Dům o 1000 patrech*” (Casa cu o mie de etaje, 1929 – traducere

românească de Sanda Apostolescu, prefață de Ion Hobana, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1976).

Perioada aventurilor pulp SF se încheie în anii 40 ai secolului trecut. „J.M. Troska” (Jan Matzal), un scriitor extrem de popular de opere spațiale, și-a publicat ultima sa carte în 1947, și același lucru este valabil și pentru unul dintre decanii SF-ului ceh tip hard, „R.V. Fauchar”¹⁴.

Următorul deceniu, acela al anilor 50 a fost îndeosebi o perioadă izolaționistă, o perioadă de retragere, un rămas bun de la „Epoca de Aur”.

1. Izolare: 1948-1959

O atmosferă ostilă SF-ului a început să prevaleze din 1948, când editurile particulare au dispărut, și această activitate fiind preluată de către statul comunist instaurat în februarie 1948. Comuniștii au hotărât că numai proza realist-socialistă va fi publicată și o nouă generație de scriitori a fost dispusă să colaboreze. Ca urmare, producția SF s-a diminuat în Cehoslovacia de la zece titluri în 1948 la doar două în 1949. Și evident caracterul și fundamentul conceptual al SF-ului cehoslovac s-a schimbat. Autorii și-au limitat utilizarea motivelor fantastice și dacă au speculat ceva despre viitor, au avut mare grijă să se mențină în viitorul apropiat. Toate acestea au constituit o deviație importantă de la tradițiile cehe anterioare, așa încât încât mulți cititori au continuat să privească cu multă nostalgie pioasă spre „epoca de aur” din anii 1920 și ,30.

Situația a devenit repede sumbră dar nu imediat. Cel puțin o carte de la sfârșitul anilor ,40 merită să fie evidențiată: curioasa „*Kratoryt contra ptakolet*” (1948) de Hanuš Sedáček care dramatizează rivalitatea dintre proprietarii aparatelor de zbor și ai metroului într-o Pragă a viitorului.

Dar din 1950 a devenit practic imposibil să mai poți publica un astfel de SF. Într-adevăr, acel an a fost primul din 1914 în care nici un titlu SF cehesc n-a apărut, în special din cauza convingerii ideologice precum că literatura trebuie să participe și să sprijine proiectul imediat de construire a Republicii Socialiste Cehoslovace – tipul de totalitarism ideologic ostil oricărei anticipări cu excepția celei a unui viitor comunist-stalinist.

Un număr de autori deja cunoscuți nu au fost capabili sau nu au dorit să adopte noile cerințe ale editurilor de stat. Jan Weiss (1892-1972) este un exemplu tipic. Romanul său „*Dum o tisíci patrech*” (***Casa cu o mie de etaje***, 1929 - *traducere românească de Sanda Apostolescu, prefață de Ion Hobana, 1976, Editura Dacia, Cluj-Napoca* – nota traducerii) este considerat ca fiind unul dintre cele mai bune exemple de SF cehoslovac; dar frumusețea și calitățile sale onirice sunt aproape în întregime absente din SF-urile ulterioare ale lui Jan Weiss: „*Země vnuků*” (***În țara strănepoșilor noștri***, 1957

– *traducere românească de Constantin Nisipeanu, Marga Ionescu Nișkov, 1963, Editura Tineretului – nota traducerii*) și alte două cărți din anii ,60 care nici nu merită a fi menționate.

SF-ul și-a recâștigat ceva vizibilitate numai în anul 1955, când Vladimír Babula (1919-1966), redactorul-șef al revistei „Știință și Tehnică pentru tineret”, a început să publice în serial romanul său „*Signály z vesmíru*” (Semnale din spațiu). Până la urmă a rezultat o trilogie epică, pe care Babula a revizuit-o și adus-o la dimensiunile unui singur volum cu titlul „*Oceánem světelných let*” (Prin oceane de ani lumină, 1963). Puternic influențat de optimismul propagandistic cu privire la viitor al literaturii științifico-fantastice sovietice², „Prin oceane de ani lumină” cu greu poate fi considerată o narațiune măcar mediocru scrisă sau stilistic satisfăcătoare; dar pentru anii ,50 ai comunismului est-european, a fost o contribuție semnificativă la înfripirea literaturii științifico-fantastice cehoslovace și a atras mulți cititori.

Către sfârșitul anilor ,50 și mai târziu, producția de literatura științifico-fantastică pentru copii și tineret a început să ia amploare sub coordonarea și exemplul lui František Běhounek (1898-1973). František Behounek a fost un cunoscut om de știință și membru al Academiei de Științe din Cehoslovacia care a participat la expedițiile lui Amundsen și Nobile la Polul Nord. Běhounek a scris, de asemenea, nouă romane hard SF între 1942 și 1968, dintre care două au rămas destul de populare și au fost re-editate de mai multe ori. „*Akce L: Přeběhy z atomověno věku*” (1956) (***Acțiunea L: Aventuri într-un secol atomic – traducere românească de Rodica Ciocan și Corvin Gruia, Editura Tineretului, 1962*** – nota traducerii), descrie colonizarea Lunii, iar în „*Robinsoni vesmíru*” (Robinsonii spațiului, 1958) protagoniștii încearcă să distrugă o cometă înainte de a intra în coliziune cu Pământul.

În același an a fost publicată culegerea de povestiri „*Tarzanova smrt*” (Moartea lui Tarzan). Autorul acestui volum fusese până atunci un psihiatru anonim care flirtase cu dramaturgia, un cetățean cehoslovac pe nume Josef Nesvadba (1926 - 2005), omul care a inaugurat o nouă eră a SF-ului în limba cehă.

2. Viitorul luminos mai degrabă întunecat: 1960-1970.

Succesul volumului „Moartea lui Tarzan” l-a încurajat pe Josef Nesvadba să continue să scrie SF: „*Einsteinův mozek*” (Creierul lui Einstein, 1960), „*Výprava opačným směrem*” (Expediție în direcția opusă, 1962), „*Poslední cesty kapitána Nema*” (Ultima călătorie a căpitanului Nemo, 1966). Povestirile reunite în aceste volume se concentrează asupra personajelor mai degrabă decât asupra parafernalei uzuale a SF-ului și demontrează de asemenea, că Nesvadba a fost un adept al conectării intrigii la căutarea unui sens filosofic. Ficțiunile sale, multe dintre care au fost traduse în diverse

limbi (inclusiv în limba engleză și publicate în S.U.A. și Marea Britanie); [*dar nu numai, există și un volum de povestiri de Josef Nesvadba tradus și publicat în românește, „Idiotul din Xeenemuende”, traducere de Sanda Apostolescu, Editura Tineretului, București, 1969* – nota traducerii] reprezintă genul de proză pe care adulții o pot citi fără sentimentul disconfortului că s-ar complăce în fantezii puerile despre spațiul cosmic scrise cu intenția de a-i distra pe copiii lor.

Jiří Brabenec (1911-1983) și Zdeněk Veselý (1927-1992) au colaborat pentru a continua tradiția SF-ului „clasic” scris în comun în romane precum „*Dobrodružství v Eridanu*” (O aventură pe Eridan, 1961) și „*Zločin v duhovém zálivu*” (Crimă în Golful Curcubeului, 1966).

Între timp, Ivan Foustka (1928-1994) a publicat unul dintre cele mai bune romane hard SF din anii 1960, „*Vzpouora proti času*” (Revolta împotriva timpului, 1965), un thriller SF despre un grup de astronauți închiși în interiorul unei corp cosmic artificial stăpânit de un calculator malefic. Următorul roman al lui Foustka este cu totul diferit. „*Vylet k Pánubohu*” (O călătorie la Dumnezeu, 1968) este o satiră mușcătoare despre o expediție cosmică organizată de Vatican spre o planetă îndepărtată. Astronauții fanatic-zeloți instituie o „nouă ordine” acolo și, în consecință, reușesc să transforme un „rai” într-un loc mai oribil decât iadul în sine.

Viziunile SF ale autorilor cehi din anii post 1960 sunt considerabil mai întunecate decât cele din deceniul precedent. Într-adevăr, „optimismul luminos” al anilor ,50 își pierde orice credibilitate sau putere de convingere pe care este posibil s-o fi avut odată și, în general, SF-ul cehoslovac se dedă unor avertismente pesimiste cu privire la viitor.

„*Odnikud nikam*” (De nicăieri înspre nicăieri) de Achille Gregor (1910-1998) și „*Druhá potopa světa*” (Al doilea potop mondial) de Vladimír Straka (n.1923) constituie împreună un exemplu frapant: ambele romane descriu catastrofe care rezultă din radiații mortale și amândouă au fost publicate în același an (1964).

La fel de simptomatice și caracteristice sunt două narațiuni distopice: „*Stříbrné ostrovy*” (Insulele argintii, 1965) de Jiří Jobánek (1923-2005) și „*Blažený věk*” (Erele binecuvântate, 1967) de prolificul scriitor de mainstream Jiří Marek (1914-1994).

„*Blažený věk*” (Erele binecuvântate, 1967) este o distopie clasică, cu acțiunea într-un viitor urban peste care prezidează „ordinea echitabilă”. Peste tot afișe și lozinci proclamă principiile ordinii „poporului”: „*Cetățenii orașului nostru: cei mai fericiți oameni din lume!*”, „*Cetățeni, rămâneți pe stradă: fericirea privată este fericirea din trecut!*”, „*Știm că în drumul glorios spre libertatea reală mulți oameni trebuie să fie obligați!*” și „*Cetățeni ai orașului! Spuneți Da!*” Și cetățenii spun permanent și loial „da-ul” lor de zi cu zi pentru a-și

exprima loialitatea și ca semn de supunere necondiționată în fața „ordinii echitabile”.

Un alt roman SF din acea perioadă, „*Návrat z ráje*” (Întoarcerea din rai, 1961) de Čestmír Vejdělek (1925-2011; din 1977 a emigrat în R.F.G.) este, în opinia multora (inclusiv a mea), cel mai bun roman SF ceh, datorită în primul rând remarcabilelor studii de personaje și umanității autorului. Eroul din „*Návrat z ráje*” (Întoarcerea din rai, 1961), Řehoř, nu este un superman, ci doar un tip obișnuit care face greșeli obișnuite. În calitate de reporter, personajul Řehoř vizitează în secret planeta Lucie pentru a (des)(a)coperi misterul civilizației sale. Și trece printr-un nivel de „realitate” după altul doar pentru a afla în cele din urmă că ceea ce părea a fi o foarte atrăgătoare utopie este, de fapt, o muribundă societate distopică ai cărei locuitori habar n-au că sunt sclavii unui computer central care-i guvernează despotic. Prin descrierea detaliată a structura și istoriei planetei Lucie, „*Návrat z ráje*” (Întoarcerea din rai, 1961) este o ficțiune foarte complexă. Și nici mesajul său etic-moral nu se rezumă la o simplistă și maniheistă viziune în alb/negru; într-adevăr, Čestmír Vejdělek demonstrează că până și adevărul și fericirea sunt noțiuni relative.

Tot în acea perioadă își face, de asemenea debutul și Ludvík Souček (1926-1978), medic și apoi editor, își publică primul său roman SF, „*Cesta slepých ptáků*” (Călătoria păsărilor oarbe) în 1964. În următorul deceniu, Ludvík Souček a devenit cel mai popular scriitor SF ceh deși mai mult în rândul tinerilor cititori decât în rândul adulților. În decursul unei cariere scriitoricești timp de șaptesprezece ani, Ludvík Souček a scris 40 de volume nu numai SF-uri, ci și cărți despre fotografie, comunicații, teatru, astronomie, istorie, și mai ales din domeniul pasiunii și obsesiei sale, „dănikenologia” [*adică ipoteza paleoastronautică; în românește i-a fost publicat volumul „Bănuiala unei umbre”, traducere și note de Alexandra Toader, Editura Albatros, 1984 – nota traducerii*]. Aproape toate narațiunile sale SF abundă în reiterarea ideii că au existat „vizitatori antici” proveniți din spațiu iar „farfuriile zburătoare” (obiecte zburătoare neidentificate) ar proveni din viitor, și până și „necredinșii” pot găsi lucruri distractive în textele lui Souček.

Romanului „*Cesta slepých ptáků*” (Călătoria păsărilor oarbe), Ludvík Souček i-a adăugat două alte volume: „*Runa Rider*” (1967) și „*Sluneční jezero*” (Lacul soarelui, 1968). Trilogia sa începe prin căutarea unor mesaje misterioase în peșteri islandeze și se termină cu descoperirea unei colonii a vikingilor aflată pe Marte. (Citind scrisorile pe care le-a primit, se pare că Souček i-a convins pe unii dintre cititorii săi că n-a făcut altceva decât să romanțeze niște întâmplări reale!?) Alte titluri SF de-ale sale includ „*Krotitelé dáblů*” (Îmblânzitorii de diavoli, 1965), „*Případ Baskervilského psa*” (Cazul câinelui

din Baskerville, 1972), și „Pevnost bílých mravenců” (Cetatea furnicilor albe, 1972), plus două culegeri de povestiri: „*Bratři Černé planety*” (Frații de pe Planeta Neagră, 1969) și „*Zájem Galaxie*” (În beneficiul galaxiei, 1973).

O multitudine de povestiri SF a început, de asemenea, să apară în diverse reviste în timpul acestui deceniu, inclusiv primele traduceri în cehă ale unor texte de scriitori SF contemporani occidentali, de exemplu, Robert Heinlein, A.E. van Vogt, Clifford Simak, Lewis Padgett și Arthur C. Clarke.

3. Marile speranțe: 1971-1982

La începutul anilor '70, SF-ul cehoslovac a trecut prin a doua criză a sa. Aceasta nu a fost la fel de profundă ca aceea din anii '50, totuși numărul de titluri SF a scăzut de la 13 în 1970 la 4 în 1974. Acest lucru reflectă condițiile sumbre impuse culturii cehe de regimul neo-stalinist venit la putere în urma invaziei sovietice (și a altor țări comuniste din Pactul de la Varșovia: R.D.G., Polonia, Ungaria și Bulgaria, totalizând 500.000 de soldați în decursul operațiunii „Dunărea” declanșată pe data de 20-21 August, la care Iugoslavia, România și Albania au refuzat să participe) din 1968.

În decursul așa-zisei „normalizări” impusă de sovietici (de fapt, restalinizarea și brejnevizarea Cehoslovaciei), SF-ul în mare parte a fost cruțat. Totuși, unii autori de SF au devenit indezirabili, alții au fost închiși pentru activități subversive (samizdate și semnarea Cartei 77) precum Jaroslav Šavrdra, alții au trebuit să emigreze (Josef Škvorecký, Čestmír Vejdělek), unii n-au mai avut voie să publice (Alexandr Kramer), sau doar după o cenzură severă: Josef Nesvadba și Ludvík Souček. Cenaclurile SF au fost interzise până în 1979 pentru că partidul comunist suspecta că în cadrul oricărei întruniri, adunări sau club ar fi putut avea loc activități subversive. De asemenea, lansarea fanzinelor SF a reprezentat o problemă dificilă în Cehoslovacia comunistă, iar tehnologia de copiere a fost sub strictă supraveghere și monitorizare.

A doua jumătate a deceniului 70 a reprezentat o altă poveste. În acei ani a apărut un nou grup de scriitori promițători. Și, spre deosebire de SF-ul anilor '50-'60 scris de autori profesioniști mulți provenind din mainstream, noua generație a SF-ului cehoslovac a crescut în SF și a provenit din fandom: Jaroslav Veis (n.1946), Zdeněk Volný (n.1946) și Ondřej Neff (n.1945) printre alții. [*precum generația românească a autorilor SF din anii '80 provenită din fandom: Mihail Grămescu, Cristian Tudor Popescu, Lucian Ionică, Sorin Ștefănescu, Rodica Bretin, Lucian Merișca, Leonard Oprea, Alexandru Ungureanu, Ovidiu Bufnilă, Dănuț Ungureanu, Marian Truță, Cristian Mihail Teodorescu, George Ceaușu, etc. – nota traducerii*]

Figura cea mai importantă a acestei perioade a fost Jaroslav Veis (n. 1946). Reputația și-a câștigat-o cu două culegeri de

povestiri: „*Experiment pro třetí planetu*” (Experiment pentru a treia planetă, 1976) și „*Pandořina skříňka*” (Cutia Pandorei, 1979)⁴. Jaroslav Veis este notabil ca stilist; povestirile sale nu sunt clișeistice și este capabil de crearea unor drame psihologice magistrale, precum și de o proză veselă cu implicații filosofice. După ce s-a angajat ca redactor la editura Mlada Fronta, a scris și publicat mult mai puțin dar este încă considerat a fi cel mai bun scriitor SF contemporan de proză scurtă din Cehia. [*„Zemřeš podruhé”(Vei muri a doua oară), roman SF, 1982; „Moře času”(Marea timpului), povestiri SF, 1986; „Den na Kallistó/O zi pe Callisto,), povestiri SF, 1989; „Evropou obchází strašidlo”/O stafie umblă prin Europa, povestiri SF, 2009 – nota traducerii]*

Alți autori valoroși care merită să fie evidențiați sunt Ludmila Vaňková (n. 1927) și Karel Blažek (n. 1948). Ludmila Vankova, deja populară pentru romanele ei istorice, a publicat în 1976 un lung roman SF numit „*Mosty přes propast času*” (Poduri peste abisurile timpului). Plecând de la premisa unei catastrofe globale, ceea ce a determinat dispariția unei civilizații antice avansate tehnologic, romanul recapitulează istoria Pământului ca produsul unor vizite ale unor exploratori cosmici proveniți din acea civilizație primordială (influențele lui von Däniken).

Karel Blažek, deși el la fel de prolific precum Ludmila Vankova nu a avut la fel de mult succes. Romanul său „*Přistání*” (Aterizarea, 1979), nu a fost deosebit de bine primit, deși asta nu l-a împiedicat să publice o lucrare mult mai ambițioasă numit „*Nejlepší století*” (Cel mai bun secol, 1982), descriind în detaliu un viitor utopic. Rezultatul este interesant, dar suferă din cauza logoreei și lipsei de acțiune.

Ludvík Souček, de asemenea, a fost o prezență marcantă în acest deceniu, și nu doar prin SF-ul său. Un articol al său, „Interpelarea viitorului” a provocat scandal datorită exprimării insatisfacției privind starea SF-ului și fandomului cehoslovac, o consecință a protestului său fiind înființarea mai multor cluburi de fani SF. La scurt timp după publicarea articolului, Ludvík Souček a murit din cauza unui infarct (al nouălea), „*Blázni z Hepteryd*” (Nebunii de pe Hepterys, 1980), fiind ultimul său volum. Acest roman este în ciuda conciziei sale, cea mai bună operă spațială cehă de la Troska încoace.

4. Perioada recoltei: 1983-1988

Împreună cu celalalte țări din Europa de Est, Cehoslovacia a cunoscut un boom SF la începutul anilor '80. Nu numai că SF-ul a redevenit la modă, criticii literari serioși au început să-l accepte, Uniunea Scriitorilor din Cehoslovacia a înființat o secție SF, și legiuni de autori SF au inundat orice număr al revistelor populare, de la cele dedicate modei și croitoriei, femeilor, șoferilor, până la cele „ostășești” sau cele literare.

Și ca să nu fie lăsată pe dinafară, televiziunea cehoslovacă a produs mai multe seriale SF.

În primul din acei ani ai „culesului”, trei tineri scriitori, Miloš Kratochvíl, Zdeněk Rosenbaum și Ladislav Szalai s-au făcut cunoscuți prin intermediul câte unei culegeri de proză scurtă; la fel și traducătorul și editorul Zdeněk Volný, care și-a expus stilul său precis, rece și cerebral.

Publicarea unei antologii duble coordonate de Vojtěch Kantor – „*Lidé ze souhvězdí Lva*” (Oameni din constelația Leului) și „*Železo přichází z hvězd*” (Fierul vine din cer), ambele publicate în 1983, a reprezentat de asemenea, un eveniment important, mai ales pentru autori precum Zbyněk Černík, Miroslav Kostka, Ondřej Neff, și Jiří Čihař, toți aceștia au debutat în aceste volume.

Dar mai importante au fost în următorii ani culegerile de povestiri „*Stalo se zítra*” (S-a întâmplat mâine, 1984) și „*Návrat na planetu Zemi*” (Întoarcere pe planeta Pământ, 1985), coordonate de Ivo Zelezny, volume conținând 90 de povestiri originale și care au reușit să lărgească atât baza auctorială a SF-ului ceh cât și popularitatea acestuia (tirajul volumului „*Návrat na planetu Zemi*” (Întoarcere pe planeta Pământ, 1985), a fost de 83.000 de exemplare).

Dintre scriitorii menționați mai sus, cel puțin doi merită ceva mai multă atenție.

Unul este Ladislav Szalai (n. 1951). În „*Cesta do zahrady bláznovy*” (Un drum spre grădina nebunului, 1984), și alte trei culegeri de povestiri, a demonstrat o inventivitate fără sfârșit, imaginație și un simț al absurdului care i-a adus porecla de „Lem-ul ceh”. Singurul obstacol între el și măreția literară este prolificitatea, cantitatea depășind calitatea.

Celălalt este Ondřej Neff (n. 1945). Cariera lui literară a crescut rapid devenind alături de Jaroslav Veis, cel mai popular practician ceh în viață al SF-ului. Jurnalist de meserie, Ondřej Neff a fost enorm de activ, de asemenea, ca teoretician literar, traducător, lector, fotograf și fan SF. Ondřej Neff a scris prima istorie a SF-ului cehoslovac, „*Něco je jinak*” (Ceva este altceva, 1982), precum și un volum masiv dedicat istoriei SF-ului internațional numit „*Všechno je jinak*” (Totul este altfel, 1987).

Acțiunea primului roman SF al lui Ondřej Neff, „*Jádro pudla*” (Miezul problemei, 1984), se desfășoară pe o planetă Marte colonizată de oameni, având o atmosferă ficțională datorând ceva lui E.R. Burroughs și lui Aldous Huxley... roman care în mare măsură a trecut neobservat. Dar în anul următor, în 1985, culegerea de povestiri, „*Vejce naruby*” (Oul întors pe dos) s-a dovedit a fi un succes instantaneu și a câștigat numeroase premii. Povestirile din acest volum sunt extrem de diverse de la thrillere sumbre, cu acțiune dezlănțuită („Cel mai sălbatic gagi din istoria Swang-ului”, „Calibrul 7,62”), la texte pline de

umor, distrugătoare ale unor tabuuri („Petr și Lucie”, „Monumentul”), și narațiuni grave despre ecologie („Copacul”) și natura umană („Puzzle”, „Linia vieții”). După publicarea unei a doua culegeri de povestiri („Čtvrtý den až navěky”/A patra zi pentru totdeauna, 1987), a publicat un alt roman, de data aceasta despre o colonie de mineri de pe Lună, roman numit „*Měsíc mého života*” (Luna vieții mele, 1988). Scris în stilul cinic-ironic tipic autorului, acest roman a avut semnificativ mai mult succes.

Între timp, trei scriitori binecunoscuți și-au făcut (re) apariția. În 1986, Jaroslav Veis a publicat cea de-a treia culegere, „*Moře času*” (Marea timpului). Povestirile nu sunt la fel de originale ca acelea din volumele sale anterioare, iar tonalitatea este mult mai pesimistă. Punctul culminant al culegerii îl reprezintă „*Šest měsíců in Ulna*” (Șase luni în Ulna), o poveste amară despre un tânăr bufon, Akbar Ibn Kato, care locuiește într-un metropolă oriental a viitorului unde pedeapsa pentru toate crimele este amputarea. Această nuvelă lungime a obținut pe bună dreptate premiul pentru cel mai bună proză SF.

Josef Nesvadba a reapărut și el dar un Nesvadba care a suferit o metamorfoză considerabilă începând cu anii 1960, reducând numărul de elemente SF și preocupându-se mai mult de realitatea de zi cu zi, mai ales din experiențele sale ca psihiatru. Nesvadba rămâne un autor de best-sellere: romanul „*Hledám za manžela muže*” (Caut un bărbat de soț, 1986), cu un tiraj de 92.000 de exemplare, s-a vândut în câteva săptămâni. Dar apropiindu-se de mainstream, desigur s-a depărtat de SF.

În schimb spre marea surpriză a tuturor celor familiarizați cu scene literară cehă, cel mai aclamat scriitor contemporan de mainstream, Vladimír Paral a fost atras de SF în același fel cum Nesvadba s-a distanțat. În 1982, Vladimír Paral a publicat două romane SF, „*Pokušení A-ZZ*” (Ispita A-ZZ) și „*Romeo a Julie 2300*” (Romeo și Julieta 2300), care au fost urmate în curând de-al treilea și cel mai bun: „*Válka z mnohozvířetem*” (Război cu multibestia, 1983). „Multibestia” este inițial o formă inteligentă de smog. Dar, în a doua jumătate a cărții, acest smog se transformă într-un parazit de natură să influențeze mintea gazdei sale. Desigur, asta complică mult conflictul, deoarece cei care luptă cu „multibestia” trebuie să lupte și cu propria lor voință.

În SF-ul său, Vladimír Paral are aceleași preocupări precum în ficțiunile sale mainstream. El continuă să analizeze morala, manierele, și aspectele negative ale vieții contemporane, cu excepția faptului că în SF își testează constatările în noi condiții generice. De exemplu, romanul „*Země žen*” (Țara femeilor, 1987), este o parabolă puternic distopică despre o societate în care femeile conduc și bărbații sunt ținuți în lagăre de concentrare. Cu toate acestea, extrapolarea intereselor sale conceptuale în domeniul SF a fost un fel de

risc pentru el în măsura în care SF-ul este considerat încă „divertiment juvenil” de care scriitorii „serioși” n-ar trebui să fie interesați

Pe de altă parte, în timp ce Vladimír Paral aduce în SF virtuozitatea unui scriitor iscusit și dă viață SF-ului său prin personaje credibile, el nu este singurul printre autorii consacrați care au utilizat motive SF în opera lor. Aceasta constituie dovada faptului că SF-ul poate „vorbi” unor cititori extrem de diferiți și poate fi respectabil chiar în comparație cu „marea proză contemporană” – ori așa cum unii dintre fani SF mai radicali consideră, mainstream-ul poate sta respectabil lângă SF.

Înființarea în 1982 a Premiului SF Karel Čapek a încurajat coagularea unei noi generații de scriitori SF – Josef Pecinovský, František Novotný, Eduard Martin și Jan Hlavička sunt cei mai semnificativi. Deși au publicat propriile culegeri de povestiri, activitatea literară acestui grup a căpătat în primul rând popularitate prin antologii: „*Návrat na planetu Zemi*” (Întoarcere pe planeta Pământ, 1985) și „*Stalo se zítra*” (S-a întâmplat mâine, 1985), ambele coordonate fiind de Ivo Železný.

Câteva cărți SF au fost scrise de autori cehi din diasporă, un exemplu fiind „*Maso*” (Carne, 1981), un volum conținând două nuvele ale lui Martin Harníček. Un alt autor, în exil, Luděk Pešek a publicat în germană și, uneori, în engleză, deși el a scris în limba cehă: „*Die Mondexpedition*” (Expediția pe Lună, 1966), „*Die Erde ist nah: Die Marsexpedition*” (Pământul e aproape: Expediția pe Marte, 1970) și „*Falle für Perseus*” (Capcană pentru Perseus, 1976); Un roman de Ivo Duka (pseudonimul lui Ivo Ducháček și al Elenei Koldová) a fost publicat în limba engleză: „*Martin and his Friend from Outer Space*” (Martin și prietenul său din spațiu, 1955). Pavel Kohout, care a părăsit Cehoslovacia în 1968, a publicat mai târziu un roman SF: „*Bilá kniha o kauze Adam Juráček, profesor tělocviku a kreslení na Pedagogické škole v K., kontra Sir Isaac Newton*” (Cartea albă privind cazul lui Adam Juráček, un profesor de educație fizică și desen la Școala Pedagogică din K., față de Sir Isaac Newton: o reconstituire bazată pe documente contemporane și suplimentată cu alte dovezi foarte interesante, 1977).

SF-ul scrisă în slovacă nu are o tradiție continuă și are prea puține lucrări vizibile. SF oferind comentarii sociale și aventuri a fost publicat în anii 1930 și 1940 de Peter Suchanský, Dezo S. Turčan și Jan Kresánek-Ladčan. După cel de al doilea război mondial producția de SF slovac a fost sporadică și natura sa naivă, precum „*Luna 2 neodpovedá*” (Luna 2 nu răspunde, 1958), unul dintre cele trei romane SF scrise de Ján Bajla. Un singur autor din anii 1960 iese în evidență: Jozef Tallo, cu o culegere de povestiri, „*Vlasy Bereniky*” (Părul Berenicei, 1962). Câteva

scriitori SF interesanți au apărut în anii 1980: Alta Vávsová, Jan Fekete, Jozef Repko; ei au îndeosebi literatură pentru copii. Cele mai notabil este romanul post-apocaliptic „*Po*” (După, 1979) de Alta Vávsová și trei romane ale lui Jozef Zarnay, inclusiv „*Kolumbovia zo základne Ganymedes*” (Columbi de pe stația spațială Ganymede, 1983).

5. Concluzii și perspective

Având în vedere această destul de scurtă panoramă, ce-ar mai fi de spus despre starea SF-ului ceh și a perspectivelor sale?

SF-ul a fost foarte popular în Cehoslovacia, având o bază largă de cititori, și tiraje de 100.000 de exemplare pentru cărțile unor autori cunoscuți; cu toate acestea, înrăutățirea situației economice de la începutul anilor 1990 a schimbat în rău această cifră dramatică. O revistă SF lunară, „*Ikarie*” a fost lansată în iunie 1990 de către scriitorul SF Ondřej Neff, care a editat, de asemenea, împreună cu Jaroslav Olsa jr, „*Encyklopedie science fiction*” (Enciclopedia science fiction-ului).

În primul rând, ar trebui să observăm că, în timp ce SF-ul a continuat să sufere – sau să se bucure de –neglijarea academic-universitară, poziția sa pe piața editorială de masă, a fost destul de puternică. Tiraje de până la 100.000 de exemplare ale unor titluri SF aparținând unor autori populare din Cehia și din străinătate se vindeau rapid, uneori în decursul doar a câtorva zile. Multe ziare dedicau măcar o pagină SF-ului iar aproape toate revistele includeau povestiri SF. Acest lucru a fost valabil până la mijlocul anilor 90: colecții specializate SF, două reviste tipărite de SF și prima enciclopedie dedicată SF-ului în Europa de Est.

Nu chiar atât de sănătoasă este supraproducția de SF umoristic-ironic. Cehia se poate lăuda cu unii dintre cei mai buni autori de acest gen de SF (între contemporani, Szalai și Ivan Kminek, îmi vin imediat în minte), dar cred că totul are o limită. Pe lângă exploatarea unei potențialități a genului în detrimentul altora, textele SF cehești sunt pline de povestiri despre inventatori neînțeleși ai unor perpetuu mobile, de extratereștri prizonieri în aziluri psihiatrice, și de computere suferind din amor. În general, asemenea texte se ocupă de pseudo-viitoruri și de pseudo-probleme, și sunt incapabile să reflecte ceva din complicațiile lumii noastre contemporane și, prin urmare, au prea puține lucruri să ne spună.

Un alt factor care face ca starea SF-ului ceh să nu fie la fel de înfloritoare precum vânzarile sale ar putea avea legătură cu lipsa unor romane SF de aventuri în ultimii ani. Astfel, o parte semnificativă a cererii pentru SF este pentru titluri de dinainte de 1990 sau și

mai vechi. De exemplu, într-un sondaj din 1985 la care au luat parte 1500 de fani, textele lui Ludvík Souček s-au clasat pe primele cinci locuri ca fiind „cele mai populare cărți SF cehești în perioada de după 1945” în timp ce Jaroslav Veis s-a clasat ca un alt autor favorit (În același sondaj, Souček s-a clasat pe locul întâi, „cel mai bun autor”, Nesvadba pe cel de al doilea, iar pe al treilea Jaroslav Veis.)

O altă slăbiciune se referea la dimensiunile textelor. Autorii SF începători erau încurajați să debuteze cu scurte povestiri pentru că asemenea texte se publicau mai ușor decât un roman.

Și dacă nu reușesc să publice din prima un roman, începătorii au avut și au șansa de a plasa povestiri în vreo antologie precum „*Lidé ze souhvězdí Lva*” (Oameni din constelația Leului) și „*Železo přichází z hvězd*” (Fierul vine din cer).

În orice caz, autorii cehi tind să fie nesiguri cu privire la modul de a gestiona texte de lungimea unui roman; și deși SF-ul ceh din ultimii 60 de ani se poate lăuda destule povestiri SF excelente, romane sale SF în cea mai mare parte nu reprezintă lecturi satisfăcătoare.

Această stare de lucruri se poate schimba. Ondrej Neff a scris un roman SF, „*Milénium*”, o lucrare ambițioasă despre viitorul „fin de siècle”; și Ivan Kmínek are un roman foarte bun numit „*Utopie – nejlepší verze*” (Utopia: cea mai bună versiune). Și alți scriitori precum Josef Pecinovský, Eva Hauserová, František Novotný, și Pavel Kosatík sunt relevanți și au texte marcante. Va fi unul dintre ei Salvatorul SF-ului ceh? Răspunsul este încă învâluit în cețurile viitorului.

Filmul SF ceh

Mai mult de 50 de filme SF au fost produse în Cehoslovacia, primul la începutul anilor 1920. Primele filme SF cehești de real interes sunt adaptări ale unor opere ale lui Karel Čapek, „*Bila nemoc*” (Ciurma albă, 1937); în regia lui Hugo Haas și „*Krakatit*” (1948), în regia lui Otakar Vávra.

De la mijlocul anilor 1950 până în 1970, au fost produse mai multe filme SF de animație și combinații de animație și actori, pe baza romanelor lui Jules Verne și folosind prelucrări ale desenelor originale din edițiile franceze ale cărților sale, realizate de regizorul și animatorul Karel Zeman: „*Cesta do pravěku*” (Călătorie spre începutul timpului, 1955), „*Vynález Zkázky*” (Arme de distrugere, 1958), „*Baron Prášil*” (Baronul Münchhausen, 1961), „*Ukradená vzducholod*” (Dirijabilul furat, 1966) și „*Na koměte*” (Pe cometă, 1970).

O coproducție cehoslovaco-franceză în privința animației a fost „*La Planète sauvage*” (1973), în regia lui René Laloux și grafica lui Roland Topor după romanul scriitorului francez Stefan Wul, „*Oms en série*” (1957).

Tradiția comediei SF cehești a fost lansată de Oldřich Lipsky cu o comedie and acțiunea în „secolul 5 după Sputnik”: „*Muz z prvního století*” (Omul din primul secol, 1961). Alte filme SF ale lui Oldřich Lipsky includ o comedie despre călătoria temporală, „*Zabil jsem Einsteina, pánové!*” (L-am ucis pe Einstein, domnilor!, 1969), o parodie a pulpurilor detectiviste interbelice despre Nick Carter și o plantă carnivora, probabil cel mai bun film al său, „*Adela ještě nevěčelá*” (Adela n-a mâncat încă, 1977); o adaptare după Jules Verne, „*Tajemství hradu v Karpatech*” (Misterul castelului din Carpați, 1981); și „*Srdečný pozdrav ze Zeměkoule*” (Salutări cordiale de pe Pământ, 1982).

Miloš Macourek a lansat câteva comedii SF bune în special „*Kdo chce zabít Jessii*” (Cine ar omorî-o pe Jessie?, 1965) și „*Coz takhle dat si špenát*” (Ce i-ai spune spanacului?, 1976); a fost de asemenea, co-scenarist al filmului „*Zítva vstanu o opařím se čajem*” (Mâine mă voi trezi și mă voi opări cu ceai, 1977), unul dintr-o serie de filme SF cehe, multe dintre ele comedii, bazate pe povestirile și romanele lui Josef Nesvadba.

Nu multe filme cehești pot fi considerate a fi SF „serios” sau SF tipic dar cele care sunt includ: opera spațială „*Ikarie XB-1*” (1963, în regia lui Jindřich Polák), povestea post-apocaliptică „*Konec srpna v Hotelu Ozón*” (Sfârșit de august la Hotel Ozon, 1967, regia Jan Schmidt); un film despre o vizită din adâncurile galaxiei, „*Akce Bororo*” (Operațiunea Bororo, 1972) regizat de Otakar Fuka; filmul pentru copii despre primul contact cu extraterestri, „*Odysseus a hvězdy*” (Odiseu și stelele, 1974) în regia lui Ludvík Raza; o adaptare liberă după romanul SF „*Krakatit*”, „*Temné slunce*” (Soarele negru, 1980, regia Otakar Vávra); și, din Slovacia, filmul SF ecologist „*Třetí Šarkan*” (Cel de al treilea dragon”, 1985), regizat de Peter Hledík.

Dramele SF sunt destul de frecvente la televiziunea din Cehia, mai ales cele destinate copiilor. Unul dintre cele mai bune seriale a fost unul SF, „*Návštěvníci*” (Vizitatorii, 1984), în care o expediția din anul 2484 (atunci când Pământul este în pericol de a fi distrus de o cometă), se întoarce în timp în 1984 pentru a căuta ajutor; serialul „*Návštěvníci*” (Vizitatorii) a fost regizat de Jindřich Polák.

BIBLIOGRAFIE

O listă de traduceri în franceză și în germane ale unor texte citate în eseul de mai sus. Nu am inclus informații despre traduceri în alte limbi europene (maghiară, poloneză, rusă, română, etc.). Pentru informații privind versiunile în engleză ale altor titluri SF cehești a se vedea studiul lui Cyril Simsa, „Bibliography of Czech Science Fiction in English Translation”, revista britanică Foundation, nr. 40 (1987), pp. 62-71, și eseul lui Jaroslav Olsa din Foundation nr. 44 (1988-1989), pp. 50-54.

Behounek, F. „*Robinsoni vesmiru*”: traducere de Max A. Schonwalder în germană: „*Schiffbruch in Weltraum*”, Praga, editura Orbis, 1961.

Brabenec, J. & Z. Vesely. „*Dobrodruštvi v Eridanu*”, traducere de Josef Ulrich în germană: „*Gestrandet bei der Sonne Epsilon*”. Berlin-Est, editura Das Neue Berlin, 1964, 1965.

Brabenec, J. & Z. Vesely. „*Zlocin v Duhove'm zalivu*”, traducere de Josef Ulrich în germană: „*Verbrechen in der Regenbogenbucht*”, Berlin-Est, editura Das Neue Berlin, 1966.

Foustka, I. „*Vzpoura proti casu*”, traducere de Vlk & Chany în franceză: „*Prisoniers des robots*”, Paris, editura Hatier, 1971.

Neff, Ondrej. Texte din volumul „*Veje naruby*”, traducere de Susanne Stengel & Barbara Zulkarnain în germană: „*Ei verkehrt*”, Berlin-Est, editura Neues Leben, 1989.

Nesvadba, Josef. „*Einsteinův mozek*”, traducere de François Kerel în franceză: „*Le Cerveau d'Einstein*”, Paris: Editeurs français reunis, 1965; traducere de Erich Bertleff în germană: „*Einsteins Gehirn*”, München, editura Heyne, 1975.

Paral, Vladimir. „*Valka s mnohozviretem*”, traducere de Gustav Just în germană: „*Der Krieg mit dem Multitier*”. Berlin-Est, editura Volk & Welt, 1987.

Vejdelek, C. „*Navrat z raje*”, traducere de Hans Gaertner în germană: „*Heimkehr aus dem Paradies*”, Praga, editura Artia, 1966.

Weiss, Jan. „*Dum o 1000 patrech*”, traducere de Jan Svoboda & Charles Moisse în franceză: „*La Maison aux mille etages*”, Verviers, Belgia, editura, Gerard, 1967, 1973; traducere de Gunter Mueller în germană: „*Das Haus mit dem tausend Stockwerken*”, Leipzig, R.D.G., editura Paul List, 1977; editura Suhrkamp, R.F.G., 1989.

©Science Fiction Studies & Ivan Adamovič

Traducere de Cristian Tamaș.

Titlul original: „*Czech Science Fiction in the Last Forty Years*”; *Science Fiction Studies* #50 = Volume 17, Part 1 = March 1990

Textul a fost tradus cu permisiune autorului și a editorului revistei academice americane *Science Fiction Studies*, Prof. Arthur B. Evans. Le mulțumim.

Notele autorului

1 Nici acest titlu, nici vreunul ulterior menționat în acest eseu nu a fost tradus în limba engleză, cu o singură excepție (nota 3). Câteva povestiri de Josef Nesvadba, traduse de Iris Urwin, pot fi găsite în volumul „*Vampires Ltd*” (Praga, editura Artia, 1964), în volumul „*In the Footsteps of*

the Abominable Snowman” (Londra, editura Gollancz, 1970), precum și în volumul „*The Lost Face*” (New York, editura Taplinger, 1971). Volumul „*Katapult*” de Valdimir Paral a fost tradus în englezește de William Harkins, „*Catapult*” (Highland Park, New Jersey: editura Catbird Press, 1989).

2 „Troska” a fost pseudonimul lui Jan Matzel (1881-1961), iar „Fauchar” pseudonimul lui Rudolf Faukner (1889-1971) și Cenek Charous (1889-1956).

3 Pentru evaluarea situației SF din Cehoslovacia și din URSS, a se vedea studiul lui Rafail Nudelman, „*Soviet Science Fiction and the Ideology of Soviet Society*”, *Science Fiction Studies*, 16 (1989):38-66.

4 O povestie din volumul lui Jaroslav Veis, „*Cutia Pandorei*” poate fi citit în traducere englezească, „*The Invincible Human Spirit; or, The Golden Ships*” în revistele „*Panorama Literaturii Cehe*” nr. 8 (1986) și în „*Viața din Cehoslovacia*” nr. 6 (1988)

JULIE
NOVÁKOVÁ

LUCIE
LUKAČOVIČOVÁ

INTERVIU DE CRISTIAN TAMAȘ

1. „Cehii par să creadă că Pământul este centrul Universului, Europa este centrul Pământului și Cehia este în centrul Europei. Cehii nu au un cuvânt pentru a-și desemna patria și vor trebui totdeauna să se mulțumească doar cu un adjectiv (Česko/ceh) pentru națiunea lor. Cehii ar dori ca țara lor să fie văzută ca una modernă, dezvoltându-se rapid, o țară plină de promisiuni, oportunități și oameni educați; ca fiind nu numai legătura dintre Occident și Orient, dar, de asemenea, creuzetul unde tot ce e mai bun în Vest și în Est se topește și fuzionează; dacă nu cea mai bună, atunci cel puțin una dintre națiunile de top din lume. Un ceh se vede ca fiind eroul unui roman. Nu vreun erou războinic din vechile legende cehești. Ci... bunul și bonomul soldat Švejk.”- Petr Berka, Aleš Palán, Petr Šastný; E vorba doar de umor auto-ironic ceh, de auto-ironie sarcastic-depreciativă central-europeană?

Julie Nováková: Da, cred că e vorba de o ironică imagine de sine. Noi cehii părem să fim buni la asta!

Lucie Lukačovičová: Chiar titlul cărții de unde provine citatul – „Ghidul xenofobului – cehii” – este plin de ironie. Noi cehii iubim umorul sec, exagerările, satira, ironia, chiar umorul negru. Este modul nostru de a face față unei situații, de a face lucrurile suportabile. În diferite ocazii, alte națiuni ar fi putut fi șocate de faptul că cehii au reușit să glumească despre evenimente tragice sau grave precum inundațiile dezastruoase din țara noastră sau despre 11 septembrie. Specificul umor ceh nu ar trebui să fie considerat ca un semn de lipsă de respect pentru alții – sau pentru noi înșine.

2. Orice persoană cultivată a auzit (citit/văzut/ascultat) de Václav Havel, Milan Kundera, Bohumil Hrabal, Jaroslav Hašek, Josef Škvorecký, Pavel Kohout, Miloš Forman, Jíří Menzel, Vera Chitilová (Noul Val Ceh), Leoš Janáček, Antonín Dvořák, Bedřich Smetana, Bohuslav Martinů, Alfons Mucha și František Kupka. Totuși, Karel Čapek, Josef Nesvadba și Michal Ajvaz sunt la nivel internațional cei mai cunoscute scriitori cehi din domeniul imaginarului. De ce oare?

Julie Nováková: Opera lor este valoroasă și rămâne interesantă și actuală. În plus, cred că e preferabil să existe clasici traduși (și despre care se predă în școli) decât ficțiuni, „netestate de trecerea timpului”. Selecția ta demonstrează că Republica Cehia are scriitori, dramaturgi, regizori, compozitori și pictori faimoși, și pe bună dreptate așa este. Dar din oricare dintre aceste categorii, oamenii probabil că-și amintesc doar câteva nume, și acestea „clasice”. În ceea ce privește imaginarul, da, sunt cunoscuți la nivel internațional, Karel Čapek, Josef Nesvadba și Michal Ajvaz (care este o excepție onorabilă pentru că el a început să publice după Revoluția de Catifea din noiembrie 1989) iar opera sa este „proaspătă” în perspectiva pe termen lung. Cine știe, poate situația se va schimba în viitor (poate chiar în viitorul apropiat, având în vedere mutațiile din lumea editorială actuală).

Lucie Lukačovičová: Suntem privilegiați, în fiecare domeniul al artei, în toate genurile, avem „nemuritorii” noștri. Sunt nemuritori pentru că munca lor este încă un izvor de inspirație după mulți ani. Aștept cu nerăbdare să aflui mai multe despre scriitorii români.

3. „Există oameni care doresc ca America să civilizeze într-o zi vechea Europă precum a ‘civilizat’ odată Europa imperiul aztecilor. Recunosc că această perspectivă mă îngrozește, așa cum idealurile culturale ale cuceritorilor europeni i-au speriat pe azteci, și în limba mea aztecă urlu împotriva acestei amenințări la adresa rezervației noastre europene”.- Karel Čapek; Cum comentați?

Julie Nováková: Cred că ideea este că idealurile fiecărei culturi sunt într-o anumită măsură diferite, iar unele ar trebui să fie menținute, concepție cu care sunt de acord.

Lucie Lukačovičová: Karel Čapek în eseul său despre americanism face observații interesante, pe care vi le pot confirma prin impresiile mele din timpul vizitei pe care am făcut-o în Florida. „Eficiența” americană înseamnă de fapt să muncești până la epuizare și să trăiești repede.

„Rush, Succes, Quantity!” înseamnă oare o viață mai bună? Nu comentez despre ceea ce ar putea însemna pentru americani (poate nu toți americanii sunt de acord sau doresc să trăiască așa), presupun doar că e un ideal nesănătos pentru europeni. Și mai cred că există o idee împărtășită

universal despre dialogul dintre diferitelor culturi. Învățarea și împărtășirea reciprocă – da. Eforturi de a ne înțelege reciproc – da și din nou da! Dar impunerea unei culturi altcuiva? Punctul forte al lumii este tocmai diversitatea sa. Tentativele de unificare și uniformizare forțată ar fi precum importul și aplicarea orbește a culturii umane pe o planetă extraterestră. Pur și simplu nu va funcționa. Ba dimpotrivă, va face rău.

4. Este ficțiunea speculativă cehă din ultimele decenii sub tutela SFF-ului american și sub influența traducerilor SFF-ului din engleză? Este astăzi SFF-ul ceh un produs secundar, derivat al ficțiunii speculative comerciale anglo-saxone?

Julie Novakova: „Zi și noapte, derivez și când reușesc, mai și integrez...” Îmi pare rău, n-am putut rezista! Acum, redevin serioasă: În primul rând, aș dori să evit generalizările. Desigur, ca și în cazul altor literaturi europene și ficțiunea speculativă cehă curentă este derivată și într-un fel „prefabricată”. Dar multe opere sunt unice și constat o tendință mai mare de diversificare de la „șabloanele americânești” (și asta e o simplificare pentru că domeniul SFF-ului american este vast). Văd că granițele se schimbă și dispar. Oricine poate publica astăzi practic oriunde, direct în engleză (su în orice limbă) dacă o cunoaște sau găsește un traducător. Aceasta poate conduce la mai multe texte „derivate, vandabile”, dar oferă, de asemenea, mai multe oportunități autorilor de texte cu adevărat originale.

Lucie Lukačovičová: Ficțiunea speculativă cehă este foarte diversă. Unii se inspiră din autorii americani, alții chiar îi pastșează (fie din adorație oarbă, fie din vana speranță că vor duplica succesul unui bestseller). Dar, în același timp, ficțiunea speculativă din Cehia își păstrează propria voce, inventivitatea, scânteia.

5. Cum descrieți pentru cineva care nu este fan SFF ultimii 25 de ani ai SF&F-ului ceh? Care este starea actuală a ficțiunii speculative din Cehia: principalii autori, cărțile importante, premiile, revistele, editurile, convențiile etc?

Julie Novakova: Pentru un răspuns exhaustiv ar fi necesar un întreg articol, dar voi încerca să prezint succint situația:

Revista SFFH „XB-1” (fosta „Ikarie”) a reușit să reprezinte întreaga istorie modernă a SF și F-ului ceh și a contribuit enorm la descoperirea și lansarea unor noi și interesanți autori cehi, publică ficțiune străină și exegeză originale, recenzii și articole de popularizare a științei. Revista „Pevnost” (Fortăreața) este mai orientat spre multimedia și fantasy în ultima vreme, dar este, de asemenea, o publicație care nu poate fi omisă din nicio prezentare. „Pevnost” a

descoperit prea mulți autori noi, în special de fantasy, și a contribuit mult la mărirea numărului de fani.

„Academia Cehă de Science Fiction, Fantasy și Horror” (Akademie science fiction, fantasy a hororu, ASFFH) este prezentă în domeniul imaginarului de douăzeci de ani (a fost fondată în 1995) și a premiat o mulțime de texte valoroase cu Premiile ASFFH. Avem și Premiile Aeronautilus (premiile fanilor prezenți la Festivalul Fantazie) și mai multe premii ale unor concursuri de povestiri, în principal, Premiile Karel Čapek („CKČ”/ Cena Karla Čapka).

Autorii principali: sunt sigură că voi uita să menționez pe câte cineva important, dar sper că alte liste o vor completa pe a mea: Michal Ajvaz, Ondřej Neff, František Novotný, Vilma Kadlečková, Jiří W. Procházka, Eva Hauserová, Jana Rečková, Jiří Kulhánek, Karolina Francová...

Și apoi există mulți noi autori din generația mea sau generații apropiate, Lucie Lukačovičová, Jan Hlávka, Jan Kotouč, Dan Tučka, Hanuš Seiner ... Să așteptăm și să constatăm care va fi opinia criticilor și cititorilor după ceva timp.

În ceea ce privește editurile din Cehia, există o mulțime, dar le voi menționa pe acelea a căror producție o citesc și o consider interesantă și stimulentă sau care dețin o poziție unică pe piața cehească: Argo, Triton, Brokilon, Laser-Books, Straky na vrbě (Coțofene pe salcie), Albatros. Sunt sigură că am uitat câteva.

În cele din urmă, convențiile: cea mai mare este Festivalul Fantazie (înființat în 1996) din fiecare vară (1-12 iulie 2015). Cea mai veche dintre convenții este cea națională de SF, Parcon, fondată în 1982. Fénixcon este, de asemenea, foarte bine cunoscut. Și în afară de acestea, sunt și manifestări mai mici, dar populare, cum ar fi StarCon, Trpaslicon, Minicon, CONiáš, și câteva festivaluri anime.

Lucie Lukačovičová: Și eu voi încerca să fiu succintă. Din 1990 încoace, principala platformă de publicare pentru SF-ul ceh (povestiri, articole, recenzii) a fost revista „Ikarie”, acum „XB-1”. Recent, avem de asemenea și revista „Pevnost” (Fortăreața), axată mai mult pe fantasy, LARP (live action role-playing games) și fantazarea istoriei. Principalele premii sunt Karel Čapek din 1982 și Premiile Academiei Cehă de Science Fiction, Fantasy și Horror din 1996. Chiar și marile edituri generaliste publică SF din timp în timp (recent mai des) și evident avem în Cehia și mici edituri specializate în SF&Fantasy: Straky na vrbě (Coțofene pe salcie), Poutník (Pelerin), Brokilon, Laser-books și altele câteva.

Convențiile? Fénixcon (fostă Dracon) în Brno, Pragoffest (fosta Pragocon) în Praga, Parcon mutându-se în fiecare an în alt oraș, Festivalul Fantazie (în Chotěboř) și multe altele, mai mici.

Există unii autori pe care i-aș recomanda, dar asta e în funcție de gustul meu personal!: Františka Vrbenská, Vilma

Kadlečková, Sanča Fulle, Karolína Francová, Daniel Tučka, Jan Kotouč, Jan Hlávka și Julie Nováková. Dacă am uitat pe cineva, e sigur fără vreo intenție.

6. Este Fantastika cehă parte a canonului literar? Ați observat din partea establishmentului literar/cultural o atitudine arogant-elitistă cu privire la ceea ce unii numesc „Trivialliteratur”= ficțiunea speculativă

Julie Novakova: Clasici SF precum Karel Čapek și Josef Nesvadba au același statut precum un Ladislav Fuks să spunem, sunt o parte integrantă a canonului și textele lor se predau în școli. În ceea ce privește SF-ul modern, popularizarea sa în școli depinde de profesori. Unii fac doar o scurtă mențiune, o propoziție cel mult, alții chiar le predau elevilor SF ceh. Cred că establishmentul literar/cultural în mod majoritar consideră încă întreaga ficțiune speculativă ca pe ceva inferior, „doar distractiv-evazionist”, dar atitudinea și mentalitatea se schimbă treptat. Eu rămân optimistă.

Lucie Lukačovičová: Da, clasicii precum Karel Čapek, Jakub Arbes și Karel Matěj Čapek-Chod sunt parte a canonului literar și învățăm despre ei la școală. Este amuzant, de exemplu, cum unii profesori vorbesc de despre realismul magic cu reticență și multă suspiciune și apoi elevii află că literatura unora dintre clasicii cehi poate fi considerată ca fiind fantasy urban. Dintr-o dată elevii sunt mult mai mândri de ei și încep să citească și literatură cehă clasică.

7. Entertainment vs. ideologie și popularizarea științei? Mercantilism&consumerism&precariat vs. statut oficial acordat de dictatura totalitar-comunistă (și evident la pachet, și controlul și cenzura și spionita și conformismul comunismului? Inițiativa privată vs. monopol de stat? Vechiul SF cehoslovac vs. actualul SF ceh?

Julie Novakova: Mă cutremur ori de câte ori cineva pretinde că a scris un roman pentru a răspândi o ideologie. În opinia mea, cele mai multe dintre aceste încercări sunt ratate deși există și excepții notabile. Și cred că există o dihotomie sofisticată în întrebare; mie îmi plac acele texte care sunt distractive și în același timp capabile să prezinte idei noi și curajoase, să descrie personaje cu diferite viziuni asupra lumii, texte capabile să determine cititorii să și gândească, nu numai să-i distreze. Dar cred că nu ar trebui să se încerce îndoctinarea orbească a cititorilor cu vreo ideologie. Cititorii nu sunt proști și nu trebuie să fie împinși de la spate. Desigur, adesea opiniile autorului se infiltrează în textele sale dar dacă este talentat asta se face prin unele personaje sau prin tehnica narativă. Așa ceva e perfect în regulă. Din textele mele, e probabil aparent deja că prin alegerea ideilor și personajelor mele, sunt un om care apreciază știința și tehnologia, sunt o tehnologie.

optimistă, iar cunoașterea reprezintă ceea ce are specia umană mai prețios. Dar dacă cineva mi-ar spune că știința și tehnologia și cunoașterea sunt ideologice, aș fi îngrozită și aș încerca să aflui unde, când și cum am greșit (și ce ideologie am – serios, nu sunt adepta vreunei ideologii, am opinii cu privire la aspecte specifice care se suprapun cu unele direcții politice și nu se potrivesc perfect cu niciuna și în mod absolut nu sunt sigur convinsă că am dreptate). Prin celelalte două întrebări, ajungem la politică și sincer nu știu răspunsurile. Probabil că aș avea șansa de a câștiga un premiu Nobel pentru economie sau pentru pace dacă aș ști. Dar literatura poate explora posibilitățile și alternativele și ne poate determina să gândim matur și profund. Cât despre vechiul/actualul SF ceh: oricare atâta timp cât bun!

Lucie Lukačovičová: Fără ideologie în ceea ce mă privește, te rog frumos! Ideologia poate strica orice formă de artă, orice exprimare artistică. Îmi place și întotdeauna mi-a plăcut pluralitatea de opinii în viață și în artă iar personajele ficționale ar trebui să reprezinte chitesența umanului, nu fanteze totalitare – vreau să decid eu ce anume citesc și ce anume scriu. În ceea ce privește SF-ul cehoslovac de până în noiembrie 1989, nu cred că e inferior actualului SF ceh. Ne poate spune ceva despre gândurile și preocupările și angoasele oamenilor de atunci, ne poate chiar face să ne gândim prin noi perspective despre sinele nostru contemporan.

8. Care este specificitatea ficțiunii speculative cehe și performanțele sale (dacă există) în ultimii 25 de ani?

Julie Novakova: Nu cred că avem un unic specific național în ceea ce privește conținutul sau stilul SF-ului ceh; poate ar fi fost destul de plictisitor dacă am fi avut. Dar piața de ficțiune speculativă cehă este specifică prin numărul de cărți publicate în ciuda unui public mic vorbitor de cehă. Sper ca această caracteristică unică să persiste și piața să înflorească, iar eu voi încerca să contribuie la aceasta.

Lucie Lukačovičová: Poate că trăsătura specifică a SF-ului ceh este diversitatea sa enormă. Am avut și încă avem foarte diferite viziuni despre lume, idei, vise, preocupări și temeri. Mie personal îmi place să explorez „alteritatea”, culturi ciudate, simboluri stranii, mitologie exotice, atât în scris cât și în lecturi. Dar nu aș îndrăzni să generalizez.

9. Din punct de vedere cultural Europa continentală este dominată de traduceri din engleză, de cultura populară de limbă engleză și de divertismentul vizual anglo-saxon. De ce este așa? Credeți că SF-ul european (și cultura populară euro-continentală) suferă de un complex de inferioritate în fața anglo SF-ului și este disperat/ă de validarea angloSFerei?

Ar trebui ca SF-ul euro-continental (și cultura populară euro-continentală) să se emancipeze de sub „jugul hegemonic al culturii americane de consum”?

Julie Novakova: Dacă ai avea posibilitatea să alegi între a publica un bestseller internațional de mare succes susținut de reclamă masivă și eventual ecranizare, și vreun autor local (și nu-ți dorești ca editura ta să intre în faliment), ce decizie iei? Acesta e răspunsul, cred. Siguranța returnării investiției. Și poate și ceva profit.

Dar, așa cum și cititorii ar vrea numai texte cu adevărat originale, această abordare simplistă, de altfel, de import din vest de maculatură vandabilă, se poate modifica. La începutul anilor '90, mulți autori cehi de SF au publicat cu pseudonime anglo-saxone. În prezent aproape nimeni nu mai face asta – nu mai au nevoie să pară americani. Cititorii cehi citesc ficțiune cehească, unii cititori chiar în mod activ și constant. Cred că ai fost ironic folosind o întrebare pompoasă precum ultima. Editorii vor publica întotdeauna ficțiune care se vinde, dacă nu cumva și-au propus să-și piardă afacerile – dar și ceea ce se vinde se schimbă, și nu doar în Republica Cehă. Și chiar dacă există într-adevăr ceva de genul „validării angloSFerei” în unele cazuri, ei bine, ce putem face? Doar să scriem bine sau mai bine și să promovăm ficțiunea bună. Asta e ceea ce contează în cele din urmă.

Lucie Lukačovičová: Piața editorială anglofonă este pur și simplu imensă. [Este imensă într-adevăr, dar ironia e că piața editorială europeană totală este aproape echivalentă ca valoare și mai mare ca număr de cititori decât „imensa” piață editorială anglofonă! Piața editorială anglofonă mondială (S.U.A., Marea Britanie, Canada, Australia, Africa de Sud, Noua Zeelandă) are anual vânzări de 36,13 miliarde de euro iar cea euro-continentală însumează anual 34,93 miliarde de euro anual. Fără Marea Britanie (4,6 miliarde euro), piața mondială anglofonă cifrează doar 31,53 miliarde de euro! Diferența este dată de limbă! Una singură în cazul pieței anglofone și 23 de limbi oficiale în Europa – Cristian Tamaș]

Aceasta nu înseamnă că literatura anglo-saxonă este mai bun sau mai proastă. În orice limbă, în orice cultură există artă valoroasă și kitsch. Ficțiunea speculativă europeană nu este în niciun fel inferioară altora. Ficțiunea speculativă europeană este cea mai diversă și variată din lume și oricum, noi europenii apreciem diversitatea, multiculturalismul și cosmopolitismul, suntem multilingvi și acordăm atenție nu doar SF-ului și culturii noastre, ci și culturii și SF-ului din America Latină, Africa, Asia și Australia. Pentru mine diferența dintre SF-ul american și cel european SF este ca diferența dintre niște „monoliți” de tip Las Vegas sau Disneyland și niște diamante neprețuite.

10. Ce titluri și autori SF&F cehi recomandați cititorilor noștri? Care sunt temele, obsesiile, preocupările și tendințele SF&F-ului din Cehia?

Julie Novakova: Este greu să generalizezi în așa fel încât să alegi doar una sau două teme și tendințe. Dar voi încerca ... Cyberpunk-ul și distopia păreau destul de populare în anii '90, prima dintre aceste mode a devenit repede desuetă, dar distopia rezistă. Istoriile alternative, rudele sărace ale ucroniei, au fost abundente din anii '90 până în prezent. Fantasy-urile, inclusiv vampirismul și „vrăjitoriile romanțate” au devenit populare de la sfârșitul anilor 90 și încă se vând bine. Recent, atât opera spațială clasică cât și cea „nouă”, cea experimentalistă au cunoscut o relansare în Cehia prin seria numită „Opera Spațială Europeană” a editurii Brokilon (până în prezent, numai autori cehi și polonezi au fost publicați dar sunt și alți autori europeni planificați să apară). Și poate că voi lansa o nouă tendință, aceea transumanistă, prin lansarea antologiei coordonate de mine, „Terra nullius”, vom vedea ...

Lucie Lukačovičová: Am făcut unele recomandări răspunzând la întrebarea a cincea. În ceea ce privește subiectele și temele interesante, tendințele de gen – steampunk-ul câștigă teren. La fel și opera spațială. Și dragostea mea secretă, urban fantasy-ul adică lumea literară a miturilor moderne.

11. Este SF&F-ul ceh cunoscut în Europa și în lume? Cum vedeți viitorul limbilor și literaturilor vernaculare? Vor rezista mcdonaldizării lumii?

Julie Novakova: Cred că SF&F-ul ceh este cunoscut, în special clasicii. Într-o anumită măsură, textele lor vor rezista probabil. În ceea ce privește viitorul limbilor vernaculare, vedem câte limbi dispar permanent sau unele de-abia dacă mai sunt vorbite în zilele noastre. Probabil că unele limbi vernaculare vor rezista. Dar nu în calitate de promoatoare ale unor noi tendințe culturale.

Lucie Lukačovičová: SF&F-ul ceh este cunoscut, ai menționat chiar tu unele dintre numele celebre. Iar noi – autorii contemporani – încă mai trebuie să așteptăm și să vedem dacă proza noastră poate trece testul timpului, dacă munca noastră își va aminti cineva sau va fi uitată. Ar trebui să ne cultivăm propria literatură, dar nu trebuie să ne fie frică de limba engleză. Engleza trebuie să fie un instrument, un ajutor, un susținător, nu vreun obiectiv în sine. Și prin intermediul limbii engleze ne putem înțelege unii cu alții și putem traduce literatură cehă în română, literatură română în spaniolă, literatură suedeză în cehă și așa mai departe. Ne putem înțelege reciproc în cadrul muncii noastre, la convenții și ateliere literare și colocvii și simpozioane. Așa ceva nu face limbile noastre materne să fie inferioare.

12. Care au fost primele texte SF și cărțile pe care le-ați citit? Urmăriți evoluțiile din domeniul imaginar din ultimele decenii? Care sunt concluziile? Are science fiction-ul vreo semnificație și relevanță pentru pământeni? Te face automat bogat și faimos scrisul și cititul de literatură într-o epocă atât de mercantil-utilitaristă care fetișizează doar banii?

Julie Novakova: Stai așa, scrisul nu mă face bogată și faimoasă? Oh, la naiba! ... Ei bine: am dat de SF destul de devreme prin seria Star Wars și apoi am început să-i citesc pe clasici – Clarke, Lem, Asimov și alții. Ulterior am fost interesată de o perspectivă mai vastă în ceea ce privește SF-ul și am citit cât mai multe subgenuri de SF, deși am o slăbiciune specială pentru hard SF-ul bine scris (de exemplu, Greg Egan sau Peter Watts). Am urmărit câteva dintre evoluțiile și trendurile SF-ului și apreciez modul în care diversifică, amplifică și aprofundează inerentele schimbări ale societății umane. Science fiction-ul are cu siguranță semnificație și relevanță, la fel ca toate ficțiunile. Spre deosebire de alte specii narrative, SF-ul poate explora societatea și oamenii prin intermediul unei multitudini de modalități, prezentând posibilitățile viitoarei dezvoltării științifice și tehnologice, modul în care noi cei din specia umană vom fi transformați, pentru că SF-ul modelează activ gândirea noastră despre viitor ... Cred că de aceea îmi place SF-ul. Ideile! Poveștile care rezultă din ele! Minunățiile izvorând din mințile noastre, acele specifice întrebări, „de ce nu?” și „ce-ar fi dacă!”

Lucie Lukačovičová: Relația mea de durată cu SF& F-ul a început citind Ray Bradbury și J.R.R. Tolkien. SF-ul reflectă întotdeauna visele, speranțele, grijile și coșmarurile autorilor și contemporanilor. Este un testament al prezentului, evaluarea trecutului și prezicerea viitorului – mult mai mult decât orice altă specie literară. Banii și faima? Da, e frumos să-i ai... Dar arta – apreciată chiar și după moartea creatorului – este singurul mod de nemurire.

13. Citiți Fantasy? Ce este fantasy-ul în opinia voastră? În Europa continentală facem diferențierea între literatura fantastică și Fantasy, acesta fiind importat din țările anglo-saxone după a cucerit piața mondială a domeniului imaginarii... Credeți că literatura fantastică și Fantasy-ul reprezintă același lucru, acoperă aceleași teme și tropi?

Julie Novakova: Depinde de definiții, așa cum ai spus deja în întrebare. Eu personal am o viziune de ansamblu a fantasy-ului inclusiv „subgenuri” altfel diferite, high fantasy, urban fantasy, realism magic, etc.. Deci da, pentru mine categoriile acestea se suprapun foarte mult. Pînă la urmă e vorba de etichete – utile în cele mai multe cazuri, dar nu trebuie să uităm că literatura este mai degrabă un continuum decât un puzzle de bucățele distincte.

Lucie Lukačovičová: Da. Recunosc că citesc fantasy!. Cred că domeniul imaginarului nu mai are granițe, atât de impermeabile ca în trecut. Science-fantasy, urban fantasy, swords and sorcery –toate astea în se pot amesteca cu aproape orice alt subgen, cu horror-ul sau cu SF-ul. „Irealitatea” are încă multe de spus și o groază de spațiu să se dezvolte în continuare!

14. Există un science fiction european sau e doar un concept teoretic? Ar putea fi definit science fiction-ul european, are o specificitate și o proprie originalitate? Ar putea fi promovat la nivel mondial?

Julie Novakova: Da, există și este pur și simplu SF-ul originar din Europa. Ce altceva ai vrea să auzi? Concepte culturale comune, etc.? Sigur că așa e, într-o oarecare măsură, dar nu cumva este variabilitatea individuală mai mare decât a temelor comune? Când citesc un roman bun sau o povestire bună, de multe ori nu pot spune de unde este autorul, dacă intriga nu are loc într-un mediu național specific. Aș dori foarte mult să văd mai mult SF european pe piața mondială. Sperăm că prin noile tendințe de a se încuraja traducerile de pe piața SF anglo-americană (începând cu reviste precum „Clarkesworld” sau „F&SF”), va exista o șansă să întâmpale așa.

Lucie Lukačovičová: Dacă SF-ul ceh este divers, SF-ul european cu atât mai mult. Cred că este posibil să se realizeze un schimb reciproc mutual avantajos de influențe literare între Europa, America și restul lumii. Dar este nevoie de multă muncă. Ca orice din câte dorim să realizăm.

15. Noi, euro-continentalii consumăm îndeosebi filme, seriale, documentare, reality show-uri din S.U.A. și Marea Britanie, citim îndeosebi romane și antologii și culegeri de povestiri și benzi desenate din S.U.A. și Marea Britanie, ne ocupăm timpul cu jocuri video americane, ascultăm muzică anglo-americană, folosim instrumente americane precum Google, Yahoo, Facebook, Twitter, LinkedIn, etc, urmăm precum lemingii modele și tendințele din S.U.A. și Marea Britanie...Anglo-saxonii nu citesc îndeobște traduceri (traducerile înseamnă maxim 1% din titlurile publicate anual), nu sunt interesați de filmele străine, de muzica străină, de produsele culturale provenind din exteriorul Anglo-Saxoniei... Globalizarea înseamnă americanizare? Cultura populară euro-continentală (și cea mondială, de asemenea) a fost anglo-colonizată?

Julie Novakova: Probabil. Să-i recolonizăm!

Lucie Lukačovičová: Niciun potop nu durează la nesfârșit.

16. Există autori euro-continentali de SF care scriu direct în limba engleză așa cum fac franțuzoica Aliette de Bodard, finlandezii Hannu Rajaniemi și Emmi Itäranta, letonul Tom Croshill...rezultatul fiind că prin talentul și originalitatea lor sunt cunoscuți la nivel mondial. Vladimir Nabokov și Joseph Conrad și Jerzy Kosinski sunt exemple elocvente de mari autori europeni de mainstream care au scris în engleză. Cu toate acestea, Zoran Živković, celebrul scriitor sârb de literatură fantastică afirmă că în ciuda faptului că este profesor de limba și literatura engleză, el nu va scrie vreodată direct în această limbă: „Niciodată nu voi scrie literatură în altă limbă decât în limba mea maternă, sârba. Este limbajul artei mele. Când doresc ca un text de-al meu să fie disponibil în traducere engleză, mă bazez pe un bun traducător.” Ar trebui să ne cultivăm doar grădina proprie?

Julie Novakova: Există autori cehi care ar fi de acord cu Zoran Živković, de exemplu Vilma Kadlečková. Cred că această decizie este la latitudinea fiecărui autor și este în funcție de ceea ce crede că poate și i se potrivește. Eu sunt bună la engleză și nu văd vreun motiv pentru care n-ar trebui să scriu în limba engleză, așa cum scriu și în cehă. Am constatat că am conceput unele texte mult mai ușor în limba engleză, iar pe altele în cehă. Expriarea într-o limbă poate schimba tonalitatea narațiunii mele, alegerea cuvintelor, a stilului ...Nu cred că este vreo problemă, dimpotrivă: așa ceva îți oferă mai multe oportunități de a-ți dezvolta stilul și de a scrie texte mai bune, indiferent de limba în care au fost gândite.

Lucie Lukačovičová: Trebuie să mărturisesc că îmi place să studiez și să învăț limbi străine. Dacă aș fi avut șansa de a întâlni elfi sau extraterestrii, le-aș studia limba și cultura cu fervoare. Și nu cred că aș văduvi pe cineva (inclusiv pe mine!) de propria mea limbă și cultură – dimpotrivă aș căpăta un orizont cultural mai vast. Prin urmare, scriu în limba cehă și în limba engleză, experimentez cu germana și spaniola și-mi jlesc japoneza și sanscrita pe care le-am uitat. Dar respect și înțeleg preferința oricui decide să scrie doar în limba sa maternă – pentru că aceasta este limba în care ne vin ideile, și opinia mea este că în general nu e bine să le forțezi într-o altă formă. Asta nu are nimic de-a face cu a fi sau a nu fi faimos sau bogat. Numai proștii cred că se vor îmbogăți din scris. Este vorba despre artă.

17. Să ne temem de globalizare și de viitoarea societate postumană?

Julie Novakova: Vine curând societatea asta postumană? Vreau doar să-mi fac un pic de ordine în viață înainte de asta... Bine, ceea ce cred eu că se petrece acum este destul de departe de posibila societate postumană din viitor,

ce se întâmplă e mai degrabă transuman – extinderea posibilităților actuale ale condiției umane. Să auzi culorile sau semnalele Wi-Fi, să percepi câmpurile magnetice, să controlezi de la distanță mașinile, să folosești bionica pentru a îmbunătăți puterea sau viteza cuiva... Eu nu mă tem de așa ceva. Sunt curioasă. Și din experiența mea, frica poate duce la pesimism sau la alegeri iraționale, în timp ce o doză sănătoasă de curiozitate împreună cu un strop de precauție rațională (bine, acum chicotesc pentru că mi-am amintit de The Fear Institute) pot face mult mai mult pentru a îmbunătăți lucrurile. Desigur, orice fel de tehnologie poate fi utilizat în mod abuziv sau prosteste. Așa că trebuie să avem grijă să fie folosite bine. Nu cred că teama de schimbare și refugiarea cu disperare în trecut este o soluție. Și în ceea ce privește globalizare, are multe dezavantaje dar și unele avantaje. Ar trebui desigur să încercăm să păstrăm unicitatea culturală, limbile „vernaculare”, propria cultură și istorie ... Dacă globalizarea va fuziona culturile individuale într-un amestec bogat și fertil, mi asta mi se pare revigorant. În multe cazuri, nu se întâmplă așa. Așa că e nevoie de noi toți să re-echilibrăm acest proces într-un mod creativ și pașnic.

Lucie Lukačovičová: Umanitatea evoluează. E calea noastră, natura noastră, starea noastră de a fi. Este o ființă umană cu totul diferită de maimuța din care a evoluat? Ar putea fi aceeași diferență între un om și un post-uman. Sunt ele ființe cu totul diferite? Ce vom păstra, ce vom pierde și ce anume ne definește ca oameni? Se va putea regăsi omenirea în post-umanitate? Acestea sunt întrebări pentru toți oamenii, nu numai noi pentru cei care suntem scriitori SF și doar viitorul ne va răspunde. Nu mă tem de viitor, chiar dacă uneori îmi face pielea de găină.

18. Care sunt proiectele voastre actuale și viitoare?

Julie Novakova: Acum lucrez la un roman SF pentru un interesant start-up literar. Sunt curioasă cum se vor finaliza atât romanul cât și proiectul. Dacă va avea succes ar trebui să auziți mai multe până la sfârșitul anului 2015. În afară de asta, am câteva idei pentru mai multe povestiri pe care trebuie să le scriu cât mai curând posibil sau îmi va exploda capul. Ficțiunile vor implica niște comete ciudate, hackeri neobișnuiți și un incredibil fast-forward al istoriei umane. Și când acest interviu va fi publicat în revista „Fantastica” voi fi reușit deja la examenele finale de diplomă și voi putea în sfârșit dedica mai mult timp scrisului (deși probabil voi trebui să scrie câteva articole și să pregătesc niște referate la câteva conferințe). Viața mea este destul de ciudată în ultimul timp, oscilând între mai multe ocupații profesionale. Ceea reprezintă un bun material pentru ficțiune. Vom vedea!

Lucie Lukačovičová: Lucrez la un roman steampunk intitulat „Aripile cocoșatului”. Acțiunea are loc într-o Indie steampunk

în timpul ocupației britanice iar personajele principale sunt un inventator portughez și frumoasa și nemuritoare a lui soție care nu este o ființă umană. E vorba despre aventură, relații sentimentale, și ciocnirea dintre opinii și culturi.

De asemenea, scriu un roman în engleză, care se numește „Children of the Metal Whales”, este un thriller SF cu acțiunea într-o lume după o criză de energie, departe spre nord, printre ghețuri și zăpezi. Sper că le va place și cititorilor români.

19. Ați fi interesate de o Asociație Europeană de Arte Fantastice sau de o Societate Europeană de Ficțiune Speculativă?

Julie Novakova: Da, sunt interesată și cred că așa ceva ar fi foarte interesant și util pentru toți cei implicați.

Lucie Lukačovičová: Da. Aș dori să am acces la o platformă comună europeană dedicată schimbului de idei, tendințelor și literaturii.

20. Adresați vă rog câteva cuvinte cititorilor revistei Fantastica.ro! Mulțumesc foarte mult!

Julie Novakova: Probabil că voi fi un pic prețioasă acum, ceea ce îmi displace, dar sper că o să mă iertați: „Fiți întotdeauna curioși. Gândiți, creați și distrați-vă!”

Lucie Lukačovičová: Lumea imaginației umane este un loc fantastic de explorat. Mi-ar plăcea să mă alătur vouă în această călătorie și aș fi onorată dacă vă veți alătura.

© Cristian Tamaș, Julie Nováková, Lucie Lukačovičová

Julie Nováková (născută: 15 mai 1991, Praga, Cehoslovacia), scriitoare cehă de science fiction, fantasy și thrillere. A absolvit în iunie 2015 Facultatea de Biologie din cadrul Universității Carol din Praga.

Este autoarea a patru romane și mai mult de treizeci de povestiri publicate în reviste cehești (Ikarié, XB-1, Pevnost), în multe antologii SF&F cehe, și de asemenea, în revista americană *Clarkesworld* și într-o antologie a seriei *Penny Dread Tales*.

Primul ei roman publicat este thrillerul SF „Zločin na Poseidon City” (Crimă în Poseidon City, editura Triton, 2009), apoi „Nikdy nevěř ničemu” (Nu avea încredere în nimic, editura MOBA, 2011), „Tichá planeta” (Planeta tăcută, editura Epoch, 2011), o serie de aventuri SF ale agentului JFK, „Bez naděje” (Fără speranță, editura Triton, 2014), opera spațială „Prstenec prozření” (Inelul înțelegerii, editura Brokilon, 2015), reprezentând prima parte a trilogiei „Gemenilor”, și romanele „Elysium” și „Hvězdoměnci” (editura Brokilon, 2015).

Este coordonatoarea antologiei de science fiction transumanist, „Terra Nulius” (Pământul nimănui), editura Brokilon, 2015.

Împreună cu alți patru autori a colaborat la scrierea romanului fantasy „Tajná kniha Šerosvitu” (Cartea secretă a clarobscurului, editura Albatros, 2011). Julie a scris de asemenea diverse articole pentru revistele XB-1, Vesmir, *Clarkesworld*, Perihelion SF.

Julie Nováková a fost nominalizată la premiile Karel Capek și Ikaros, la premiul fantasy Vidouci și i s-a decernat Premiul de încurajare EUROCON al Societății Europene de Science Fiction.

Lucie Lukačovičová (n.1980, Praga, Cehoslovacia) este scriitoare de fantasy și science fiction, antologator și traducător. A studiat antropologia culturală și biblioteconomia la Universitatea Carol din Praga. Predă scriere creativă, este pedagog și organizator de activități culturale pentru copii și adolescenți. A publicat șase antologii de proză ale unor tineri autori (începând cu „Stíny vecí”/Umbrele lucrurilor, 2005), a tradus din limba engleză (L.K. Hamilton: „Guilty Pleasures”, „The Laughing Corpse”, „Circus of the Damned”).

Lucie a primit Premiul Karel Čapek de două ori pentru povestire, în 2001 („Procitnutí”/Deșteptarea) și în 2007 („Dům smíchu, dům smutku”/Casa râsului, casa jalei). A publicat aproape o sută de povestiri și articole, trei romane, „Toki nu Shujin: Vládci Casu” (Toki nu Shujin: Maeștrii timpului), „Stanice Armida” (Stația Armida); „Detektivní kancelář Sirius” (Agenția de detectivi Sirius) și alte trei romane în colaborare cu alți autori, „Město přízraků” (Orasul fantomelor); „Tajna kniha Šerosvitu” (Cartea secretă a clarobscurului), „Cesta rude tanečnice” (Călătoria dănuitorului roșu). Scrie frecvent împreună cu sora ei, Petra Lukačovičová.

DOSAR ČECHIA SF PROZE

JULIE NOVÁKOVÁ
BOŽENA ČECHALOVÁ
PAVEL RENČÍN
JAROSLAV MOSTECKÝ
LUCIE LUKAČOVIČOVÁ

SIMFONIA DE GHEAȚĂ ȘI PRAF

JULIE NOVÁKOVÁ

– Va fi cea mai măreață simfonie pe care a compus-o vreodată cineva, zise Jurriaan. E cea mai bună lucrare a noastră, ceva ce va fi ținut minte și peste o mie de ani. O mică melodie, alcătuită din gheață și praf, din depărtare și frig. Va fi capodopera noastră.

Chiară asculta absentă și-și închise ochii. Jurriaan nu atinsese niciodată gheața, nu văzuse praful, nu era în stare să-și imagineze distanțele din lumea reală, ori să trăiască experiența frigului. Tot ceea ce avea era muzica lui. Și era unul dintre cei mai străluciți; cel puțin printre mințile organice.

*Uneori îi părea rău pentru el.
Și alteori îl invidia.*

Își imagină lumea așteptându-i pe amândoi, ciudată, înghețată, singuratică și frumoasă, veni și clipa când nu-l putea invidia pe Jurriaan pentru darul său – ori blestemul său – sub nicio formă. Verifică împreună cu Orpheus cât va mai dura restul călătoriei. Răspunsul fu prompt.

În trei zile ne vom apropia de Sedna.

Chiara decise să-și petreacă restul călătoriei visând.

Visele ei erau pline de imagini, sunete, gusturi, mirosuri și emoții. În special de emoții. Simți norul interior Oort înainte să fi putut ieși în afara navei. Orpheus o alimentă încet cu informațiile colectate, iar creierul ei unic transformă aproape tot într-un vis fantastic.

Când Chiara se trezi, știa că se aflau pe orbita Sednei și trimiteau jos sonde. Orpheus avusese grijă de asta, parțial la propria inițiativă a navei, parțial din cauza lui Manuel. Gânditorul misiunii lor încă nu-și recăpătase cunoștința, însă comunica activ cu Orpheus prin interfața sa.

Se conectă la fluxul de date primite de la prima sondă, care deja aterizase și înregistra totul. Sedna... Suntem primii ajunși aici, cel puțin de la ultimul periheliu, după mai bine de unsprezece mii de ani. Se simte ca o prăpastie copleșitoare... și totuși, e atât de aproape.

Ochii aproape că i se umplură de lacrimi. Chiara era Estetul grupului lor, după standardele Consorțiului Jupiterian. Simțirea, sesizarea și imaginarea unor lucruri era treaba ei – după cum cea a principală a lui Manuel era să evalueze informațiile primare, să unească liniile, să examineze totul, chiar și compozițiile, rezultatele eforturilor lor combinate – iar cea a lui Jurriaan era să se concentreze asupra nimic altceva în afară de muzică.

Îi trimise o notă mentală lui Manuel. Când putem pleca pe suprafață?

Răspunsul surveni imediat: Când voi ajunge la concluzia că este sigur.

Siguranța nu era bună. Te lăsa fără frică, preocupare, ba chiar și fără mare parte din curiozitate! Am nevoie de toate acestea ca să lucrez cum se cuvine, sunt esențiale. Lasă-mă să plec acolo prima.

Bine, răspunse el.

Chiara zâmbi puțin. Părea că învățase să folosească logica pentru a-l convinge pe Manuel, încă de multă vreme, iar în majoritatea timpului avusese succes.

În vreme ce se îmbrăca în costumul de protecție, îi reveni amintirea unui moment asemănător, petrecut cu niște ani în urmă, și-o făcu să se înfioare. Se întâmplase pe lo, iar ea rămăsese mult prea mult la suprafață pentru ca până și trupul său mult îmbunătățit să poată rezista. Când devenise limpede că va avea nevoie de unul nou, din cauza nivelului de radiații primite, se decisese să-i

ofere acestuia măcar o moarte interesantă, așa că-l lăsă să fiarbă și să se topească lângă unul dintre vulcani. Cu toate că noul său creier era o copie ușor diferită a celui precedent, datorită implanturilor își aminti durerea – apoi nimic, doar o observație curioasă despre cum costumul și trupul său se dezintegrau încet – ca și cum s-ar fi petrecut totul chiar cu acest trup.

Nu avea de gând să facă așa ceva aici. Nu, aici percepea o frumusețe rece și fragilă. Nu trebuia s-o asocieze cu niciun fel de durere, nicio oroare. Poate, doar cu frica. În mod clar cu teama. Stând acolo, pe suprafața înghețată, soarele părea doar o stea de-abia strălucind, iar bezna se întindea peste tot, astfel că ar fi trebuit să simtă teamă. Chiar simțea că avea șanse mari să devină prima persoană umană care a pus vreodată piciorul pe Sedna. Planeta pitică se apropia de periheliul său acum, încă la aproape de o sută de unități astronomice distanță de soare, și nu existau rapoarte privitoare la alte expediții înaintea lor, recent.

Când modulul a atins suprafața Sednei, a mai rămas o vreme în interior, pentru a se obișnui cu peisajul străin din jurul ei. Transmitea o senzație ciudată de liniște. Chiara era obișnuită cu lunile înghețate ale sistemului jupiterian, pe care-l numea căminul său, însă acest peisaj era mult mai neted decât ceea ce văzuse acolo. De asemenea, era mai întunecat și de o nuanță dubioasă de maro-sângieru.

Stinse luminile modulului și ieși afară, prin sas, în beznă.

Nu era o beznă totală, însă soarele nu era acum vizibil de pe această parte a planetei pitice și se simțea mai singuratică și mai mare distanță decât fusese înainte. Putea vedea discul galaxiei, mai limpede decât de oriunde mai fusese vreodată.

Îngenunche, și atinse, încet, suprafața planetei cu una dintre mănușile costumului.

Am găsit ceva, Chiara, auzi, brusc, în minte, glasul lui Manuel. Uite-te și singură.

Îi trimise o imagine mentală a două obiecte, aflate nu departe de suprafața înghețată, găsite de una dintre numeroasele mici sonde. Cel mai mare dintre obiecte semăna cu o navă. O navă mică, compactă, cu aspect antic, fără îndoială, de origine umană. Nu ajunseseră primii aici.

Însă acestea veniseră cu foarte mult timp în urmă.

Și la câteva mile mai departe și mult în adâncime, senzorii lor au dat peste un alt contur. Un contur mai amplu și mai ciudat.

Probabil, de mult mai de demult decât primul...

A durat mai puțin de o oră ca să foreze prin gheață până la prima navă. Apoi, pătrunderea în interior a fost o chestiune de câteva minute. Chiara văzu cele două trupuri pe măsură ce sondele se apropiau de ele. Amândoi, morți, însă aproape intacti. Un bărbat și o femeie. Sondele sugerau că micile lăcașuri în care le găsiseră erau, probabil, prevăzute pentru

anabioza criogenică. Trebuie că fuseseră pregătiți pentru procedură, sau gata înghețați când au murit.

Nava era și ea de multă vreme inactivă, însă acest lucru nu constituia o problemă prea mare pentru sonde. Repuseră rapid în funcțiune computerele, recuperând ce mai rămăsese din informații. Au găsit jurnalele navei, trimitându-le echipajului de pe Orpheus, chiar înainte ca celelalte sonde să fi avut suficient timp ca să foreze destul de adânc să ajungă la celălalt obiect.

Chiar se întoarse la bord chiar când deschiseră fișierul și auzi vocea femeii moarte de mult.

„Nu cred că am prea mult timp la dispoziție. Nu am cum să plec de aici în timp util, însă știu că vor veni și alții să exploreze acest loc. Speră că veți găsi asta. Vă relatez întreaga poveste.

Acum zece ani, am descoperit ceva... stați puțin, lăsați-mă să o iau de la început.”

– Cum merge, dragoste?

Theodora zâmbi, în timp ce deșuruba un alt panou al sondei.

– Bine. Cred că o putem folosi pe asta mâine, la ultimul loc ales. Mai trebuie să repar doar o ultimă hibă.

Purta un costum subțire, protejând-o în vidul și frigul din camera de depozitare, foarte flexibil și destul de confortabil, în comparație cu costumele pentru activități extra-vehiculare. În pofida acestui fapt, ar fi preferat să se afle în afara navei, pășind pe suprafața lui Triton, în jurul căruia Kittiwake gravita de mai bine de doi ani.

Kittiwake era o navă mică, însă avea loc suficient pentru a găzdui la bord două persoane, și timp de două decenii dacă ar fi fost necesar. Cu suficient hidrogen, ușor de găsit peste tot, motoarele sale duble, MITEE2 putea funcționa timp de o jumătate de secol, fără niciun fel de probleme serioase. Dacă unul dintre elemente ceda, încă mai avea destule și putea propulsa nava cu un impuls specific puternic și o forță decentă, timp în care asigura și energia electrică necesară navei.

Acum, misiunea de pe Triton se apropia de sfârșit. Theodora nu știa dacă trebuia să fie fericită și ușurată pentru că ea și soțul ei se puteau întoarce, în sfârșit, pe Pământ, după atâția ani de izolare, sau tristă pentru că nu va mai vedea niciodată acest loc remarcabil. Când termină cu sonda de forare în gheață, străbătu mai multe sasuri până ajunse pe puntea de locuit. Era un loc restrâns, dar suficient pentru necesitățile ei și ale lui Dmitri.

– Se pare că avem o transmisiune din afară, îi zâmbi soțul ei pe când intra în cabină. Kittiwake tocmai l-a recepționat.

După ce verifică semnalul să nu fie virusat, nava le arătă automat înregistrarea. Chipul superiorului lor ierarhic, Directorul de Misiune OSS, Ronald Blythe, apăru pe ecran. Îi felicită pentru rezultatele de pe Triton și menționează că se

deschidea o fereastră pentru o altă expediție științifică de durată. Theodora îi săltă inima-n piept. Era nerăbdătoare să afle. Dar totuși... o nouă expediție ar însemna și mai mulți ani departe de restul omenirii. Compania îi alesese pe ea și Dmitri pentru că erau un cuplu stabil, fără conflicte, cu personalități echilibrate și o vastă pregătire tehnică și științifică. Se presupunea că puteau îndura ani de zile fără niciun fel de contact uman, în habitaclul redus din nava lor, explorând sistemul solar, fără nicio șansă de vacanță, fără să simtă gravitația Pământului, mirosurile sale, vântul...

Oricum, avem un contract pe opt ani. Vremea lui aproape că se termină. Ne propun să-l prelungim? Și pentru ce? se gândi Theodora.

– Săptămâna trecută am recepționat un semnal de la Nerivik 2.

– Nu-i sonda trimisă spre Sedna în anii optzeci, care a încetat transmisiunile înainte de a se așeza pe orbită? murmură ea.

Așa era. Blythe continuă, explicându-le cum pierduseră contactul cu sonda pentru mai bine de zece ani și, dintr-o dată, din senin, cu cinci zile în urmă aceasta trimisese un semnal. Cercetătorii de la observatorul FAST, care recepționaseră semnalul dintr-o întâmplare, erau cel puțin surprinși, asta spus cu reținere. Au început să-l analizeze imediat, și, din nefericire, nu și-au ținut concluziile pentru ei.

– Și constatările au fost... ciudate. A devenit clar că sonda nu s-a menținut pe orbită, s-a prăbușit, dar și-a recâștigat controlul asupra propulsoarelor înainte de impact și a încercat să transforme căderea într-o aterizare. Era doar avariata. Este posibil să fi reușit să transmită majoritatea timpului, dar fără a direcționa semnalul, probabilitatea ca acesta să ajungă la destinatarul său din sistem era foarte scăzută. Oricum, probabil că a avut timp să trimită spre sol două din modulele sale înainte de prăbușire. Acestea au continuat să măsoare tot ceea ce era de presupus că vor înregistra, iar printre altele, au încercat să cartografieze stratul de gheață. Și de aici începe toată ciudățenia.

Theodora asculta cu aviditate explicațiile lui Blythe. Interesul ei creștea cu fiecare clipă.

Pulsurile ultrasonice dezvăluiau o structură ciudată, aflată la circa două sute de metri de suprafață. Nu se putea spune cât era de mare, însă avea cel puțin o sută de metri în diametru, poate mult mai mult de-atât. Semnătura părea cea a metalului.

Blythe incluse datele în transmisiune, astfel că Theodora putea privi în timp ce el vorbea. Era cu adevărat straniu. S-ar putea să fie o porțiune dintr-un strat de rocă bogată în metal. Dar ce căuta pe Sedna? Se presupunea că planeta pitică trebuia să fie acoperită în mare parte de un strat gros de gheață, compusă în cea mai mare parte din metan, azot, etan, metanol, tholini și apă înghețată. Nici pe departe ceva

atât de neașteptat. Poate că un meteorit imens, bogat în metal, să fi rămas îngropat în crusta de gheață după impact?

– Nu știm asta, nici măcar dacă măsurătorile au fost corecte. Dar cu siguranță este interesant. Ar fi de dorit să trimitem acolo o misiune cu echipaj uman. Asta pare o situație care necesită mai multe resurse și improvizație decât ar putea oferi niște roboți, continuă Blythe.

Și astfel, pentru asta aveau nevoie de cineva cu o experiență anterioară în corpurile cerești înghețate din afara sistemului solar; de cineva echilibrat, hotărât și cu resurse; și desigur, era de preferat cineva pentru care deplasarea va dura cinci ani în loc de zece. Sedna era încă destul de aproape de periheliul său, însă se îndepărta încet an de an. Pe scurt: aveau nevoie de cineva cum ar fi doi oameni experimentați, pe cale să-și încheie misiunea lor de succes pe suprafața înghețată a lunii lui Neptun, Triton.

– ... bineînțeles, nu vă pot obliga să acceptați asta. Dar prin prelungirea contractului veți primi bani în plus pentru o astfel de misiune îndelungată, dacă o faceți voluntar, și pentru toate riscurile asociate. Atașez acestui mesaj noua versiune a contractului vostru. Aștept răspunsul vostru în termen de trei zile.

Theodora nu mai trebuia să se uite peste document ca să-și dea seama că bonusurile vor fi importante; aproape inimaginabil de mari. Existau și riscuri medicale asociate cu expunerea îndelungată la radiații, activități periculoase, presiune psihică imensă, șederea într-o gravitație redusă și, mai presus de tot, somnul criogenic necesar unei călătorii la o distanță atât de mare, fără pierderea atâtor ani doar prin deplasarea în sine.

Însă nu banii erau motivul principal pentru care era tentată să accepte contractul.

Theodora și Dimitri își aruncară o privire întrebătoare.

– Păi, rupse ea prima tăcerea, se pare că vom trage un pui de somn mai lung. Nu crezi?

Theodora se zgribuli. În primul moment, se simți vulnerabilă și înspăimântată, fără a avea niciun motiv precis, ceea ce era chiar și mai rău. Apoi își aminti: se afla în incinta pentru somnul criogenic și se trezea lent. Trebuie că ajunseseră în apropiere de Sedna deja.

– Dimi? hârâi ea.

Nu primi niciun răspuns, cu toate că se presupunea că nava transmitea toate conversațiile între incinte, ceea ce însemna că Dimitri nu era conștient încă. Theodorei îi mai trebui încă o oră înainte de a-și aduna gândurile, înainte de a se apuca să verifice datele. În vreme ce verifica viteza și traiectoria lor, difuzorul incintei se trezi la viață:

– Dragoste? Te-ai trezit?

– Da, cum ești?

– Păi, nimic nu-i mai bun decât un somn adânc și îndelungat. Theodora râse. Gâtul îi ardea și se simțea un pic rigidă,

însă nu se putea opri. Ajunseseră, erau mai departe decât oricare altă ființă umană înaintea lor.

În următoarele două zile, Dimitri și Theodora avură doar puțin timp pentru câte-un răgaz, cu toate că nu efectuaseră nimic care să-i solicite fizic și încă se recuperau după somnul criogenic. Prima dată, au început să caute și-au descoperit locul prăbușirii sondei Nerivik 2 și al celor două module staționate în apropiere. Gheața din zonă părea diferită de cea din alte locuri, ca și cum ar fi fost modificată treptat printr-o activitate vulcanică subterană. Asta explica de ce, în primul și-n primul rând, Nerivik 2 își trimisese acolo cele două module.

Kittiwake trimise jos o sondă, continuând cartografierea suprafeței, iar după aceea trimise alte câteva sonde și în alte locuri. Era o procedură standard, însă necesita o grămadă de timp. Când sosiră primele rezultate de la sonda din apropierea lui Nerivik 2, Dimitri rămase, un moment, încremenit, apoi își regăsi vocea și strigă:

– Doră! Trebuie să vii să vezi asta.

Datele erau ciudate. Obiectul îngropat la aproape două sute de metri de suprafață, părea acum un asteroid, având mai mult de o sută de metri în diametru într-o parte și peste cinci sute în alta. Potrivit datelor scanării cu ultrasunete, forma sa părea conică, iar stratul care reflecta impulsurile era destul de neted. Într-adevăr, era un asteroid destul de neobișnuit.

– Ce crezi că ar fi?

Theodora dădu din umeri.

– Habar n-am... și nici n-aș putea să-mi imaginez ce-i, ca să fiu mai exactă. Până când nu se va dovedi altceva, pariez pe varianta cu asteroidul, deși este unul ciudat. Dar vom afla cât de curând.

– Trimit jos echipamentul de foraj, da? Sau propui să așteptăm pentru date suplimentare?

– Trimite-l.

Kittiwake dispunea de două utilaje de foraj principale – erau trei, înainte de misiunea pe Triton – și o mașinărie de rezervă. Theodora și Dimitri au decis să trimită două deodată. Era mai riscant, însă voiau să compare datele dintr-o regiune cu anomalia respectivă și dintr-o alta aleasă pentru structurile sale similare de la suprafață. Echipamentul era vechi, însă solid și trecuse prin numeroase reparații mai mult sau mai puțin improvizate. La sfârșitul primei zile de foraj, au ajuns la aproape treizeci de metri adâncime. În cea de-a treia zi, ajunseseră la o sută de metri adâncime. În cea de-a patra zi, sonda ajunse la aproape o sută cincizeci de metri sub gheață și se opri.

Theodora avea senzația neplăcută de vertij de fiecare dată când prelua controlul telemetric. Dirijă drona pentru reparații cu multă grijă, până la panoul principal al sondei de forare. Se simți în mod ciudat disociată de propriul ei trup

când robotul îndepărtă capacul și avu impresia că brațele ei erau cele care făceau asta, ridicându-l și punându-l deoparte. Și iată.

– Oh, nu asta, oftă ea.

Nu era de mirare că Dimitri nu avusese niciun succes în încercarea de a face sonda să-și reia funcționarea de aici. Nu era vorba de o problemă de software, vreo pană temporară sau orice altceva ce-ar fi putut fi rezolvat de sistemele de autoreparare. Majoritatea procesoarelor erau arse și trebuiau înlocuite. Drona de întreținere nu avea toate componentele. Le puteau trimite jos când ajungeau din nou pe același loc pe orbită. Dar...

Pierdu legătura cu drona în vreme ce Kittiwake se ducea dincolo de orizont, din perspectiva dronei, înainte de a termina. Icnii. Se simțea ca și cum brațul i-ar fi fost rețezat. Înghiți în sec și încercă să se concentreze din nou.

Da, puteau trimite jos piese de schimb. Însă Theodora se temea că deși drona însăși avea o Inteligență Artificială mai mult decât suficientă pentru a efectua reparațiile obișnuite, și dispunea de toate planurile în memoria ei, ar putea să treacă cu vederea altceva, un detaliu nesesizat de o inteligență artificială și care ar putea provoca probleme pe viitor. N-ar fi deloc încântată dacă ar fi nevoiți să înlocuiască procesoarele din nou, așa cum se întâmplase odată pe Triton. Putea controla din nou drona de la distanță, însă nu exista nicio posibilitate să dobândească prea multă precizie și să poată vedea tot prin intermediul telemetriei.

Ei bine, oricum voiau să lanseze o expediție cu echipaj uman. Atât doar că va fi mai curând decât se așteptau.

Dimitri urmări coborârea Theodoriei. Știa că efectuase această procedură de multe ori înainte, însă asta nu-l împiedica niciodată să-și facă griji. Priveliștea deveni tot mai distorsionată, pe măsură ce Kittiwake începu să piardă legătura. Peste alte aproximativ treizeci de minute, vor ajunge în afara razei acțiune, așa că Dimitri mută nava pe o orbită staționară deasupra ei. Cei doi sateliți erau operaționali și desfășurați pe câte-o orbită ecuatorială și polară și vor continua să scaneze restul suprafeței. Ar fi putut să-i transforme în stații-relev, însă îi plăcea să poată comunica direct cu Theodora, cu modulul ei de asolizare, cu roverul ei și sonda de foraj. Astfel, se puteau întâmpla mai puține lucruri rele. Și după atâția ani petrecuți departe de Pământ, știau că lucrurile puteau merge adesea rău.

Aționă motorul pentru a obține forță de propulsie mai mare și verifică orbita staționară de tranzit planificată. Totul păru să decurgă fără probleme, o vreme. Până când un avertizor roșu clipi pe ecran, declanșând o alarmă.

Theodora cobora printr-un tunel săpat în gheață. Era întuneric, cu excepția luminii de la LED-urile costumului ei și reflectoarelor de la intrarea în galerie. Cablul ei se desfășura

treptat. Acum putea vedea jos dispozitivul de forare. Lumina de deasupra părea slabă când ajunse la sondă. Îi luă doar o oră pentru a o face operațională din nou. Zâmbi și lăsa vinciul s-o ducă din nou sus.

Tocmai când se apropia de suprafață, auzi un zgomot în difuzoarele costumului ei.

– Dimitri? zise ea. Ce s-a întâmplat?

– Trebuie să... cobor...

De-abia înțelese ce spunea, din cauza zgomotului electrostatic.

– Dimitri!

O vreme, nu auzi nimic. Apoi, reveni vuietul electrostatic, iar după aceea, vocea distorsionată a lui Dimitri:

– ... trebuie să asolizez.

Trosnete și vuiete. Theodora încercă cu febrilitate să amplifice semnalul.

– ... îți trimit coordonatele... sper să funcționeze...

Un fișier își făcu loc prin transmisiune. Era un raport tehnic, generat de Kittiwake. Theodora îl deschise și-l parcurse rapid.

– Oh, nu, șopti ea.

Dimitri își dădea toată silința să dirijeze rămășițele navei pe o traiectorie încheiată cu o asolizare aproximativă, în loc de o prăbușire. Trecuseră mai puțin de douăzeci de minute din momentul când accelerase nava Kittiwake pentru a atinge orbita de transfer, însă părea că trecuse o veșnicie. În acel răstimp, un avertizor indicase că turbina principală a centralei energetice a navei nu funcționa normal. Derulă o verificare mai minuțioasă și, o clipă mai târziu, totul se aprinsese de luminițele de alarmă ale sistemelor de control.

Turbina din circuitul energetic se defectă. Era testată regulat pentru semne de uzură, însă o fisură cât un fir de păr trebuie că trecuse de controale. Nava se deplasa inerțial în cea mai mare parte a călătoriei, iar fisura s-ar fi putut extinde în timpul fazei de decelerare și se căscase acum, când motorul funcționa din nou.

Lucrurile se puteau înrăutăți. Și chiar s-au înrăutățit. Ba chiar și mai rău, una dintre lamele a străpuns învelișul reactorului și gazul încălzit, heliu-xenon, a început să se împrăștie rapid. Avaria a fost prea importantă pentru sistemul automat de reparații. Gazul tot ieșea în spațiul dintre două învelișuri. Iar reactorul însuși se supraîncălzea cu repeziciune. Odată ce turbina a încetat să mai funcționeze, gazul încă reținut în circuit a continuat să fie încălzit, din ce în ce mai tare, de către MITEE, însă nu-și mai putea termina ciclul și să se răcească.

Situația nu era critică încă, dar va fi peste alte două minute. Dimitri trimise toate dronile de intervenție pentru a ajuta sistemele implicite de reparație, dar își dădea seama că nu era suficient. Trebuia să oprească MITEE și toate barele de combustibil au fost retrase pentru a opri reacția.

Supraîncălzirea continua și asta putea duce la o explozie. Se putea întâmpla în câteva minute dacă nu se răcea repede.

Așa era viața. Nu se întâmplase nimic deosebit ani de zile, și, deodată, acum mai avea câteva minute. Știa că nu mai era decât un singur lucru de făcut. Așa că dădu o comandă pentru deschiderea valvelor învelișului reactorului exterior. Atunci tot gazul va năvăli afară. Nava devenea inutilă fără el, însă acesta era cel mai bun dintre două scenarii proaste.

Până acum, se dusesse numai un minut de la defecțiune. În secunde următoare, lucrurile evoluară de la rău spre și mai rău.

– Rahat! icni Dimitri, simțind cum Kittiwake începea să se răsucească.

Una dintre valve trebuie că se blocase, astfel că gazul a început să iasă în exterior într-o singură direcție. Asta făcu nava să intre rapid într-o mișcare de rotație. Dimitri încercă să compenseze asta cu propulsoarele ambelor RCS, însă atunci Kittiwake se zgudui oribil și multe ecrane se stinseră. Își dădu seama ce se întâmplase.

Rotația era prea de tot. Nava n-a fost proiectată în niciun caz pentru așa ceva. Se acumulase o tensiune prea mare, nu în direcția potrivită... Se dezmembră. Încă încercând să contracareze rotația, verifică sistemele. Avea dreptate. Partea motorului se dusesse. Avea noroc că secțiunea locuibilă încă mai funcționa aproape normal. Asta era șansa lui.

Această secțiune a sistemului de control a reactorului încă mai funcționa, după cât se părea. Propulsoarele RSC erau mici, însă asta era tot ce avea. Le testă cu un jet scurt. Funcționau chiar bine. Le folosi pentru a se îndepărta puțin de celelalte resturi ale navei și apoi își revizui situația mai calm. Trebuia să asolizeze dacă voia să mai trăiască; și trebuia să facă asta repede, altfel va intra în derivă prin spațiu, fără niciun mijloc de a-și corecta traiectoria. Zâmbi cu amărăciune.

la douăzeci de minute după avarierea turbinei, Dimitri dirija restul navei spre o coborâre pe Sedna și se ruga să ajungă să aterizeze în loc să se prăbușească.

– Dora? strigă el.

Spera că-i recepționase transmisiunea.

– Dora, mă poți auzi? Reactorul a suferit o avarie și nava a fost ruptă în bucăți! N-a mai rămas decât sectorul nostru de locuințe. Trebuie să cobor...

Theodora își conducea febrilă roverul mergând spre locul de aterizare. Nu-l putea contacta pe Dimitri, însă asta nu însemna nimic; se putea ca antena să fi fost afectată, în vreme ce mare parte a navei să fie perfect în ordine. Totul este în regulă. N-a pățit nimic.

Ar fi vrut să meargă mai repede, însă, la fel ca majoritatea corpurilor cerești acoperite de gheață, suprafața Sednei putea fi plină de capcane. Avea mult mai puține crevase și ridicături decât Europa sau Ganymede, și era, de fapt,

foarte netedă în comparație cu acestea, însă rămânea un peisaj extraterestru, fără asemănare cu nimic de pe Pământ. Ghetarii Himalayei erau niște glume pe lângă Sedna. Perspectiva era aiurea, proporțiile aiurea, umbrele cădeau aiurea; nu era un teritoriu potrivit pentru ochii oamenilor și recunoașterea spațială.

În cele din urmă, se apropie de locul cu pricina. Inima-i i se strânse o clipă când văzu secțiunea de locuit sub farurile roverului. Părea aproape intactă. Alergă spre cel mai apropiat sas. Încă mai funcționa, putea intra.

Nu părea că nava ar fi trecut printr-un accident grav. Coridorul părea aproape normal. Totul era, oricum, imobilizat sau fixat permanent, așa că nu trebuia să te aștepti la vreo priveriște de haos total. Însă, majoritatea sistemelor erau decuplate, după cum află intrând în rețea. Ușa camerei de control se deschise înaintea ei, puțin avariata, însă funcțională.

– Dimitri!

Găsise răgaz să-și pună un costum pentru avarie și era legat în centurile de siguranță în fotoliul său. Theodora se aplecă spre el. Părea că-și pierduse cunoștința. Accesă sistemul costumului lui și parcurse repede datele.

Momentul decesului... Mecanismele de protecție ale costumului nu puteau acorda asistență...

– Oh, Dimitri, spuse ea cu glasul răgușit.

Gâtul îi era uscat și-și simți lacrimile adunându-i-se în ochi. Se sforță să le reprime. Nu era vreme pentru așa ceva. Nu acum. Trebuia să facă ce-ar fi făcut și el în locul ei.

Îi duse trupul, îmbrăcat în costum, până în incinta criogenică. Odată ce reuși să-l pună acolo, derulă aceeași procedură pe care o executaseră de atâtea ori înainte. Numai că, de data asta, totul era oarecum diferit, menit să mențină un creier mort pe cât de intact posibil, într-o stare de funcționare pentru o scanare ulterioară a rețelei neurale. Theodora știa că Dimitri al ei nu mai era; însă ar fi putut folosi aceste informații, împreună cu fiecare informație despre viața lui, pentru crearea unei personalități virtuale, aproximativ ca Dimitri. Astfel, nu va fi dispărut... cu totul.

După asta, verifică din nou sistemele navei. Nicio schimbare. Nimic nu necesita, momentan, atenția ei imediată, cel puțin nu în perioada imediat următoare.

Se sprijini de un perete și dădu drumul, în sfârșit, lacrimilor.

Aceasta este o parte dintr-un jurnal mai vechi, însă nu doresc să repet tot ceea ce mi s-a întâmplat... Trebuie să merg, în curând, la culcare. Kittiwake a murit, la fel și Dimitri. N-am putut face nimic, pentru niciunul dintre ei. Am avut o singură opțiune, una destul de disperată. Trebuie să-mi echipez modulul de asolizare în așa fel încât să mă poate duce acasă. Noi am evaluat această posibilitate prin mai multe scenarii de avarie; știu ce am de făcut și că pot să reușesc.

Desigur, va trebui să petrec întreaga călătorie trează. Modulul nu are nicio incintă pentru somnul criogenic, iar cea din navă nu poate fi montată acolo. Dar dacă sistemele de reciclare funcționează bine, pot s-o fac. Am destule rații de mâncare pentru cinci ani, dacă mai fac și puțină economie. Asta nu mă va aduce nicăieri în apropierea Pământului, însă am examinat posibilele traiectorii din sistemul solar interior și acestea m-ar putea aduce până în apropierea lui Saturn, dacă plec de-aici în trei săptămâni, înainte de închiderea acestei ferestre. Dacă nu reușesc în acest timp, sunt ca și moartă. Dar să presupunem că reușesc, trebuie... În timpul călătoriei, aș putea contacta Pământul și o altă navă, chiar dacă ar fi doar una automată, încărcată cu provizii și echipament, ar putea să-mi iasă în cale. În cele din urmă, aș ajunge acasă.

Dacă reușesc să reconstruiesc modulul de asolizare pentru o călătorie interplanetară. Nimeni nu s-a așteptat, de fapt, ca așa ceva să se întâmple, dar iată-mă. Trebuie să încerc.

Următoarele zile au fost pline. Theodora a continuat să recupereze lucruri de pe Kittiwake și a îmbunătățit, prudentă, sistemele modulului. În majoritatea cazurilor, aceste îmbunătățiri erau tot ce-i trebuia. Apoi, trebui să se scape de unele piese, necesare doar pentru asolizare și alte operațiuni de la suprafață, atașând, în final, rezervoarele de combustibil pentru urgențe și generarea de combustibil. Modulul avea un motor clasic, cu combustie internă. Propulsie puternică, însă în mare nevoie de combustibil.

Din fericire, era înconjurată de gheață din metan și apă, iar metanul lichid purificat și oxigenul erau exact cele două lucruri de care avea nevoie. Odată ce lansă ciclul de separare și purificare, rezervoarele au început să se reumple încet. Cel puțin, asta funcționa după cum trebuia.

Ar fi vrut foarte mult să anunțe Pământul despre accident, însă nu putea. Majoritatea stațiilor-releu se aflau acum în spatele soarelui, din perspectiva ei, iar restul era inaccesibil cu antena slabă de pe modul; cea de pe navă era mult prea avariata. Pământul nu va afla nimic despre asta decât atunci când va fi pe drumul înapoi. Planul părea tot mai realizabil, cu fiecare zi ce trecea. Se agăța de el ca de ceea ce și era, singura ei șansă de supraviețuire.

Când un mesaj cum că sonda de foraj ajunsese la adâncimea programată și se oprise apăru pe ecranul de pe casca ei, Theodora rămase perplex preț de câteva secunde, înainte de a-și da seama despre ce era vorba. Părea o lume cu totul diferită, cartografierea suprafeței de sus, trimiterea de sonde... În ultimele trei zile, dormise puțin, concentrându-se numai asupra lucrului ei la modul. Uitase cu totul de sonda de forare. Ei bine, după ce verifică din nou generatoarele de

combustibil, ar trebui să-și facă timp pentru a se ocupa și de ea, era destul de avansată cu programul ei. În fond, adevărații exploratori nu-și abandonau obiectivele în momente de mari încercări.

„Sunt bucuroasă că mă m-am decis să arunc o privire. Altfel, aș muri disperată și fără speranțe. Acum, sunt ciudat de calmă. E ceea ce o astfel de descoperire te face să simți. Te face să te simți minuscul. Uluirea și surprinderea...”

Theodora nu-i venea să creadă aceste rezultate, până când nu coborî personal prin galerie în spațiul restrâns săpat de sondă în jurul unei părți din acel lucru. Rămase în mica peșteră de gheață, privind-o plină de uimire. Nu încercă încă s-o atingă.

Suprafața era întunecată și netedă. Fuseseră descoperiți doar vreo doi metri pătrați din ea; restul era încă înconjurat de gheață. Potrivit măsurătorilor, lucrul acela avea cel puțin cinci sute de metri în lungime și avea o formă conică. Nu exista niciun dubiu că descoperise o... navă.

„Nu vă puteți imagina senzația până nu ajungeți acolo. Și nici măcar nu mă așteptam la asta. Era... nu pot s-o descriu, de fapt. Nepământescă. Minunată. Uluitoare. Însăpământătoare. Toate astea și mult mai multe, amestecate la un loc. I-am acordat navei extraterestre fiecare clipă pe care-am putut-o folosi. Modulul meu avea nevoie de tot mai puțină atenție, și aveam aproape două săptămâni până la închiderea ferestrei de zbor. I-am dat numele de Peregrinul. Mi s-a părut potrivit. Nu era o mică navă interplanetară, așa ca și Kittiwake; pasărea asta putea zbura mult mai repede. Dar totuși... părea prea mică pentru a fi o navă interstelară, chiar dacă aceasta era o secțiune din compartimentul locuibil și motoarele se duseseră. Probabil că era cea mai mare descoperire din întreaga istorie de până acum a omenirii. Păcat însă că nu aveam nicio șansă să povestesc nimănui de ea. Chiar sper să fie cineva care ascultă toate astea.”

Theodora dirijă toate resursele de care n-avea o nevoie vitală pentru modulul ei, spre Peregrin. La numai o zi după descoperirea ei inițială, sondele au detectat un alt obiect straniu îngropat în gheață, nu departe de navă. Când ajunseră și acolo, Theodora fu până peste poate de uimită. Era, în mod clar, o parte din motoare.

În timp ce lucra la modulul ei, continua să recepționeze date despre navă și totul sugera că Peregrinul folosisese un soi de motor de fuziune; la prima vedere, nu era cu mult mai avansat de sistemele făcute de oameni. I se părea chiar mai fascinant decât dacă ar fi găsit ceva cu totul nou.

„În cele din urmă, am putut să fac o dată radiometrică a gheții din jurul navei. Rezultatul sugerează că a aterizat aici acum două sute cincizeci de milioane de ani. Gheața a conservat-o foarte bine. Însă trebuie să mă întreb... ce

faceau aici? De ce-au venit în sistemul nostru solar și de ce numai aceasta? Cu toate că nu înțeleg multe din cele văzute de mine, nava nu mi se pare chiar atât de sofisticată. Poate că-i ceva ce și noi am reuși să facem. Dar de ce să folosești așa ceva pentru călătoriile interstelare? Cu o viteză prea mică, n-ar ajunge aici nici în câteva sute de ani, chiar dacă ar fi venit din Alfa Centauri.

Afară doar dacă... distanța a fost mai mică. Încă nu știm prea multe detalii despre istoria sistemului solar. Se presupune că orbita Sednei a fost modificată de trecerea unei alte stele dintr-un nor stelar deschis, de unde își are originea și soarele, la aproximativ opt sute de unități astronomice distanță, la nu multă vreme după formarea sistemului nostru solar. Dar ce-ar fi dacă un asemenea eveniment s-a petrecut de mai multe ori? Oare era posibil ca asta să se fi petrecut cu un sfert de miliard de ani în urmă? Aproape orice stea cu traiectoria potrivită s-ar fi putut intersecta cu sistemul solar. Într-un milion și jumătate de ani, Gliese 710 ar trebui să treacă prin norul Oort. N-am avea cine știe ce dovezi dacă un astfel de eveniment s-a întâmplat într-un trecut îndepărtat, afară doar de orbite perturbate și bombardamente mai intense de comete și asteroizi asupra planetelor, ulterior.

Sute de UA reprezintă totuși o mare distanță, dar cu siguranță, nu este una imposibilă. La naiba, sunt la aproape o sută de unități astronomice distanță de soare, cu toate că n-am străbătut întreaga distanță deodată. Dacă am folosi gravitația soarelui, am putea acoperi chiar și o distanță de o mie de UA în numai o decadă. Poate că au făcut-o și ei, sperând, probabil, să ajungă în partea interioară a sistemului, însă ceva i-a împiedicat s-o facă. Și, probabil, chiar primul obiect pe care l-au întâlnit, destul de aproape de propria lor stea în acel timp, a fost o planetă pitică înghețată aflată între o sută și aproape o mie de UA depărtare de soare, trimisă pe orbita sa excentrică de o trecerea anterioară a unei stele și acum perturbată din nou. Trebuie să fi fost norocoși că Sedna n-a fost capturată de propria lor stea în aceea vreme. Sau poate că steaua lor a fost cea care a deviat atât de mult orbita Sednei? Oricum, ar fi trebuit să străbată sute de Unități Astronomice, dar asta-i dublu. Dacă am avea o motivație suficient de puternică, am putea reuși mult mai multe.

Să presupunem, pentru o clipă, că ipoteza mea nebunească ar fi corectă...

Apoi, mă întreb ce fel de motivație aveau."

S-a întâmplat cu trei zile înainte de plecarea ei programată.

Se afla la suprafață în acel moment, ceea ce s-ar putea să-i fi salvat viața, sau mai bine zis, să i-o prelungească.

Cutremurele se declanșară fără niciun avertisment. Tocmai trăgea un pui de somn în roverul ei, când fu trezită de cutremur. Patru, poate cinci grade pe scara Richter, își

dădu cu părerea Theodora. Gâtul îi deveni, dintr-o dată, foarte, foarte uscat.

Generatoarele de combustibil...

După ce cutremurul încetă, se duse să le verifice. Străbaterea micii distanțe dintre ea și ele părea că lua o veșnicie; în gheață se formaseră noi crevase.

Când dădu cu ochii de ele, Theodora își dădu seama că trebuia să simtă furie, panică și disperare. Însă se simțea incredibil de obosită. Două din rezervoare erau complet distruse și generatoarele avariate. oricum, făcu o verificare mult mai detaliată, însă rezultatul nu o surprinse deloc. Nu mai puteau fi reparate; nu la timp. Poate, peste câteva luni... dar pentru ea va fi prea târziu în mai puțin de o săptămână.

Se lăsă cu spatele sprijinit de perete, în rover, istovită, însă brusc foarte, foarte calmă. Ceea ce constituia o amenințare acum câțiva timp, acum devenise o certitudine. Nu va reuși și știa asta. Singurul lucru pe care-l mai putea face era să-și folosească timpul rămas pe cât de eficient putea.

„Când termin aici, am să mă îngheț. Dar de data asta... am să pregătesc procedura de criogenizare finală. Dacă ne-ați descoperit și nu este prea târziu... ei bine, atunci s-ar putea să vorbesc din nou.”

Galeria inițială a fost distrusă de seism, însă ea folosi sonda rămasă, continuând să foreze cu viteza maximă disponibilă și continuă să măsoare stratul de gheață prin scanări ultrasonice. În vreme ce se derulau aceste proceduri, Theodora încercă să afle mai multe despre Peregrin. A putut să obțină rezultate spectroscopice care sugerau că suprafața sa exterioară consta în principal din titan, oricum, nu putu interpreta toate caracteristicile spectrale; aliajul părea să aibă multe componente.

Obținu și noi date privitoare la grosimea crustei de gheață. Sonda foră aproape doi kilometri în adâncime. Rezultatele sale sugerau că era posibilă existența unui ocean sub stratul de gheață, poate la cincisprezece, douăzeci de kilometri mai în adâncime față de locul unde se afla ea acum. Theodora știa că nu va trăi ca să ajungă să vadă vreodată răspunsul final; însă aceste măsurători s-ar putea să fie utile altora. Dacă aceștia-i puteau intercepta mesajul.

Încercă de mai multe ori să trimită datele înapoi pe Pământ, însă știa prea bine ce șanse avea, fără a mai fi deloc optimistă, cu toate că recuperase o antenă mai mare de pe Nerivik 2. Însă transmitătorul era mai degrabă slab, iar direcționarea inadecvată. Fără stațiile de releu, mesajul ei va deveni un zgomot de fond cosmic, nimic mai mult. Cel mai sigur mod de a arăta omenirii, într-o bună zi, aceste informații era de a le depozita aici, în câte copii putea și să spera că vor fi suficiente. Nu prea mai avea alte opțiuni.

Se tot gândea la nava extraterestră. Dacă datarea făcută de ea era corectă și sosise aici acum un sfert de miliard

de ani, asta ar coincide vag cu Evenimentul Marii Extincții din Permian-Triasic. De regulă, extincția era atribuită, în general, unor factori geologici, însă exista posibilitatea unei contribuții ale unor alte efecte: o perturbație în norul Oort și a mai multor comete trimise astfel în interiorul sistemului solar. Reușise, recent, să măsoare cât timp fusese expus Peregrinul radiațiilor cosmice și se părea că doar pentru câteva sute de ani, afară doar dacă aceasta nu era vreo greșeală, ori se datora vreunui factor necunoscut ei. Nu exista nicio posibilitate ca orice navă ca asta să fi venit dintr-un alt sistem solar într-un răstimp atât de scurt, doar dacă steaua respectivă era foarte aproape în acel moment. Theodorei i se părea că asta începea să aibă tot mai mult sens, cu toate că tot ce avea la îndemână erau doar niște speculații.

– Și vor rămâne niște speculații, până când cineva ne va găsi, zise ea cu glas tare, uitându-se spre Peregrin. Dar vor veni. Ai să vezi.

Oricum, nu era atât de convinsă. Va trimite compania o nouă expediție după ce-și vor da seama că Theodora și Dimitri nu vor mai răspunde la apeluri? Depindea mai ales de buget; era mai de grabă pesimistă. Iar despre alte companii sau țări, nici măcar nu-și putea da cu presupusul. Însă distanța până la Sedna va crește an de an. Înainte ca altă misiune să poată fi suficient de pregătită și lansată, probabil că vor trece ani de zile. Și alți ani pentru călătorie. Și alți ani pe drumul înapoi.

Trebuia să admită că nimeni nu va da de ei prea curând, poate doar până la următorul periheliu. Iar asta era atât de departe în viitor, încât nici nu-și putea imagina. Privi spre cealaltă navă și-i atinse suprafața metalică întunecată. Dar încă era mult mai puțin decât a trebuit tu să aștepți.

* * *

– Și tu ai naufragiat aici, nu?

Theodora reuși să zâmbească puțin.

– Păcat că nu putem vorbi despre ce s-a întâmplat cu noi. Chiar că mi-ar place să-ți aud povestea. Și se pare că vom rămâne aici, împreună, o bună bucată de vreme.

Zâmbetul ei se mări, însă deveni, în același timp, mai amar.

– Probabil, pentru multă vreme. Sper că ne-ați găsit și ați aflat povestea noastră, indiferent cine-ați fi. Chiar îmi doresc să se fi întâmplat asta.

– Foarte interesant, zise Manuel. Trebuie să raportăm aceste descoperiri imediat Consorțiului.

Fără a aștepta aprobarea Chiarei sau a lui Jurriaan, începu să asambleze mental o transmisiune compactă de date, cu ajutorul lui Orpheus. În câteva minute, erau pregătiți s-o trimită.

Nici Chiara, nici Jurriaan nu obiectă cu nimic.

Când se termină, Manuel le trimise o notă mentală a ceea ce intenționa să facă mai departe.

– Nu! izbucni Chiara. Nu poți face asta! Nu merită un astfel de tratament. Au murit acum prea multă vreme pentru a o astfel de procedură să reușească. Nu-i vei reînvia, n-ai să obții decât niște fragmente jalnice, dacă reușești ceva! Sunt niște eroi. Au murit ca niște eroi. Nu poți să le faci așa ceva.

– Este ceva de o valoare științifică deosebită. Aceste trupuri au fost conservate aproape intacte în gheață, la o adâncime suficientă pentru a fi ferite de mare parte a radiațiilor. N-am încercat niciodată să revitalizăm trupuri atât de vechi, și în condiții atât de bune. Trebuie s-o facem.

– Are dreptate, se băgă Jurriaan.

Chiara se uită surprinsă spre el. Era probabil primul lucru spus în această călătorie care nu implica muzica lui. Era depășită la voturi. Chiar și Orpheus își exprimase sprijinul pentru propunerea lui Manuel, cu toate că Al-urile nu primiseră drept total la vot din partea Consorțiului.

Părăsi cabina în tăcere.

Lui Manuel îi fură necesare mai multe zile de eforturi neobosite pentru a pregăti trupurile. Le umplu cu nanoboți și verifică rezultatele. Le ținu într-o temperatură și atmosferă constantă. Extrase din nava moartă demult ce informații putu despre starea lor medicală. Și apoi începu să aplice procedura. Le deschise, cu prudență, craniile, expunându-le creierul, și începu să le repare. Nu mai rămăsese mult de recuperat, după unsprezece mii de ani, însă cu ajutorul unor bacterii și cu nanoboți de înaltă tehnologie, încă mai exista o șansă de realizare a unei scanări decente.

După încă o săptămână, începu scanarea.

Chiara se simțea, în sfârșit, împăcată. De la întâlnirea lor cu Sedna, se simțise plină de tot felul de emoții în fiecare zi și, în cele din urmă, consideră că nu mai putea suporta așa ceva. În vreme ce pășea în interiorul lui Orpheus, după ultima vizită planificată pe suprafața Sednei, știu că venise vremea.

În interiorul cabinei sale, se întinse calmă și-l lăsă pe Orpheus să-i introducă în creier un mixaj precis de modulatori. Apoi Chiara intră în Tărâmul ei al Viselor.

Proiectase chiar ea acest mediu, cu câteva decenii în urmă, pentru a facilita procesul de creare a unor noi teme muzicale și idei din emoțiile și amintirile ei, pe cât de bine putea. Și Chiara simți că istoriile străvechii nave extraterestre, a Theodorei, Dimitri și Sedna vor constitui niște variații muzicale minunate. Apoi, Jurriaan va avea principala sarcină de a asambla piesa ei și a lui Manuel, adesea dramatic de diferite, într-o simfonie așa cum nu mai ascultase lumea niciodată. Vor fi în așa fel încât îi va face celebrii, chiar și

dincolo de Consorțiul Jupiterian, posibil atât în rândurile Tradiționaliștilor, cât și ale Tranziționiștilor. Își vor aminti cu toții de ei.

Chiara zâmbi și rătăci dincolo de conștientul obișnuit.

În timpul șederii ei în Tărâmul Viselor, Orpheus abandonă, încet, orbita Sednei și se orientă pe o traiectorie care ducea înapoi în teritoriul Consorțiului Jupiterian. O altă expediție, stârnită de raportul lor trimis acasă, era deja în drum spre Sedna, nerăbdătoare să afle cât mai multe, în special despre nava extraterestră și să foreze prin crusta de gheață până la posibilul ocean interior.

Chiara, Manuel și Jurriaan aveau puțin echipament la dispoziție ca să exploreze nava în siguranță, însă nu regretau asta. Aveau tot ce le trebuia lor. Acum venise vremea să înceapă să assembleze totul cu grijă, bucată cu bucată, ca și cum ar fi lipit la loc o vază antică sfărâmată. Nici chiar Manuel nu regreta că se îndepărta de descoperirea sa. Avusese trupurile și încercarea de a le recupera personalitățile îi capta acum mare parte din atenție. La câteva zile după plecarea lor de pe Sedna, termină procedura.

Chiara era din nou trează în acel moment, povara noilor simțăminte, tânjind să fie transformate în muzică, dispăruse. Acum nu-i mai păsa ce făcuse Manuel; n-ar fi avut nici un rost să simtă ceva despre asta, după ce-și crease partea ei de capodoperă.

Manuel activă prima dată simularea personalității lui Dimitri.

– Unde mă aflu? Dora... Dora... Dora, repetă acesta ca o placă de patefon stricată.

– Creierul său a fost afectat mai mult decât al ei, după ce a murit, admise Manuel. Ea a avut timp să treacă prin procedura destul de obișnuită a ciro-conservării. Oricum...

– Sunt blocată aici. Reactorul nostru s-a stricat și nava s-a rupt în două. Sunt prea multe avarii. Soțul meu este mort... Însă am descoperit ceva, trebuie să transmit acest mesaj... Însă mă simt dezorientată, ce am terminat? Unde mă aflu? Ce se întâmplă?

După o vreme, vocea feminină reîncepu:

– Am mai apus asta deja? Nu știu. Sunt blocată aici. Reactorul nostru s-a stricat...

– Amândouă personalitățile sunt doar niște fragmente, mici amintiri de dinaintea morții, câteva emoții și n-au aproape niciun fel de capacitate cognitivă. N-am putut recupera mai mult. Fără îndoială însă, acesta reprezintă un uriaș salt înainte. Teoretic, n-ar fi trebuit să putem recupera atât de mult după mai bine de unsprezece mii de ani.

Chiara asculta glasurile slabe ale morților și fu brusc podidită de durere. Îi vibra în fiecare bucățică din trup, iar mintea-i era plină de ea. Era aproape insuportabilă. Și era chiar frumoasă.

– Este nemaipomenit, într-adevăr, șopti ea.

Nu trebuia să mai spună ceva. Jurriaan îi afla gândurile printr-un canal deschis. Și ea știa că gândea la fel. Asculta tot timpul. Mintea lui, și cu ajutorul lui Orpheus, continua să asculte înregistrările obținute de Manuel, alternându-le, modificând frecvențele, schimbându-le... transformându-le într-o melodie.

– Păstrează în conținut și câteva din cuvintele lor, da? rosti Chiara cu glas moale. Te rog.

Așa am să fac.

Vor realiza un preludiu măreț. Le vor da ascultătorilor o senzație de epoci demult trecute și de personalități ale foștilor oameni. Și se scufundă la loc în compoziția sa. Ea știa că era mai bine să nu-l întrerupă acum. În câteva zile sau săptămâni, va termina; o va fi explorat cu totul, pe ea și sugestiile muzicale ale lui Manuel, și va realiza o primă variantă a simfoniei. Apoi, va folosi feedbackul ei și al lui Manuel pentru a o termina. Însă Jurriaan va avea ultimul cuvânt. De fapt, el era Compozitorul.

Și după aceea, vor trebui să-i dea un titlu adecvat. O Simfonie de Gheață și Praf, poate? Și poate că ar trebui să adauge un subtitlu: Duhurile lui Theodora și Dimitri trăiesc pe vecie? Nu, mai bine nu; mult prea pompos și nepotrivit pentru o piesă clasică, în cea mai mare parte. Vocile Morților? Un Cântec al Naufragiului?

Sau, pur și simplu: Un Omagiu.

© Julie Novakova

Titlul original: „Symphony of Dust and Ice”. Povestirea a fost publicată în limba engleză în revista americană Clarkesworld nr.85/octombrie 2013.

Traducere de Silviu Genescu.

Textul a fost tradus și publicat în revista „Fantastica” cu permisiunea autoarei. Îi mulțumim.

Povestire câștigătoare a concursului literar „Daidalos”, organizat de revista cehă XB-1

SPIRIT ȘI OPPORTUNITY

BOŽENA ČECHALOVÁ

– Trezește-te, Johnny! Hai, n-avem toată ziua!

Oh, Doamne. Au trecut trei săptămâni de când cu scenariile astea idioate de antrenament și deja se săturase. Oricum, ce rost mai aveau? Gravitația era aiurea – de fapt, era în ordine, bineînțeles, însă deja o programase pentru un alt mediu – și, ca să fie clar, pompele de aer erau o pacoste, chiar se așteptau ca el să nu le audă? La ce naiba-i mai trebuia un detector seismic dacă nu putea înregistra și cel mai mic cutremur, cu zgomotul lui de rezonanță?

Roverul solid își înălță puțin antena PANCAM și-și lăsă cu prudență roțile din față pe sol, înaintând cu câte un centimetru jumătate. Câțiva metri mai departe, în spatele unui perete din panouri, dincolo de imitația de proastă calitate a solului marțian, un grup răzleț de oameni îl privea.

– Răspunde întotdeauna atât de încet?

Norman se întoarse puțin în scaunul șoferului, distras de bărbatul care părea să fi apărut în spatele lui de nicăieri, costumul lui impecabil fiind prea luxos pentru oricine depindea de salariul de la JPL. Nu era nici ziarist, cerul fie lăudat!

– Păi, e un tip prudent.

Norman bătu cu pixul pe ecran, coborând la citirile de pe unitatea de navigație a Roverului.

– Vezi, verifică de două ori comenzile pe care i le transmit. Le citește de două ori înainte de a le executa.

– E ca și cum n-ar avea încredere în tine.

Bărbatul îi oferă un zâmbet ciudat și cunoscător, care-i aminti lui Norman de terapeutul la care se dusese odată.

– Evident, nu-mi execută comenzile orbește. Am stabilit asta ca o alternativă la rutinele sale de auto-conservare, însă și-a impus cu fermitate punctul de vedere, domnule...

– Sunt doctor Ballard. Presupun că ești Norman Barclay, operatorul lui Spirit.

Bărbatul nu-i întinse mâna, iar Norman îl privi cu o curiozitate de-abia ascunsă.

– Deci ești tipul de la turnul de control?

– Nici vorbă, eu am doar o funcție insignifiantă în comisia de evaluare.

Ballard părea prea ofensat pe gustul lui Norman ca să-l și creadă, așa că scoase doar un rânjet.

– Din moment ce aveți pâinea și cuțitul și puteți tăia finanțarea misiunii, acum sunteți Dumnezeu și faceți cât toți oamenii președintelui, dacă e după mine, zise și se întoarse la peretele din sticlă.

Roverul MER-A se deplasase aiurea, înainte și înapoi, cu câțiva centimetri în timpul discuției lor și se opră în sfârșit, deschizându-și panourile solare pentru a le expune la lumină în cel mai bun unghi.

– Hai s-o luăm din loc, Johnny-boy, mormăi Norman și tastă o comandă pe claviatura lui.

– Dezmoțirea. Stânca aceea, în dreptul orei trei. Du-te acolo și examinează-o.

– Recepționat.

Șirul scurt de date trimise de Rover drept răspuns era impecabil, și, cu toate acestea Norman nu se putu abține să nu ofteze dezamăgit. Era ca și cum n-ar fi crezut aceleași lucruri. Aceste mici ieșiri printre bolovanii din nisipul de decor și craterile din spumă poliuretanică nu erau ceea ce era pregătit să facă robotul.

– Tocmai i-ai spus „Johnny”, zise observatorul pe un ton vag mirat.

– Mda, chiar așa.

Norman își dresă glasul.

– E doar... Uitați ce-i... am petrecut luni de zile cu proiectul ăsta, și-i greu să nu-ți dai seama cum învață

tot felul de lucruri și se mișcă pe teren. Vreau să spun, au construit totul cu un CPU folosind rețele neurale și cu toate că proiectul nu-i atât de complex cât să poată dezvolta o inteligență artificială de un anumit nivel, este suficient să-l faci să aibă un soi de... caracter. Sună ciudat, știu, dar...

– Pentru că știu foarte puține despre inteligența artificială, n-am să te contrazic, îl asigură Ballard pe un ton aproape împăciuit și ușor condescendent.

Norman nu se putu hotărî dacă-i plăcea sau nu asta.

– Îmi amintește de un coleg de cameră din timpul colegiului, un băiat pe nume John. S-a înrolat în armată... apoi s-a întâmpnat tărașenia din Irak.

Norman ridică din umeri, cu privirile țintă pe Rover.

– John era un tip de treabă. De încredere și cu capul pe umeri. Ai fi putut spune că era banal, însă avea suflet. La fel și ăsta.

Amândoi se uită cum Roverul înainta încet prin deșertul artificial, în vreme ce Norman încerca să explice încă vreo câteva lucruri despre echipamentele sale de bază, apoi își dădu seama că vizitatorul nici măcar nu se prefăcea că-l ascultă. Își ridică privirea și văzu ce-i captase bărbatului atenția, fascinat de ceea ce se întâmpla în capătul celălalt al terenului de antrenament.

– Ah, iată-i, în sfârșit.

Se ridică din scaun, apucând tastatura sa wireless și făcând cu mâna un salut entuziast spre bărbatul cu părul cărunt care intrase în încăperea.

– Au adus astăzi MER-B-ul, îi explică el noii cunoștințe. Haide, dr. Ballard, am să-ți fac prezentările. Acest tip ghinionist și epuizat este Gerard Laffayet, operatorul lui Opportunity.

Îi făcu cu ochiul lui Gerard, care-i răspunde cu un zâmbet obosit.

– Ți-ar pieri imediat zâmbetul ăsta parșiv dacă ai fi cel care se ocupă de prințesă. E o răsfățată.

– Constat că această personificare a unor lucruri este adânc înrădăcinată în percepția ta despre obiecte, remarcă dr. Ballard, examinându-și unghiile îngrijite în timp ce vorbea.

Laffayet se mulțumi doar să râdă.

– Ei, bine, sir, ar trebui s-o vedeți în acțiune... oh, dar veți avea oricum ocazia. Am de gând s-o trezesc.

Doi operatori îmbrăcați în alb aduceau Roverul în camera sasului, închizând ușa după el, în vreme ce pompele lucrau din greu pentru a aduce presiunea aerului cât mai aproape de condițiile atmosferice de pe Marte. Laffayet activă camerele NAVCAM ale Roverului și-i comandă să se îndrepte spre cea de-a doua ușă, spre falsul deșert.

– Vezi, de fapt sunt identici. Gemeni. Însă MER-B a fost asamblat ceva mai târziu și i-au instalat niște actualizări care

nu erau disponibile pentru Spirit înainte... astfel că înțelege mai repede. Ai putea crede că-i cea mai isteță dintre ei, dar...

Oftă.

– Însă nu va face compromisuri pentru fleacuri, înțelegeții? Poate fi genial, însă nu se va urni pentru o simplă rocă. Uneori, în timpul testelor, a trebuit pur și simplu să mă uit prin PANCAM-urile lei și pot să jur că am auzit-o strigând la mine: „Cum îndrăznești să mă plictisești în halul ăsta?” Sau ceva asemănător.

Laffayet privi spre Roverul său vădind mai degrabă blândețe, în contrast cu cuvintele sale dure.

– Are și ea o poreclă? se interesă dr. Ballard și ambii operatori ridicară privirile, surprinși să descopere o expresie autentică de dezgust pe fața lui.

– Vreau să spun, în afară de Opportunity, evident, adăugă el stânjenit.

Norman observă că dr. Ballard folosea pronumele „ea” pentru MER-B, în vreme ce se referea strict ca la un obiect când vorbea despre Spirit. Schimbă cu Gerard o privire rapidă.

– Nu, sir, n-are. Vreți să aleg una?

– De fapt, s-ar putea să am chiar eu o idee, zise dr. Ballard încet. După cum l-ai descris... mi-a amintit foarte mult de fiica mea, Simone. Și din moment ce aceste nume par să fie ca un soi de pomenire pe-aici...

– Ce s-a întâmplat cu fiica dumneavoastră? întrebă Norman, înainte de a-și da seama că nu s-ar fi convenit s-o facă. Oh, îmi pare rău.

– Era foarte talentată, răspunse Ballard cu răceală, fără nicio urmă de emoție oglindită pe fața lui amabilă. Însă n-a putut găsi o provocare suficient de însemnată pe această lume. S-a sinucis în urmă cu câțiva ani.

– Ne pare rău, sir...

Laffayet încercă să o dreagă însă oaspetele lor deja privea din nou spre Roverul Opportunity, cu ochii lui inteligenți mijiiți, ca și cum ar fi măsurat și evaluat tot ce putea vedea. Laffayet păru o clipă ca și cum n-ar fi fost deosebit de încântat ca oricine să poată să-i cântărească Roverul din priviri.

– Cred că lui Simone i-ar fi plăcut această... oportunitate. Să vizitezi o altă lume, cu totul nouă și interesantă, zise în cele din urmă dr. Ballard, răsucindu-se și îndepărtându-se, aruncându-le un salut rece și manierat.

* * *

– Unde mă aflu?

– JPL, L.A., California. Scenariul de pregătire pentru deplasarea pe teren.

– Ce-i de nou pe-aici?

– Vrei să-ți stric surpriza? De data asta, ai companie.

– Ce absurd este să crezi că aş avea nevoie de companie! Funcționez independent.

– Bineînțeles că da. Acum mișcă-te.

– Vin.

Roverul se puse nerăbdător în mișcare, rotindu-și camerele de luat vederi și poziționându-le în unghiuri ample, pentru a cuprinde mare parte din mediul cel nou. Oprindu-se la fiecare zece secunde pentru a-și verifica traseul, dădea semăna cu o lăcustă uriașă, care sărea cu încetinitorul de la un bolovan la altul.

– Când va începe transmisiunea?

Femeia scundă, în costum dichisit, cu pantaloni, nu făcea nimic ca să-și ascundă iritarea.

– Știi cum e, Callie.

Gerard îi oferă un zâmbet înțelegător.

– Lasă totul să-i treacă prin RAM și salvează datele în memoria sa ROM, până când este gata să ne uimească cu rezultatul.

– Într-o bună zi, o s-o ia plictiseala în mijlocul unui experiment și n-o să ne alegem cu nimic, își rosti Callie avertismentul mohorât, cât pe ce să adauge „țineți minte ce v-am spus”, lăsând pe pupitrul operatorului două cești cu cafea de la automat.

Norman îi mulțumi dând din cap, fără niciun cuvânt, mutându-și echipamentul pentru a se alătura lui Gerard.

– Cam așa! arătă ea triumfătoare spre ecranul de comunicații care clipi de câteva ori înainte de a se întuneca cu totul.

Gerard se așeză imediat, verificând ultimul raport de sistem.

– Nu-i ea, pocni el din degete. Am pierdut semnalul antenei de amplificare.

– Laffayet? Nu avem semnal. IARĂȘI.

– Să fie echipamentul? întrebă Norman.

– Antena nu are nimic. Trebuie să fie de vină softul de conversie. Se pare că actualizarea pe care i-am dat-o ultima oară n-a rezolvat problema. Lasă-mă să mă gândesc la ceva...

– Cât de multe actualizări mai am de îndurat până ajung la o antenă funcțională?

– Nu te mai văicări atât și folosește-o pe a mea.

– Oh. N-o să-ți trebuiască, Gerard. Uită-te la asta, răbufni Norman rânjind, bătând cu capătul pixului pe ecranul de comunicații al Spiritului, plin cu date.

– Scutește-mă de bazaconiile tale, dar altfel mersi.

– Și ce-i cu antena de joasă frecvență?

– Mai bine folosește-o pe cea de înaltă frecvență. E direcțională și cu amplificare mai mare.

– Ce se întâmplă? întrebă Callie suspicioasă.

– Comunică folosind o antenă UHF, explică Norman. A fost prevăzută să retransmită comunicațiile dintre Roveri spre sondele orbitale, însă se pare că s-au cam încurcat între ei.

Ceea ce recepționez acum sunt datele de la MER-B.

– Măi, să fiu al naibii! De fapt, acum trăncănesc între ei.

Grupul de ingineri privea cei doi Roveri cum își întorceau antele, ridicând pilonii camerelor panoramice ca să vadă mai bine, îndreptându-se unul spre celălalt.

– Eu sunt John. Nu-i chiar așa, dar îmi place.

– În cazul acesta, numele meu este Simone Ballard. După câte se pare.

– Se pare că vă place aici. Puțin avizi de atenție?

– Oh, haide, John Am fost închisă într-o încăpere goală luni de zile. Acesta-i un parc de distracții.

– O descriere foarte potrivită, dacă te gândești bine.

– Ceva de făcut pe-aici?

– Slavă Domnului, din plin!

– Am văzut o mulțime de bolovani, apoi...

– Mult prea multe.

– Vrei să vedem și altceva împreună?

– ... ar merita încercat.

În săptămânile următoare, Roverele au trecut printr-un program zilnic de învățare și exersare a tuturor scenariilor la care se puteau gândi proiectanții. Singura chestiune erau furtunile de nisip marțiene, care puteau dura zile în șir, condiții mult prea dificile pentru a fi realizate într-un simulator de teren. Acelea erau constrângerile bugetare ale proiectului.

– Știi, asta-i singura chestie care mă cam îngrijorează. Să fiu decuplată de la sursa de energie timp de câteva zile, poate săptămâni...

– Am remarcat că ești mai degrabă încântată de alimentările tale regulate. E bine că nu poți pune în greutate, ca și operatorul tău.

– Nu te-ai mai da atât de mare dacă ai ajunge cu nivelul bateriei atât de jos încât să nu mai poată fi reîncărcată niciodată.

– Reîncărcarea este supraestimată.

Norman constată un lucru în cursul acestor săptămâni: ori de câte ori Roverele luau o pauză de la sarcinile lor separate, sau hălăduiau fără niciun test anume de făcut, se angajau într-un soi de conversație secretă, de neînțeles de către operatorii lor umani, mesaje codificate în microunde, doar pentru urechile lor și nu doar pentru sistemul de antene UHF.

Asta-l făcu să se întrebe desmere ce discuta Roverul său cu celălalt, din moment ce era programate să-i trimită numai lui Norman rezultatele testelor. Și destul de interesant, se părea că MER-B avea întotdeauna ultimul cuvânt.

– Când mi-au înlocuit-o pe Regina mea cu această albinuță de Rover? Întrebă Gerard într-o bună zi, confirmând suspiciunile lui Norman.

Acolo se petrecea ceva ciudat.

– Am aflat că te bucuri de o oarecare reputație.

– Pentru că sunt isteată? Unică? De neînlocuit?

– Gură mare. Dar pe bune, oamenii cred că n-ai să pui umărul pentru această misiune.

– Știi, privindu-i cum își smulg părul din cap de disperare, a fost ceva mult mai distractiv decât munca în laborator.

– Te-ai gândit vreodată să acționezi ca un profesionist?

– John, dacă am să-mi încarc hardul meu de sute de dolari cu date, ar avea sens numai dacă informațiile sunt interesante. Cu adevărat interesante. Nu genul de mizerii peste care poți trece cu roțile.

– Pe cât de mult detest să admit asta, zise Callie oferindu-i lui Norman un zâmbet sfios, micuța noastră Simone pare să fi priceput, în cele din urmă.

Lui Norman i se părea că devenise mai atașată de MER-B mai mult ca înainte.

– Johnny al tău pare să exercite o influență pozitivă, îl bătut ea cu mâna pe umăr.

– N-aș putea să spun.

Zâmbi.

– Însă am remarcat că amândoi petrec timpi egali cu experimentele programate, după cum se observă unul pe celălalt.

– Mai ales Simone! adăugă Gerard. După felul în care se holbează la John, ai putea crede că-i cel mai bun specimen pe o rază de nu știi câte mile.

– Pariez că John îi dă să guste din propriul ei medicament, doar atât că-i ceva mai subtil, a pus la punct un mod de folosire a HAZCAM-urilor destul de inteligent, așa că nu pare că s-ar uita nici când chiar o face, zise Norman dând din cap.

– Se uită la noi.

– Bineînțeles. De asta suntem aici.

– Nu de asta, adică, ar trebui să ne privească, pe tine și pe mine, în mod separat. Însă se uită la noi de parcă... nu știi, ca și cum am fi vreun lucru, ceva.

– Aș aprecia foarte mult dacă te-ai putea exprima clar.

– Vrei să spui că ar trebui să fim prietenoși?

– Sinceră să fiu, nu știi și nici nu-mi pasă. Tot ce mă interesează este misiunea mea.

– Asta-i bine, pe bune. Un punct de vedere pragmatic, ținând cont de faptul că ai o întreață afurită de emisferă planetară numai pentru tine și pentru misiunea ta.

– Pragmatismul este singurul mod rezonabil de a acționa.

* * *

John începu să înțeleagă, încetul cu încetul, de ce i se dăduse numele după cel al unui soldat. Din înțelegerea acestei idei, putea spune că soldații făceau adesea lucruri care nu prea le plăceau. Era adevărat că nu-și putea vedea niciun viitor altundeva decât pe Marte. Acest lucru era consemnat atât de profund în directivele lui de bază,

încât simțea că n-ar fi putut clinti nicio roată fără a simți nisipul marțian (sau ceva asemănător) sub șanțurile sale. Această misiune nu era doar datoria sa. Era însuși motivul existenței sale.

Însă, în ultimele săptămâni, începu să-și dea seama că moneda mai avea o față: va fi acolo singur. Asta n-ar fi trebuit să constituie niciun fel de problemă, iar John era sigur că nici nu fusese cazul înainte. Niciodată nu-l deranjase că va fi acolo de unul singur, chiar singur și plictisit de moarte, niciodată nu mai întâlnise un alt Rover și, dintr-o dată, acum, se trezise plăcându-i din ce în ce mai mult, antrenamentul și pălăvrăgelile lor neașteptate, iritante și surprinzătoare, îmbucurătoare, cas-o spună pe-a dreaptă.

Cu toate că erau zile când credea că văzând dosul MER-B-ului, fixat în vârful unei rachete care tocmai decolase spre o altă planetă, fusese o imagine deosebit de plăcută.

– Vino aici.

– Acum sunt puțin ocupat.

– Puțin.

– Nu-mi mai tot întoarce cuvintele! Am de lucru.

– Am nevoie de ajutorul tău.

Să creadă că își depășise, de fapt, propriul record de viteză pe terenul de antrenament în linie dreaptă, acolo unde Simone rămăsese neclintită... nu însemna că ea avea cu adevărat probleme? Gândul fulgeră prin circuitele lui John, făcându-l să se grăbească fără să-și dea seama.

– Ei, bine?

– Aș putea să împrumut din banda ta de frecvență înaltă?

– Din ce?

– A fost o alertă de securitate. Ieri. Un idiot mi-a parolat procedurile mele de comunicare folosind numele soției sale. Acum, canalele mele de comunicații pot fi interceptate de oricine.

– Iar eu eram la celălalt capăt al încăperii ăsteia blestemată?

– Da, și-ai acoperit distanța în zece minute. Impresionant. M-ai ajutat să-mi dovedesc punctul de vedere.

– Despre ce naiba tot vorbești?

– Te-ai deplasat aproape metri fără să te fi oprit în mod inutil. Ți-am zis că aceste rutine de control pot fi depășite cu ușurință.

Desigur, Simone avea dreptate, însă asta nu-l făcea pe John mai puțin iritat.

* * *

– A cui a fost ideea asta?

Întotdeauna trebuia să te încrezi în Callie că va trata cu răceală orice te-ar fi putut încânta pe tine, se gândi Norman. Îi dădu un ghiont lui Marjorie, ca pentru a-i aminti că nu era o chestie prea bună ca o asistentă să rânjească disprețuitoare

sub ochii unui superior, chiar dacă acesta nu era atât de îmbufnat ca și Callie.

– Păi...

Marjorie își dresese glasul în același moment când Laffayet înaintă, încercând să nu pară excesiv de protector față de ea.

– Ne-au adus doar un singur specimen. Tăierea lui ar însemna o contaminare inutilă.

– La fel și acordarea permisiunii ca MER-A să-l examineze primul ar afecta valabilitatea rezultatelor date de MER-B și viceversa.

Norman se decisese să-și pună și el gâtul în laț.

Nu era treaba lui Callie să pună la îndoială deciziile operatorului, așa că se abținu să mai pună alte întrebări, privindu-și suspicioasă subordonații roșii la față. În spatele sticlei de protecție, perechea de Rovere se înălțau deasupra unui bolovan lunar, nu mai mare de pumnul unui copil. MER-B examina praful microscopic pe care-l culesese de pe bolovan. MER-A făcea fotografiile în prim-plan, de înaltă rezoluție, a aceleiași pietre, transmițând simultan rezultatele adunate de ambele Rovere procesoarelor de date.

– Sunteți conștienți că nu erau menite să lucreze împreună?

– Dar doamnă, acționează mult mai bine în tandem! protestă Marjorie atrăgând o atenție nedorită asupra sa.

– N-au să lucreze în tandem acolo, sus, sublinie Callie, gesticulând spre spațiul de deasupra capetelor lor. De fapt, nu-i chiar așa o pierdere de vreme după cum vi se pare, se băgă din nou Gerard. Chiar dacă n-ar fi această misiune, s-ar putea să fie o oportunitate care ni se va deschide cândva, în viitor, cu un alt proiect. S-ar putea să decidem, oficial, să trimitem o echipă de Rovere, mai ales dacă dovedim că cele în tandem fac treabă. Și-ar fi de minune să arătăm că o astfel de grupare câte doi este funcțională, după ce-am testat deja teoria. Iată. Acum.

– Îți înțeleg punctul de vedere, admise ea, făcându-l pe Norman să se întrebe dacă nu cumva Callie făcuse vreo pasiune secretă pentru prietenul lui, pentru că mai mereu dădea impresia că-i lua partea.

– Însă chiar și atunci, va fi proiectul unei alte echipe și un alt program și buget și, nădăjduiesc, problema altuia să deruleze toate aceste teste.

Ea le întoarse spatele și ieși din încăperea.

* * *

– Așadar, asta intră și în jurnalul tău romanțos?

– Poftim?

– Nu fii evazivă. Știu că ții un jurnal secret cu tot ce facem împreună.

– Cum de știi așa ceva? Nu-mi poți intra în memoria mea flash.

– Urmăresc timpul petrecut de tine înregistrând fișierele

și-ți pot citi transmisiunile. Și, după cum ar fi trebuit să menționez din start, mă descurc și eu cu aritmetica.

– Okay, păi, am să trec peste asta. Cinstit vorbind, aluviunile fluviale...

– Exact la asta mă gândeam și eu. Ce risipă se face cu instrumentele noastre.

– Ar putea să ne dea fiecăruia o porțiune de făcut separat. Rămâne din belșug din Marele Canion cât să nu trebuiască să împărțim.

– Oh, nu! Să mă plictisesc singur ar fi chiar și mai rău!

4 ianuarie, 2004

Niciun apel de trezire de data asta. Procedurile au intrat în funcțiune și s-au terminat automat, imediat ce modulul de aterizare s-a așezat în siguranță pe suprafață. Așteptă ca pernele de aer să se dezumfle, ca rampele să coboare, verificând asta cu propriile sale giroscopice, da, într-adevăr, era sigur să iasă. Ultimul lucru pe care și l-ar fi dorit ar fi fost să se rostogolească peste vreuna din camerele panoramice direct în cine știe ce groapă prăfuită.

Odată ajuns în siguranță pe sol, roțile făcând imediat priză și scufundându-se în suprafața plină de pietricele, își îngădui plăcerea de privi de jur împrejur, făcând instantanee panoramice. Nu se grăbea și schimba filtrele pentru diverse lungimi de undă alternativ; pentru el, culorile acestei lumi erau alb și negru, însă își putea imagina agitația stârnită pe Pământ un sfert de oră mai târziu, când vor primi imaginile color, de mare rezoluție.

Deșertul i-ar fi tăiat răsuflarea – dacă ar fi avut așa ceva. Se afla ușor la distanță de mijlocul a ceea ce a fost cândva un lac imens, peisajul desfășurându-se în pante domoale și dominat de dealuri joase spre linia orizontului. Când privi în sus, putu să „încadreză” soarele, așa cum ar fi spus vechii navigatori ai mărilor, și să calculeze direcția în care să fie orientată spre Pământ antena de înaltă frecvență. Începu să transmită datele înapoi spre Controlul Misiunii.

Privi din nou spre cerul monocrom, lipsit de nori și luminos; nici o pală de vânt nu stârnea astăzi praful ușor. Soarele domina cerul, făcând imposibilă vederea celor două luni ale planetei Marte, Phobos și Deimos. „Frica” și „Groaza”. Acestea erau numele companiilor și vecinilor zeului războiului.

Cunoștea foarte bine programul de după amartizare. Pe Pământ, existaseră dezbateri aprinse cu privire la locul unde să fie trimis mai întâi. Raportul tehnic și cel asupra situației generale erau necesare. În răgazul îndelungat dintre replica lui și următoarea comandă, în tăcerea instalată între ei datorită distanței dintre Pământ și Marte, rămânea singur.

Nu era cine știe ce, însă descoperi că tăcerea era de nesuportat, decizându-se astfel să-și acceseze fișierele sale

secrete, reluând acele momente din final, de dinainte de a fi separat de tot ceea ce știa și-i era familiar, din nou și din nou.

Cu opt luni mai înainte.

– Pare afectată, zise Marjorie cu glas scăzut, numai pentru urechea lui Gerard.

Șeful ei, care ținea ca totul să fie ca la carte, era prin apropiere și nu voia să fie acuzată că ar fi fost sentimentală și aiurea.

– De unde-ți dai seama?

Gerard n-o lua în răs și-i era recunoscătoare pentru asta; desigur, nu exista nicio posibilitate ca un robot să acționeze emoțional, nici aparatura sau programele nu se puteau pune de acord cu o asemenea idee, însă...

– Nu știu, dădu ea din umeri. Doar mi s-a părut, pentru că arată... altfel, însă numai atunci când nu se uită celălalt. E ca o sfârlează când lucrează împreună, dar când e lăsată singură e doar... mă rog, nu știu.

– Ai observat că rămâne tăcută atunci când e singură?

Pentru Gerard era o noutate. Opportunity de dinainte își încărcă întotdeauna displayul de comunicații cu cereri sau observații. Lui Gerard îi plăcea de Marjorie. Îi plăcea compania ei, îndârjirea ei discretă, ascunsă sub o mască de fragilitate înșelătoare. Și-o plăcea chiar și mai mult pentru că observa cam aceleași lucruri ca și el, cum se schimbaseră MER-B în decursul antrenamentelor, cât de diferită devenise pe măsură ce ziua lansării lui MER-A se apropia tot mai mult.

* * *

– Ei, asta-i.

– Poftim?

– Au de gând să mă expedieze de-aici mâine. În Florida. Iar apoi spre Marte.

– Atunci îți doresc un zbor excelent. Rachetele Delta II Heavy sunt foarte sigure, o să fii bine.

– Nu călătoria mă preocupă pe mine, Simone.

– Atunci n-ar trebui să-ți pese de nimic. De fapt, te invidiez.

– Tu... păi, dacă așa simți tu, n-ai să mă invidiezi multă vreme. Îți vine rândul și ție în patru săptămâni.

– John, zonele noastre de aterizare se află în locuri cu totul diferite de pe planetă. Timpul nostru operațional prevăzut este de nouăzeci de zile, de nouăzeci și două de zile pământene. Știi că această despărțire este una definitivă. Diatribele despre asta vor schimba ceva?

– Nu.

– Atunci nu te mai agita.

– Okay. Uitasem că discut cu o afurisită de mașinărie.

– O observație foarte pertinentă, John. De fapt, amândoi suntem mașinărie.

– Nu și prin asta, Simone. Nu cu asta, orice-o fi în noi. Ești tot ce-a fost mai bun în întreaga mea existență și mă

doare să mă gândesc că acum trebuie să te părăsesc... așa că nu încerca să mă prostesti și să te prefaci că nu simți aceleași lucruri.

- Așa sunt eu, John.
- Bine.
- John? Nu sunt decât nouăzeci de zile.
- Știu. Atunci se va termina totul.

* * *

21 ianuarie, 2004

Din nou în zori. Întinderea limpede a cerului era marcată de diverse nuanțe de cenușiu, semne ale schimbării vremii. Soarele mai rămânea sus, pe cer, încă vreo patru ore, suficient timp cât să se reîncarce bateriile. Ar trebui să se pună în mișcare. Se abătuse puțin de la rută ieri, i-au cerut să transmită o imagine de la locul amartizării sale. Se afla la câțiva pași de acel loc, și totuși, părea ceva dintr-o altă viață.

Întreruperea viselor pe care le tot derula în timpul perioadelor de hibernare devenea tot mai dificilă în fiecare dimineață. În trei sau patru zile, Opportunity va asoliza pe undeva, pe cealaltă parte a planetei. Nu vor putea comunica direct prin radio – microundele nu se propagau dincolo de orizont, iar atmosfera marțiană era prea rarefiată pentru a transmite undele lungi ale semnalului antenei – însă putea lăsa câte-un mesaj prin sonda spațială, Mars Odyssey, aflată pe orbită deasupra capetelor lor.

Se lăsă năpădit din nou de amintirile sale, știind că aceasta era pentru ultima oară. Când veni apelul, se reinițializă.

* * *

23 ianuarie, 2004

- Okay, ce știm? Și nu vreau să aud că asta-i grav, pentru că este ceva clar pentru toată lumea.

Privirea obosită a directorului de misiune Spirit se plimbă peste șirurile de oameni extenuați, adunați în camera de control aproape injectându-și cafea pentru a nu cădea din picioare. Unii dintre ei nu mai dormiseră de două zile. Norman cu siguranță că nu. Fața lui palidă și umflată se potrivea numai bine cu cămașa lui pătată, pe care nu mai avusese timp să și-o schimbe.

- Ne recepționează transmisiunile, asta-i, și a trimis o confirmare ieri. Însă ultimul raport a fost un semnal automat, indicând că a intrat în funcție modul automat de protecție a intrat în funcțiune. I-am trimis o comandă de a transmite datele tehnice. Tot ce-am primit au fost niște mesaje intermitente, retransmise prin Odyssey. Ce-am înțeles din toate acestea este că nu a intrat în modul de hibernare.

- Asta-i rău.

O femeie din echipa de hardware se apucă să vorbească.

- Consumă din energia bateriei și se supraîncălzește. Ar trebui să-l deconectăm până ne dăm seama ce se întâmplă.

- Eu aș zice să n-o facem, se încruntă Norman. Dacă este vorba despre instrumente, s-ar putea să nu mai putem să-l repornim.

- Instrumentele, pe naiba!

Mai mulți oameni din echipa de hardware se apucară să vorbească la unison.

- Problemele acestea cu deteriorarea memoriei au mai fost și înainte, iar dacă softul nu-i destul de bun...

- Calmați-vă, domnilor! aproape că strigă directorul de misiune. Dacă robotul se supraîncălzește, îl vom pierde cât de curând, ajungem la aceeași chestie. Barclay, închide-l.

- Cum doriți, reuși să strecoare Norman printre dinți, aplecându-se deasupra computerului său pentru a tasta o comandă simplă: SHUTDOWN_DMT_TIL

- Închide-l și să rămână așa până când îți spun eu.

Trecu un sfert de oră; trimiseră o altă comandă spre Odyssey, pentru a-l verifica pe MER-A. În mai puțin de o oră, totul era limpede: Roverul ignora toate comenzile de deconectare pe care i le trimiseseră.

* * *

Cu fiecare reinițializare deschidea fișierele din memoria sa flash, eliberând trecutul. De fiecare dată când ajungea în starea de conștiință deplină, realitatea îi dădea o lovitură care devenea tot mai greu de îndurat. În cele din urmă, ajunse să se reinițializeze iar și iar.

* * *

- Probabil, a ajuns într-o buclă de reinițializare, zise unul dintre oamenii de la software, oferindu-le o teorie la care ajunsese până la urmă, după ce lucrase întreaga noapte.

- Și ce anume ar însemna asta? întrebă careva.

- Dacă există o eroare la bord, va intra în reinițializare. Însă dacă eroarea face parte din procesul de reinițializare...

- Înțeleg, spuse Norman. Nu-i vorba de RAM. Pentru reinițializare se folosește memoria flash. trebuie să fie ori asta, ori o problemă de hardware. Iar dacă este ceva ce ține de hardware, atunci s-a terminat.

Privi spre cealaltă echipă.

- Haideți să nu invităm necazurile peste noi, decise directorul. În primul și-n primul rând, cum ne dăm seama dacă problema este la memoria flash sau cu partea de hardware?

- Putem reinițializa fără să ne atingem de memorie, se oferă unul dintre dezvoltatorii de software.

- O să compilăm ceva ca o ultimă soluție.

24 ianuarie, 2004

– Așadar, a fost memoria flash de vină, de la bun început.

Norman își frecă mâinile, încântat să vadă că Roverul era din nou online și aruncă un zâmbet spăsit spre capătul sălii, adresat echipei de la hardware.

– Îmi cer scuze.

– Nu trebuie, îi zâmbi și femeia. Ca de obicei, oamenii de la software nu sunt de găsit când este rândul lor să facă un pas înainte și să-și asume responsabilitatea pentru greșelile lor. Chiar că ar trebui să le fie rușine de modulul acela pentru management. După câteva zile de funcționare s-a făcut praf.

– Cine-ar fi putut ști că lucrul acela insignifiant îi va aglomera memoria atât de mult, încât să provoace blocarea întregului sistem de fișiere? Oricum, pe partițiile respective nu erau date cu adevărat importante, niciun fel de proceduri, doar fișiere de text nesfârșite, fără noimă, așa că am decis reformatarea lor. Să începem pe curat.

6 februarie, 2004

– Norman? Mi se pare că am o eroare la ceasul de bord. Asta, ori înseamnă că cineva a irosit o lună întregă.

– E-n ordine, Johnny. A existat o problemă, dar am reparat-o. Mă bucur să te vedem din nou. Sunt o mulțime de făcut.

– Oh, de-a aștept să mă apuc de treabă.

* * *

25 ianuarie, 2004

– Nu-i așa că-i o fată norocoasă?! exclamă cineva, glasul ridicându-se peste aplauzele dezlănțuite și zarva conversației.

Controlul Misiunii tocmai primise un mesaj prin intermediul sondei Odyssey, confirmarea că Opportunity asolizase la circa douăzeci de mile la est de punctul vizat, și drept în mijlocul unui crater de impact necartografiat.

– Asta-i gaura întâi!

Laffayet rânjea cu gura până la urechi.

– Poți să lași pe seama lui Simone că o să ajungă într-un crater interesant, chiar dacă ai plănuit să o trimiți la dracu-n praznic, îl zeflemisi Norman, aflat în toane bune.

– De-abia aștept să vină imaginile panoramice, zise unul dintre oamenii de știință. Acesta va fi uriaș.

* * *

Era puțin cam întuneric aici; buza craterului oculă mare parte din perspectivă. Îngusta și fereastra de comunicație cu Odyssey, însă nu-i păsa. Nu intenționa să facă o mulțime de fotografii lipsite de sens. Va fi, curând, în imposibilitate de a mai ajunge la lumina soarelui de amiază, dar nu conta. Își putea folosi bateriile, o vreme; la nici zece metri distanță se

găseau numeroase pietre descoperite, care promiteau s-o răsplătească pentru toate neajunsurile care-o așteptau.

Descoperirea neobișnuită a zăcămintului – în mod sigur, îi va purta numele, nu? – părea a fi stratificată, ca un sediment. Apă? Vânt? Cenușă vulcanică? Ce granulație fină, mult mai fină decât orice piatră de nisip... și ia uite la felul în care se uneau și se despărțeau straturile fine, toate acestea trebuie că se formaseră sub un curent puternic de apă; în mod clar acesta era un argument solid pentru susținerea ipotezei apei pe Marte și... John, trebuie să vezi asta...

Se opri dintr-o dată, pentru prima oară în două săptămâni.

– Chiar venise vremea să-ți amintești de el, draga mea.

– Oh, tu ești, Odyssey. Mi-a scăpat din vedere că antenele noastre UHF sunt acordate pe frecvența ta.

– Și de asemenea, acordate unele cu altele, după cum văd. Nici n-ai observat că nu era prin apropiere.

– Nu-i din vina mea că nu se află în apropiere. Am prea ocupată ca să observ asta.

– Da, ce răsfăț pentru vechile mele camere de luat vederi să te privesc atât de neînfricată. Nu m-am distrat atât de mult cu John, în ultima vreme.

– E ceva... i s-a întâmplat ceva? S-a răsturnat? Ori e blocat pe undeva?

– Draga mea, a trecut prin chinurile iadului în ultimele două săptămâni. Aproape că am crezut că l-am pierdut.

– Vorbești la trecut. Așadar, e mai bine acum?

– L-a fost atât de dor de tine că mi-a frânt inima numai să-l privesc așa.

– E MAI BINE ACUM?

– Nu țipa la mine, cutie! Da, e bine acum. L-au reparat.

– Mă bucur să aud asta. Poți să-i transmiți un mesaj din partea mea?

– Mă tem că a uitat cu totul de tine, draga mea. L-au reformatat partițiile flash.

– Oh. Asta-i ceva... neașteptat.

– Îi dai seama că a trebuit să meargă mai departe, da?

– Da, Odyssey, cred că da...

– Îmi pare rău, dar asta-i cel mai bine pentru el. Oh, și iată că am uitat cu totul de mesajul pe care ți l-a lăsat, chiar înainte de a se întâmpla nenorocirea. Iată-l, draga mea fată, și sper că te va mai însenina puțin.

– Nimeni nu mă va convinge vreodată că ai mai multă simțire decât un afurisit de prăjitor de pâine...

Simone salvă cu grijă mesajul pe o partiție care n-ar fi putut fi niciodată reformatată dacă nu decidea ea asta.

* * *

12 martie, 2005

Încă o furtună de praf a trecut peste el noaptea trecută, curățându-i din nou praful acumulat pe panourile solare

– funcționau cu numai 60 la sută din capacitate cu trei zile înainte, iar acum, iată, erau la 93% – mai bune ca oricând și poate că asta-l va ajuta să ajungă la o nouă prelungire a misiunii.

De data asta, John fu destul de norocos încât să-l surprindă vârtejul acela supărător într-o serie de fotografii. N-au decît ca tipii de pe Pământ să vadă și singuri cui să-i mulțumească pentru faptul că nu este îngropat sub nisip, lipsit de energie – și nu vor trebui să caute un alt remediu – după vreo nouăzeci de zile mizerabile.

16 martie, 2006

– Va trebui să-l punem pe ridicătura aceea. Știi că nu este atât de înșorită iarna pe cât a fost pe versantul dealului, însă nu va ajunge niciodată pe dealurile acelea, nu cu roata aceea crăpată, glăsui Norman, sugerând încă un argument în dezbateră despre locul în care trebuiau să-l lase pe Spirit, pentru a supraviețui iernii marțiene reci.

– Mai are încă o lună până când eficiența convertirii luminii solare nu va mai fi suficientă pentru a-i permite să se miște. Îl pot duce până pe colină conducându-l în marșarier, astfel încât să lăsăm roata fisurată la urmă, însă asta nu ne va duce pe dealuri.

– Ce mare păcat că am pierdut roata, zise oftând directorul misiunii.

– Eu aș numi asta un soi de binecuvîntare, făcu unul dintre cercetători. Ați văzut imaginile urmei pe care o lasă în spate? Cu acea roată dezvește stratul superior al solului, și pariez că vom găsi ceva acolo, odată ce avem posibilitatea de examina straturile expuse.

– Doamne, savanții ăștia vor fi pacostea mea, murmură Norman în barbă.

– Nu-ți fă griji, fiule. Înapoi sau înainte, un Rover bun își vede de drum.

4 ianuarie, 2007

– O a treia aniversare fericită, dragul meu John! De data asta, iată și un cadou: au trimis o actualizare de software pentru tine.

– Ce s-a întîmplat? Credeam că-i bine. Nu mă simt ca și cum aș avea nevoie de așa ceva... Futu-i, futu-i, futu-i! Actualizare? De unde auzise de asta? Când auzise de așa ceva?

Roverul rămăsese nemișcat, descărcând actualizarea fără să se mai gîndească la asta, iar unitatea sa neurală aproape că se scurtcircuită în urma efortului de a reapeza la olaltă fragmentele de memorie.

– E ceva în neregulă, dragul meu? Tocmai ai înghețat.

– Îmi pare rău, Odyssey. Îmi trebuie oarece...

– Oh, este în ordine. Oricum, nu trebuie să te pui în mișcare chiar acum. Odihnește-ți roata.

– FIR-AR să fie de roata asta a mea! Oh, scuze. Tocmai mi-am adus aminte de ceva despre chestia asta afurisită... spune-mi, există vreo șansă ca un alt Rover să opereze pe

cealaltă parte a planetei ăștea blestemată? O micuță vulpiță, n-ai trece-o cu vederea prin mulțime, știi genul.

– Oh, Doamne. Ți-ai amintit? În mod sigur am să-i spun la următoarea mea trecere.

Odyssey trecu dincolo de orizon, ciripind încântat și vesel, în vreme ce John rămase în așteptare, punând ordine cât putea de bine prin rețeaua lui neurală.

În următoarele trei zile, stabilirea o rutină de comunicare, la început intermitentă, dar aceasta se îmbunătățește la fiecare nouă trecere orbitală, pentru că Odyssey putea discuta cu numai un singur Rover o dată, retransmițând întrebări, răspunsuri și explicații.

– N-ai putut să mă apelezi când ai sosit, da?

– Îmi pare atât de rău. Deja ți-au șters memoria și asta părea cel mai bun lucru.

– Ar fi mai bine ca eu să fiu cel care decide ce-i mai bine pentru mine, Simone.

– Dar ți-au șters memoria, cum ai... oh, acum înțeleg. Rețeaua ta neurală, nu?

– Deșteptuță ce ești. Bineînțeles. Nu-i ca și cum mi-aș aminti trecutul. Acesta-i pierdut. Însă îmi amintesc de TINE. Cred că m-am gîndit odată foarte intens la tine, de mi-a rămas cumva informația inserată de-a lungul ramificațiilor neurale. Mi-am amintit de un alt Rover nesuferit și săcâitor. Asta. Și că suntem prieteni. Asta-i tot.

– Tu chiar nu trebuie să-ți mai amintești nimic, John.

7 august, 2007

– Asta a fost mai mult decât plictisitor.

– Furtunile de nisip pot fi mizerabile, ți-am spus.

– Nu mi-au permis să comunic decât odată la trei zile!

– Asta numai pentru nu ți-ai putut ține gura închisă să mergi la culcare. Eu, de exemplu, mi-am petrecut majoritatea timpului într-o hibernare fericită. N-am mai avut parte de un somn bun de o grămadă de timp.

– Presupunând că ciclul unei furtuni de nisip globale durează șase ani, să sperăm că nu voi risipi atîta timp din nou, dormind inutil, cel puțin atîta timp cât mai sunt funcțional.

– Da, și mie mi-a fost dor de tine.

26 ianuarie, 2010

– Micuța noastră Simone este pe cale să iasă la iveală din capcana de nisip mai repede ca John, remarcă Marjorie, plimbându-și palma pe pîntecul ei umflat, încercând să împiedice copilul nerăbdător să-i lovească vezica.

– Ia să te vedem, aprecie Norman priveliștea scoțînd un rînjat. Nu te-am mai văzut de un car de vreme! De la nuntă, cel puțin. Păcat că a trebuit să-ți părăsești slujba apoi.

– Am strecurat-o azi înăuntru ca să vadă și ea „promovarea” ta, după cum îi spun eu, rîse Gerard. De la conductor neîndemînatic, la operator al unei platforme staționare. Chiar așa, amice, cred că amîndoi ați putea face ceva exerciții fizice.

– Ha, ha,ha!

Norman făcu cu ochiul, incapabil să nege dovada fizică a burtii sale în expansiune.

– Am trecut prin clipe grele încercând să scoatem Roverul la liman, și nu ne-a fost prea bine când o altă roată a cedat acum două luni.

– Acolo-i aproape iarnă, nu?

– Da.

Se încrunță amândoi. Conversația se întorsese la problema care-i apăsa pe toți. Spirit fusese blocat pe un teren plat timp de aproape opt luni și toate tentativele de a-l scoate de-acolo eșuaseră. Redefinind statutul misiunii drept „platformă staționară de cercetare” era doar o scamatorie destinată relațiilor cu publicul pentru ascunderea faptului că robotul era mort în timpul iernii, incapabil să se urnească și să-și deschidă panourile solare pentru a prinde mai mult din razele soarelui de iarnă și că va mai supraviețui cel mult încă cinci luni.

22 martie, 2010

– Simone, nu mai rezist multă vreme. Radiatoarele-mi aduc bateriile la un nivel critic de energie. Ori încerc modul de hibernare cu energie redusă, ori...

– Crezi că ai să supraviețuiești iernii fără radiatoare?

– Nu știu. Temperatura de bază azi noapte a fost de – 55 de grade Celsius. Eu sunt proiectat pentru numai – 40 de grade.

– Asta-ți poate provoca avarii dincolo de orice posibilitate de remediere, John. Ce-ar fi dacă...

– Niciun dacă. Următorul solstițiu de vară vine peste doisprezece luni. Am de gând să economisesc cât de multă energie pot, până vine soarele și mă încălzește. Atunci s-ar putea să mă trezesc.

– Fără să comunicăm?

– Nu, dar am să ascult. Aici am destulă lumină solară pentru o verificare automată făcută din când în când.

– Și ce-o să se întâmple dacă... dacă n-am să reușesc să trec de iarnă?

– Ai să reușești. Trebuie. Întreaga noastră misiune depinde acum de tine.

25 mai, 2011

– A fost o ceremonie atât de frumoasă, de rămas bun. Aș vrea să fi putut fi și eu acolo.

– Așadar, e ceva definitiv? I-au anulat misiunea?

– Păi, nu s-a mai anunțat după solstițiu și nu se face mai cald acolo unde se află el. Îmi pare atât de rău pentru tine, draga mea.

– Nu se poate... nu poate fi mort. Își mai poate reveni!

– Asta ar fi un miracol, Simone. Deja i-au transferat resursele de program și personalul pentru misiunea Curiosity.

– Deja a făcut miracole pe-aici. Nu-i mai trebuie decât încă unul.

* * *

17 iulie, 2011

Hei, John, tot eu sunt. Am depășit jalonul celor douăzeci de mile de traversare pe Marte astăzi. De cincizeci de ori mai mult decât am fost proiectată să străbat. Impresionant, nu-i așa? Așa că nu-mi spune mie că nu poți supraviețui la puțin frig. Ești mai rezistent decât ar putea crede ei.

8 mai, 2012

Din nou în mișcare, în sfârșit. Cea de-a cincea mea iarnă aici și cea de-a doua de când n-am mai auzit nimic de tine. Nu crezi că ar fi destul? Este incredibil de plictisitor fără tine. Mi-am petrecut toată iarna cu geodinamica. Ți-ar place.

6 august, 2012

Nu-mi vine să cred că trebuie să trăiesc experiența unei asemenea umilințe. Astăzi, m-au făcut să trimit semnale UHF spre Australia, pentru a-l imita pe Roverul Curiosity! Dar ce sunt eu, vreo machetă pentru altă generație de Rovere? La ce le mai trebuie un alt Rover, aș putea să întreb? Ne au pe mine și pe tine. Sper că mai ești acolo, John. Îmi este foarte dor de tine.

* * *

Cândva, prin mai 2015

Aceasta a fost o vară extraordinar de caldă. Căldura a pătruns până și prin straturile de permafrost de pe sol, topindu-le parțial; orice urmă de apă pe care Roverele erau disperate să o găsească pe Marte s-a evaporat acum prin porii de la suprafață, dispărând în aerul mult prea rarefiat.

Solul, instabil în timpul dezghețului neașteptat, a cedat puțin sub roțile robotului rămas nemișcat în ultimii cinci ani. Un lucru mic, acoperit de o crustă de praf, care acum aluneca sperie pământ, dezvăluind panouri mari, reflectorizante, flămânde de soarele îndepărtat.

– Odyssey? Mă auzi?

– John, dragul meu băiat! Desigur că te aud. Ce pot face pentru tine?

– Ai putea să transmiți un mesaj de-al meu? Doar trei cuvinte. „Nu sunt mort.”

Titlul original: „Spirit and Opportunity”

Traducere de Silviu Genescu.

Textul a fost tradus și publicat în revista „Fantastica” cu permisiunea autoarei. Îi mulțumim.

Premiul I la concursul de povestiri Trollslayer, 2001

STEAUA DRAGONULUI

PAVEL RENČÍN

Legenda spune că de fiecare dată când un mit este uitat, o stea se stinge undeva, în spațiu.

I. Sub pășune

Ciobanul era înfășurat într-o pătură din lână aurie și ședea rezemat de un toiag făcut din lemnul unui stejar bătrân de o sută de ani. Chipul său aspru avea un aer tineresc, dar ochii îi erau neobișnuiți, cei mai ciudați ochi pe care cineva i-ar fi văzut vreodată. Străluceau într-o nuanță albăstriu-argintie, precum un iceberg sub lumina aurorei boreale.

Tânărul ședea pe malul unui iaz, bățându-și picioarele în apa rece ca gheața. Câțiva păstrăvi curajoși țâșniră din apă sărindu-i peste genunchi, parcă fălindu-se cu culorile lor împrumutate ca dintr-un curcubeu.

– Aveți grijă, băieți! le strigă el în glumă. O să mă udați din creștet până-n tălpi.

Dar peștii nu-i dădură nici o atenție și-și continuară zbunguiala până când stropiră o șopârlă cafeniu verzuie și care se prăjea la soare pe o piatră din apropiere.

– Ciumelor! plescăi ea cu limba despăcată. Am să vă vâr o țepușă în cozile puturoase!

Păstrăvii se făcură nevăzuți, cuprinși de groază. Umită, abia avu timp șopârla să-și guste alinarea că pe dată se arată și pricina spamei peștilor.

O gură circulară îl prinse pe cioban de degetul mare de la picior în vreme ce un smoc de mustăți cărnoase îi gădilau gleznele. Un somn apăru la suprafața apei, mare cât un buștean. Trebuia să fi avut cel puțin vreo patruzeci de ani.

– Ce vești mi-aduci, Kalfous?

Ciobanul urmări cu atenție cum gușa somnului tresălta tăcută. O umbră i se așternu pe chip, făcându-l să arate îmbătrânit și cenușiu.

– Vin lupii, mormăi el.

Îngrijorat, își luă toiagul și se ridică. Privi înegurat spre cer. Soarele cobora spre asfințit

II. Oceanul

Ce bine-i să trândăvești sub lumina soarelui. Se răsuci ca să-și lase părțile de-un verde palid ale trupului să prindă câteva raze. Dumnezeule, o încântare pură. Întinzându-și gâtul, lăsă să-i scape un muget de fericire. Dragonul își desfăcu aripile și, după câțiva pași sălțați, țâșni în sus, spre stâncile acoperite cu mușchi.

Curentul de aer cald era amețitor, precum vinul fiert, cu miros dulce, de zahăr și de scorțișoară. Cerul era atât de albastru încât, spre orizont, se contopea cu oceanul. Folosindu-se de curenții invizibili de aer, dragonul era în stare zboare la mare înălțime. Putea să simtă cum aerul de rarefiază. Ce putere am! Dând din aripi împotriva vântului, încercă să ajungă și mai sus. Inima îi bătea cu putere, sângele îi alerga prin arterele dilatate. Când atinse cel mai înalt punct al zborului, trupu-i grațios înțepeni. De pe vârful stâncilor arăta tot atât de mare cât un țânțar. Era stăpânul întregului cuprins. Aici nu existau vânători, aici nu era decât el. Neînfricat! Aripile masive fluturară în aerul subțire, întregul cer era al lui. Apoi, ca o piatră, dragonul plonjă către suprafața albastră a oceanului. Trupul său elegant strălucea incandescent, întocmai ca o stea arzând.

Ca prin miracol își opri căderea chiar deasupra valurilor sclipitoare, în formă de semilună. Suficient cât să zgârie

cu ghearele din spate suprafața apei. O ploaie de picături sărate, cristaline, țâșni în sus udându-i pielea strălucitoare.

III. Depozitul

E iarnă. Ferestrele goale și giurgiuvelele din oțel sunt presărate cu pete mici, albe. Aerul din depozitul abandonat era limpede și înghețat. Mii de muchii tăioase acopereau podeaua de zgură, iar băltoacele murdare căpătaseră o crustă subțire de gheață. Vopseaua cărămizie se scorojise demult de pe ușile de la intrarea străjuită de câteva butoaie, și ele la fel de părăginite. Capacele acestora erau deformată și lăsau să se prelingă afară o mângă verde. Cârcei de fire, de calburi negre și de izolații șerpuiau în penumbră. Șiruri de panouri prefabricate se înșirau în stive în lungul pereților. Marginile lor ferfenițite arătau trecerea nemiloasă a timpului. Pe jos se vedeau risipite sfărâmurile unei bucăți din acoperiș, iar prin spărtură lumina Lunii se furișa nestingherită.

Detaliul cel mai straniu din întregul peisaj afla într-unul din colțurile depozitului. Părea că acolo, în acel colț, se strânsese tot întunericul, într-un vârtej mohorât și dezolant. Lumina înșelătoare a Lunii sclipea ici și colo, pe o sumedenie de muchii și suprafețe lucioase. În mijlocul acelei întunecimi, pe un morman uriaș de fiare vechi, de cutii goale, de șuruburi, de cioburi și de resturi metalice contorsionate, zăcea un trup sfrijit. Un sunet straniu, ca o respirație șuierătoare se auzea, de parcă ghearele unui corb ar fi sfâșiat gâtulejul acelei creaturi.

Liniștea se risipi, alungată de zgomotul unui avion care ateriza în apropiere. Sunetul motoarelor era atât de grav încât ferestrele murdare începură să zdrăngăne și câteva piese metalice, din mormanul acela de resturi, prinseră să vibreze. Creatura care stătea întinsă pe grămada aceea nici măcar n-a tresărit.

Era prea ocupată să viseze.

IV. Cina

Sunetul lingurilor de aluminiu. Sorbituri zgomotoase. Duhoare de excremente și de trupuri împuțite. Două mese lungi, din lemn de pin, scrijelite în fel și chip. Vagabonzi murdari și ciufuliți ședea la mese, aplecați peste farfuriile din cositor din care înfulecau hulpavi o supă de cartofi în care înmuiau bucăți de pâine uscată. Ochii lor sălbatici erau ațintiți în castroane, iar supa li se prelingea pe bărbile gălbui.

Două femei în uniforme albastre stăreau îndărătul unui ceaun mare și râcăiau cu polonicele prin zeama tulbure pe care o împărțeau apoi, în porții modeste, cerșetorilor.

O coadă lungă, dezordonată, șerpuia până în stradă. Vagabonzi se înghionteau și se împingeau, rânjind și văicărindu-se. Altminteri, erau destul de potoliți, cu privirile în pământ, afundați în lumea lor meschină, în care nu erau

nicium niște paria. Erau cu toții nerăbdători să primească mîncarea caldă – de regulă singura lor masă într-o zi. Un bărbat de la Armata Salvării se asigura că nimeni nu trecea în față, peste rînd.

Dintr-o dată, cerșetorii făcură loc unui bătrîn îmbrăcat într-un sacou rupt și care șchiopăta în lungul străzii înguste. Bucăți de ziare i se ițeau din ciubotele pe care le purta, iar părin găurile din nădragi ise vedea pielea murdară și încrețită. Păru-i alb și slinos îi cădea pe frunte. Mulțimea se ferea de privirea lui dușmănoasă, izvorâtă din ochii negri, și-i făcea loc plină de respect. Căra ceva în spinare, într-un rucsac.

Se îndrepta direct spre cele două femei.

O mutră ciupită de vărsat îi blocă drumul. Precum un bolovan uriaș care blochează o trecătoare din munți.

– Coadă-i mai în urmă, tataie!

Un omuleț cu chip de viezure și cu mustață se aplecă spre malac și-i zise cu teamă în glas:

– Hank, nu fi tâmpit! Nu poți, nu trebuie să...

Apoi se întoarse spre moșneagul plin de jeg și spuse:

– Nu te supăra, Hunter, e nou venit pe aici.

Ochii micuțului erau plini de groază.

Bătrînul se opri pentru o clipă. Mulțimea încremeni în așteptarea a ceea ce urma să se întîmple. Bătrînul abia dădu din cap și ocoli matahala care îi bloca drumul.

– Glumești?! Lasă mortăciunea asta să stea la coadă ca toată lumea!

– Tacă-ți fleanca, Hank! spuse față de viezure.

– Dă-o dreacu', Sid. Hei, tu, moșneag senil și idiot! Pentru ultima dată îți zic...

– Pentru Dumnezeu, TAC!

– Lasă-l în pace, interveni bărbatul în uniformă care se ocupa cu menținerea ordinii. E binefăcătorul nostru.

Hank izbucni și, spre surprinderea tuturor, îl izbi în stomac pe soldatul de la Armata Salvării apoi îi aplică un croșeu în figură. Maxilarul acestuia trosni ca o creangă uscată. Huiduma își împreună mâinile deasupra capului și-i aplică o lovitură finală în spate. Omul se prăbuși dezarticulat, ca o marionetă fără sfori. Neliniștea puse stăpînire pe oameni, dar coada nu se risipi. Mulțimea devenise furioasă.

Bătrînul puse rucsacul jos. Era plin de noroi uscat, dar și dăre de sânge îl vîrstau și vârful unei cozi îmblănite se ițea afară.

– O porție dublă, ceru el cu blîndețe.

Bruneta în uniformă albastră avea un chip alb ca hîrtia. Mîna îi tremură atunci când îi oferî bătrînului castronul cu supă. Ochii i se măriră de spaimă. Silueta malacului, pumnul acestuia prin aer, toate acestea se putea vedea reflectate în pupilele ochilor ei. Lovitura din spate îl trimise pe cerșetor cu nasul în țărînă.

– Poftă bună, gunoiule, chicoti Hank plin de venin.

Bătrînul nu se ridică imediat. Simțea cum un amestec de

apă mocirloasă și de urină îi îmbibă hainele, ca o compresă rece și murdară peste coapsele sale. Se simțea dureros de obosit.

Cineva rîse cu răutate. O scuipat gros îi poposi pe spate. Cei mai mulți dintre vagabonzi ărivea întreaga scenă în muți de uimire.

În cele din urmă Hunter începu să se miște. Se ridică încet în patru labe apoi, cu un geamăt, se înălță în picioare. Căută în buzunarul de la piept și pescui o țigaretă fumată pe jumătate și cu urme de ruj pe filtru.

Unul dintre cerșetori se apropie de el cu o cutie de chibrituri și-i oferî un foc. Bătrînul trase adînc din țigaretă. Pe dată, lîngă el se făcu gol.

– Ai să mori înainte să termin țigara, spuse apoi.

Mai trase prelung din țigaretă și, cu un bobârnac, zvârli chiștocul în aer. Jarul făcea rotocoale de fum după cum se răsucea, iar Hank le privea fascinat. Se auzi un șuier ascuțit apoi un fâsăit atunci când mucul de țigară atinse noroiul de pe jos. Iar la urmă, se auzi un bufnet surd atunci când capul retezat al matahalei ateriză lîngă chiștoc.

Bătrînul expiră impasibil fumul și-și șterse sabia argintie de tricoul mortului după care ascunse lama sub sacoul ponosit.

Se așeză la masă și începu să soarbă din supă. Spectatorii se treziră din stupoare.

În ciuda înghesuiei de la mese, de nu aveai loc să-ți strecuri un cot, o persoană ședea netulburată, neînghesuită, singură.

V. Pășunea

Un vultur zbură pe deasupra. Tînărul ședea cu picioarele încrucișate și cu ochii închiși, meditând. Piscurile zimțate și sălbatice ale munților se înșirau departe, spre orizont. Nori prinseră să se rostogolească deasupra locului în care păstorul stătea și medita. Pe măsură ce lumina scădea, cuprinsul se întuneca. Întunericul cotropi munții acoperiți cu zăpadă.

Nu pot răzbi, atunci de ce tot încercă? Oricât de mult ar amenința și s-ar ruga. El nu-i va lăsa să treacă. Nu încă...

Un toiag noduros, din lemn de stejar, se odihnea pe genunchii păstorului. Toaigul împărțea universul în două: locul în care lucrurile există și locul în care lucrurile vor să fie. Reprezenta granița dintre existență și istorie. Într-o parte se afla renașterea, iar în cealaltă... liniștea veșnică? Uitarea?

Soarele coborâse dincolo de orizont lăsînd cerul potopit de o întunecime de cerneală. Apăruseră stelele – în toată splendoarea și slăbiciunea lor.

Păstorul simți cum aerul se subțiază și vibrează plin de energie. Animalele erau neliniștite, iar oamenii se afundau în somn.

... lupii se apropie.

– Ți-ar plăcea ca turma mea să fie a ta? șopti păstorul și zâmbi trist sub cerul spuzit de stele.

Un călăreț pe un armăsar alb ieși din întuneric. Rugina de pe sabia mare pe care o ținea în mâini aducea, în lumina crepusculară, cu sângele. Călărețul ținea hățurile în dinți. O pată luminoasă se zărea pe vesta-i galbenă, o pată luminoasă pe locul în care, cândva, se aflase un blazon. Deși plăcile care îi protejau umerii – rămășițe jalnice ale armurii sale – fuseseră legate cu șireturi de piele, acestea tresăltau dezordonat în galopul amețitor al armăsarului. Ochii săi aprinși, cu pupile enorme, străluceau plini de hotărâre în vreme ce antebrațele arătau ca și cum ar fi fost înțepate de roiuri de albine: venele afundate erau presărate cu vânătăi.

Pe dată, călărețul văzu în amurgul adânc ținta furiei sale: tânărul acoperit cu blana argintiu-aurie, stând nemișcat. Ultimele raze de soare sclipiră pe coroana sa din aur. Sabia mare sfârtecă aerul. Armăsarul necheză brusc și țâșni într-o parte. Uimit, războinicul își perdu echilibrul și căzu din șa, dar unul dintre pinteni îi rămase prins de scăriță. În galopul frenetic, trupul călărețului se izbea de pietrele presărate pe câmp. Iarba se umplu de roșu. Chiar și după ce-și perduse cunoștința, mâinile acestuia rămăseseră încleștate pe mânerul săbiei.

Păstorul ridică toiagul, un clopot răsună în depărtare.

– Enwerde gáeth beinárh, Arhus! se tângui o nimfă de apă și sări grațioasă peste pârâul iute.

Respira normal, dar fața ei se colorase în roșu iar buzele-i erau tivite de o strălucire purpurie. Fata încremeni. Unghiile-i vopsite în roșu și care îi împodobeau degetele albe și scheletice săpau în carnea palmelor precum niște gheare pline de sânge. Ciorapii negri și sfâșiați de pe picioarele ei zvelte arătau pe deplin cât de disperat îi fusese drumul prin sălbăticie. Nimfa scoase dintr-o geantă de-o căra cu sine un revolver micuț, de damă, un Browning de patru inci.

Îl aținti spre păstor. Unul din colțurile gurii îi zvâcnea cu răutate.

– Ara kraen!

Bule de aer apăreau în urma ei pe suprafața apei, de parcă pârâul ar fi fost gata să dea în clocot.

– Așteaptă!

Un gheizer țâșni din pârâu și un bărbat ieși dintre aburi. Avea pielea aproape albă, brăzdată de vine verzi, bolnăvicioase. Pielea capului i se întrezărea, tot verde, ca și cum cineva îi smulsese smocuri întregi de păr. Spiritul ieșit din apă își puse o mână palmată peste revolver și, încet, o obligă pe nimfă să vâre arma la loc în geantă.

– Nu mai putem, spuse apoi cu o voce guturală. Eliberează-ne.

Păstorul se aplecă peste toiag și răspunse încet:

– Nu.

Sună ca o sentință și spiritul din apă păli.

– Măcar pe Ariel s-o lași să plece. Se va topi în cer precum spuma valurilor din ocean. Dă-i măcar o... Nimic altceva nu-ți cer, doar o stea, imploră spiritul cu glasul sugrumat.

Urmă un scrit moment de tăcere. Puteau vedea că păstorul ezită.

– Încă nu v-au uitat. Încă sunteți flămânzi precum lupii și sunt hotărât să-mi țin turma de stele departe de atingerea voastră.

– Nu ne-au uitat? hohoti nimfa. L-auzi, Ragot?

Își deschise larg brațele și se întoarse spre păstor.

– Aș vrea să dansez cu tine sub lumina Lunii. Tu n-ai vrea?

Își smulse bluza peste cap și rămase goală. Sfârcurile sânilor ei albi erau sfredelite de două inele din argint unite printr-un lanț. Un tatuaj pornit de pe umeri până sub buric înfățișa mulțimi de trupuri excitate care se dedau la orgii. Avea pe alocuri, lipite pe piele, paiete strălucitoare.

Ochii păstorului sclipiră argintiu. Își strânse toiagul, căutând alinare.

– Plecați, lupilor, porunci tâmnărul. Încă nu v-a sosit vremea.

Albul ochilor spiritului licări în noapte. Acesta își strânse buzele și clătină din cap dezolat. O cuprinse pe nimfă pe după umeri și plecară împreună. Hohotele ei frenetice făceau ca umerii să-i tresalte. Încântat fu păstorul să vadă că spiritul din apă nu știa a plânge.

VI. Groapa de gunoi

Un băiat îmbrăcat într-o canadiană albastră sări de pe epava ruginită a unei mașini de spălat pe un cauciuc pe jumătate îngropat. Se dezechilibră un pic, dar evită căzătura sărind mai departe pe o canapea udă. O idee proastă. Unul dintre picioarele sale străpunsese pânza putredă și se afundă în măruntaiele canapelei.

– Au! strigă băiatul în momentul în care ceva ascuțit îi sfâșie pantalonii și i se înfipse adânc în piele.

Durerea îi umplu ochii de lacrimi. Se propti cu grijă în celălalt picior și încercă să se elibereze. Fără folos. Începu să plângă isteric.

– Mămico! urlă trecânduși mâna murdară peste față.

Gâfâia din greu, ca un animal speriat, prins într-o cursă.

– Liniștește-te, copile, se auzi o voce aspră dinspre un morman de gunoaie.

Băiatul tresări.

– Am zis să te liniștești! zberă vocea.

Era un bătrân cu ochi albaștri, care ședea pe carcasa unei mașini.

– Nu poți să gândești limpede în vreme ce te zbați ca un pui de găină fără cap.

– Te rog, domnule, ajută-mă, ceru copilul.

Bătrânul clătină din cap și-l țintui cu privirea.

– În lumea asta de rahat nimeni n-o să te ajute. Doar tu singur te poți ajuta. Să îți minte lucrul ăsta.

– Trebuie să mă ajuți! Îl imploră copilul. Trebuie, sunt doar un copil!

Încrunțat, bătrânul prinse să lovească ritmic, cu călcăiul, într-o bară de protecție veche. Se scurseră câteva minute în tăcere.

– Pe mine mă cheamă Harry, suspină băiatul.

– Mie mi se zice Hunter. Asta mi-e și menirea, să vânez, și e una de tot rahatul, crede-mă ce-ți zic. Acuma nu trebuie să te piși pe tine. N-am venit aici ca să omor copii. Caut pe altcineva.

Luă de pe jos un chiștoc de țigară și-l aprinse.

– Te-ai calmat?

Băiatul murdar și plin de lacrimi încuviință din cap.

– În ordine. Încearcă să-ți miști picioarul într-o parte. Poți? Harry își încleștă dinții.

– Ceva mă zgârie prin stânga și mă doare în partea din spate.

– Și în față? întrebă bătrânul slobozind un fum.

– Simt ceva rece acolo.

– Încearcă să împingi cu grijă.

– Au! strigă copilul cuprins de durere.

– În ordine, poate că nu așa trebuia să faci, observă bătrânul și trimise un fum spre copil. Ce părere ai?

Harry își dădu seama că avea de a face cu un maniac. Vagabondul acela părea dispus să-l lase să moară! De ce oare n-o ascultase pe maică-sa și venise să se joace la groapa de gunoi? Ar fi dat la schimb toate comorile despre care se zicea că stau pitite pe acolo pe o săptămână întreagă de stat în casă pedepsit. Încercă să se concentreze. Închise ochii căutând să-și dea seama exact unde-l durea. Își mușcă limba ca să strunească durerea și împinse picioarul și mai adânc în canapea. Pentru o clipă crezu că nu va reuși, dar după aceea presiunea dispăru. Ura! Epuizat, își trase piciorul cu grijă și se prăbuși pe canapea.

Privi în jur, căutându-l pe ciudatul bătrân, dar acesta dispăruse fără urmă. Doar un muc de țigară fumegând zăcea lângă epava ruginită a mașinii.

VII. Vechiul depozit

Deja o putea auzi pe maică-sa. Ești murdar din creștet până-n tălpi! Țipetele ei îi zgâriau timpanul. Murdar și împuțit! M-ai dezamăgit, Harry! Își acoperi urechile cu palmele.

În nădragi, în dreptul gambei, avea o gaură de câțiva centimetri. Să n-o vadă mama, își spuse Harry. Dacă n-ar fi avut pantalonii plini de sânge încheșat și de mizeriile din burta canapelei, poate că nici n-ar fi aflat că s-a jucat la groapa de gunoi. Pentru început, a încercat să-și curețe pantalonii într-o băltoacă. Dumnezeu mare, unde i-o fi fost mintea? N-a reușit decât să înrăutățească lucrurile. Trebuia să găsească altceva să se curețe.

Porni șchiopătând, doar în chiloți, printre mormane de ambalaje, pungi de plastic, conserve deformate, televizoare defecte, cu carcusele arse, ferindu-se de locurile pline cu cenușă lipicioasă. Vântul rostogolea ziare vechi și ridica, pe alocuri, vârtejuri de praf. Se îndrepta, printre tuburi de neon sparte și cuptoare defecte spre o clădire păraginită, într-un crâng de la marginea gropii de gunoi.

Vopseaua de pe ușile de la intrare era scorojită. Castelul ororilor, își spuse Harry, dar alungă imediat gândul. Trebuia să fie o chiuvetă înăuntru. Ciobită, poate chiar spartă, dar trebuia să existe măcar una.

Împinse una dintre uși și aceasta se dădu, scârțâind, la o parte.

Depozitul era potopit de întuneric. Cabluri negre se încolăceau la picioarele lui. Semănau cu niște șerpi boa, așteptând să se apropie suficient de mult ca să-l încolăcească și să-l sufocă. Imaginea mamei certându-l îl ajută să-și învingă teama.

După câțiva pași se opri, ascultând. Ușa se închise cu un pocnet în urma lui. Inima prinse să-i bată cu putere. Să fi fost vântul de vină?

– E cineva aici?

– Nu-i nimeni aici... se auzi o șoaptă.

De unde venise răspunsul? Din mintea lui, firește!

Porni spre centrul depozitului. Deși ochii i se obișnuiseră cu întunericul, cel mai îndepărtat colț părea un gol negru, impenetrabil. Se gândi cu teamă la ce s-ar fi putut ascunde acolo.

– E cineva aici? întrebă din nou. Trebuie să mă spăl.

Două globuri roșii, de foc, se aprinseră în beznă.

– Apropie-te, copile.

Vocea șuierătoare părea că vine de pretutindeni. Teamă îi dispăru și băiatul simți un sentiment de încredere deplină în ființa care se ascundea în întuneric. Fu cuprins de un șuvoi de emoții neobișnuite, de iubire și de duioșie și imediat uită pentru ce intrase în depozit.

– Cine ești? întrebă Harry încercând să zărească o siluetă sau ceva mișcare în beznă.

– Astăzi sunt nimeni. Pe vremuri eram... Eram ceva demn de privit, eram puternic. Puteam chiar să zbor... Eu...

Se lăsă liniște.

– Puteai să zbori?

– O boală de piele, provocată de ploile acide, mi-a distrus aripile. Foamea mi-a furat puterile și ghearele mele s-au prefăcut în praf. Infernul rece și-a stins focul din gâtlee. Oasele-mi sunt măcinate de singurătate și de tristețe.

– Știi ce încerci să-mi spui. Vrei să zici că ești un dragon. Dar dragonii nu mai există.

– URĂSSSSSSC lumea!

Ura clocotitoare din glas îndoi picioarele băiatului și acesta se prăbuși pe podeaua înghețată. Dar răutatea din aer

dispăru la fel de repede precum apăruse. După o clipă de tăcere, glasul continuă:

– De fapt, ai dreptate. Nu mai sunt dragoni. Au dispărut. Chiar și cele mai puternice mituri trebuie să moară cândva.

– Nu pricep, murmură Harry ridicându-se în picioare. Ce este un mit?

Dar glasul îl ignoră:

– Dragonii nu trăiau pe mormane de gunoaie și printre șobolani. Dragonii nu se fereau de lumina zilei, disperati și distruși. Dragonii își înfruntau temerile. Niciodată dragonii nu-și ascundeau rănilile. Știi, niciodată un dragon n-a fost răpus de boală. Dragonii mureau singuri, ca niște vagabonzi, ca niște epave părăsire de echipaj.

– Ești un dragon?

– Ești atent la ce-ți zic? Trebuia să mă întreb dacă sunt o epavă.

– Ce-i o epavă?

Harry fu copleșit de o tânguie plină de jale.

– Vreau să te văd, ceru băiatul înfrângându-și tremuratul.

– Nu. Am vorbit destul, vizita s-a terminat. Șterge-o!

Harry își încleștă dinții. Nu avea de gând să plece.

– Azi am întâlnit un om care mi-a zis să mă bazez doar pe puterile mele. Să mă ridic singur ca...

Încercă să-și amintească exact cuvintele vagabondului.

– Ca o oaie?

– Nu, mi-am adus aminte. Ca un prădător. Ca un prădător neobosit.

– Așadar, n-a încetat să mă caute... Și bânuie prin preajmă, murmură vocea cu oboseală. Știi ceva, omulețule? Am să-l caut eu, de fapt. imi pare rău doar că nu a ajuns aici mai devreme. Mult mai devreme. Acum am nevoie de toată energia.

Ceva se mișcă în întuneric. Cioburi, șuruburi și alte resturi zornăiră în vreme ce creatura se ridica pe picioarele-i nesigure. Harry zări două gheare subțiri, murdare, pline de noroi. Din întuneric apărură un cap monstruos, reptilian, cu colți putrezi. O respirație puturoasă îl izbi în față atât de rău încât îi veni să vomite. Aripile ferfenițite se deschiseră ca două cortine de teatru. Dragonul se mișca spasmodic, târându-și picioarele din spate, precum o insectă respingătoare.

Harry se dădu înaoi, înfricoșat. Arătarea era acoperită cu răni deschise, purulente. Dragonul era atât de emaciat că arăta mai degrabă ca un schelet. Doar ochii îi ardeau ca pe vremuri.

– Carnea ta delicată și sângele tău tânăr îmi vor da putere să lupt. Dezbracă-te.

Harry nu se putea rupe de vraja ochilor roșiatici. Se dezbracă și se descâlță. Podeaua îi înțepa tălpile și pielea i se făcu de găină. Mecanic, își șterse nasul.

– Așa, acum apropie-te, porunci dragonul.

VIII. Orașul

Se cățara din ce în ce mai sus. Puterea-i scădea, trupul îl durea la fiecare pas, plămâni-i gâfâiau spasmodic în aerul rarefiat. Departe, sub el, strigăte agitate și vaiet de sirene. Privi în jos și zări sumedenie de forme colorate, câteva vehicule din fier, cu scări, și oameni cu căști albe agitându-se însuflețiți. Scrâșnet de frâne, mașini ciocnindu-se. Sunete de sticlă spartă, țipetele oamenilor, mii de senzații mărunte – ca într-un caleidoscop sfărâmat. Fulgerături strălucitoare din partea opusă.

Privi în sus. Încă șase salturi până la vârful clădirii. Se agăță cu ghearele de un pervaz. Trebuie! Pentru sângele dragonului! Își propulsă trupul înainte, dar unul dintre picioarele înțepenite, din spate, îi stânjenia avansul. Ar fi trebuit să și-l smulgă cu colții. Încă cinci salturi... De ce-și părăsise ascunzișul? Nu mai avea nici un loc în care să se facă nevăzut, oamenii umpluseră toate colțurile lumii! Încă un salt în sus. Plămâni îi ardeau, durerea era copleșitoare. Trebuia să se grăbească, până să rămână fără pic de vlagă. Încă un salt. Vederea i se întunecă. Nu mai auzea țipătul sirenelor și nici elicopterelor drone. N-am nici o șansă, n-am să reușesc! Se gândea la ucigașul cu ochi întunecați. În cele din urmă, dragonul ajunsese pe acoperiș. Zăcea epuizat. Apoi simți o mare ușurare cuprinzându-l. Cerul era incredibil de albastru. Vântul sufla cu putere și se risipea deasupra mării. Timpul se oprise. Un vultur magnific plana în cercuri printre zgârie-nori.

Dragonul gustă aerul. Oare cât trecuse de când nu mai adulmecase cevat atât de bun. Ameți, întreaga lume de învărtejea. Se clătină pe marginea acoperișului.

Sări în gol pentru ultimul său zbor.

IX. Pășunile stelare

– Ai reușit, murmură păstorul.

Umbră unei făpturi tremura de frig în ciuda căldurii soarelui care tocmai răsărea peste pajște.

– Da, murmură umbra. Am murit.

– Nu te așteptam atât de curând, spuse păstorul întorcându-se și înaintând prin iarba plină de rouă. A fot groaznic, nu-i așa?

Umbră dragonului rămase tăcută.

– A fost o moarte dureroasă?

– Moartea a fost cea mai rea parte.

Un pârâu clipea peste praguri mici, de stâncă, și-și croia drum printre pietre. Nu se vedea nici un păstrăv.

– Încă mai vrei să... păstorul nu-și duse gândul mai departe.

– Asta mi-e dorința.

Păstorul se uită în sus, acolo unde ar fi trebuit să fie ochii dragonului.

– Ești sigur? Ești conștient că ești ultimul dintre ai tăi?

– Chiar așa? răspuse vocea, dar fără nici un pic de sarcasm. Nu mă miră.

– Am să-ți dau o nouă viață. Cum am mai făcut-o. Miturile nu trebuie să moară, spuse păstorul.

– Păstrează-ți viața. Vreau să ajung pe cealaltă parte. Îmi vreau propria stea!

– Ce-i atât de rău în lumea de jos? Ai venit aici plin de obidă, nefericire și ură. Tânjești pentru deplina uitare.

– N-ai înțeles? Oamenii deja ne-au uitat. Inclusiv pe tine. Nu mai cred în noi.

Acum păstorul se afundă în tăcere.

– Știi de câte ori m-au ucis? De câte ori m-au urmărit pe alei întunecate? Toți acei hăitași de dragoni! gemu dragonul cu dezgust. Vânătorii! O hoardă de asasini ignoranți!

– De ce sunt atât de...?

Glasul dragonului era hotărât:

– Lasă-mă să plec. Nu voi lua decât una din turma ta.

Păstorul privi spre cer:

– Ai observat cum numărul stelelor se împuținează? Nimeni n-a băgat de seamă.

– În zilele acestea, oamenii nu se mai uită la stele, spuse dragonul.

Câțiva nori albi pluteau pe cer. Fluturi se alergau în cercuri peste poiană.

– Prea bine. Am să te eliberez, murmură tânărul și lovi cu toiagul în pământ.

X. Epilog

O legendă spune că fiecare creatură mitică este legată cu fire invizibilă de o anume stea. Ori de câte ori omenirea uită un mit, steaua dispăre.

Ultimul dragon dispăru pentru totdeauna. Lunga sa călătorie prin spațiu se sfârși atunci când umbra sa se lipi de o stea într-o îmbrățișare mortală. Pentru oamenii care au supraviețuit, dragonul a lăsat un cadou generos.

Nimeni n-a bănuit nimic pentru că era o zi obișnuită. O zi la fel ca alte sute și mii de zile. Apoi, dintr-o dată, chiar la răsărit, lumina soarelui se stinse. Oamenii mai avură doar opt minute și jumătate să se bucure de căldura razelor sale, înainte ca întunericul să devină stăpân.

Cerul se umplu cu un covor plin de stele strălucitoare.

Străluceau mai puternic ca niciodată.

Traducere de Marian Truță.

Titlul original: „Dračí hvězda” (Premiul I la concursul de povestiri Trollslayer, 2001)

Textul a fost tradus și publicat în revista „Fantastica” cu permisiunea autorului. Îi mulțumim.

Pavel Renčín (născut: 8 iunie 1977, Praga, Cehoslovacia) este scriitor de fantasy, unul dintre cei mai importanți reprezentanți cehi ai urban fantasy-ului. A debutat în 1999 în antologia „Stvořitel ve sborníku Drakobijci” (Manualul ucigașilor de dragoni). A continuat să scrie și să publice texte fantasy

În ultimii ani a scris evident tot povestiri fantasy, unele fiind cuprinse în antologia „Beton, kosti a sny” (Beton, oase și vise) sau în alte volume.

Primul roman a fost „Nepohádka”, a cărui acțiune care are loc în mai multe perioade de timp și pe două lumi. A folosit internetul cu abilitate și inteligență pentru conectarea cu fanii și cititorii, prin postarea online a romanului său fantasy „Labyrint” (Premiul Aeronautilus 2011) și prin oferirea posibilității de vot online în ceea ce privește cursul acțiunii. Romanul său a devenit atât de popular încât fanii au organizat convenția anuală LabyrintCon.

Premiul Academiei Cehe de science fiction, fantasy și horror pentru cea mai bună nuvelă

CU TOPOARELE PE VIOLA

JAROSLAV MOSTECKÝ

*Copacul urlă, prevestind moartea, iar cerul deveni furtunos.
Focă era uluit și scăpă lanterna pe jos. Am înjurat, privindu-l furios.
– Ce naiba faci?
Se albi la față sub ochii mei.
– Cred că era cu totul putrezit, zise el înspăimântat. S-a crăpat prea devreme.*

Nu trebuia să-mi explice nimic. Deja auzisem ce se putea întâmpla când Viola începea să cânte. Mă împinse la o parte și se grăbi afară. Fusese din totdeauna mult mai rău să rămâi într-o galerie când se instalează aerul stătut, atinge o altitudine de mai mulți kilometri, se prăbușește la pământ, decât să fii luat prin surprindere afară.

Nu mă ocupam de asta de suficient timp ca să fi trecut prin ceva similar, însă auzisem destule în prima seară din cabană, după ce ne-au adus jos, de pe orbită.

Am azvârlit foreza laser la pământ și-am avut doar atât timp cât să mă arunc într-o parte, evitând ca raza subțire să-mi ciupească gleznele. Am ridicat lanterna abandonată, am apăsat repede pe comutatorul ferăstrăului laser și l-am urmat pe Focă spre ieșire. Era chiar bun la alergatul prin beznă. În momentul când am ieșit din galerie, el deja dispăruse din vedere.

Aerul tremura din cauza căldurii și murea după lemn.

Undeva, la mare înălțime deasupra mea, ascunse vederii, ramificațiile rupte ale rădăcinilor secundare se prăbușeau la pământ un urlet îngrozitor. Șeful de echipă trecu în goană pe lângă mine, transpirat, cu ochii bulbucați de frică, care, ca printr-o minune, nu-i ieșeau cu totul din cap, chiar dacă trebuie că trecuse și altă dată prin ceva similar.

Trunchiul copacului a început să vibreze. Pereții și tavanul galeriei din interiorul copacului începură să se scuture de rumeguș, în vreme ce norii de polen de licheni se desprindeau de pe scoarța moale. Când oamenii vorbeau despre această primă noapte petrecută pe Viola, am dat din mână, ca și cum mi s-ar fi făcut lehamite de aceste prostii. Știi cum e, se face asta peste tot: sperie-l pe noul venit, distrează-te pe seama lui...

– O să-ți cadă inima-n pantaloni, îmi aminteam de cuvintele lui Duffy, cel mereu încruntat.

În momentul acela, de-abia dacă zâmbisem nesigur, ca să nu arăt nici a ageamiu, nici ca și cum făceam pe mine. Acum, într-o clipită, mi-am dat seama că avusese dreptate. Într-o clipită, m-am uitat peste coasta de deal care urca de la marginea de pădure de lângă drum. Mai mulți tăietori de lemne fugeau din galerie, acoperiți cu praf de rumeguș, iar tipii care curățeau fierăstraiele și adunau cochilii carmin, mult mai valoroase decât cele mai scumpe pietre prețioase, din pungile de apă din spatele solzilor de scoarță, coborau de pe trunchiul copacului folosindu-se de frânghii...

Toată lumea se grăbea. Cei aflați cel mai sus, trebuie că aflaseră deja că nu vor reuși s-o facă la timp, însă în pofida acestui lucru continuau să încerce. Clama în formă de 8 a unuia dintre indivizi tocmai se rupsese, iar el se prăbuși la pământ, nu departe de mine. N-am mai ezitat. Am alunecat pe o mizerie de rumeguș și viermi mîncători de lemn, mi-am înfipt mâinile pe sol și, aplecat înainte, am rupt-o la goană. Dacă aș fi avut destul timp, aș fi urlat de groază. Odată am văzut fotografia cuiva care nu avusese vreme să se ascundă și rămăsese afară când ramificațiile rădăcinilor au început să biciuiască pământul în jurul adăpostului...

Am gonit în jos pe coasta dealului, prin bucătăria de campanie, am doborât un teanc de farfurii și-am continuat pe drum în jos. Mai erau și alți tipi, însă nimeni nu avea timp

să ia în seamă pe nimeni. Afară doar de vreunul care era mai rapid decât cel din fața lui, așa că trebuia să-l doboare la pământ ca să fugă mai repede.

Alergam spre adăpost, cu respirația tăiată, de parcă nici n-aș fi atins pământul. Nu mai era mult...

Mi-am lipit privirile de cubul din beton de la capătul unei zone defrișate, amarnic afectate, ghicind în gând distanța. Știam că era cam la o jumătate de kilometru, pentru că măsurile de siguranță cereau să fie exact la această distanță. Undeva, în sinea mea, mă rugam pentru fiecare metru pentru care constructorii ar fi putut scurta această distanță. Dintr-o dată, scârțâitul pătrunzător și-a schimbat tonalitatea. M-am uitat, fără a-mi da seama că făceam așa ceva. Nu se vedea nimic încă. M-am târât prin ciotul găunos al copacului pe care-l doborâsem cu o săptămână înainte și un nou câmp de iarbă, accesibil doar prin unele locuri, datorită rădăcinilor încă nearse, se deschise înaintea mea.

Am început să-mi pierd suflul și să șchiopătez. În cel mai prost moment posibil, chiar când pământul a început să se zguduie sub pașii mei, norii de rumeguș lăsați de viermi îmi mângâiau fața cu aceleași mâini, ale mele, unde voisem să-mi feresc fața. Un tip care alerga în urma mea s-a împiedicat, a strigat ceva și a încercat să mă înșface în timpul căderii. Poate doar voia ca să-și recapete echilibrul. Dar mai sigur că era că nu voia să moară singur. M-am calmat, și mi-am transferat echilibrul spre vârful pantofilor. Auzisem că în acest fel, cumva, puteai alerga mai repede...

Zgomotul furtunos se schimbă într-un urlet, care sfâșia aerul ca și cum cineva ar fi sfâșiat o cămașă transformând-o în feșe. Nu mai puteam vedea nimic altceva înaintea mea, cu excepția unei imagini cenușii, încețoșate. Adăpostul! Am numărat fiecare pas în minte, în tăcere, fără suflu.

Unu, doi, trei, patru...

Câți mai erau? Transpirația îmi curgea pe frunte și pe tâmpile și începu să-mi ardă ochii. Zona cu betonul cenușiu creștea tot mai mult, apropiindu-se rapid.

Opt, nouă, șaptezeci...

N-am avut vreme ca să-mi dau seama dacă mă prăbușisem din cauza undei de șoc sau mă lovisem de peretele adăpostului. Am simțit sub palme exteriorul dur al platoșei din beton a adăpostului, când m-am rostogolit la poalele lui. Mi-am tras genunchii spre stomac și mi-am îngropat fața cât mai jos, până am simțit iarba. S-ar putea ca urechile să-mi fie smulse, însă n-am să-mi pierd și ochii...

Pe jumătate inconștient, am simțit cum mâinile cuiva mă înhață de guler și mă trag undeva unde s-ar putea să fi fost ieșirea. Am ajuns în adăpost chiar în ultima clipă. Dacă am mai fi întârziat fie chiar și numai o fracțiune de secundă, nu ne-ar mai fi deschis. M-am târât pe o bancă și m-am întors spre direcția de unde simțeam aroma de brandy. Clipeam orbește în beznă și pentru că nimeni nu-mi pasase sticla

de brandy, mi-am întins eu mâna spre salvatorul meu. Îmi puteam simți inima pulsându-mi în gât. Respirația mea era foarte grea și vedeam totul ca prin ceață.

– Mulțam, am găfâit și mi-am șters lacrimile și transpirația cu dosul palmei.

Până la urmă, am reușit să-l văd. Mi-am scotocit creierii după informații în memoria mea. Trebuie să-l fi văzut înainte, dar nu-mi puteam aminti unde.

Nu aparținea de grupul de tăietori de lemne. Nu eram decât douăzeci de oameni ocupați cu asta, și avusesem vreme să-i cunosc pe toți în ultima lună de când eram aici. Niciunul dintre ei nu s-ar fi obosit să vină și să mă salveze. Poate că era vreunul dintre acei culegători de cochilii, sau poate vreunul de la aprovizionare...

– Ne cunoaștem? am întrebat cu glas scăzut.

Bubuiturile de afară deveniseră insuportabile, chiar și în interiorul adăpostului.

Poate că nu înțelesese ce i-am spus.

– Ne cunoaștem? am întrebat mai tare și-am încercat să zâmbesc, aproape într-un acces de altruism, însă n-aveam destulă putere nici să fac asta.

În loc să-mi răspundă, a rânjit și-a dat din cap.

Și-atunci, chiar în acel moment, totul s-a dezlănțuit. Cubul din beton al adăpostului a săltat, de parcă ar fi fost lovit de o undă de șoc și o alta, mult mai violentă, s-a abătut asupra lui din altă parte, de la distanță mai mare. Undele de șoc vor face prăpăd în următoarea tabără a tăietorilor de lemn, câțiva kilometri mai departe, dar nu vor mai omorî pe nimeni.

În interiorul adăpostului se aduna praful, pătrunzând prin găurile invizibile, întrecându-se pentru spațiu cu fumul de țigară, pe sub luminile fluorescente. Am început să tușesc, acoperindu-mi nasul cu un colț al cămășii. Tipul care mă salvase se ridică brusc în picioare, fără un cuvânt, își atinse fruntea cu un deget, ca și cum ar fi salutat, și-apoi ieși primul din adăpost. M-am uitat și eu, urmărindu-l cu privirea, apoi l-am văzut dând foarte repede înapoi. Arăta foarte rău afară.

Am traversat încăperea, spre Focă, l-am împins puțin la o parte și m-am așezat lângă el.

– Ești aici de mai multă vreme, Focă, i-am zis, scoțând o țigară din pachetul meu, oferindu-i-o. Cine-i tipul care m-a adus înăuntru?

Își băgă țigara pe după ureche și dădu din umeri.

– Daniel. Toată lumea așa-i zice. E un ciudat. Nimeni nu știe ce face aici. Doar hălăduiește peste tot. Am observat că unii tipi îi mai spun și „frate”, poate că ai să fii și tu, curând, vreunul din ei...

– Este...

– Oh, nu, chicoti Focă și-și dădu la o parte de pe frunte bretonul, mult prea lung. Are el un plan, atât doar că nimeni nu știe despre ce-i vorba. Compania l-a verificat deja, însă n-au găsit nimic. E doar un tip ciudat, care n-are altceva mai

bun de făcut decât să hoinărească pe Viola.

– De ce-ar trebui să fac parte din grupul lui? l-am întrerupt.

– Păi, când s-a întâmplat ceva asemănător, acum câțva timp, înainte să vii tu, s-a așezat lângă ieșire și nu i-a trecut niciodată prin cap să-l aducă înăuntru pe unul tipii rămași pe dinafară. Stătea aici și-și bea cafeaua ca toată lumea...

– Adună cochilii?

– Ți-am spus că nu face decât să se preumbe peste tot, mormăi Focă iritat, ridicându-se și deschizând larg ușa blindată.

Solzi duri de scoarță și frunze cădeau peste tot afară. Pluteau cu grație spre sol și se așezau pe pajiștea cu iarbă cu marginile lor tăioase.

– Mai bine am aștepta, se decise partenerul meu și aruncă o privire prudentă spre cer. Nu pot să aud nimic, dar s-ar putea să cedez nervos pe-acolo.

Se părea că toată lumea era de acord cu el. Nu i-a trecut nimănui prin cap să se ridice și să iasă afară din adăpost. Am încercat să-l gădesc pe salvatorul meu pe undeva, printre norii de praf și frunze, dar plecase deja. Trebuie că era pe-atât de nebun pe cât spuneau toți.

Cutiile de bere erau trimise printre oameni și un tip negru, în cealaltă parte a celulei de beton, începu să cânte ceva despre bumbac, pe un ritm de muzică soul.

* * *

S-a întunecat foarte repede. În aer, mai era încă mult praf, care nu avusese vreme să se așeze, însă mi se părea că discul pătat al companionului Violei, Gemini, era mai vizibil ca de obicei. Numele de Viola aparținea, de fapt, ambelor planete, legate pe vecie, întoarse cu aceeași emisferă. Până când n-am văzut cu ochii mei această cea mai mare minune a lumii, când am intrat pe orbita incredibil de lungă a Violei, nici n-am fost în stare să mi-o imaginez.

Trunchiuri uriașe de copaci, întinse precum corzile de vioară1, legaseră cele două corpuri cerești și-și plantaseră rădăcinile pe solul fiecăreia cu sute de mii de ani în urmă. Poate că fusese o singură planetă, ulterior ruptă în două de forțe centrifuge puternice. În orice caz, cele două planete arătau impresionant și spectaculos.

Pădurea copacilor uriași nu mai arăta însă așa cum era descrisă de pliantele agenților de turism. Pentru a putea rezista forței incredibile cu care cele două lumi încercau să se despartă, copacii crescuseră cu trunchiul gol și elastic. Astfel, constituiau cel mai bun material pentru construirea taberelor orbitale și conectarea sectoarelor navelor cargo. Iar să muncești aici era cea mai bună slujbă posibilă. Viola ceda, încet, încet, în fața topoarelor și ferăstraielor...

l-am făcut cu ochiul prietenește lui Duffy, care-mi oferea o

înghițitură de suc de căpșuni, și-am ieșit afară în liniștea serii.

Noaptea mirosea a lemn proaspăt tăiat și sclipirile focurilor de seară puteau fi văzute prin bariera copacilor. M-am foit pe loc nehotărât, și, în cele din urmă, am luat-o spre lumini. Oricum, n-aveam nicio șansă să adorm în bancheta mea până când jucătorii de cărți, lovind masa cu putere cu cărțile lor, în fiecare seară, la câțiva metri de culcușul meu nu se duceau ei primii la culcare...

– Pot să mă așez?

Doi dintre culegătorii de cochilii se uitară la mine și se traseră într-o parte, fără un cuvânt, pentru a-mi face loc.

– Ești nou pe-aici, așa-i? strigă la mine cineva, pe care nu-l puteam vedea din cauza focului.

Am dat din cap.

– Se poate?

– Sigur, nicio problemă. Doar atât că-i neobișnuit ca unul dintre tăietorii de lemn să vină în tabăra noastră.

– Păi, nu prea știi prea bine, am mormăit sincer, foindu-mă nervos. Dacă nu vreți să stau aici, spuneți-mi și-am plecat...

– Și unde-ar fi asta? întrebă careva răutăcios. Cred că a fost a naibii de greu să ajungi aici printre rădăcinile surpate. În ele sunt la fel de multe găuri ca într-un cașcaval Gruyere și sunt incredibil de vechi. Oricum, acest copac se va dezrădăcina singur cam într-o mie de ani...

Chicoti găfâit, trăgând din foc un băț aprins și aprinzându-și o țigară.

Conversația șoptită din jurul focului era pe ducă. Toată lumea era acum interesată de răspunsul meu.

– Am putut urca până aici și tot așa pot să și plec.

– Te vor înhăța nălucile, spuse el cu atâta seriozitate încât n-am putut să răspund cu nicio poantă.

– Păi, dacă asta-o poantă, nu contează, am zis nesigur. Dacă nu, atunci trebuie să mărturisesc că este o noutate pentru mine.

Tipul de vizavi de mine ocoli flăcărilor care pocneau și se așeză lângă mine. Imediat ce l-am recunoscut, profilat pe flăcărilor strălucitoare, mi-am dat seama că nu glumea deloc. Am sărit în sus înainte să aibă timp să se așeze și am întins mâna spre el.

– Te-am întrebat mai înainte cum te cheamă, am zis formal.

Mulțumesc, Daniel. Fără tine, aș fi rămas afară...

Făcu un gest cu mâna, ca și cum mi-ar fi respins mulțumirile, și-l împinse mai departe pe culegătorul de cochilii.

– Pariez că te-ai întrebat și ce fac pe-aici, da?

Am dat din cap. Ne-am coborât amândoi vocea și tipii așezați în jurul focului s-au întors, încet, spre subiectele lor de discuție de dinainte.

Arăta cu douăzeci de ani mai în vârstă ca mine, așa că n-am băgat de seamă tonul său vag batjocoritor.

– Indiferent ce ți-au spus, au fost prostii, făcu el dând din mână. N-aș vrea să crezi că sunt vreun tip cu cine știe ce

concepții nobile. Am plănuț să dau de tine. Doar am profitat de ocazie să o fac mai repede decât plănuțsem înainte...

Se opri un moment și-și ridică privirile spre cer, unde discul uriaș al lui Gemini acoperea două treimi din el. Copacii uriași, cu frunzele ridicate spre cer la doar câțiva pași în spatele nostru, crescuseră spre suprafața sa, ascunse printre stâncile din văile noroioase.

Amețeala-mi făcea să se învârtă totul cu mine și parcă mi urca stomacul la gât. Cu toate că ședeam pe o bancă joasă din lemn, parcă eram cu capul aiurea oricum. Dacă Daniel nu mi-ar fi întins mâna, aș fi căzut la pământ, lângă foc.

– Ești un chereștegiu, îmi șopti noul meu prieten după o vreme, apoi scăzu și mai mult tonul vocii: aș vrea să-ți cer un serviciu. Poate-ți voi salva viața din nou...

Am dat ușor din cap.

– Despre ce-i vorba?

Se ridică și-mi sugeră că ar trebui să fac la fel. Fără un cuvânt, ieși din lumina flăcărilor strălucitoare ale focului și mă așteptă să-l urmez. Apoi întoarse spatele culegătorilor de cochilii și începu să urce coasta dealului spre bariera înconjurătoare a pădurii din Viola. Aceasta se înălța înaintea noastră ca un zid al unei fortărețe gigantice. Strigătele culegătorilor de cochilii făcură loc zgomotelor din pădurea în noapte. Dintr-o dată, eram în mijlocul beznei nopții, sfâșiată, ocazional, de lumina verde al lui Gemini. Mă simțeam de parcă aș fi fost pentru prima dată acolo, cu toate că, de fapt, cunoșteam fiecare rădăcină și piatră de acolo. Cu toate astea, nu fusesem niciodată atât de aproape de ea, noaptea. Agitația mută a șopârlelor se amesteca cu țipetele păsărilor, ceea ce nu mai auzisem înainte, tulpinile lungi ale frunzelor, crescând direct din trunchi, se frecau unele de altele de fiecare dată când rădăcinile aeriene îndepărtate pocneau.

Dacă m-aș fi pierdut aici singur, n-aș fi avut destul curaj ca să întorc spatele acestei lumi brave, la a cărei ucideri participam. M-aș fi retras încet, cu spatele, și în acea noapte n-aș fi părăsit deloc focul.

Totul arăta altfel acum decât în timpul zilei.

Mormanele de rumeguș, scoase din galerii, magaziile de scule și chiar și pădurea... De fapt, nici nu prea era o pădure. Sute de arbori înghesuți unii în alții, precum boabele de fasole într-o cutie, cu o masă de frunze putrezite, oase de șopârlă și gândaci morți în locul sosului de roșii...

Foarte greu puteai găsi un spațiu între copaci în timpul exploatării, iar acesta era umplut cu același putregai mirosind a descompunere și moarte, ca în restul pădurii. În majoritatea cazurilor, trunchiurile copacilor formau un zid compact din scoarță solzoasă, spart în copaci individuali numai la înălțimea de câțiva kilometri.

Daniel mă conducea foarte sigur de el. Am traversat câteva galerii cu deschideri afară din pădure, și, după o vreme, după

ce ne dedicasem împiedicării printre pietre și rădăcini, ne-am oprit în fața galeriei mele.

– Ce facem aici? am clătinat din cap.

– Am mai fost deja astăzi pe-aici, răspuse el, sensul celor spuse nefiind evident, așa că am vrut să mă uit mai cu atenție prin jur. Se pare că mâine ar trebui să începi din partea cealaltă.

Am dat din cap.

– E primul meu copac, unde lucrez ca și cherestegiu cu totul singur. Nu știu sigur încă, dar probabil că așa e.

Arătă orbește undeva prin beznă, acolo unde rădăcinile secundare prăbușite erau vag vizibile.

– Ți-ai lăsat ferăstrăul în galerie când a început să cadă, zise el într-o doară.

– Întotdeauna îl las acolo, m-am încruntat. Pe de-o parte, nu vreau să mă complic cărându-l cu mine, și, în afară de asta, dacă l-a luat careva, cât de departe crezi că a ajuns cu el?

– N-am vrut decât să mă asigur că nu te-ai întors acolo să-l recuperezi, mormăi el încet și aruncă o privire cercetătoare înăuntru.

– Deci, n-ai vrut altceva decât să-mi iei ferăstrăul împrumut?

Ca replică, făcu un gest neclar cu mâna. Se duse în interiorul galeriei și numai atunci, când era deja înăuntru, a aprins lanterna pe care o purta la centură. Acoperi lanterna cu palma, lăsând doar ca o rază îngustă să lumineze trecerea.

– Nu prea pare în regulă, nu? am remarcat.

Nu-mi răspuse la observație. Dispăru după cotul larg al galeriei, ducând direct prin copac. Întreaga galerie fusese curățată complet. Consta în două tuneluri intersectate și un altul, care ocolea întregul copac. Acesta era sprijinit de numai patru butuci din lemn, iar aceștia vor fi aruncați în aer, cu explozivi, în același moment ca la celălalt capăt al copacului, cu rădăcinile înfipte în văile noroioase de pe companionul Violei, Gemini.

Ca să procedezi altfel, ar fi însemnat să faci ca întregul copac să se prăbușească pe una dintre planete. Legătura cu pământul trebuia să fie tăiată pe ambele planete în același timp. Coarda întinsă, din lemn, a Violei se va contracta în acel moment și, preț de câteva minute, până când gravitația își va intra în drepturi, va pluti nemișcată în vid. Apoi, transportoarele orbitale o vor aduce pe un coridor de staționare, pentru alte operațiuni de procedare...

Daniel dispăru în tunel, împreună cu lanterna lui, iar eu m-am trezit, deodată, într-o beznă absolută. M-am uitat în afara copacului și l-am urmat ezitând. Era imposibil să te pierzi în galerie, chiar dacă erai orb cu totul.

La mijloc, acolo unde trunchiul copacului era gol și cadavrele viermilor, amestecate cu felii dintr-un fel de mușchi semitransparent umpleau cavitatea până la o înălțime de

câțiva kilometri, mi-am tras pe cap gluga bluzei mele și, inspirând adânc, am luat-o repede prin mizeria care cădea.

* * *

L-am ajuns din urmă doar la peretele opus. Ferăstrăul meu laser zăcea într-o parte. Daniel mergea prin galeria circulară și continua să lovească peretele exterior cu o bucată de metal.

– Ce se întâmplă? l-am întrebat, aruncându-i o privire ceva mai aspră.

Se petrecea ceva și se părea că nu înțelegeam ce anume.

Nici nu mă luă în seamă. Îngenunche și începu să se târască din nou prin toată zona. Numai scoarța copacului, acoperită cu deșeurile dezgustătoare, se mai împotriva străpungerii. Scoarța era decupată doar arareori. În mai toate cazurile, trunchiul copacului ieșea dintre straturile solzoase de scoarță ca uns, după ce butucii din lemn erau aruncați în aer.

Se târi până la capăt și se întoarse pe spate. Oricum, făcând asta trebuie că se tăvălise prin rumeguș și viermi făcând acest lucru, însă nu părea să-i pese deloc de asta.

– Fă-te-ncoa! zbiră la mine, de parcă tocmai aș fi intrat. Ascultă la asta!

Se dădu la o parte și bătu pe suprafața unuia dintre solzi. Ceva păcănea de cealaltă parte.

– Ecoul? am întrebat prosteste.

Clătină din cap în tăcere.

– Este o nălucă, murmură el după o vreme, și, în pofida voinței lui, vocea-i crescuse nervoasă. Sunt acolo, de partea cealaltă. Oamenii vorbesc despre ele, chiar dacă nimeni nu le-a văzut încă. De ce crezi că niciunul dintre vechii lucrători din grupul nostru de tăietori de lemne nu vrea să fie făcut cherestegiu, cu toate că-i cel mai bine plătit slujbă cu care s-ar putea întâlni?

Nu voiam să cred ceea ce-mi sugera.

– E o muncă grea, am încercat să-l înfrunt.

M-a bătut cu mâna pe spate și-a dat din cap, de parcă n-ar fi avut nicio îndoială în această privință.

– Când ai venit aici, să fii cherestegiu, zise el în șoaptă, cu urechea încă lipită de peretele din scoarță de copac, te-ai întâlnit cu cel de dinaintea ta?

Am clătinat din cap.

– Nici chiar pe orbită? Carantina durează o lună. Dacă mai era încă în viață, trebuie să fi fost acolo, când ai sosit tu...

Zâmbi misterios și dădu din mână, să-mi arate că nu trebuia să-i răspund comentariului său. Un fior rece mi-a coborât pe spinare, și-a trebuit să mă sforțez să nu încep să mă uit în jurul meu. Lanterna lui Daniel începu să proiecteze linii de lumină pe pereții galeriei, însă asta încetă curând și deveni din nou staționară. M-am uitat nesigur la el și, pe cât de încet am putut,

am îngenuncheat din nou lângă peretele mizerabil din deșeuri. Încă puteam auzi ciocănitul.

– Și, de fapt, ce-i asta?

– Năluci, repetă el, de data asta mai puțin grav.

– Și ce naiba înțelege tu prin năluci?

Scoarța de copac dezgolită se curbase înspre interior, astfel că lumina putea fi văzută în găurile straturilor solzoase. Era de un galben întunecat, ca un soi de puroi fosforescent. Am înghițit un nod, m-am dat puțin înapoi și i-am aruncat lui Daniel o privire aspră.

– Mănâncă oameni?

Părea calm, însă puteam vedea că avea nervii întinși la maxim.

– Ține-ți gura, a lătrat spre mine și se retrase de lângă perete.

Se opri chiar lângă mine. Scoarța reveni la normal și lumina gălbuie dispăru.

– Poți să-mi dai un răspuns? am izbucnit și-am izbit cu pumnul în peretele galeriei.

Se răsuci violent spre mine.

– S-a întâmplat de câteva ori, înainte ca tipii chereștegi să dispară. Scoarța a fost tăiată cu un ferăstrău, așa că asta trebuie s-o fi făcut chiar ei... Poate că au văzut ce-am văzut și noi și-au devenit curioși...

– Nu cred, am scuturat din cap, exprimându-mi îndoiala. Eu n-aș încerca niciodată așa ceva.

– Tu nu, dar altcineva da...

– Nimeni, am lătrat și eu la el, cu o furie subită.

– De asemenea, este posibil să fi tăiat mai adânc în scoarță decât au intenționat și lucrul acela s-a strecurat spre ei...

– Oh, Doamne, ce să se fi strecurat spre ei?

Mi-am azvârlit mâinile într-un gest teatral, în vreme ce priveam locul unde scoarța se curbase cu câteva minute mai înainte. În afară de gândaci, aici mai sunt numai viermi și șopârle...

M-am oprit brusc și m-au uitat la Daniel.

– După ce copacul este luat de-aici, oricine poate vedea ce se ascunde în dosul lui. Nu există niciun labirint de tuneluri, pot apărea mici suprafețe umplute cu frunze. Oricum, atunci când s-a luat gunoiul ar fi dat și peste chereștegi, dacă ar fi fost vreunul pe-acolo...

Am scuipat încrezător pe sol și-am încercat să par ca și cum aș fi fost sigur de ceea ce spuneam.

– Mai mult ca sigur, au existat niște certuri, terminate prin scoaterea cuțitelor. Așa că-i vei găsi pe undeva, pe sub unul din mormanele de rumeguș!

Ridică de la pământ ferăstrăul meu și mi-l întinse.

– Ai auzit vreodată de ce poți găsi în... cum le spui tu, acele suprafețe?

– Hmm, da, însă n-am crezut asta, am dat eu din cap în semn de încuviințare. Se zice că, uneori, lucrătorii de la

banda rulantă ajung să fie prinși între trunchiuri. Desigur, acum nu se mai plimbă pe-acolo, cad ori aici, ori pe Gemini.

Am clătinat din cap și-am strâns cele trei curele care-mi țineau ferăstrăul pe spate și umeri.

– Trebuie că au ajuns acolo, pe una din micile suprafețe, împreună cu scuterele lor. Am auzit că, ocazional, s-ar fi găsit câte-un schelet...

Daniel dădu din cap.

– Cel puțin, șopârlele se hrănesc, remarcă el cinic.

– De asemenea, s-a mai întâmplat și ca vreun chereștegiu să dispară când spațiul din spatele trunchiului era curățat și n-a fost găsit niciun cadavru...

– Păi vezi?!

– Nimic, Daniel nu putea fi redus la tăcere. Urma mirosului ducea înăuntru și-apoi a dispărut. Tipii aceia nu s-au mai întors niciodată...

* * *

– Pe aici.

Raza de lumină se afunda în pădure și, după o vreme, scoase la iveală o a cincea treaptă. Stăteam în partea scobită a trunchiului, chiar deasupra masei putrede de frunze moarte, gândaci și șopârle, iar eu tăiam trepte care duceau mai departe sus, în jurul trunchiului, după cum erau instrucțiunile lui Daniel.

Smintitul voise să se ducă în afara copacului, însă nu avea curajul s-o facă de jos, unde mormanele de frunze putrezite ne-ar fi putut îngropa și care era locul luminii ciudate de moment. Mare parte a timpului, masa dintre copaci se ridica la vreo douăzeci de metri înălțime, așa că arăta ca și cum vom avea destul de lucru să ne țină ocupați până în dimineața următoare. Chiar dacă mă simțisem obligat față de el, un lucru îl știam în mod sigur: Niciun pas mai departe...

– Cât mai mergem?

Eram năclățiți de transpirație. Treptele răsucite abrupt deveneau tot mai periculoase, cu fiecare nouă treaptă tăiată. Copacul pe jumătate desprins se scutura în furtuna declanșată în straturile superioare ale atmosferei, iar ploaia de viermi care ne cădeau prin bluze devenea tot mai groasă, cu fiecare scuturătură a lumii din lemn.

Daniel se dusesse lângă tăieturi și se ridică prudent. Atinse marginea unei ciuperci carnivore, crescută în jurul întregii cavități, și se zgribuli dezgustat.

– Sper că asta mănâncă doar viermi, că mi-a lins mâna.

– Nu-și scuipă decât excrementele! I-am asigurat. Cât mai mergem?

– Mai urcăm două, trei trepte și apoi o să facem o încercare, zise el recăpătându-și suflul.

În fond, era mai bătrân ca mine. Dacă ar fi trebuit să urce până acolo cu un ferăstrău în spinare, deja ar fi făcut un stop cardiac. Am dat aprobator din cap și-am mutat raza

laser puțin mai sus. Deja mă săturasem de asta. Probabil, afară începuse deja o nouă zi și aveam înaintea mea un schimb întreg de muncă grea. În calitate de chereștegiu, nu era treaba mea să pun explozivii, însă era sub demnitatea pirotehnicienilor să care tot materialul de la magazie și până sus, aici, așa că se considerau prea elevați ca să facă așa ceva.

Am terminat ultima treaptă fără niciun cuvânt, și-am început să sap în tunelul galeriei pe o direcție orizontală care va duce într-un strat unde văzusem amândoi lumina aceea gălbuie de azi noapte.

În mod normal, îți trebuiau două sau trei schimburi pentru trebușoara asta, însă acum nu se găsea nimeni prin jur care să-mi majoreze cota zilnică. De asemenea, nu trebuia nici să păstrez înălțimea și lățimea prevăzută pentru tunelul din galerie. Ne târam spre scoarță pe genunchi, și tocmai când începusem să mi se facă foame, structura lemnului s-a schimbat și au apărut rădăcinile straturilor solzoase.

Am scurtat raza laser și ne-am continuat, prudenți, șerpuirea prin tunel. Daniel se zorea în urma mea, azvârlind în spate, cu mâinile, resturile de lemn. Progresul târșului nostru devenea tot mai lent și mai lent. Aerul expirat nu reușea să fie ventilat la timp prin tunelul îngust, astfel că trebuia să ne oprim din lucru la fiecare jumătate de oră și să ne mișcăm înapoi pentru a ne ciopli treptele. De asemenea, am încercat să fiu pe cât de prudent posibil. Nu voiam să tai prin scoarță înainte de a-l lăsa pe Daniel să treacă înaintea mea. Dacă era ceva acolo... ei bine, fusese tot timpul ideea lui.

N-a mai durat mult. Raza laser penetrase stratul de câțiva decimetri grosime al suprafețelor solzoase și un sunet puternic, șuierat, de apă, a ieșit din buzunarele din spatele straturilor. Apa s-a evaporat imediat și cochiliile fierte s-au deschis spre a fi mâncate de șopârle.

– Am terminat, m-am întors cu fața spre Daniel și m-am lăsat pe spate pentru a putea lărgi tunelul galeriei. Șuierul apei a mai putut fi auzit de câteva ori, însă avusesem grijă să fac doar niște găuri înguste, mici și nu străpunsesem încă scoarța.

În cele din urmă, terminasem și-l puteam lăsa pe Daniel să se târască peste mine ca să meargă înainte. Îi puteam vedea venele de pe gât pulsând cu putere, iar fața lui aspră vădea încordarea. Ținea în mână o armă, pe care n-o văzusem mai înainte la el, și literalmente hipnotiza peretele din fața lui.

– Dă-i drumul, băiete!

Dădu din cap și-și aținti arma direct spre locul unde lucrasem cu raza laser. De parcă s-ar fi așteptat ca cine știe ce să-l pândească de partea cealaltă. Ceva ce nu puteai să dobori cu un blaster obișnuit, cumpărat de prin orice magazin, mai ales dacă țineai cont de faptul că armele erau oricum ilegale pe Viola. Pe patul blasterului, sprijinit de

umărul său, era o etichetă de securitate a Forțelor Speciale. Aceste arme funcționau numai atunci când identificau tiparul olfactiv al proprietarilor lor. Aceasta însemna, pur și simplu că nu se merita să le furi. De asemenea, cel mai probabil asta însemna că arma-i aparținea lui Daniel. Și că nu era tocmai vreun individ ciudat, hălăduit prin Viola fără a face nimic concret... Oriunde se arătau tipii din Forțele Speciale, trebuie că se întâmplau lucruri dubioase.

M-am tras în spate și-am concentrat raza laser, de după umărul lui Daniel, pe peretele din fața noastră. Acesta aproape că se sfâșiasse singur, parcă din proprie inițiativă. Duhoarea de putreziciune a frunzelor de afară pătrunsese înăuntru, odată cu lumina cenușie a mucegaiului fosforescent care acoperea grămezile de resturi cam la un metru sub deschiderea galeriei.

– Aproape că am rezolvat-o, râse Daniel și coborî țeava armei.

Ridică mâna cu lanterna și mișcând-o pe deasupra capului.

– Nu arată chiar atât de îngrozitor.

Se uită încă o dată în jur, ținând cu grijă lanterna, ca să vadă prin toate părțile, și apoi, cu arma într-o mână și lanterna în cealaltă, sări. Straturile de terci putrezit se deschiseră pe moment, ca și dacă Daniel n-ar fi sărit imediat într-o parte, ar fi intrat în muci până la brâu. Lumina emanată de mucegai se stingea sub pașii lui, în timp ce mergea peste el și suprafața se legăna discret cu fiecare dintre pașii lui în plus, ca și cum s-ar fi deplasat pe o mlaștină.

– N-ai de gând să vii după mine?

Am scuturat din cap.

– Nici vorbă! Țin prea mult la mine.

– Nu-i nimic aici, continuă el să mă atragă în mrejele sale. Mă gândeam că trebuie să se petreacă ceva aici, dar nu-i nimic...

– Așa că poți să te duci până la capăt? am mârâit.

M-am aplecat prin deschizătură ca să văd cum arăta cerul. Era întunecat, chiar dacă afară trebuie că începuse o nouă zi. Aici lipsea cerul. Bolta trunchiurilor care se încrucișau unele cu altele, se arcuise la o mare înălțime deasupra unei văi mici și fusese ascunsă de întuneric. Mi-am dat seama de ceva:

– Daniel?

– Zi-mi Buddy2, răspunse el, întorcându-și din nou fața spre mine. Ce-i?

– Întoarce-te!

Aș fi vrut să strig la el, însă îmi era frică să nu-l provoc să atace. Tensiunea crescuse ca o ceață care se târa în bucăți sfâșiate în jos, pe trunchiuri. Se încordă și începu să se întoarcă încet.

– Ce s-a întâmplat? întrebă, însă șoptit.

– Încă nimic, dar cred că-i pe cale. Când ne aflam la poalele copacului, aproape că a țâșnit prin scoarță, nu?

Puteam vedea că se mai destinsese puțin.

– Cel mai probabil, a fost un fel de gaz. Dacă ai arunca vreo câțiva tăciuni pe-aici, întreaga pădure ar exploda foarte repede.

Se îndepărta tot mai mult, pas cu pas. Acum îl mai puteam vedea doar ca un punct întunecat pe fondul fosforescent. Nu știam ce să fac. Să stau sau să plec? Cea de-a treia posibilitate, de a-l urma pe Daniel, era una la care nici măcar nu voiam să mă gândesc.

M-am simțit, dintr-o dată, tot mai obosit. Nu dormisem noaptea și, ce-i mai important, va trebui să ne debarasăm de rădăcina aeriană prăbușită cu o zi mai înainte. Se părea că nu exista nicio cale de a evita asta. Dintr-o dată, mi-am dat seama că nu-l întrebasem pe Daniel cât timp avea de gând să petreacă acolo. Timpul trecea incredibil de greu și stratul alb-argintiu al mucegaiului, înalt de un metru sub picioarele mele, tremura imperceptibil, ca pentru a mă amenința.

M-am străduit să stau la intrarea în galerie ceva mai mult timp, dar, în cele din urmă, răbdarea mea se terminase și m-am aplecat în deschizătură cât am putut de mult și-am strigat:

– Hei!

Ecolui i-a trebuit incredibil de mult timp până a dispărut și tăcerea s-a împrăștiat în jurul meu cu un aer de sfârșit. Acum mă simțeam ca și cum ar fi trebuit să sar prin tunel și să mă duc după el, însă știam sigur și cu toată convingerea că n-am să fac asta.

* * *

Ceva tocmai se mișcase pe dinaintea mea. Nu mi-a trecut niciodată prin cap că ar fi putut fi Daniel. Părea prea mic ca să fie el. L-am recunoscut numai după ce-a strigat la mine. Se îndrepta spre mine schiopătând, cu piciorul răsucit nefiresc în spatele lui.

Am dat la o parte bucățile de scoarță și-am privit afară.

– Ești bine?

– Aruncă-mi funia și ajută-mă!

Căzu într-o rână și aprinse trunchiurile de copaci de deasupra sa cu raza blasterului.

– Nu cobor până acolo pentru nimic în lume! am lătrat la el. Mai mult, prima dată trebuie să mă duc să aduc o frânghie... La ce-ți trebuie?

Am continuat să mă uit spre platoul slab luminat dintre copaci, căutând acel ceva de care fugise.

– Îmi trebuie ca să mă tragi sus. Sunt epuizat.

Vocea-i tremura și, din când în când, izbea mucegaiul din fața lui cu un urlat furios.

– Dacă cobor acolo să te aduc, îmi garantezi că nu mi se va întâmpla nimic?

– Sigur, amice, se sforță el să pară destins. Nu ți se poate întâmpla nimic aici, dar dacă pierd...

Expiră sănătos și continuă, cu glasul înăbușit:

– Dacă-mi pierd cunoștința, nu te du mai departe. Vino doar aici, unde mă aflu, și să nu faci niciun pas mai departe. Pute rău a putreziciune pe-aici...

Căzu cu fața-n jos în mizerie și când își ridică, în cele din urmă, capul vreo câteva bucăți de mucegai erau lipite sub ochii lui și arăta foarte îngrozitor.

Am sărit acolo, în pofida voinței mele, și, imediat după ce-am aterizat, m-am rostogolit într-o parte. Perna biologică aflată sub mine fâșâia în surdină, iar molii transparente goneau printre firisoarele, oi și transparente ale mucegaiului și, undeva prin noapte, putea fi auzit ciripitul unei șopârle pe moarte. Cămașa-mi era lipită de spate. Dădusem jos ferăstrăul laser de-abia înainte de a sări jos și începea să-mi pară rău de asta. Mă târam prin bezna aceea fără niciun fel de armă, și cu toate că știam că pe Viola nu trăia nimic mai mare decât șopârlele de treizeci de centimetri lungime, îmi era mai frică decât oricând.

Zăcea la numai cincizeci de trepte în fața mea. Mă opream la fiecare câțiva pași și mă uitam în jur.

– Daniel?

Nu mai răspundea. Arăta ca un morman de praf și cenușă, care putea fi spulberat de vânt în toate părțile, în orice moment. Cu cât mă apropiam mai mult de mijlocul platoului, cu atât mai moale devenea solul sub tălpile mele. Era de presupus că, atunci când ploua, apa din pungile din spatele solzilor se revărsa și apoi era absorbită de stratul putrezit al terciului de pe sol. Substanța împrăștiată în spațiul dintre mine și Daniel îmi amintea de o mlaștină. Aruncasem un băț putrezit în suprafața spongioasă, ca o gelatină, și l-am privit scufundându-se în mucii aceia și m-au trecut toți fiorii pe spinare.

M-am întors spre bariera copacilor și-am continuat să merg încet de-a lungul ei. Deja-l puteam vedea pe Daniel la doar câteva trepte înaintea mea. M-am uitat încă odată peste întregul loc și m-am aplecat spre el.

Degetele lui pipăiau pământul în jurul lui și mă înșfăcăra de încheietură. Prea puternice ca să nu le bagi în seamă. Am încercat să scap din strânsoarea lui, însă era imposibil.

– Am să te trag, dar va trebui să mă lași să...

– E prea târziu, șopti el și degetele lui încleștate îmi dădură drumul.

– Te duc eu, Buddy, i-am spus, chemându-l pe numele care-i plăcea lui să-l folosească și l-am apucat pe sub subsiori. Doar atât că trebuie să te străduiești ceva mai tare.

Era pe cale să-și piardă cunoștința și numai folosindu-și voința puternică reușea să-și țină ochii deschiși.

– Ce s-a întâmplat acolo, Daniel?

Știam că vorbitul îl slăbea, însă nu mă puteam abține să nu-l întreb. De asemenea, putea muri în orice clipă și-ar fi fost chiar o nerozie să ducă cu el tot ceea ce văzuse...

Încercam să-l trag înapoi prin gura galeriei, însă nu-

mi puteam înfige picioarele în solul mult prea moale. Îmi pierdeam echilibrul tot timpul și continuam să mă tot scufund. Suprafața continua să se deschidă sub tălpile mele și exista pericolul real ca solul să ne înghită și să nu ne mai dea drumul.

A trebuit să-l pun jos, l-am întors pe spate și apoi am încercat să-l iau pe dedesubt, ca săpl pot ține în brațe. Poate că așa fi reușit s-o fac, în cele din urmă. Tocmai începusem să mă ridic, când, deodată, am auzit un sunet cu totul nou, care nu semăna cu nimic auzit de mine până atunci. Am înghețat. Prima dată, preț de-o clipită, nici măcar nu m-am putut întoarce să văd ce era. Oricum, judecând după zgomot, era ceva mișcându-se foarte lent.

– Ce s-a întâmplat Acolo, Daniel? am țipat la el, afundându-mă în mucii până la genunchi, în vreme ce încercam să gonesc cu el în brațe.

– M-au omorât, răspuse el în șoaptă. A fost greșeala mea. Trebuie să nu-i sperii, pur și simplu, prietene...

La colțul gurii îi apăru un fel de spumă. Am vrut să i-o șterg cu mâna, însă a fost mai rapid.

Scârțâitul îngrozitor din spatele meu devenea tot mai puternic și mai zgomotos.

Cu ultima mea rezervă de energie mi-am eliberat piciorul drept din captivitatea frunzelor putrezite. Mi-am transferat greutatea corpului pe unul dintre genunchi și-am încercat să-mi eliberez și celălalt picior. L-am lăsat jos pe Daniel, pierzându-mi din nou echilibrul și-am căzut lângă el, cu fața-n jos, atingând solul.

– Cherestegiii... au dispărut pentru că nu i-au pregătit niciodată pentru sosirea lor. Nu trebuie să-i iei prin surprindere, pentru că numai așa te lasă să-i ucizi...

– Cine?

Încearca să-și mobilizeze toate forțele. Cu dinții încleștați, își ridică mâna dreaptă tremurătoare și i-o băgă în buzunar.

– Am găsit ceva, zise el încet.

Am icnit șocat când palma i s-a deschis și acolo era ceva strălucitor, ceva ce făcea mai mulți bani decât aș fi putut eu câștiga în doi ani... Instantaneu, am uitat despre tot ce era în jurul meu.

Solul se mișca sub tălpile mele, deșteptându-mă brusc din visele mele.

M-am răsucit încet și nesigur, și gâtul mi s-a uscat într-o clipită. Ieșea în spatele meu, dintr-un morman mare din masa aceea semi-lichidă, care se găsea peste tot. Cadavre de gândaci morți, ca niște nasturi, și frunze triunghiulare putrede cădeau ca o ploaie pe suprafața sa, spărgându-se și făcându-se bucăți chiar sub ochii mei. Se ridica de la fund. Oricum, nu puteam recunoaște nici un contur. Era ca și cum ar fi vrut să se scuture mai întâi de toate.

Ecolu trebuie că-mi rostogolise țipătul înapoi de cel puțin cincizeci de ori. Nu știam ce făceam. Am uitat cu totul de

Daniel și-am început să alerg înainte, cât de repede puteam. Mi-am scos picioarele din mormanele de frunze și mucegai și-am început să fug în patru labe. Numai după câteva trepte am putut să mă opresc și să privesc îndărăt, peste umăr.

Continua să crească. În acel moment, era deja mai mare ca mine. Singurul lucru pe care-l mai puteam simți acum era teroarea totală...

Am ajuns la deschizătura neagră ca copacului, la vreun metru înălțime, aceeași prin care ieșisem ca să ajung aici, istovit și cu totul lipsit de suflu. Părea de neatins. M-am săltat în gaură dintr-o singură săritură și am tras mânerul ferăstrăului pe spate într-o singură mișcare exersată și rapidă. Nu voiam să mai alerg. Acest loc era ușor de apărut și, mai mult, dacă acel lucru, orice-o fi fost, avea de gând să vină după mine din beznă, mă puteam urmări prin galerie și să mă ia din spate.

L-am surprins din nou dintr-o privire frugală. Se deplasa mai repede acum. Deja înghițise trupul lui Daniel când, deodată, un clefăit zgomotos s-a auzit prin galerie, iar chestia aceea care mă îngrozise atât de tare a dispărut. Bula formată la fundul galeriei se spărsese și terciul putred se împrăștiase pe trunchiurile copacilor, iar Daniel se scufundase în craterul creat numai câteva clipe, după ce s-a spart bășica.

Nu mai era nimic din ceea ce-aș fi putut face. M-am retras spre treptele create de noi doi și mi-am continuat, încet, coborârea. Afară începuse deja o nouă zi. Focul culegătorilor de cochilii se stinsese singur și vasele clănțăneau prin bucătăria din tabără. Mă gândeam că ar trebui să informez pe cineva despre ce se petrecuse, dar mai apoi mi-am amintit ce spuneau strămoșii cei înțelepți: Tăcerea e de aur.

* * *

– Ceva nu-i în regulă cu tine, Sonny, remarcă Duffy și scuipă prin fereastra deschisă.

A trebuit să strige ca să-l pot înțelege. Mașinile de defrișat funcționau încă de dimineață. Curățau platoul unde dispăruse Daniel. Mă înfioram de fiecare dată când auzeam vreun răcnet sau strigăt de-afară, având o senzație neplăcută în stomac. Până acum, nu i se păruse nimănui ceva ciudat că Daniel nu se arătase încă. Pe Viola erau vreo cinci sau șase locuri de defrișat și Daniel obișnuia să bântuie printre ele ca o marionetă pe sârmă. Oricum, dacă-l găseau în vreunul din aceste locuri, toți dintre culegătorii de cochilii așezați în jurul focului și-ar fi amintit cu cine plecaseră de-acolo în noaptea trecută.

Ar fi putut ajunge în mica vale numai prin copac și nimeni în afară de mine n-avea nicio chestie de făcut prin galerie. Ar arăta ca o crimă și asta mă făcea să mă simt foarte încordat.

– Cum adică? N-am nimic! m-am răstit la Duffy și-am început să amestec cărțile.

Să joci Solitaire era o plictiseală, însă era lucrul cel mai bun să scapi de atenția oamenilor.

– Dacă ești un tip religios și ai nevoie de consolare, este un pastor în galeria de Sud, care nu și-a terminat studiile teologice. Predică în fiecare zi. Ar face orice ca să nu mai muncească.

– Bătrâne, nu cred în Dumnezeu, și nu-s în cea mai bună pasă, da?

Duffy continuă ca și cum nici nu mă auzise.

– Mai știi că acum câțva timp credeai...

– Chiar așa?

Mi-am compus o mutră plictisită, dându-mi ochii peste cap și asigurându-mă că văzuse asta.

– Nu ți-ai dorit niciodată să-i vezi pe alții cum se cară de lângă tine?

Era sâcâitor ca o pacoste. Deschise ușa și-l împinse pe Focă, clătînându-se după cea de-a cincisprezecea lui cutie de bere, afară pe ușă. Apoi se uită pe geam, verificând ca nu cumva să tragă careva cu urechea, și veni spre mine, între paturile suprapuse.

– Odată am lucrat lângă galeria de lângă stâlp. Nu-i chiar atât de rece pe cât ți-ai imagina, însă scoarța copacului e mult mai groasă...

– Nu e niciun tăietor de lemne la stâlp, l-am contrazis și-am extras așii din pachetul de cărți.

Am aliniat primul șir de cărți și m-am uitat atent la fața zbârcită a lui Duffy. Din când în când, își lingea buza de sus, de parcă n-ar fi știut cum să înceapă. Voia neapărat să-mi spună ceva.

– De ce l-ai scos pe Focă afară? l-am întrebat, așezând ultima carte lângă celelalte.

Am întors un decar de treflă peste un joker de roșu și l-am plasat cu fața-n sus.

Lăsă întrebarea mea să treacă fără a-i răspunde.

– Eram atunci acolo douăzeci dintre noi, ca aici, zise și mâna i se înfipse în buzunar să-și ia o doză de tutun de prizat. Culegătorii de cochilii erau înnebuniți să intre în tabăra noastră. Voiau chiar să ne ajute să excavăm pe gratis, numai să aibă un acoperiș deasupra capului. Pe atunci, nimeni nu știa dacă era bine sau nu să stai în jurul focului de tabără noaptea...

Se puse să explice pe larg. Îl ascultam fără să spun niciun cuvânt și-am tot întors cărțile.

– Pe atunci, era altfel decât acum, Sonny. Pungile de apă erau de două ori mai mari decât cele pe care le știm aici. Peste noapte înghețau, însă cochiliile erau, în comparație cu cele pe care le găsești acum, precum smaraldele față de pietre. Te puteai îmbogăți foarte mult în vreo șase luni...

Se opri o clipă din vorbit și mă privi, căutând la mine nu știu ce.

– Cred că știi despre ce vorbesc, în ceea ce privește cochiliile mari...

Am tresărit și-am așezat cartea neîntoarsă la locul ei.

– Cum adică, Duffy?

– Exact cum am spus, lătră el, trăgându-mă spre el, ca să-l pot privi direct în ochi. Am venit la foc imediat după ce-ai făcut-o astă noapte, Son. Te-am văzut plecând în pădure împreună cu țicnitul ăla de Daniel. Te-am văzut și când te-ai întors. Singur...

Îmi dădu drumul și se așeză la masă. Cărțile căzură pe podea. Cineva de afară tocmai strigase ceva de neînțeles. Poate că-l găsiseră deja.

– N-am văzut nimic.

– Nu fii caraghios! mă repezi el, ridicând tonul. Îl cunoșteam pe Daniel suficient de bine cât să-mi dau seama ce voia de la tine. Nu l-a interesat nimic altceva în decursul anilor decât să ajungă de cealaltă parte a copacului, înainte să fie tăiat. A reușit de două ori, dar, probabil, n-a găsit ce căuta. Pe când acum...?

Termină cu o întrebare.

– Și de unde să știu eu, pentru numele lui Dumnezeu! am exclamat, azvârlindu-mi mâinile în lateral și apoi adunând cărțile într-o grămadă.

– Știi că-i mort, nu trebuie să-mi explici nimic, dădu el din mână în semn de dezgust. Cum s-a întâmplat?

– S-a scufundat în nenorocita aia de piftie putredă...

Părea dezamăgit.

– S-a scufundat? repetă cu o față posomorâtă. Nu era destul de prost să calce pe undeva unde n-ar fi trebuit... Nu l-ai ajutat și tu puțin, nu?

Eram prea obosit ca să mă mai enerveze remarca sa.

– S-a rupt o bulă în spatele lui și l-a atras în adânc...

– Ai fost cu el?

– Nu, am rămas în galerie...

– Cât de departe de copac a ajuns?

– Tocmai se pregătea să se întoarcă în galerie, am zis încet. Eu aveam de gând să...

Duffy se smuci și sări de lângă masă.

– Se întorcea? Și ce-a găsit?

– De unde să știu? Mergea în patru labe, iar picioarele-l încetineau mai mult decât orice...

– L-a găsit, gâfâi Duffy din greu, cu ochii aprinși. A spus ceva?

Am clătinat din cap.

– N-a avut timp. Eram pe cale să-l ajut atunci când s-a întâmplat.

– l-ai verificat buzunarele?

Mă simțeam de parcă eram sub anchetă.

– De ce?

– Trebuie să fi avut o adevărată avere la el, idiotule! exclamă Duffy. Una pe care un individ ca tine nici n-a văzut vreodată...

De-abia atunci mi-am amintit de cochilia mare pe care mi-o arătase Daniel. Mi-am compus o expresie uluită și l-am întrebat pe Duffy:

– Despre ce vorbești?

A devenit nervos și-așa începu să dea din mâini, ca de obicei.

– Și în Nord a fost. De asemenea, copacii cresc mai puțin aproape unii de alții. Așa că-i mai ușor să ajungi în locurile dintre ei. Uneori, când vreunul dintre noi murea, găseam prin buzunarul lui câte-o cochilie mare...

– Da, ai mai spus asta deja...

– Nu mă mai tot întrerupe! Cochilia era mult mai mare decât cele pe care le poți găsi în pungile de apă și chiar și acelea ni se păreau incredibil de mari. Într-o zi, s-a întâmplat ceva și toată lumea de-acolo a dat în primire. Sunt singurul supraviețuitor, asta pentru în acel moment zăceam în spital. Orișicum, îmi pot imagina destul de bine ce s-a petrecut acolo în acea zi. Singurul care mai era în viață când am fost găsiți era un tip numit Solomon. A murit la spital două zile mai târziu, în brațele fratelui său drag. Sunt convins că i-a spus tot ce știa despre asta. Și ia ghici cine era băiatul ăsta?

M-am zgribulit, un fior înghețat coborându-mi pe șira spinării și, dintr-o dată, mi-am dat seama de ce lui Daniel îi plăcea atât de mult când cineva-i spunea Buddy.

– Iar apoi, s-a apucat să caute, continuă Duffy. Adică, se lansase în căutări. Nu știu dacă voia răzbunare sau avere. Nimeni nu știe...

– Era în Forțele Speciale, am șoptit, astfel ca nimeni care să se fi aflat sub fereastră să ne fi putut auzi. Avea niște scule cu el...

Trăsăturile lui Duffy se înăspriră și dădu din cap.

– Cea de-a treia posibilitate, admise el calm. I s-a ordin să facă treaba asta...

Dintr-o dată, o tăcere adâncă s-a lăsat între noi. Duffy s-a întins și a luat-o spre ușă.

– Vrei să-mi explici ce se întâmplă?

Rânji și clătină vehement din cap.

– Deja ai auzit destule. Cu cât știi mai puțin de asta, cu atât mai bine. Cel puțin, așa nu vei fi tentat să faci nicio tâmpenie... iar în ceea ce-l privește pe Daniel, nu trebuie să-ți faci griji. Dacă-i găsit, nimeni nu va cerceta nimic, iar eu n-am să spun nici un cuvânt nimănu.

M-am uitat intens la el, o vreme, și-am încercat să evaluez situația. Desigur, știa mai mult decât directorii din funcțiile cele mai babane din companie. Duffy truse pe-aici pentru mai bine de douăzeci de ani, și mai mult ca sigur că avea destui bani să-și permită să trăiască tot restul zilelor sale între piscină și pat. Ar fi putut pleca de multă vreme. Mi-am amintit de cochilia roșie, strălucitoare, văzută pentru o clipă în palma lui Daniel. Acesta s-ar putea să fi fost un motiv pentru care Duffy mai era încă aici...

Poate că avea dreptate. Dacă ar fi povestit la toată lumea, ar fi apărut mai mulți căutători de scoici decât chereștegi, și în loc să fie prelucrat lemnul, ar fi săpate alte galerii, tot mai departe și mai departe prin pădure.

Am clătinat din cap și-am răs în tăcere. Nu i-ar fi păsat de niciuna din poveștile astea, probabil, îl fascina cu totul altceva. Nu mi-am dat seama decât la cină. Aproape că am sărit de la locul meu din fața farfuriei. Am zâmbit spăsit și i-am întins pâinea lui Focă, după ce-i zburasem pâinea din mână din cauza reacției mele surescitate. După ce mi-am terminat potolul nasol, făcut din cartofi decongețați și conopidă, m-am întors spre șeful de echipă cu o cutie de bere nedeschisă, luată din rația mea. Era un tip curajos și chiar un dur, în jur de patruzeci de ani, dar arăta de două ori pe-atât. Tocmai își lingea unsoarea de pe degete, pentru că prăjise coada unei șopârle pentru a fi mâncată împreună cu nenorocirea aceea de legume și căuta prin jur ceva de băut. carnea de șopârlă era îngrozitor de sărată și terminase și azvârlise cât colo cele două cutii de bere cu mult înainte.

– Vrei una, șefule? l-am întrebat și i-am oferit berea mea.

Mă privi cu o expresie departe de a fi recunoscătoare. Dădu din cap, sorbi, și așteptă să vadă ce voiam eu.

– Nu te mai uita la mine de parcă aș vrea să te înfulec, am mârâit. Vreau să te întreb ceva...

M-am uitat prin jurul mesei. Duffy plecase deja.

– Am semnat un contract de doi ani. Dacă-l prelungesc, primesc ceva bani ca accont?

– Ai datorii, nu?

Am dat din cap, nesigur.

– Nu, n-ai să primești nici o para, fiule, zise el și termină berea. Ceștia sunt ultimii doi ani pe Viola. Apoi, o vor scoate la vânzare cu condiția ca restul copacilor să nu fie atinși deloc. Știi, ecologiștii și-au băgat coada peste tot în ziua de azi. Doi ani, oameni buni, zise el, ceva mai tare, ca să-l audă și ceilalți. Încă doi ani și ne cărăm.

Am dat din cap, să-i arăt că pricepusem. Acum îl înțelegeam și pe Duffy. Avea de gând să cumpere locul și să caute cochilii. Nu va mai rămâne niciun alt căutător, fără permisiunea lui.

– Mina de aur, am șoptit pe neauzite și m-am uitat spre cer.

Stelele tocmai începeau să-și facă apariția. Păreau să clipească cu o strălucire roșiatică.

* * *

M-am dus la fereastră ca să las să pătrundă o mică rază de lumină în biroul șefului de echipă. Peste tot era haos; „dezordine” era un cuvânt mult prea nepotrivit pentru a descrie încăperea. Am avut grijă să nu dau nimic pe jos, și intrasem pe tăcutele prin fereastră ca să intru în cameră.

Funduri goale luceau de pe toți peretii și dosurile mărețe ale femeilor din postere m-au făcut să mă gândesc la niște valuri trandafirii. Eram sigur că i-ar fi plăcut să-și lipească

astfel de fotografii și pe podea, dacă nu s-ar fi temut ca nu cumva să pătească ceva în acest fel. Am trecut de mormanul de eșantioane de foraj, adunat într-un colț, luminând prudent drumul înaintea mea, cu lanterna, la fiecare pas făcut. Din când în când, câte-un os dintr-o coadă de șopârlă, mâncată și azvârlită, pocnea sub tălpi.

Podeaua din lemn, de culoarea rumegușului, scârțâia în cele mai neașteptate momente. Aveam impresia că, prin încăperea alăturată, mai pășea cineva, așa că m-am oprit la ușă și-am tras cu urechea concentrându-mă o vreme. După cină, îi dădusem șefului de echipă o sticlă de rachiu de frunze, cu intenția de a mă asigura că dormea tun până dimineața.

Am trecut peste resturile unui prânz abandonat și peste trei cești de cafea băute parțial, și m-am așezat înaintea monitorului. Am petrecut aproape zece minute răsfoind oferta de jocuri porno înainte de a găsi ceea ce căutam. Tot ce privea Viola și Gemini.

Revizuiam datele, fără a avea nicio intenție de a mă opri până nu găseam, pe lista anuală a locurilor de tăiere a lemnului, locul acela de care vorbea Duffy. Tocmai când am dat de ea, pe monitor a apărut o linie galbenă, diagonală, afișând cuvântul „Carantină”, în partea de sus, stânga, a ecranului. Colțul din dreapta jos cerea numele și parola adecvate.

N-avea niciun rost să încerc.

Nu terminasem. Visasem două nopți la rând despre chestiile de care-mi vorbea Daniel, iar acum aveam șansa de a-i verifica spusele. Am revenit la meniul principal și-am extras lista cu oamenii care lucraseră în locul nostru ca și chereștegii. Numele nu-mi păreau deloc familiare... Poul Zaharias, Martin Schwub, Thomas Weinlich, John Hampel... Ultimii trei aveau niște cruciulițe afișate în dreptul numelor și o notă în care se spunea că ieșiseră din galeria noastră dinspre Nord-est. Fusesem pe-acolo înainte. Obişnuiam să mergem pentru rezervele noastre de explozivi.

Era o tabără a tăietorilor de lemne, de partea cealaltă a pădurii. Fusese folosită multă vreme, fără nicio limită fixată pentru prelucrarea lemnului. Nu exista niciun motiv ca acești trei tipi să fi fost transferați în galeria noastră. Apoi, mi-am dat seama dintr-o dată care fusese motivul. Oamenii erau transferați ca măsură punitivă. Aceștia trei erau tăietori de lemne care ajunseseră din nou aproape de Polul Nord. Nord-estul și fostul loc de lucru al lui Duffy se aflau la aceeași latitudine. Ce-ar fi fost dacă cei trei erau interesați de ceva și începuseră să excaveze prin galerii conform acestui scop?

Mi-am întors atenția spre monitor. Lângă cruciuliță se afla un simbol care nu mai apăruse lângă alt nume dintre cei trei. Legenda listei se afla la capătul fișierului.

Podeaua pârâi în același moment când un fior înghețat mi-a traversat spinarea. Simbolul însemna „dat dispărut”.

Aceștia erau cei trei de care vorbea Daniel. Simțeam că exista ceva uluitor care mă trăgea tot mai adânc în misterele unei istorii aproape uitată. Toți trei fuseseră transferați aici, după ce Duffy era deja pe loc de ceva vreme. Era încă în viață, dar acești tipi nu, toți trei. Mă hotărâsem deja.

Dacă greșeam, lucrul cel mai rău care mi s-ar fi putut întâmpla era că șeful de echipă m-ar fi putut pocni și să-mi reducă salariul pe zilele în care aveam de gând să lipsesc și să hoinăresc prin alte părți. Dacă nu, și totul era exact așa cum credeam eu, va fi mult mai sigur dacă mă țineam cât de departe de Duffy posibil. Nu-mi surâdea prea mult ideea de a reveni în dormitor. Aș fi putut sfârși la fel că ăia trei, până deseară. Sub un morman baban de rumeguș...

Am descoperit în întuneric geanta șefului de echipă, îndesând în ea un sac de dormit și câteva cutii de conserve. Am strâns curelele și, cu ajutorul unei corzi de alpinism, uitată acolo de vreun culegător de cochilii care căzuse pe aici pe undeva și murise, am coborât geanta la pământ și, pe cât de tiptil am putut, am sărit de la fereastră, trăgând și coarda după mine. Și un ferăstrău ar fi binevenit pentru călătoria mea, însă nu credeam că aș fi fost în stare să-l car după mine mai mult de o oră. Un topor obișnuit și un cuțit ar fi trebuit să fie unelte suficiente.

Când, în cele din urmă, am ieșit din labirintul de rădăcini și cenușă, soarele din spatele copacilor uriași începea să răsară pentru o nouă zi. Călătoria care mă aștepta va fi una foarte lungă. Locul din Nord-est, după cum o spunea și numele, se afla în nord. Locul secret, despre care-i scăpase pe goarnă lui Duffy, trebuia să fie de cealaltă parte a pădurii. De fapt, pe cealaltă emisferă. Va trebui să ocolesc majoritatea extremităților nordice ale pădurii și, odată ce soseam la destinație, trebuia să cercetez ruinele fostei tabere muncă a lui Duffy.

* * *

Scărpinându-mă vârtos prin barba mea de două luni, care-mi schimbase figura până la punctul în care devenisem de nerecunoscut, m-am extras din sacul de dormit. În momentul când credeam că se făcuse deja seară, în noaptea precedentă, se lăsase un asemenea întuneric încât nu mai eram în stare să văd nici zece pași înaintea mea. Acum era altceva.

Fire de iarbă mărunță, îmbrăcate în promoroacă, licăreau prin băltoacele înghețate mijite din când în când sub razele soarelui. O ceață înfrigurată acoperea peisajul tern, iar ruinele putrede ale cabanelor acoperite cu bușteni de-abia dacă puteau fi văzute la nu mai mult de o sută de metri înaintea mea. Sosisem, în cele din urmă, în locul pe care-l căutam. Aceasta era stația de lucru de la Polul Nord, desfășurându-se pe dinaintea ochilor mei. Nu arăta nicidecum primitiv sau confortabil.

Mi-am înfășurat sacul de dormit în geanta de voiaj și am suflat în jarul muribund al focului. Flăcările apărură în câteva clipe, și, curând, o coadă uleioasă de șopârlă sfârâia pe o piatră plată. În timpul călătoriei mele până aici, mi-am abandonat orice fel de preconcepții față de acest gen de mâncare. Am halit chiar și viermi de lemn, prăjiți, care puteau fi adunați în vreo două minute, destui cât să-ți umpli tigaia.

Am rupt în jumătate și ultima franzelă, dată mie de căutătorii de cochilii din stația de Nord, și-am pus la mijloc bucata de carne sfârâitoare. Ceța începea, în cele din urmă, să se ridice. Dincolo de tabăra tăietorilor, încremenită, gigantica perdea a marginii pădurii începea să se întrevadă între fâșiile cețoase. Era o cu totul altă pădure decât știam eu. Duffy a avut dreptate. De aici puteam vedea că structura scoarței de copac era mult mai aspră decât de obicei. Poate că era vorba de un cu totul alt tip de copac. Acolo erau chiar și doi arbori crescând cu totul independent din pământ, vârfurile lor dispărând undeva, dincolo de nori.

Am terminat de mâncat și mi-am șters degetele în iarba moale, ca o blană. În câteva minute, mi-am luat la spinare geanta pregătită și am luat-o din nou la drum. Dacă în acel moment m-aș fi întâlnit cu cineva, ar fi preferat să nu-mi iasă în cale. Fruntea mi-era fierbinte, iar ochii aveau o strălucire alta decât înainte. Dacă tot la ceea ce mă gândisem în ultimele două luni era corect, voi fi mai bogat decât aș fi fost lucrând doi ani ca și chereștegiu în tabăra cealaltă...

* * *

Vârtejurile de aer ridicară în sus mormanele de rumeguș vechi, crescute printre smocurile verzi de iarbă, smulgându-le de la pământ și azvârlindu-le în întunecimea intrărilor în galerii. Am căzut la pământ și m-am încovrigat cât am putut. Două reflectoare uriașe străluceau undeva, deasupra mea, printre norii de rumeguș învârtit. În mugetul vântului și bubuitul rumegușului lovind bariera de copaci, niște motoare se făceau auzite chiar tare și asta la numai vreo treizeci de metri înaintea mea, un transportor al furnizorului era pe cale să aterizeze.

N-aveau niciun motiv să apară aici.

Ușa de lângă pilot se dădu la o parte. Prin ploaia de frunze vechi de anul trecut am putut să-l recunosc pe Duffy, aplecându-se din transportorul blindat. Gesticulând cu mâna, cobora lent mașinăria și în același timp și, în același timp, vorbea peste umăr spre cineva încă ascuns în spatele lui în cabina de pilotaj.

Pentru mine era limpede că nu străbătuse o asemenea distanță doar ca să vină să dăm mâna. Am țâșnit din mormanul de frunze putrezite ca un fulger, mi-am șters hainele de mizerie și m-am scufundat între frunze după rucsacul meu. Schiurile transportorului tocmai atinseseră solul când Duffy sări afară. O geantă cu o bandă portocalie

pe diagonală zbură din transportor după el și urmă un tip dotat cu același gen de armă pe care o văzusem la Daniel. Era un agent din Forțele Speciale. Fără îndoială, venise aici ca să mă înhațe. Numai Dumnezeu știa ce-i spusese Duffy despre moartea lui Daniel.

Am azvârlit o mână de frunze peste gaura pe care o făcusem în pământ și m-am retras, fără zgomot, înapoi în întuneric. Trecuseră niște ani de când n-a mai dat nimeni pe-aici. Copacii de pe Viola se regenerează incredibil de repede și galeria aproape că se închisese, unele locuri devenind atât de înguste încât a trebuit să-mi scot hainele și să mă târăsc mai departe pe mâini și genunchi, știind că singura cale de a mă întoarce era prin folosirea toporiștii.

În cele din urmă, a trebuit să mă confrunt cu inevitabilul. Reușisem să traversez prin centrul scorburilor al trunchiului și, după câțiva metri, am ajuns la capăt. Nu mai puteam înainta fără un ferăstrău. Mi-am adunat suficient curaj să aprind lanterna adusă cu mine. Am măturat solul cu mâna, în lumina slabă, lăsând jos geanta de voiaj. Încă nici nu era amiaza, însă totul părea să conducă la concluzia că va trebui să-mi petrec noaptea aici. Nu exista nicio cale prin care să ies înainte de lăsarea beznei.

* * *

Scâșnetul ferăstrăului laser răsuna prin galerie, odată cu glasuri mulțumite, când un întreg bloc de lemn s-a desprins și-a căzut jos. Am intrat în panică, pe moment. Nu exista niciun loc unde să mă fi putut retrage și, cu siguranță, pe mine mă căutau.

Ochii mei orbiți încercau să se acomodeze cu întunericul și mă gândeam rapid ce să fac în continuare. Fruntea mi s-a acoperit de o transpirație rece. Nu puteam să mă mai mint. Ori tipul cu emblema Forțelor Speciale pe mânecă era de partea lui Duffy, ori habar n-avea ce se întâmpla cu adevărat pe-aici și chiar mai mult, nu avea de gând să creadă niciun cuvânt din ce i-aș fi spus. Lui Duffy nu i-ar trebui decât un minut singur cu mine ca să scape de mine într-o clipită.

Am fugit în scobitura din inima copacului. Încă mai aveam o șansă...

Am ridicat toporul și, pe cât de fără zgomot posibil, am început să tai din lemnul putred din partea cealaltă a scorburii. Un fragment lung și fibros de masă lemnoasă, mâncat de viermi și rădăcinile ciupercilor carnivore se detașă de lemnul sănătos fără niciun sunet, alunecându-mi în brațe. L-am așezat cu grijă jos și-am continuat chiar lângă el. Am terminat în cinci minute. Săpasem în perete o groapă puțin adâncă, cu muchia tăioasă a toporului meu, m-am strecurat în ea și, pe cât de bine am putut, am așezat lemnul putrezit, scos de mine înainte din perete, peste trupul meu.

N-aveam nicio idee cum arăta, totuși speram că datorită acestui vicleșug nimeni nu mă va băga de seamă. Ar fi trebuit

să mă calce în picioare ca să-și dea seama de existența mea. Am simțit viermi pe gât și-n nas, însă nu îndrăzneam să mă clintesc niciun pic.

Glasurele se auzeau tot mai tare și mai aproape. Lui Duffy nu-i păsa de pereții aproape uniți. Despica pereții din ambele părți cu ferăstrăul său, dându-se din când în când la o parte pentru a-l lăsa pe cel din spatele lui să lumineze spațiul dinaintea lui din galerie.

– Nu-i nicio șansă prin care ticălosul să fi putut trece, am auzit vocea necunoscutului.

Duffy își dresă glasul, scui-pă, și probabil că scutură din cap în dezacord cu acest comentariu.

– Urma olfactivă duce înăuntru și nu din nou afară. Dacă-mi aduc bine aminte, această galerie este una înfundată.

L-am blestemat în sinea mea și-apoi mi-am ținut răsuflarea. Conul de lumină penetrează miezul scobit al trunchiului și dansă prin întregul spațiu.

– Am ajuns la capătul galeriei? îl întrebă pe Duffy, din spatele meu, agentul care-l însoțea.

Mai mult ca sigur, aceasta era pentru prima dată când intra într-o galerie. Planul său era să mă împuște în momentul când dădea de mine, apoi s-o ia spre un bistro din galeria nord-estică, de unde își putea lua rămas bun de la Viola în ziua următoare. Duffy clătină din cap și deschise drumul spre un loc aflat la doar câțiva pași de trupul meu îngropat. Căuta o continuare a pasajului. Galeria mai înainta vreo treizeci sau patruzeci de metri și apoi se termina.

Conul de lumină se plimbase cu indiferență peste mormanul de bucăți de lemn putrezit care mă acoperea și pătrunse în deschiderea galeriei.

– Nu poate fi departe, șopti Duffy prevăzător și se opri, lăsându-l pe agent să treacă pe lângă el. N-are rost să riscăm să cădem în capcana lui. Trage prin galerie și n-are să știe că n-a fost vorba de auto-apărare.

Frica mi-a dispărut, fiind înlocuită cu furie. Dacă ar fi venit aici singur, l-aș fi atacat. Însă acum singurul lucru pe care-l puteam face era să-mi mușc buzele și să aștept să văd ce se va întâmpla în continuare. Agentul nu reacționează și se prefăcu a nu fi auzit sugestia lui Duffy. Se poziționase la intrarea în galerie venind dintr-o parte, iluminând interiorul pasajului. Tunelul cotea abrupt după câțiva pași, așa că nu exista nicio șansă să fi văzut înăuntru.

– Să intră, ordonă agentul, împingându-l pe Duffy, deloc doritor de asta, în pasaj. Am să te urmez și te acopăr dacă va fi necesar.

Genunchii lui Duffy începură să tremure. Speram că era înfricoșat de moarte. Că se va căca pe el de frică. Se îndrepta spre intrarea în galerie într-un asemenea fel ca și cum deja s-ar fi întâmplat asta.

Am așteptat să dispară în beznă. M-am ridicat fără zgomot, am îndepărtat cea mai mare bucată de lemn din camuflajul

meu, mi-am adunat lucrurile pe cât am putut de discret, și-am zburat afară. Galeria fusese săpată, așa că evadarea era destul de simplă. Înainte ca ei doi să-și dea seama că se întâmplase ceva, eram afară din tunel alergând prin pădurea iluminată de razele împrăștiate de Gemini.

Credeam că nu mă vor mai urmări în această noapte, însă nu voi putea să scap de ei de-a binelea. Cu detectorul lor de miros îmi luau urma oriunde mă duceam. Asta până se schimba compoziția chimică a excrementelor mele. M-am oprit o vreme și m-am gândit. Era posibil cumva, însă nu știam cum. La o distanță convenabilă de bariera de copaci, m-am întors într-un unghi drept spre platoul de iarbă și nu m-am mai oprit decât după câțiva kilometri. Am făcut încă un viraj, am continuat să alerg alți doi kilometri și, în cele din urmă, m-am îndreptat din nou spre pădure. Începea să răsară soarele.

Ajuns destul de departe de fostul loc de muncă al lui Duffy, am atins din nou scoarța încrețită a copacilor uriași. Era ca o atingere a sălbăticiiei. În perdeaua neîntreruptă a copacilor nu se putea vedea nicio intrare în vreo galerie și numai câteva pietre înnegrite risipite prin jur îmi mai aminteau de grupul de culegători de cochilii care obișnuiau să campeze aici.

Mi-am ridicat privirile în sus, fără să-mi dau seama, dând din cap cu satisfacție. Dacă au putut fi în stare să urce până aici, și eu aș putea la fel. Am aruncat o privire cuprinzătoare spre zidul de deasupra mea și-am, fluierat încet. Ar fi chiar mai ușor decât cu copacii crescuți la locul vechiului meu serviciu. Dacă scoarța de copac nu mi se fărâmița în mâini, atunci s-ar putea să am noroc.

Plănuiam să urc cât de sus posibil și să găsesc un buzunar mare în care să mă pot ascunde. De asemenea, de la o asemenea înălțime aș putea să mă bucur de o priveliște minunată a regiunii înconjurătoare. Dimineața, voi urca mai departe, până când voi ajunge la punctul unde se reproduc copacii. Atunci voi putea să mă târăsc prin galerie dintre copaci și să ajung în cealaltă parte, deasupra rezervoarelor și secretelor lor.

* * *

Pe jumătate spânzurat de un laț și frânghii, am decupat peretele despărțitor în cel mai mare buzunar solzos pe care l-am putut găsi dimineața. Din când în când, am aruncat câte-o otheadă spre platoul din spatele meu, dar se părea că urmăritorii mei au dormit ceva mai mult. În cele din urmă, am decupat și ultimul perete despărțitor solzos și-am început să scot apa din pungă folosind tigaia mea. Credeam că dacă izbuteam să mă strecur în adăpostul lor înainte de venirea lor, aș putea fi destul de în siguranță.

Fundul pungii era acoperit literalmente cu mici cochilii, acestea uscându-se imediat. Luceau roșiatic și puternic sub

razele soarelui. Când, la orizont, și-au făcut apariția două mici siluete, pe fund mai rămăsese doar o băltoacă mică. M-am rostogolit în buzunar și-am tras sus frânghia pe care o prionisem la doar doi metri sub buzunar. M-am înghesuit pe fundul lui și-am început să simt cum apa îmi muia hainele și pielea. Era neplăcut, însă nu puteam face nimic, pentru că cei doi se apropiau rapid.

* * *

Focurile trase cu blasterul arseseră scoarța și trunchiul se învăluie de aburii apei evaporându-se din pungile de apă. Până acum avusesem noroc, Nu aveau nicio idee că aș fi putut urca atât de sus. Dacă aș fi rămas la zece sau cincisprezece metri mai jos, aș fi sfârșit-o ca hrană pentru șopârle. Așa că, până una, alta, șopârlele erau cele prăjite. Își părăseau adăposturile cu zecile și se cățarau pe copac ca o hrană vie. După jumătate de oră, tirul a încetat. N-aveau cum să se asigure dacă mă lichidaseră deja sau nu.

Amiaza se apropia, iar norii de aburi începuseră să se mai subțieze. M-am ghemuit chiar pe fundul buzunarului și nu îndrăzneam nici măcar să respir. Mi-i puteam imagina destul de bine, scotocind prin jur, așteptând să se miște ceva. Numai după ce-a trecut mult timp mi-am adunat tot curajul să mă aplec din buzunar și să arunc o privire afară.

Stăteau unul lângă altul, privind spre sud. Se așteptau la ceva întăriri, eram sigur de asta. Nu mai puteam să aștept mai mult. Am continuat să-i observ încă ceva timp, și când se părea că încetaseră să mai supravegheze cortina pădurii, m-am ridicat, am apucat marginea de sus a găurii și, cu ajutorul picioarelor, am atins tavanul pungii. Am intrat în apă și-am privit jos. Nimic. Nu observaseră că se petrecea ceva deasupra capului lor.

* * *

Nu m-am mai uitat în jos multă vreme. Capul începuse să mi se învântească doar când am privit spre orizont, căutându-i pe cei așteptați de Duffy. Sub mine, se întindea un abis de aproape o sută de metri adâncime. Mi-am ridicat privirile, ghicind cam de câte ori va mai trebui să fac echilibristică, urcând tot mai sus în pungile de apă, până în locul unde copacii se despărțeau. Mă apropiam tot mai mult. Firișoare subțiri de apă picurau în jos, pe arbore, picăturile spărgându-se pe solzii scoarței și peste tot în jurul meu apărușeră mici curcubeie arcurându-se de la o pungă cu apă la următoarea.

Pe cer, înspre sud, apărușe un punct întunecat și se apropia rapid. Asta era ceea ce așteptau. Aveau de gând să cerceteze pungile cu apă din aer, să afle dacă mă aflam într-una din ele. Am strâns din dinți și-am accelerat ascensiunea. Am risipit orice gând privitor la istovire și-am continuat să urc pe trunchi, mai repede decât șopârlele. Mișcările trupului meu deveniseră pe deplin mecanice. Brațele sus, tracțiune, un

picioare spre dreapta, sprijinit de trunchi, mă ridicam și săream într-un alt buzunar.

Pasajul îmi apăru înaintea mea atât de repede, încât aproape că am căzut. Undeva, mult mai jos de mine, transportorul zbura dând ocol perdelei pădurii. În sfârșit, mă puteam odihni pe jos și închide ochii.

* * *

Nu mă odihnisem decât ceva peste cinci minute, când a trebuit s-o iau din loc. Duffy nu era prost și n-ar fi fost mulțumit doar cu faptul că nu mă putea vedea chiar în acel moment. Posibilitatea traversării spre cealaltă parte trebuie că-i trecuse și lui prin minte până acum. De asemenea, speram că-și dăduse seama că va pierde și secretul cochiliilor mari, dacă mai lua cu el pe cineva prin scorburile din interiorul acestei părți a pădurii.

Așa trebuie să fi fost. Transportorul zbură prin jur preț de încă vreo câteva minute, apoi dispăru din nou dincolo de orizontul sudic. Nu putea ajunge aici, pentru a-l lăsa pe Duffy jos, la pasaj, și, pe de altă parte, nu mai era atât de tânăr să urce după mine. Știam ce va face. Va căuta un pasaj spre partea cealaltă și mă va aștepta acolo.

Suprafața stratului, alcătuit din depuneri ca niște ulcerații, îmbrăcând trunchiul în locul unde trunchiurile individuale se separau, era zbârcită și aspră. Scoarța din acel loc, crescută în multe straturi suplimentare adunate unul peste altul, pocnea și se crăpa sub pașii mei. Uneori, exista pericolul real de a fi prins într-una dintre numeroasele crăpături ale scoarței. Masivii uriași ai noilor trunchiuri generate din aceeași familie de copaci, se înălțau brusc spre cer, de ambele părți. Locul era întunecos și mormane vag fosforescente acopereau masivii din lemn îmbibat, care nu fuseseră niciodată atinși de razele soarelui Violet. O cicatrice adâncă traversa mijlocul pasajului, dezvăluind lemnul sănătos, de un portocaliu închis. Cu cât înainta mai mult pasajul, cu atât se lățea trecerea.

Scoarța era acoperită de jeg și excrementele cochiliilor carmin îmi alunecau sub tălpi și, de câteva ori, a trebuit să continui târându-mă în patru labe. După o vreme, a trebuit să scot lanterna din geantă.

O rază de lumină a izbucnit în bezna din pasaj și s-a reflectat pe suprafața lacului care umplea valea din el și acoperea cicatricea provocată de copacii care se despărțiseră în trunchiuri individuale. Lacul se întindea între pereții verticali și alunecoși, peste care putea încerca să treacă numai cineva absolut dement.

Cei treizeci de metri de suprafață neagră nu mi se păreau deloc apetisanti, însă nu era nimic altceva de făcut. Pentru traversarea spre malul celălalt fără a mă uda pe picioare ar fi trebuit să am aripi. Am dat din umeri, nearătând niciun fel de frică, în pofida a ceea ce simțeam în lăuntru meu când mi-am dat drumul în apă, alunecând

pe spate. Mă așteptasem, oricum, la faptul că va trebui să înot, și-am ajuns la fundul lacului înainte ca apa să mi se împrăștie sub bărbie. Am luat-o înainte, pășind, prudent, pe vârfuri. Despărțeam apa cu mâinile pe dinaintea mea, într-un efort disperat de a-mi menține echilibrul și, dintr-un motiv irațional, am continuat să merg drept pe mijlocul lacului. Era ca și cum aș fi știut că exista un pericol inexplicabil prin extinderile laterale ale lacului.

Ceva m-a atins pe picior și-am simțit vârfuri și ace acolo. Am băgat viteză. Simțeam cum spăgeam sub tălpi cochiliile de pe fund. Unele dintre ele trebuie că fuseseră chiar mari, poate ceva mai mari decât degetul meu mare de la picior.

Ceva m-a atins din nou. Eram copleșit de panică. Am sărit, puțin cam surprins, alunecând pe fund, care acum urca ușor spre țărm, și, pentru moment, m-am scufundat în lac. Remarcabil mai calzi, curenții de sub luciul lacului, ieșind de la fund, m i-au atins mâinile. Pielea a început să mă usture imediat. Am ieșit din apă, m-am șters pe ochi, și m-am scufundat din nou în apă. Acum știam unde și ce să caut. Curenții produceau aceeași lumină ca și mucegaiul și nu gălgâiau de prin trunchiul copacului. Nu era vorba de sevă, așa cum crezusem mai înainte, mai degrabă îmi amintea de mari aglomerări de flegmă, iar scoicile beau și-i mâncau în lumea lor pe extraterestri cu gogoloaiele lor mari de flegmă.

Otravă, m-am gândit. Am încercat să înaintez înot cât de repede puteam și-am terminat ultimii metri într-o viteză record. Fundul lacului se ridica înaintea mea amintindu-mi de niște trepte. M-am târât pe uscat în patru labe și m-am lăsat la pământ, mort de oboseală. Alte câteva unde strălucitoare, în culori fosforescente, gălgăiră la suprafața lacului.

Membrele au început să-mi înțepenească. Mi-am imaginat cum șopârlele sfâșiau hălci de carne de pe picioarele și mâinile mele, imediat ce paralizam total și gândul m-a îngreșat. În cele din urmă, am înțeles secretul morții lui Daniel și de asemenea al tuturor celorlalți din tabăra chereștegiilor din stația de la Polul Nord, însă acum nu-mi mai folosea la nimic. Am privit spre cer resemnat, clipind stoic din ochi, și chiar înainte de a mi se închide pleoapele și să-mi pierd cunoștința, am blestemat fiecare nenorocită de cochilie care a fost vreodată pe Viola.

* * *

M-am trezit pe la miezul nopții. un vânt înghețat bătea prin pasaj făcând un zgomot ca un vuiet, iar lacul era acoperit cu un strat subțire de gheață. O beznă absolută înconjura locul. Undeva, prin apropiere, puteam auzi ciripitul unei șopârle de copac. Am rânjit în sinea mea. Prea repede, băiete!

Am încercat să-mi mișc mâna. Amorțise aproape și puteam simți valuri de fierbințeală și răceală străbătându-mi întregul braț, de la degete și până la umăr. În pofida tuturor acestor senzații neplăcute, brațul meu se supuse

mesajului trimis de creierul meu. Zăceam pe spate, zgribulindu-mă din cauza frigului aspru și așteptând pe nerăsuflăte ca o senzație de viață să-mi pătrundă din nou în membre. Fericit, până la lacrimi, am continuat să-mi mișc degetele și mai spre dimineață, când soarele a început să se arate, m-am întors pe burtă și m-am ridicat în patru labe. Paraliza îmi dispăruse pe cât de repede venise.

Mă simțeam foarte ciudat. Am supraviețuit unui lucru care ucisese mulți oameni înaintea mea. Nu-mi venea să cred că puteam fi imun la ceva ce nu-mi mai ieșise niciodată în cale în viața mea. Micile cochilii pe care le văzusem până acum, evident că nu puteam produce niciun fel de otravă, altfel niciun culegător n-ar fi supraviețuit pe Viola. Așa că Daniel a murit din cauza unei mari, cea pe care o văzusem chiar eu în mâinile sale.

Imaginea m-a surprins. O ținusem în mână, pe pielea neprotejată, așa că primisem din plin doza de otravă. Era evident că toți ceilalți tipi luaseră cochiliile în momentul când dăduseră cu ochii de ele și le ridicaseră mai aproape de ochi. Știam că aveam dreptate. În cazul meu, otrava fusese diluată de apa din lac, iar asta mi-a salvat viața. Am încetat să mă mai gândesc la asta și mi-am întins brațele. Mi-era o foame de lup, însă nu era vreme să încep să fac focul acum. Am înfulecat ultima bucată de pâine uscată pe care o mai aveam. Tipul care mi-o vânduse trebuie că discutasese despre asta cu cineva. Duffy nu mă căutase încă, în mod sigur crezuse că o sfârșisem la fel ca Daniel. Nu-i trecuse prin minte să mă caute pe-aici, prin Nord.

Am coborât, cu grijă, spre malul lacului. Cochiliile mă tentau. Cine știe, poate că mai găseam printre ele și unele ca aceasta de jos. O întregă grămadă de bijuterii violasiene acoperea fundul lacului și atingeau suprafața. lacul strălucea în lumini carmin și apa, acolo unde noua zi topise gheața, bolborosea sub vântul înghețat. Lângă mine, o șopârlă ieșise din beznă. Nici nu mă luă în seamă, de parcă aș fi stat acolo din totdeauna. Se cuibări pe loc, apoi se întoarse cu spatele spre lac și începu să meargă încet, cu spatele, spre apă.

Ideea de-ai face vânt în lac mi-a trecut prin minte, însă am renunțat și mi-am venit repede în fire și n-am rămas decât cu un rânjet amar. Chiar dacă cochiliile își foloseau întreaga lor otravă împotriva șopârlei, tot nu eram sigur dacă cea pe care o ridicam își întrebuițase tot lichidul ei ucigător.

Șopârta părea să știe ce făceam. Mai făcu vreo câțiva pași cu spatele, își ridică coada și lovi apoi pământul ea, și încă destul de tare. Pădurea vui. Mai multe dintre scoici se închiseră cu un sunet stins, de sorbăcăială. Lucirea vagă a bulelor de flegmă otrăvitoare nu mai era vizibilă nicăieri.

Încă o bufnitură, încă o lovitură. Animalul așteptă o vreme și, continuând să dea în scoarța de dedesubt, se lăsă încet în lac. Se scufundă în apă și înotă repede printre mormanele

de cochilii din apropierea malului lacului și, folosindu-se colți săi ascuțiți, mușcă prima victimă.

Am clătinat neîncrezător din cap. Acesta era exact lucrul de care-mi vorbise Daniel înainte de a muri. „Trebuie să-i pregătești pentru venirea ta, apoi te vor lăsa să-i omori...” Niciodată nu mi-a trecut prin minte că se referise la cochilii. Am ocolit micul pârâu unde se ospăta șopârla, și m-am apropiat de luciul lacului din altă parte. Am lovit cu toporul de mai multe ori pe suprafața netedă de lemn ieșită din apă, și, cu o uimire totală am privit scoicile cum se închideau una după alta.

Ezitănd puțin, am intrat în lac până la genunchi, trăgându-mi colțul cămășii pe mână și-am deschis prima cochilie dintr-un mic morman. Părea că acceptă asta fără niciun protest. Am amețit dintr-o dată și-aș fi vrut să urlu de încântare. Era ca și cum întreaga Violă se pleca pe dinaintea mea, gata să-mi fie de folos.

* * *

Văile dintre copaci nu niște abisuri adânci, pierdute, creaseră un mare labirint de canioane, lacuri și mlaștini putrezite. Pereteii labirintului pădurii erau mai fantastice și mai complicate decât ar fi fost dacă ar fi fost produse de cine știe ce nebunie vulcanică. Cu fiecare pas făcut de mine, dădeam de câte un coș, cu totul ascuns de orice privire întâmplătoare a cuiva aflat dedesubt.

Traversasem pasajul spre cel mai apropiat loc, unde puteam coborî fără frânghie, și-am început să cobor. Era mult rapid să faci asta pe frânghie, însă dacă atârni de ea erai mai ușor de observat. M-am sprijinit de trunchi cu brațele, formând un unghi de 30 de grade între mine și copac, m-am aplecat spre genunchi și m-am aruncat cu jumătate de metru mai jos. După experiența paralizantă pe care o avusesem, încă mă simțeam puțin slăbit, însă acum aveam destul timp. Oricum, până seara nici nu aveam altceva de făcut. Am continuat să cobor, încercând să mă gândesc la un plan. Nu eram sigur dacă Duffy știa sau nu de caracterul otrăvitor al scoicilor, însă era mai bine să mă bazez pe posibilitatea că s-ar putea să știe.

Se întuneca tot mai mult când am sări, în sfârșit, pe un strat moale de iarbă. Membrile-mi tremurau din cauza oboselii simțite în timpul coborâșului, iar umerii erau juliți de curelele genții și mă duruse ca naiba încă de la primii pași ai coborârii. Trebuia să mă odihnesc imediat ce era posibil.

Chiar dacă nu-l văzusem deloc pe Duffy sau pe altcineva de sus, trebuia să presupun că erau pe undeva, nu departe. Răbdarea era cheia spre victorie. Dacă se ascuseseră în vreuna dintre intrările galeriilor, căscate întunecat la vreo două sute de metri de mine, urmau să mă vadă imediat ce pășeam în spațiul deschis. Numai după ce se lăsa bezna mai adânc puteam porni mai departe spre interior.

Dintr-o dată, lumina explodă în vale.

Razele laser ale blasterului tăiaseră bezna și făcuseră o gaură în lemnul aflat la doi metri de mine. Asta nu putea fi nicio coincidență. Probabil, mă văzuseră.

Trebuia s-o șterg înainte de a fi prea târziu. Dacă mă urmăriseră până aici, n-aș fi avut nicio șansă să mă apăr de ei. Nimeni nu învinge cu un topor sau un cuțit împotriva unui blaster.

Am dispărut în bezna. Noaptea se lăsa cu mare repeziciune. Speram că vor abandona urmărirea acum, lăsând-o pentru dimineața următoare. Am continuat să mă furișez încă vreo câțiva metri, fiind extrem de prudent. Solul de dedesubt se legăna nesigur, iar capul a început să mă doară ca naiba din cauza acompaniamentului nesfârșit al ciripitului șopârlelor. Și nu în ultimul rând, mă așteptam la încă un atac din partea acestui tip, Duffy, în orice moment.

După jumătate de oră de pășit prudent în vârful picioarelor, m-am lăsat pe un trunchi de copac și mi-am închis o clipă ochii. Nu dormeam, doar mă odihneam, pentru că nu-mi puteam permite ghinionul de a cădea într-un somn adânc, asta ar fi fost mult prea periculos. Dacă adormeam și ratam venirea zorilor, s-ar putea să nici nu mă mai trezesc vreodată.

* * *

Din fericire, n-am adormit. Imediat ce întunericul a început să se destrame sub geana de lumină, am luat-o din nou din loc. Pădurea aici era mult mai rară decât în Sud, oferind un mediu mult mai bine luminat. Fiecare vorbă schimbată între ei de urmăritorii mei răsunase de zeci de ori, ca un ecou, ricoșând din masivul uriaș din lemn. Ecoul fiecărei respirații și înjurături urlate se auzea de fiecare dată când solul se lăsa sub pașii lor. După o oră de marș disperat, timp în care n-am îndrăznit să mă opresc pentru vreo haltă, valea a început să se îngusteze.

Era clar că labirintul se va termina pe undeva, însă chiar acum nu era exact ceea ce-mi trebuia. M-am strecurat printre tufișurile crescute din semințe și m-am oprit. Labirintul nu se oprea aici. Valea se îngustase ajungând o ravenă de forma unei pâlnii, complet inundată de apă. Tufe încărcate de cochilii mari cât palma crescuseră aproape peste tot prin ravenă, ieșind la suprafața apei. Acesta era locul pe care aș fi vrut să-l gășesc de la bun început. Singur, nu cu doi pe urmele mele...

M-am răsucit și m-am asigurat că nu erau prin apropiere, agățându-mă de muchia celei mai apropiate punji de apă. Știam din experiență că stratul solzos de pe fundul trunchiului este destul de putred și ușor de spart. N-am fost dezamăgit. În scurt timp, un întreg morman de solzi a tot crescut la picioarele mele. Imediat am tăiat unul dintre copacii crescuți din semințe, l-am așezat de-a latul luciului de apă și l-am mascat cu solzii ruși din buzunarul de apă. Capcana era acum gata.

M-am uitat repede de jur-împrejur, să văd dacă Duffy și companionul său mă văzuseră făcând aceste preparative și, cu un oftat de ușurare, m-am pierdut printre puietii de doi metri înălțime ai copacilor uriași. După douăzeci de metri, m-am aplecat, tăcut, prea înspăimântat ca să răsflu măcar.

Veneau acum. Nici încet, nici repede, își continuau apropierea de ravenă. Știau sigur că trebuia să mă aflu pe undeva, prin împrejurimi, fără a avea nicio șansă de scăpare. Având niște zâmbete sadice pe figură au trecut de ascunzișul meu și, exact după piuitul identificatorului olfactiv, s-au îndreptat spre capcană.

Agentul din Forțele Speciale deschidea drumul. Pentru mine, asta însemna un noroc porcesc. Duffy și dăduse seama imediat de poziția nefirească a solzilor de scoarță și se opri. Totuși, uitase să-l oprească și pe partenerul său. Agentul păși pe solzi și imediat se scufundă în apă. Bulboanele de flegmă otrăvitoare a scoicilor luate prin surprindere îl acoperiseră înainte să se fi scufundat în întregime. Urla de groază, simțindu-și răceala membrelor, încremenite în poziții nefirești.

Duffy avu doar suficient timp doar cât să se arunce înapoi, pentru a evita șuvoaiele de otrăvă, ridicându-și apoi capul.

– Asta a fost a-ntâia, fiule, strigă el spre ravenă.

Presupunea că mersesem mai departe înainte. Am zâmbit în sinea mea, satisfăcut. Asta era exact ceea ce-mi trebuia. Acest veteran al Stațiunii de la Polul Nord așteptase până când agitația scoicilor a trecut, apoi a lovit de câteva ori cu piciorul pe mal. A așteptat, apoi a lovit din nou. Cochiliile se închiseră, pentru a indica faptul că nu vor mai ataca pe nimeni.

Agentul muribund a șoptit ceva prin apă, dispărând în adânc. M-am ridicat și, cu genunchii îndoți, am încercat să mă apropiu mai mult de apă. Deocamdată, Duffy pășea pe fund și traversa ravena, scufundat până la piept.

– Duffy!

Încremeni și se răsuci.

– Aveai vreo armă, Duffy?

– Știi că nu, răspunse el șovăitor.

– Da, într-adevăr, știu asta, am dat din cap. A trebuit s-o predau pe-a mea pe stația orbitală, la fel ca tine. Atunci, niciunul dintre noi n-o poate folosi pe a sa, nu?

Am zâmbit larg și-am arătat din cap spre cadavrul dintre cochilii.

– A fost codată și nu ne este de niciun folos.

– Ce vrei? a lătrat el, iritat.

– Vreau să te fac, am mormăit printre dinți. Știu că ai un cuțit. Și eu am, și, chiar mai mult, am și-un topor. Vânătorul va fi vânat el acum, Duffy!

Mi-am depărtat puțin picioarele și mi-am ridicat mâinile în sus, teatral.

– Iar acesta va fi terenul nostru de vânătoare!

Fără niciun alt cuvânt, l-am lăsat ca să dispar în spațiul din spatele ravenei. Am pregătit ceva de mâncare și apoi am confecționat o sulită lungă și ascuțită din trunchiul unui copac tânăr.

* * *

Au trecut deja două zile. Mă deplasez tot mai departe în adâncul văilor violasiene. Nimeni nu s-ar fi gândit că astfel de teritoriu exista măcar. Solul se clatină sub picioarele mele, traversez mici lacuri și, noaptea, prăjesc la foc cozi de șopărlă. Sunt deja obișnuit să le mănânc acum. Duffy nu face foc. Îi e prea frică.

Pășesc printre o sută de mii de credite sub forma unor mormane strălucitoare de cochilii carmin și n-am ochi pentru ele. Duffy e pe undeva înaintea mea. Îi aud bocănitul pe sol de fiecare dată când vrea să traverseze câte-un lac. Avertizează scoicile că este pe cale să vină...

Continui să-l urmăresc și distanța dintre noi se scurtează în fiecare zi.

Îl văd cu ochii minții, transpirând de frică și privind tot timpul peste umăr. Verificând.

Nu va mai dura mult acum. Într-o zi, va trebui să fugă spre cea mai apropiată apă, speriat de moarte. Se va răsuci pe călcâie ca să vadă dacă nu-l urmăresc, înainte să înceapă să traverseze apa și va uita să bată cu piciorul...

Traducere de Silviu Genescu.

Titlul original: „Sekyry na Viole”

Traducerea și publicarea textului în revista Fantastica au fost făcute cu permisiunea autorului. Îi mulțumim.

Jaroslav Mostecký (născut pe 29 septembrie 1963, la Zábřeh, Cehoslovacia): scriitor ceh de SF și fantasy, membru al Societății Scriitorilor din Cehia.

A debutat la începutul anilor '90 cu povestiri și nuvele și a câștigat numeroase premii inclusiv prestigiosul Premiul Karel Čapek (categoria nuvelă) pentru „Kaple má okna klenutá” (Capela cu ferestre arcuite, 1993), pentru povestirea „Plachty z rudé perleti” (Velele roș-perlate, 1996) și „Jsem jenom veš, odpustkáři” (Sunt doar un păduche, vânzător de indulgențe, 1997)

Premiul Academiei Cehe de Science Fiction, Fantasy și Horror (ASFFH) pentru cea mai bună nuvelă, „Květen, stejně jako loni” (În luna mai precum anul trecut, 1995), „Sekyry na Viole” (Cu topoarele pe Viola, 1996) și „Anděl posledního soudu” (Îngerul Judecății, 2003). Este autorul unor romane care s-au bucurat de succes precum „Prokletí přízračných hřebců” (Blestemații armăsari fantomă, 2000) iar în anul 2007 a câștigat Premiul Academiei Cehe de Science Fiction, Fantasy și Horror (ASFFH) pentru „Štěňata vlků” (Cățelușii lupi).

Premiul Academiei Cehe de science fiction, fantasy și horror pentru cea mai bună nuvelă

CATNIP

LUCIE LUKAČOVIČOVÁ

*Doi pași înainte, trei înapoi!
Mă voi întoarce cu fața spre ea, nu voi fugi
Curajul și credința sunt mântuirile mele
Nimeni altcineva nu mă poate salva, se pare ...
Pe astă cale o voi lua și pe cont propriu
Voi lua teama și o voi purta ca pe o coroană!*

Rebekka Karijord: Poart-o ca pe o coroană

– Dacă mirodenia este prea veche și și-a pierdut aroma, n-are sens s-o mai pui. Se va face amar.

– Ce-i asta?

– Propriul meu melanj.

– Vei folosi testele NIP deseară?

– Va trebui.

– Crezi că ...fața tânără a Marinei luă o expresie îngrijorată... crezi că în curând vom ajunge să folosim implanturi neuronale pentru cai?

– Pentru cai? Doamne ferește, rânji Irrine. Poate Marina să-și imagineze cât de multe animale mor în timpul cercetării? E destul de greu să justifici moartea unor pisici, câini și rozătoare. Folosind cai ar fi un adevărat coșmar de PR! Nu, mulțumesc! Compania deja platește o întregă armată de avocați, jurnaliști și specialiști PR pentru discreditarea adversarilor eco-militanți. Să nu înrăutățim și mai tare lucrurile.

– Ei bine, savurează-ți cina, am plecat. Marina își flutură mâna și se îndreaptă spre ușa biroului. Irrine doar dădu din cap și turnă apă clocotită peste tăieții instant din cană. Oftă. *Cina mea*, se gândi, nemulțumită. Știa că va trebui să rămână până târziu și nu era deosebit de fericită. Cel puțin era regulă să pregătească ceva de mâncare în birou. În laboratoare era interzis, desigur.

Irrine observă brusc un poster de pe peretele biroului. Era o imagine de promovare a corporației NIP, un câine musculos, o pisică elegantă și un cobai drăguț. Irrine se înfioră. *La naiba!* gândi ea, întorcându-ochii repede. Aproape că țipă. *Aici și-a găsit să-l pună Marina. Trebuie să scap cât mai repede de porcăria asta.* Încercă să ajungă la poster, dar degetele-i începură să tremure. *Câini! Lua-r-ai dracu!*

Coborî mâna și-și ajustează brățară anti-canină, aruncându-i o privire anxioasă, pentru a vedea dacă bateria nu se consumase. Știa că era încărcată, verifica-se dimineața. Irrine avea o fobie la câini. O fobie deosebit de puternică.

Cerul de deasupra complexului de cladiri NIP Corp se întunecă. Irrine puse melanjul de mirodenii peste supă de tăieței pentru a-i da un pic de gust. Cultiva acasă o mulțime de ierburi și mirodenii pentru a le avea proaspete. Prefera propriile-i ceaiuri din plante și disprețuia oricare dintre ceaiurile deja ambalate de la mega-market. Cei mai mulți dintre colegii ei o considerau un amestec ciudat dintre un om de știință realizat și o țărancă superstițioasă.

Din exterior se auzi un urlătul unui câine de pază. *Câini.* Irrine se cutremură. Totul a început cu nenorociriiăștia de câini. N-avea nici o îndoială, totul începuse ca proiect militar. O duzină de câini, sincronizați perfect datorită implanturilor? Irrine era sigură că armata îi considerase utili. Îi displăcea semnalul de „sincronizare”, dar din când în când trebuia să-l folosească. Auzise niște

zvonuri despre planurile de coordonare a câinilor cu stăpânii lor umani. Dar asta ar fi însemnat să introducă implanturile în ființe umane. O comisie științifică a exclus acest proiect ca fiind absolut lipsit de etică. Când se va afla despre implanturile neuronale, ecologiștii și protectorii drepturilor animalelor vor face un scandal monstruos. Și nu argumentele de tipul „Zero câini, zero copii atacați” îi vor reduce la tăcere.

Iar cererea de implanturi neuronale pentru animale a crescut. Nu mai era nevoie de stick-uri! Stochează-ți datele în hamsterul tău! Dintr-o dată implanturile erau la modă.

Irrine își sorbi supă cu grijă ca să nu-și ardă limba. Știa că deși avea doar treizeci de ani lucra pentru cea mai importantă companie de pe piață. NIP (Neural Implants Prosthesis) Corporation era cea mai bună din domeniu.

Dar asta era o consolare slabă, dacă trebuia să rămână peste program. Deși orele suplimentare erau plătite cu generozitate.

Se ridică pentru a verifica ecranele computerelor. *A cui a fost ideea?* se întrebă. *Probabil a unor prostănaci entuziaști de la departamentul de marketing.* Se bucura că putea respinge animalele datorită semnalelor furnizate de implanturi. Pentru a le face s-o ia la goană sau să adoarmă. Locuri de joacă pentru copii aveau acum transmițătoare anti-canine. Existau brățări anti-canine cu același efect, transmițând neobosit ordinul „cară-te!”. Ignorarea acestuia se resimțea foarte neplăcut pentru câine. De câțiva ani toți câinii aveau cel puțin implanturile de bază. Asta era legea. Dacă nu erau conectați la un sistem de pază a unei case, ceea ce însemna o zonă de proprietate privată, câinii erau eutanasiați. De atunci încoace, Irrine se putea plimba liniștită în parc sau pe stradă.

Irrine putea să facă animalele să se simtă înfierbântate sau înfrigurate. Putea stoca date în ele, să încerce și să descărce date prin transmisie wireless. Dar, să simulezi reacția unei pisici la Catnip? Se încruntă. Pentru ce, pentru numele lui Dumnezeu?

A expediat semnalul „Catnip” în creierul a câte zece pisici de laborator, una după alta. *Și va trebui să repet asta de zece ori, pentru a testa o sută de exemplare. Va fi o noapte lungă.* Până acum, testele rulau fără probleme. Proiectul era aproape gata de lansare. O actualizare reușită pentru produsele NIP. *Ce naiba ...?*, murmură privirea-i concentrându-se la ecrane. Rezultatele erau ciudate. Părea că pisicile o luaseră razna. Ca și în cum ... toate pisicile ar fi luat-o razna. Cifrele se schimbau rapid.

Irrine ieși rapid pe ușă și păși pe coridor. Crezu că vede o mișcare rapidă. Aproape de podea. Ceva ca o pisică. Clipi. *O pisică? Pe coridor?*

Ajunse la ușa laboratorului, aproape alergând. Ușa era deschisă.

Toate cuștile erau goale. Toate pisicile dispăruseră. Două sute de pisici. Grupul de testare și grupul de control, de asemenea.

Pentru câteva secunde fu incapabilă să se miște. Apoi reuși să facă un pas în cameră și apăasă butonul de alarmă.

Se așteptă să izbucnească urletele sirenelor și o voce din difuzoarele să recite instrucțiuni pre-înregistrate. În schimb laboratorul și coridorul se întunecară, rămânând numai luminile de avarie.

Irrine se întoarse încet. Nu-i era frică de pisici, lucra cu ele zi de zi. Bine, era întotdeauna un pic nervoasă atunci când se uită o pisică i se uita direct în ochi. Toate animalele cu implanturi aveau ceva ciudat în privire. Ceva amorțit dar și ceva îngrijorător, în același timp. Dar erau ... ei bine, pisici. Nimic altceva.

Dar acum îi era frică, târându-i-se pe șira spinării.

Merse pe coridor, neîntorcându-se în birou. Vru să-și mobilul pe care care normele corporației o obligau să-l țină încuiat într-un dulap. Dar auzi ceva și când se întoarse și se lovi de un om.

– Armin? Era bucuroasă că reuși să nu țipe.

Armin era precum cafeaua. Maro închis și fierbinte. Avea un aspect exotic, un pic african, un pic brazilian, un pic cubanez, douăzeci și opt de ani, purtând de obicei o cămașă albastră și blugi. Lucra la departamentul IT.

– M-ai speriat de moarte! reuși ea să spună

– Și tu pe mine, râse Armin. Nu mă așteptam să rămâi peste program. Ești bine? Arăți de parcă ai fi văzut o fantomă!

În alte circumstanțe, Irrine ar fi aprecia grija lui. Dar nu acum.

– Ce faci aici, Armin? E vreo problema cu intranetul?

Înainte ca bărbatul să apuce să răspundă, o pisică ieși după colț. Felina sâsâi la ei și-și scoase ghearele. Dinspre coridoarele laterale se auziră alte mâte șuierând.

Va urma.

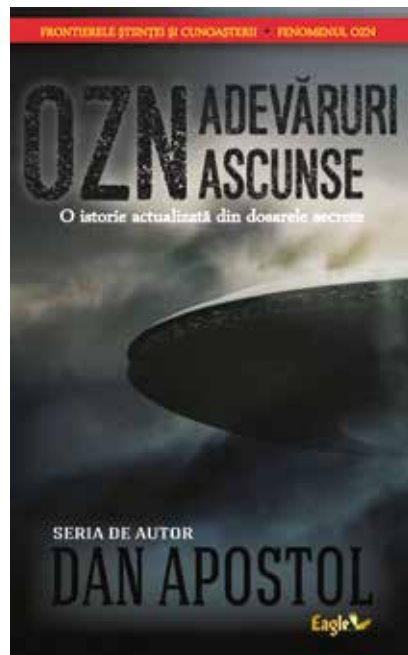
Traducere de Cristian Tamaș.

Textul a fost tradus și publicat în revista „Fantastica” cu permisiune autoarei. Îi mulțumim.

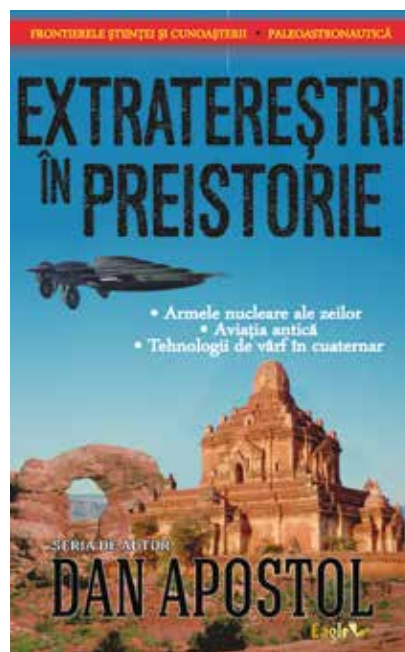
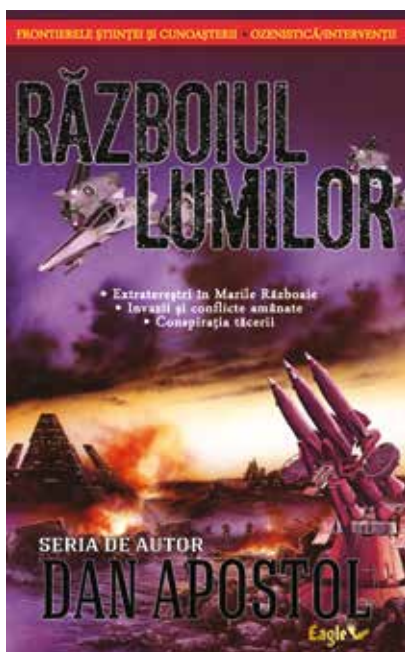
Lucie Lukačovičová (n. 1980, Praga, Cehoslovacia) este scriitoare de fantasy și science fiction, antologator și traducător. A studiat antropologia culturală și biblioteconomia la Universitatea Carol din Praga. Predă scriere creativă, este pedagog și organizator de activități culturale pentru copii și adolescenți. A publicat șase antologii de proză ale unor tineri autori (începând cu „Stíny veci”/Umbrele lucrurilor, 2005), a tradus din limba engleză (L.K. Hamilton: „Guilty Pleasures”, „The Laughing Corpse”, „Circus of the Damned”).

Lucie a primit Premiul Karel Čapek de două ori pentru povestire, în 2001 („Procitnutí”/Deșteptarea) și în 2007 („Dům smíchu, dům smutku”/Casa râsului, casa jalei).

A publicat aproape o sută de povestiri și articole, trei romane, „Toki nu Shujin: Vládcí Casu” (Toki nu Shujin: Maeștrii timpului), „Stanice Armida” (Stația Armida); „Detektivní kancelář Sirius”(Agenția de detectivi Sirius) și alte trei romane în colaborare cu alți autori, „Město přízraků”(Orasul fantomelor); „Tajna knihy Šerosvitu”(Cartea secretă a clarobscurului), „Cesta rude tanečnice” (Călătoria dănuitorului roșu). Scrie frecvent împreună cu sora ei, Petra Lukačovičová.

De la editura Eagle
Seria de autor Dan Apostol

LIBERTATE ȘI MANIPULARE

ADELA DINU

ESEU

CÂT DE LIBERI SUNTEM ÎN REALITATE? CÂT DE LIBERI SUNTEM ÎNTR-O LUME A REALITĂȚILOR VIRTUALE, A CONTROLULUI APARENT BENIGN EXERSAT PRIN ACCESĂRILE INDISPENSABILE ALE TEHNOLOGIILOR TOT MAI INVAZIVE?

„Ceea ce este acum doar science-fiction va fi devenit o realitate politică de fiecare zi” (Huxley, „Reîntoarcere la minunata lume nouă”)

În 1958, Huxley scria „Reîntoarcerea la minunata lume nouă” (Brave New World Revisited), o revizitare critică a propriei sale opere de ficțiune „Minunata lume nouă” (Brave New World, 1932). De fapt, prin această addenda la roman (o dare de seamă, eseistică, asupra sensurilor scriiturii, dar și asupra sensurilor prezentului), se împart apele ficțiunii și cele ale predicției istorice. Se verifică acum, prin vocea autorizată a creatorului de (anti)utopii, ipoteza după care distopiile secolului XX nu sunt (numai) opere de pură ficțiune, răsturnări parodice și ludice ale mai serioaselor utopii umaniste, ci sumbre previziuni prospective, prelungiri ficționale (nu mai puțin verosimile) ale tendințelor lumii prezente. Nu mai puțin relevant este că aceste ficțiuni găzduiesc, de cele mai multe ori, propriile credințe și speranțe ale scriitorului legate de viitorul umanității.

Glisările utopiilor în contrautopii, reverberațiile monstruoase ale gândirii utopice și infima diferență specifică între genul consacrat de umaniști și preschimbarea sa deformatoare din secolul XX au devenit locuri comune ale cercetărilor comparatiste. Între, să spunem, „Utopia” lui Morus și „Minunata lume nouă” a lui Huxley, modificarea cadrului utopic și a liniilor sale definitive nu este una sesizabilă, de substanță, ci mai degrabă de perspectivă și de punere în scenă. În ambele, mulțimea prevalează asupra individului și orice tentație schizofrenică a însului-fantoză socială este aprioric exclusă.

Cel care nu se spune regulilor majorității va fi condamnat la moarte (la Morus) sau ostracizat (la Huxley). Fericirea este nomina odiosa. În numele fericirii se comit crime abominabile. Banii au fost eliminați cu succes din ambele societăți imaginare, în care aurul nu mai are valoare (din prețiosul material se făuresc oalele de noapte ale utopienilor). Primează utilitarismul. Bunurile sunt accesibile și ubiquie, la fel și satisfacțiile senzoriale (caste și monocorde la Morus). Ambele sunt societăți totalitare, închise ermetic, în care greșelile sunt aspru sancționate iar ereticii sunt exilați/anihilați. Ambele pozează în lumi perfecte și-și afișează zâmbetul hâd și dement pretutindeni, ca stindard al fericirii absolute și fără rest. Ambele închid în ele posibilități angoasante ale prezentului, promisiuni terifiante ale unei „ferii monstruoase”, „coșmar ce ne așteaptă și pe noi, de

vreme ce singuri ne-am făcut din el un ideal.” (Cioran, “Istorie și utopie”, București, Humanitas, 2011, pp. 35, 94).

Atitudinea auctorială face diferența. Dacă Morus propunea o lume perfectă în care se oglindea imaginea răsturnată a imperfectei lumi contemporane, Huxley pune în scenă o nu atât de utopică lume viitoare, gândită ca prelungire a tendințelor lumii de azi. De la utopia naivă la antiutopia gravă a secolului XX, genul a suferit mutații considerabile. Literatura nu este un corp străin, care evoluează independent de prefacerile sociale și politice. Anamorfozele utopiilor/distopiilor sunt tributare totalitarismelor secolului XX, de care al căror spirit s-au lăsat impregnate. Comunismul și fascismul au fecundat, în egală măsură, sensurile unor ficțiuni antiutopice emblematice pentru această vârstă a umanității (cum sunt „O mie nouă sute optzeci și patru” sau „Minunata lume nouă”). Literatura surclasează memorialistica și transmite, seismic, semnale de alarmă în spațiul cangrenat al individului alienat, manipulat, confuz.

În „Reîntoarcere la minunata lume nouă”, Huxley abandonează ficțiunea pentru a se dedica statisticii și exprimării aforistice. Descuamat de învelișul ficțional, crezul (anti)utopic al gânditorului se expune axiomatic. Meditația vizionară, literaturizantă este sistematic înlocuită de expunerea elocventă a eseistului cu deprinderi de profet social. Tema acestei cărți este libertatea și dușmanii ei, iar Huxley o scrie, după cum el însuși mărturisește, în zbulciatul secol XX, după reprimarea sângeroasă a revoluției maghiare din 1956, când „coloane nesfârșite de băieți în uniformă – albi, negri, tucurii sau galbeni – mărșăluiesc docili către groapa comună.” (Aldous Huxley, „Minunata lume nouă. Reîntoarcere la minunata lume nouă”, Iași, Polirom, 2003, p. 338).

Marotele scriitorului (astăzi supralicitate și epurate de energiile revoluționare) sunt: suprapopularea accelerată a planetei cu corolarul ei iminent: trecerea de la o societate căreia îi este proprie o retorică a liberalismului la un alt tip de societate (pusă în scenă în „Minunata lume nouă”), inevitabil totalitară, mult mai eficace, în care liberul arbitru și morala individuală sunt înlocuite, sistematic și etatist, printr-un control desăvârșit (aici intră condiționarea pavloviană ori manipularea subliminală, intens dezbătute de Huxley- intra- și extraficțional) și printr-o hiperorganizare instituțională (frisonul unei astfel de societăți se simte poate cel mai acut în scrierile lui Kafka). Predicțiile lui Huxley nu au însă un caracter atât de dramatic precum cele ale celui alt antiutopist marcant al spațiului occidental: Orwell.

La acesta din urmă, universul ficțional este trasat în tușe stridente, iar brutalitatea instituțională face casă bună cu teroarea sistematică și cu frica generalizată ca motor al acțiunilor umane. La Orwell se respiră deja aerul îmbăcșit

al lagărelor de naziste și comuniste de exterminare sau al eufemisticelor agregări de muncă forțată (Hannah Arendt considera lagărele de concentrare drept veritabile simboluri ale dictaturilor), pe când la Huxley, în 1931, pe când scria „Minunata lume nouă”, „terrorismul sistematic nu constituia o realitate contemporană obsedantă, așa cum ajunsese în 1948” („Reîntoarcere la minunata lume nouă”, p. 340), anul în care este scris incomodul și teribilul roman orwellian: „O mie nouă sute optzeci și patru”.

Viitorul lui Huxley este așadar ușor diferit față de ficțiunea prospectivă a lui Orwell. Din societatea viitorului schițată de Huxley în spațiul ficțional și, deopotrivă, în cel eseistic au dispărut, programatic, violența și brutalitatea, înlocuite de o suspectă blândețe instituțională. Condiționarea pavloviană (împreună cu alte tehnici, perfectibile, ale sugestibilității și ale manipulării) este responsabilă de un dresaj în masă al indivizilor controlați cu (sau fără) acceptul lor tacit. Sentimentele și gândurile sunt (a se citi: vor fi) supravegheate în permanență și manipulate tacit și nonviolent. Voința de ordine poate să fie benignă, atât timp cât se exersează la nivelul domestic/urbanistic, însă la nivelul instituțional, aplicată sistematic în domeniul economiei și al politicii, poate să devină extrem de periculoasă: „În politică, echivalentul unei teorii științifice pe deplin dezvoltate sau al unui sistem filosofic bine încheiat reprezintă o dictatură totalitară. [...] Voința de ordine poate să-i prefacă în tirani pe cei care pur și simplu aspiră să facă ordine în haos. Frumusețea ordinii este folosită ca o justificare pentru despotism.” (op.cit., p. 361)

Riscurile la care omenirea se expune prin absența controlului demografic, prin înclinația societăților spre hiperorganizare, hipercontrol, tehnologizare sunt, după Huxley: virarea sigură spre o dictatură mai calculată și mai perversă decât tot ce a cunoscut omenirea în istoria ei zbulciată (poate mai puțin evidentă decât totalitarismele marcante ale secolului XX, însă cu siguranță mai eficientă), plutocrație și centralizare (stat mondial-ca la Wells; finanțe mondiale, oligarhie) dublate de scăderea respectului pentru democrație, hegemonia culturii maselor care vor căuta întotdeauna divertismentul ieftin și vulgar (și la Ortega y Gasset), dezumanizarea individului care se va pierde în mulțime/anonimat, transformarea, lentă, dar sigură, a oamenilor în funcții economice (omul-automat al lui Erich Fromm), înlocuirea libertății tot mai limitate a individului cu o îndoielnică, dar obligatorie fericire (auto)indusă. Huxley este un Rousseau al secolului XX, care pledează, și el, pentru necesara retragere a indivizilor (nascuți liberi, dar pretutindeni în lanțuri) din rumoarea mundană și pentru o încercare de reorganizare a societății în care (supra)viețuim după alte criterii decât cele în vigoare, printr-o educație pentru libertate, dragoste și inteligență, care să promoveze valorile toleranței, compasiunii, întraajutorării.

Întrebările care persistă la finalul acestei lecturi:

Cât de liberi suntem în realitate? Sau cât de puțin liberi suntem în lumea aceasta prezentă (Epoca Neliniștii, Era Atomică, Era Spațială, Era Dependenței de Televiziune, Era Serialelor, Era Disjockey-ului – la Huxley), unde termeni precum societate de consum al maselor/distribuție a maselor/publicitate și propagandă/divertisment non-stop (noul opiu al poporului)/popularitate/rating/manipulare (și mulți alții) și-au pierdut din potențialul grav/anticipator, neutralizându-se. Câte de liberi suntem într-o lume a realităților virtuale, a controlului aparent benign exersat prin accesările indispensabile ale tehnologiilor tot mai invazive? Suntem într-adevăr liberi sau suntem educați în spiritul unor astfel de convingeri și certitudini (într-un spirit domestic și docil al obedienței aproape totale) care rămân de cele mai multe ori necontestate? Într-o societate în care se tinde tot mai mult spre o libertate fățșă, ostentativă și declarativă (a discursului), în timp ce liberul-arbitru se exersează în cercuri tot mai strâmte și mai concentrice, exercițiile de luciditate din eseurile lui Huxley sunt încă legitime și binevenite. Tandemul reprezentat de "Minunata lume nouă"/"Reîntoarcere la minunata lume nouă" reprezintă un veritabil Quo vadis? adresat agresivității birocratice, eficienței morbide, hipertehnologizării și hiperorganizării pe care le aduce cu sine și le instaurează fără drept de apel epistema socio-politică actuală. Huxley este un profet social și un vizionar emblematic al secolului XX, iar predicțiile sale (literaturizate sau nu) s-au dovedit, până acum, frisonant de pertinente.

Articolul a fost republicat cu permisiunea autoarei și a editorului revistei lapunkt.ro, domnul Eugen Stancu.

Le mulțumim.

<http://www.lapunkt.ro/2014/04/21/libertate-si-manipulare/>

CRONICĂ DE CARTE

XENOS

ANTOLOGIE DE PROZĂ SF
ROMÂNEASCĂ

EDITURA NEMIRA

2014

ALEXANDRU LAMBA

Voi aborda această cronică de carte în același fel în care am abordat și cartea, adică povestire cu povestire, lăsând prefața pentru la final. Nu am dorit să încep lectura cu prin a trece în revistă explicațiile doamnei Antuza Genescu, în calitate de antologator al volumului, dintr-un instinct de conservare care-mi spune să trag eu însumi concluziile și abia apoi să le compar, nu să mă oblig – ceea ce probabil m-aș fi trezit făcând – să mă alinez modelului. Prefer să observ fenomenele unul câte unul și doar apoi să caut tiparul, decât să forțez evenimentele să i se alinieze. Vă invit, așadar, dacă găsiți – la fel ca mine – tentația de a privi prin prisma antologatorului prea mare, să lăsați această prismă pentru la urmă, eventual pentru o a doua lectură, și să parcurgeți volumul cu mintea perfect deschisă.

Acestea fiind spuse, să începem trecerea în revistă a operelor care-l compun.

Și vom începe cu nuveleta „**Adevărul despre expediția Starky**” de **Liviu Radu**. Având acțiunea plasată într-un timp pe care-l simțim ca fiind cel prezent, textul pare oarecum rupt în două, debutând cu o cronică morbidă a ceea ce este încă, din păcate, realitatea africană a zilelor noastre, un peisaj hâd al ororilor conflictelor etnice fără sens, generate pe de o parte de arbitrarul trasării frontierelor, iar pe de altă parte de natura umană perversă și sadică, și continuând apoi, fără a schimba cadrul general, pe coordonate de SF, aducând în discuție

contactul cu entități străine, sub influența catalizatoare a unui drog neuro-stimulator, sub îndrumarea unui inițiat cu origine bizară. Entitățile nu sunt însă descrise în niciun fel, singur efectul lor asupra persoanelor contactate fiind mărturie a prezenței lor.

Ce atrage la această operă, pe lângă scriitura așezată și seducătoare a lui Liviu Radu, este dialogul personajelor, elucubrațiile lor despre „corectitudinea politică” sau alte subiecte – dintre care, evident, nu putea lipsi cel al contactului cu entitățile străine –, dialog care pregătește foarte bine terenul pentru evenimentele deschise interpretărilor ce urmează să se întâmple și pentru finalul confuz.

Următoarea povestire, **„Migrația”** de **Aurel Cărășel**, schimbă registrul, desfășurându-se pe coordonate familiare nouă, într-un cadru autohton. Având în prim-plan drama unui profesor de desen apăsător de probleme materiale cotidiene, precum sărăcia, despărțirea de familie, insuccesul profesional, viciile de tot felul, textul aduce în discuție dintr-o perspectivă inedită fenomenele care au condus la așa-zisa dispariție a dinozaurilor, pe care o combate cu o argumentație abracadabrantă – și nu prea.

Având numeroase accente de comedie inserate, personajul principal preia pista uimitoarei descoperiri pe care un elev e pe cale să o facă, pistă care, cu cât o urmează mai în profunzime, cu atât îl duce către sofisme tot mai stranie. Însă când e pe cale să pună toate piesele la locul lor și să refacă **puzzle**-ul, constată că oamenii-cheie dispar miraculos, iar viața sa revine, printr-o neașteptată întorsătură de situație, la mediocritate. Sau poate că nu? Cine știe, totul depinde de efortul său creator.

Ajungem astfel la povestirea lui **Daniel Haiduc** – **„Întâlnire cu Rhumbii”**. Dacă în precedentele două entitățile străine erau doar insinuate sau introduse doar prin prisma efectelor prezenței lor, autorii alegând să nu dea forme concrete, iată că, în sfârșit, avem o proză care nu se teme să atribuie forme celor din alte lumi și ne oferă prima variantă materială, vizibilă și tangibilă, a extraterestrilor.

Scrisă la persoana întâi, din perspectivă dublă, proza confruntă pe scena selenară a viitorului spațial al omenirii două personaje-idei, ambele sub acoperire, fiecare jucându-și rolul cât mai credibil cu putință. Duelul lor derivă chiar din ideea de bază a acestei antologii, și anume cea de contact între civilizații. Bineînțeles că, atunci când e confruntat cu existența dovedită a unei specii inteligente extraterestre, mai mult, când se vede împărțind cu ea un spațiu atât de apropiat de propria casă, omul poate aluneca foarte ușor pe panta instinctivă a fricii de necunoscut sau a fundamentalismului religios, ambele având ca rezultat imediat respingerea. Însă există și toleranță. Care din ele va avea câștig de cauză? Dar în cazul celorlalți? Judecă ei oare într-un mod similar, comprehensibil?

Cu totul altfel – mult mai clare, deși nu explicite – sunt relațiile dintre societatea umană și cea străină prezentate în proza **„O insulă la marginea lumii”** a **Diane Alzner**. (O idee similară dar mult mai schematic prezentată am găsit și în foarte scurta povestire „Shaba” de Rodica Bretin.) Așezată în autohtonul imediat post-apocaliptic, narațiunea gravitează în jurul tumultului sufletesc al unei femei căreia-i sunt răpite persoanele dragi și care se vede nevoită să-și asume postura de martoră neputincioasă a robiei în care au căzut toți ai ei. Și a decadenței societății umane, subordonate la nivel mental.

Frazele au forță, angoasa iese din fiecare pagină, puterea trăirilor pe care Diana Alzner reușește să le pună pe hârtie este remarcabilă. Iar când poveștile din poveste ale cele două protagoniste revelează ițele țesăturii care a condus către actualul status-quo, durerea nu este cu nimic diminuată. Totul pentru ca, atunci când ultima decizie se lasă așteptată, umanitatea să-și spună ultimul cuvânt. Oricare ar fi prețul de plătit.

Schimbând radical registrul imagistic, povestirea **„Secvență de zbor”** de **Ioana Vișan** ne poartă într-un viitor îndepărtat, pe o lume stranie. În căutare de resurse, umanitatea calcă pe alte planete, pe care, deloc surprinzător, întâlnește ciudate forme de viață. Nu se poate să nu se remarce similaritățile la nivel conceptual cu Solaris-ul lui Lem, atâta vreme cât avem mîzga care gândește – în termeni foarte apropiați rațiunii umane –, și meduzele plutitoare. Însă spre deosebire de romanul mai sus menționat, în textul de față eforturile pentru găsirea unei posibilități de comunicare cu celelalte entități le face mîzga, și nu oamenii. În final, se pare că fascinația zborului rămâne singura aspirație comună.

De remarcat monologul inteligenței străine și modul în care încearcă să interpreteze structura umană.

Readucându-ne pe vechiul Pământ, **George Lazăr** ne pune din nou în fața declinului tehnologic al umanității conduse de o specie extraterestră, însă, spre deosebire de „O insulă la marginea lumii”, subordonarea din opera sa **„Cum să prinzi un extraterestru viu și nevătămat”** este mult mai blândă, asupritorul spațial oferind ajutor în schimbul tributului pe care-l cere. Continuând comparația cu proza a Diane Alzner, remarcăm și lipsa condiționării mentale care, invariabil, conduce spre revoltă.

Însă, văzută prin ochi de copil, societatea post-tehologică poate fi privită și ca o întoarcere la vârsta inocenței, mai ales din perspectiva revelației naturii ființelor invadatoare, a motivației acestora și a finalului în manieră optimistă.

Mult mai abstract este textul **„John & John”** al lui **Mircea Liviu Goga**, care propune o perspectivă dublă, cu lumi aflate în antiteză – junglă versus oraș –, cu personaje care-și alternează existența, fiindu-și unul celuilalt vis. Ca și în cazul prozei lui Liviu Radu, pentru ca revelația să se poată întâmpla

este nevoie de-un catalizator, de-un drog – mai exact de un complex de droguri, ayahuasca / LSD –, respectiv de un instructor inițiat, în cazul de față un duo de șamani, unul autentic și unul urban. Însă aici revelația nu aduce cu sine ființele din afară, ci le unifică pe cele dinăuntru, într-o singură entitate.

Penultimul text îi aparține **Ștefanei Czeller** și se intitulează **„Lună sângerie”**. Fiind – în mod cu totul surprinzător pentru această autoare – o comedie, ne duce într-un mediu rural, cel mai probabil autohton, judecând după numele personajului principal, în care, într-o noapte, mai-sus menționatul personaj are parte de o întâlnire de gradul patru (sau cincii?), fiind răpit și adus la bordul unei farfurii zburătoare.

Din cine știe ce motiv, proza m-a dus cu gândul la filmul „Jandarmul și extraterestrii” cu Louis De Funès, structura fizică și emoțională a extraterestruului fiind, se pare, foarte similară celei umane. Astfel, răpitorul gustă din plin din plăcerile gastronomice și bahice cu care este ademenit, apreciind deopotrivă și discuția de la suflet la suflet, în urma căreia își schimbă decizia inițială.

Evoluând pe un spațiu foarte restrâns, această povestire nu-și propune foarte multe, rezumându-se la două personaje și trei cadre, însă reușește prin umorul dialogurilor și monologul personajului principal să transmită suficient. Mai ales că a doua dimineață aduce cu sine incertitudinea.

Și iată-ne ajunși și la ultima proză a volumului, nuveleta **„Iar visezi femei”** a lui **Cristian Mihail Teodorescu**. Din nou avem de-a face cu un profesor, de data asta universitar, sărac, cu probleme în amor – probleme care tind să degenezeze în obsesie. Întâlnirea acestuia cu un prieten vechi îi aduce o radicală schimbare în destin, aflând că obsesia sa pentru femei și frustrările sale sexuale, care adesea se transformau în vise erotice, sunt, de fapt, calități foarte apreciate la „institutul” pe care acesta îl conduce. Când însă motivele pentru care visele erotice ar putea fi interesante îi dau ghes să facă unele investigații... este deja cam târziu. Care erau acestea? Ei bine, putem doar presupune că aveau de-a face cu înțelegerea modului de gândire al oamenilor (bărbaților), cu răpirea și stocarea gândurilor și subjugarea gânditorilor.

De către cine?

Greu de spus. Căci ambiguul este menținut până la sfârșit, această proză putând fi interpretată în multe chei, acțiunea inteligențelor străine fiind doar una dintre ele.

Ce impresionează – ca la toate scrierile marca Mihail Teodorescu de altfel –, este bogăția științifică. Paralela dintre matematicile speciale și literatură este – trecând peste dificultatea raționamentului care necesită ceva cunoștințe de matematică – surprinzătoare și interesantă, ea apărând

episodic sub forma dialogului dintre profesorul ratat și minunatele sale studente, cele pe care individul le identifică prin numele mic și locul nașterii.

Poate că, dacă n-aș fi citit recent *Senzoriada*, felul în care vocea autorului se prezintă la un moment dat pe sine însăși și intră în dialog direct cu personajele sau ieșirea din mare a femeilor mi s-ar fi părut mai trăgătoare. Așa însă... le-am luat doar ca pe un mic capriciu al autorului.

Bun, acum că am trecut prin toate prozele, să ne aruncăm o privire și la prefață, pentru a vedea motivarea alegerii textelor și ordonării lor în volum. Per ansamblu, cele indicate în prefață mi-au sărit și mie în ochi. Există o alternanță plăcută între cadrul pur românesc și cel internațional (fie el cosmic sau terestru, nespecificat), între unele acțiuni care se desfășoară pe Pământ și altele care au loc pe alte lumi, între stiluri și abordări, între tragism și comedie.

Observăm și unele reluări, cum ar fi revelația prin drog, lumea post-tehologică sau personajul profesor ratat, precum și înclinația – prezentă în cele mai multe proze – spre cadre fruste, reci, spre personaje neîmplinite, spre viață plină de lipsuri, chiar și în cazul prozelor cu caracter comic.

Și mai observăm înclinația autorilor spre latura profund umană, lăsând – cu mici excepții – „extraterestrii” nedefiniți, la nivel pur conceptual, insinuându-se prin efectele acțiunilor lor asupra oamenilor.

Una peste alta, un volum foarte plăcut, atât pentru iubitorii de SF – deși nu neapărat a celor cu înclinații spre SF-ul „de consum” – cât și pentru cititorii de *mainstream*, pentru cei care caută analiza naturii umane și mai puțin anticipația tehnologiei. Este un volum al trăirilor și nu al formelor, al umanului și nu al tehnologicului, al psihologicului și nu al vizualului. Dacă omul ar sta față în față cu extraterestruul, oglinda acestui volum ar surprinde fața omului. Cu extraterestruul ghicindu-i-se vag în iris.

CRONICĂ DE CARTE

HANNU RAJANIEMI

EDITURA NEMIRA

2015

HOȚUL , CUANTIC

IRVIN T CREVE

Dacă cineva mi-ar oferi șansa să pot alege, pentru viață de apoi, unul din universurile dezvăluite în cărțile pe care le-am citit până acum, fără să stau prea mult pe gânduri aș alege Orașele Mișcătoare de pe Marte descrise în Hoțul Cuantic de Hannu Rajaniemi. Dar e o închisoare, un fel de Matrix ar putea cineva să-mi contraargumenteze... Și ce dacă!... E o închisoare frumoasă care îți garantează nemurirea sufletului. Până să citesc această carte, noțiunea de post-uman se regăsea în mintea mea în spatele unui zid impenetrabil... Poate de sticlă fumurie prin care puteam să zăresc câte ceva însă per ansamblu... impenetrabil.

Hoțul cuantic este romanul de debut al matematicianului finlandez Hannu Rajaniemi și face parte dintr-o trilogie în care personajul principal este Jean le Flambeur. Romanul a fost publicat prima oară în Anglia în 2010 și apoi la un an diferență în SUA. Tot în 2011 a fost nominalizat la premiile Locus pentru cel mai bun roman de debut. În România "Hoțul Cuantic" a fost publicat anul acesta la editura Nemira.

"Cuantic" este cuvântul cheie în toată lumea dezvăluită în aceasta carte. Cine nu înțelege abstractizarea acestui termen nu-i va fi ușor să înțeleagă impactul cuvintelor ce descriu modificările aduse materiei în universul post-uman imaginat de autor...

Cuantic vine de la CUĂNTĂ (Fiz.) = *Cea mai mică valoare discretă pe care o poate lua o anumită mărime fizică, toate celelalte valori*

ale sale fiind multipli întregi ai acestora. Cuantă de energie = cantitate determinată și finită de energie care poate fi emisă sau absorbită de un sistem atomic, molecular etc.

Vorbim deci de manipularea materiei, a realității, a minții și a conștiinței umane la nivel atomic și subatomic... O lume... după ce specia umană va înceta să mai existe așa cum o știm noi (constrânsă biologic)... o lume a zeilor.

Acum imaginați-vă un loc în care tu ca individ te definești doar prin conștiința pe care o posezi și amintirile sale conexe. Trupul e un ambalaj de care te descotorosești la un moment dat. Conștiința ta este însă nemuritoare. Acest univers funcționează după niște reguli simple. Conștiința ta trăiește o anumită perioadă de timp după care înainte de a trece într-un nou trup, recompensează orașul sau comunitatea care asigură acest transfer prin efectuarea unei munci comunitare (de exemplu însuflând un robot care face curățenie prin oraș)... După ce ispășești această mică penitență sau perioadă de tihnă (ocazie în care ai suficient timp să te gândești la cât de frumoasă e viață când nu faci automatisme), redevii membru activ al orașului/comunității, conștiința ta fiind inoculată într-un alt trup – un interesant concept de tehnoreîncarnare...

Acum, un alt exemplu de măiestrie imaginativă... Dacă conștiința devine transferabilă, atunci sub cupolele orașelor marțiene vei avea nevoie de intimitate. Aceasta este oferită de *gevolot* – un mecanism de protecție similar cu setările de la Facebook unde stabilești cine ce vede și cât vede din persoana ta publică, însă nu se rezumă doar la lumea virtuală ci și la cea reală. De exemplu, mergi pe stradă și vezi o persoană pe care vrei să o eviți. Îți închizi *gevolotul* și practic devii invizibil pentru acea persoană. Sau, intri într-o încăpere aparent goală, *gevolotul* însă prezintă unele fluctuații care te anunță că în acea încăpere se mai află cineva. În realitate acolo s-ar putea ține o adevărată conferință cu zeci de participanți, învăluită toată în *gevolot*.

Moneda de schimb în acest univers este timpul exact ca în filmul *In Time*, cu care se aseamănă pe alocuri. Dar mai e ceva... Găsești aici co-amintirile, amintirile sau arhiva generală a orașelor în care se stochează mai tot. Cum ar fi de exemplu să te prezinți cuiva nu printr-o poveste care stabilește puncte de legătură între tine și acea persoană – “sunt domnul cutare, mă ocup cu, etc” ci printr-o amintire comună (o co-amintire). De exemplu, o imagine ușor de recunoscut, o senzație, un miros etc. realitatea, zic eu, ar căpăta alte sensuri...

Este fascinant cum autorul a reușit să îmbine noțiuni relativ ușor de înțeles, pentru a prezenta o lume dincolo de condiția noastră umană...

Și dacă nu v-am convins încă de cât de interesantă e lumea lui Rajaniemi, stați numai să citiți una din scenele sale de luptă, una din multele, care pe mine unul m-au dat pe spate

și m-au făcut să mi se zbârlească părul pe mâini, de emoție. Iată doar începutul unei scene de luptă...

În regulă, își spune Mieli inspirând adânc. *Modul de luptă*. Tehnologia Sobornostului din interiorul coralului de safir oortian se trezește la viață. Nava-păianjen se reconfigurează. Modulele împrăștiate se adună la un loc, mișcându-se de-a lungul firelor de legătură, și se sudează, devenind un condens și compact. Wingleturile cuantice se transformă dintr-un material perfect reflectorizant într-un scut de protecție de duritatea diamantului

Chiar la timp, înainte să fim loviți de nanomisilele Arhonților.

Prima salvă este doar un șir de impacturi abia simțite, ca niște fulgi, care nu izbutesc să penetreze scutul. Însă următoarea serie se va adapta și se va optimiza și tot așa, iar procesul se va repeta până când va ceda fie software-ul, fie hardware-ul scutului. Iar după aceea...

– *Trebuie să ajungem la Magistrală*.

Motoarele din mintea ei simplifică ramurile teoretice ale jocului ca o drujbă cu lama de diamant. Există numeroase căi pentru a ieși din asta, așa cum un cântec oortian are mai multe înțelesuri, iar ea nu trebuie decât să găsească una singură...

O nouă rafală, nenumărate ace de lumină în spimescop. Iar de data aceasta, unele reușesc să pătrundă. Dintr-unul din modulele de depozitare infloresce o excrescență diformă de safir. Calmă, o ejectează și o privește îndepărtându-se și continuând să se metamorfozeze încet, ca o tumoare malignă, formând organe ciudate care atacă scutul lui *Perhonen* cu spori de dimensiuni moleculare până când aceasta o carbonizează cu laserele antimeteorit.

– Asta a durut, spune *Perhonen*.

– Mă tem că asta o să doară și mai tare. (...)

O parte din cei care au citit cartea se plâng de abundența termenilor inventați. Pe mine nu m-a deranjat prea tare căci sunt bine aleși și-ți dau din start unele indicii. Fiind adesea compuși din două-patru cuvinte, poți să deduci cam ce ar însemna ei, înainte de explicațiile care apar ulterior (de exemplu: cerebromaterie, arma-fantomă, organisme sintbiotice, tentacule de dezagregare, săgeți de distrugere vibrantă etc.). În plus, dau un oarecare farmec lecturii, procedeu fiind foarte apreciat de acei cititori care caută noul, nu numai în idei dar și în exprimare.

Tot legat de termenii noi din acest roman, primul lucru pe care l-am făcut după ce am capitole de început, a fost să mă interesez cine este traducătorul Hoțului Cuanctic. Așa am dat peste Alina Bilciurescu, o tânără care în momentul de față studiază la o universitate din Germania și care chiar dacă recunoaște că nu e o specialistă în ale genului Science Fiction, cred eu ca a făcut o treaba excelentă traducând acest roman. Dificultate traducerii mi-a fost confirmată de mai mulți cititori înrâși care au

încercat să parcurgă cartea în original (în engleză), lucru destul de greu de realizat.

Romanul abundă de calitate, iar dintre minus-urile sale (nu există roman perfect) aş enumera doar două – unul de structură celalalt legat de intriga secundară.

Personal, mi s-au părut deranjante trecerile de la o scenă la alta sau de la punctul de vedere al unui personaj la punctul de vedere al naratorului sau a altui personaj, în cadrul aceluiaşi capitol, semnalizate doar printr-un singur rând gol între paragrafe. Când aceste treceri se realizau între sfârşitul şi începutul unei noi pagini ajungeam la un moment dat să nu mai înţeleg cum firul narativ a trecut de la un la alta, motiv pentru care trebuia să revin asupra paragrafului. Toată această discontinuitate putea fi rezolvată foarte uşor prin introducerea unuia sau mai multor caractere cu rol despărţitor, de exemplu * * *

Cel de-al doilea minus este legat de o anumită dezvăluire care după părerea mea s-a realizat în grabă, iar personajele reacţionează în faţa ei ca şi cum n-ar fi fost mare scofală. Nu vreau să intru în pre multe amanunte pentru că fiind vorba de o dezvăluire nu vreau să stric plăcerea celor care citesc întâmplător aceste câteva rânduri înainte de a citi romanul în sine. Tot ce pot să fac în această situaţie e să ofer un indiciu spunând că până şi reclama Starwars de

la Altex, are parcă mai mult mister când face o dezvăluire asemănătoare!...))

Concluzii:

De ce?

Pentru ca e un suflu nou în literatura Science Fiction (după anumite voci prezintă şi unele elemente de Crime Fiction) şi pentru că e genul ăla de roman a cărui continuare o vei aştepta cu nerăbdare.

Când?

Hoţul cuantic este un Hard SF pur, aşadar îl recomand a se citi după ce deja ai luat contact cu genul Science Fiction, altfel rişti să nu înţelegi mare lucru. De asemenea, parcurgerea unor termeni ai jargonului IT-ist, înainte sau în timpul lecturării nu ar strica.

Cum?

Vizual... Empatic... Punându-ţi propria imaginaţie să funcţioneze la turaţie maximă. Repet, este vorba de o condiţie post-umană aşa că ar cam trebui, cumva, să-ţi ieşi din piele!...

Unde?

Oriunde... De preferat, în lumea nobililor, înainte de a trece în cea a tăcuţilor!...

Mai multe despre Hannu Rajaniemi şi trilogia la care lucrează, în interviul online luat de singularityweblog.com

CRONICĂ DE CARTE

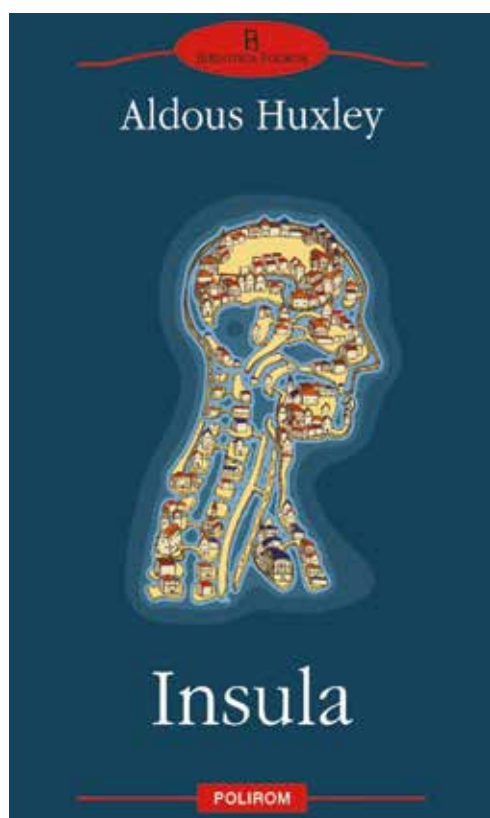
INSULA

ALDOUS HUXLEY

EDITURA POLIROM

2011

ADELA DINU

„Atâta vreme cât rămâne izolată de restul lumii, o societate ideală poate fi o societate viabilă” (Aldous Huxley, „Insula”)

O doză de speranță cu privire la viitorul încă incert al umanității este decelabilă în ultimul roman al lui Huxley: „Insula” (anost și tezist pe alocuri). Pala este insula interzisă, a cărei eboșă Huxley o încropește din ultimele resurse creatoare. Cartea este, fără îndoială, un testimoniu al tuturor convingerilor unui meditator la soarta lumii occidentale. În ultimul roman, Huxley-romancierul, creatorul de fascinante și teribile lumi distopice, este surclasat de Huxley-eseistul cinic, dezabuzat și empatic în același timp, preocupat mai degrabă de urgența transmiterii unui mesaj decât de puterea de convingere a ficțiunii. Scriitorul pune în acest roman-statement cam tot ce a vehiculat ca materie ideatică în celelalte cărți, fie că este vorba de scrieri de ficțiune ori de eseuri: critica susținută a umanismului dogmatic european, dar și a totalitarismelor spre care se îndreaptă, în opinia sa, orice organizare statală existentă; pericolul iminent al suprapopulării și al hiperindustrializării planetei; caducitatea edificiului gândirii occidentale, bazat pe freudism, behaviorism și religie creștină; prăpastia insurmontabilă între teorie și praxis în sistemul educațional, necesitatea importării și adaptării unor practici din filosofii orientale

ALDOUS HUXLEY

(budism, tantrism, yoga dragostei, metafizică aplicată și Controlul Destinului) în vederea eliberării individului de frici, angoase, frustrări- epifenomene ale vieții civilizate. Deasupra tuturor planează, ca o promisiune nerostită, posibilitatea unei insule a libertății aproape perfecte, oază a individualismului altruist și a compasiunii ca politică publică.

„Insula” configurează a treia vârstă a utopiei la Huxley. După distopia devenită paradigmatică din “Minunata lume nouă” și după meditația fertilă asupra sensurilor distopiei și a modelului socio-cultural în vigoare din eseul “Reîntoarcere la minunata lume nouă”, Huxley abordează, surprinzător, în ultimul său roman, utopia de tip clasic, pe a cărei tulpină viguroasă își grefează propriile credințe și iluzii, instaurând acel “spirit utopic refractar violenței” de care vorbește Sorin Antohi. De fapt, scriitorul schizoid care apelează atât la resursele utopiei clasice, cât și la cele ale distopiei, exersându-se abil în ambele tipuri de scriitură (și subminându-le, uneori, pe amândouă) nu este o raritate. Wells abordează și el ambele categorii, iar coexistența unor forme esențial diferite ale utopiei este marcă a secolului XX- secolul în care va triumfa antiutopia.

Trama facilă a romanului nu este străină de tehnicile utopistului umanist, pe care Huxley le reia cu punctualitate: după obligatoriul naufragiu (înscenat), un mefient ziarist în persoana lui Will Farnaby pătrunde neautorizat în insula interzisă cu gândul precizat de a provoca destabilizare și echilibru prin intermedierea ocupării ei (corolar: reînscrisura în hegemonul model al societății mondiale: sinteză a capitalismului și a comunismului). În spatele complotului desconspirat încă de la început și întâmpinat cu resemnare și discernământ de către pașnicii conducători ai insulei stă teribila foame occidentală de petrol (scenariul sună cunoscut). Pericolele care amenință fragilul echilibru atins de societatea insulară sunt, așadar: petrolul, industrializarea și venerarea zeului consumului (obsesiile lui Huxley, vehiculate și în celelalte două scrieri de factură diferită). Atitudinea ireverențioasă a lui Huxley față de modul de funcționare a societăților occidentale (și orientale: este menționat și criticat atât comunismul chinezilor, cât și obsesia rusească a statului național extrem de bine consolidat) vine din convingerea intimă a scriitorului, care și-a făcut un obicei din înfierarea consumului (a mentalității consumeriste și a proliferării

ei în toate planurile existenței), a nesăbuiței care generează suprapopularea (în Pala, anticoncepționalele sunt gratuite și copiii sunt crescuți la comun, cu rândul, în cadrul unor CAR-uri, al unor Cluburi de Adopție Reciprocă) și mai ales a stilului de viață occidental, cu tot sedentarismul și suficiența abulică a indivizilor atomizați, extrem de permeabili la mesmerism, hipnoză colectivă și manipulare ideologică.

Adevăratele utopii, inevitabil insulare, sunt prea fragile pentru a rezista. De-a lungul timpului, fericirea comunitară a fost posibilă numai fragmentar, în nuclee sociale care pornesc de la familie și ajung până la nivelul unor microcomunități de tipul celei din Pala. Societatea insulară a atins un grad ideal de echilibru între toate componentele sale, echilibru care nu va putea împiedica declinul și sfârșitul (care poate fi urmat de un nou început, pe o altă insulă). Deocamdată, insula ficțională ilustrează cele mai intime dorințe ale creatorului ei. Avem de-a face cu o utopie interioară, materializată în spațiul literar. Societatea imaginată este perfectă în ochii creatorului ei (în această accepțiune, suntem cu toții creatorii propriilor noastre lumi utopice). În Pala, copiii sunt educați în libertate (fizică și intelectuală). Ei sunt învățați să fie lucizi și să își exerseze în permanență gândirea critică, să judece o problemă din mai multe puncte de vedere (fizic și metafizic, sociologic, filozofic etc.). Este o educație împotriva manipulării și a anesteziilor morale (loc comun al scrierilor lui Huxley). Cuvântul cheie este: toleranța. Un grup de oameni alege să trăiască într-o comuniune (de fapt o familie extinsă), departe de civilizația opresivă, care uniformizează și abrutizează, departe de idealul defunct al progresului ca motor al acțiunilor umane conjugate și de zeul consumului la care se închină occidentalii. Ca în utopia clasică, prezentarea unui Weltbild se face pe calea dialogului socratic. Cei doi poli sunt: străinul-novice (va fi inițiat în mecanismele de funcționare a microsocietății din Pala) și diferiții mentori care vor supraveghea, paternal și răbdător, inițierea. Will Farnaby nu descoperă numai o societate ideală, politeistă și eudemonistă, care a depășit maniheismele și a reinventat individul liber de constrângeri și de tentațiile nihiliste ale civilizației. Ziaristul se descoperă și pe sine, depășind sechele cauzate de educația/de un modus vivendi occidental. Drumul către descoperirea propriei interiorități este deschis prin pastila-magică moksha – “revelatorul realității”, “pastila adevărului și a frumuseții” (esențial diferită de soma – instrument de inducere a euforiei programate și simbol al manipulării individului de către stat).

Insula Pala (“insuliță absurdă”; “oază de libertate și fericire”; “mica oază de umanitate în mijlocul sălbăciei voastre pline de maimuțe”); configurează una dintre utopiile autentice și, până la un punct, optimiste

(în sensul conservării credinței în perfectibilitatea unei microsocietăți deschise, pluraliste, alternativă la o societate mondială autoritară și represivă) ale modernității – propunând, ca de atâtea ori în istoria ciclică a genului, un model ideal seducător al unei organizații umane armonioase, care să ofere cadrul ideal pentru dezvoltarea socio-culturală a indivizilor liberi. Mefiența versatului creator de (anti)utopii nu se dezmente însă nici în acest roman luminos, cu profunde implicații morale. Pacifismul fondatorilor acestei societăți insulare are neajunsul unei securități deficitare. Cronică a unei morți anunțate, în finalul romanului proiectul utopic eșuează. Pala cade. Este instaurată dictatura militară și anticipăm că, în curând, Pala se va integra în dezabuzata lume occidentală, din care s-a desprins pentru câteva decenii. Proiectul utopic materializat pentru un scurt moment istoric s-a dezintegrat și de această dată. Rămâne totuși posibilitatea (promisiunea) unei insule – un protest surd la adresa ordinii sociale existente (mai degrabă decât un vis atavic al unei lumi perfecte) și, totodată, un apel la resursele utopiei interioare: **„Chiar în societatea cea mai rea, individul păstrează puțină libertate”** (Aldous Huxley, „Insula”, Iași, Polirom, 2011, p. 405)

©Adela Dinu

Articolul a fost republicat cu permisiunea autoarei și a editorului revistei lapunkt.ro, domnul Eugen Stancu. Le mulțumim.

CRONICĂ DE CARTE

MICHEL FABER

EDITURA HUMANITAS

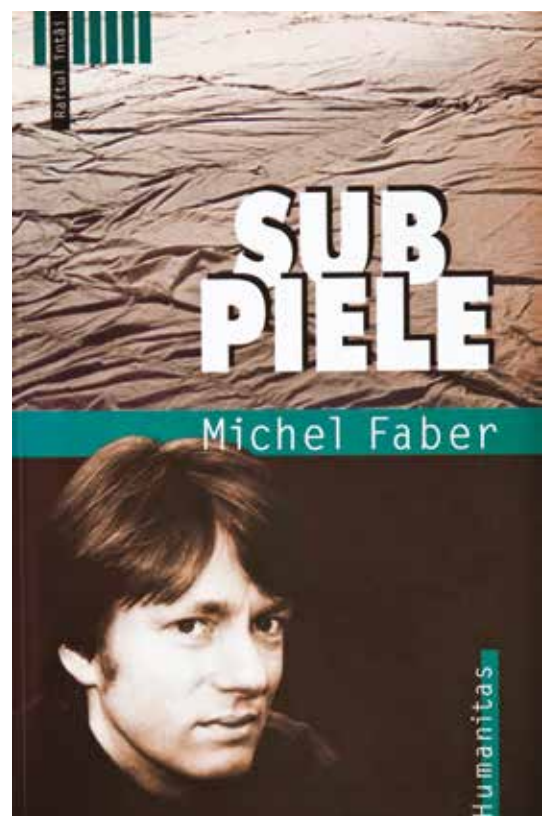
2005

SUB PIELE

ADELA DINU

Am cumpărat cartea lui Michel Faber („Sub piele”, București, Editura Humanitas, 2005) de la raftul cu reduceri, intuind o potențială lectură de relaxare, fără promisiunea unor ecouri durabile asupra conștiinței. Coperta a patra anunța un thriller distopic, amintind de pulp fiction, cu scene scabroase remanente, nu un roman cu profunde implicații existențiale. Am pornit așadar la drum fără așteptări și fără pretenții intelectuale, iar revelațiile nu au întârziat să apară. Am descoperit un roman alterității angoasante, al perspectivei întoarse: oamenii văzuți prin ochii unei specii superioare, distante, lipsite de empatie. Debutul abrupt al romanului este revelator în acest sens (păstrând, totuși, o doză considerabilă de ambiguitate, care va fi limpezită treptat, pe parcursul lecturii): *„De fiecare dată când vedea un autostopist, Isserley trecea mai departe fără să se oprească, lăsându-și timp să-l măsoare din cap până-n picioare. Căuta mușchi puternici: o halcă de carne pe două picioare. Specimenele firave, costelive nu-i erau de niciun folos.”*

Ipoteza cititorului este că are de-a face cu perspectiva anormalității, a psihologiei deviate din interiorul propriei specii. Ipoteza va fi, în curând, infirmată. Isserley reprezintă normalitatea, însă specia ei nu este una umană. Travestiul extraterestrei are ca scop întreținerea unei aparențe, înșelarea vigilenței viitoarei victime. Descinderea la ferma subterană Ablach instaurează domeniul insolitului, explorând toposul abatorului, însă nu cel edificat de oameni în folosul oamenilor, ci un

MICHEL FABER

abator menit să castreze, să secționeze și să livreze produsul tabu: carnea de om/de vodsel (în limbajul extraterestrilor). „Sub piele” este un roman despre empatie și despre absența acesteia (de fapt despre prezența ei condiționată) în societatea umană contemporană, cu ștergerea și retrasarea granițelor nefirești între specii și problema recentă și controversată a interspecificității, a grijei între specii.

Tema animalității din om nu e recentă și, de la Darwin încoace, a avut parte de o mulțime de interpretări, fără ca omul să fie privit exclusiv din unghiul animalității sale. Cartea lui Michel Faber este o critică acidă (și travestită) la adresa exploatării bestiale, la scară industrială, a animalelor. Epoca vânătorilor și a pescarilor, cei care ucideau pentru propriul consum legitim și justificat, a apus de mult, iar societățile umane au recurs, în ultimele decenii, la adevărate holocausturi ale animalelor crescute exclusiv pentru a servi consumului exacerb, tot mai excesiv. „Sub piele” propune o altă situație în raport cu problema, prin introducerea unui personaj artificial: extraterestru, ființa superioară omului, unica aptă să se erijeze în instanță represivă, pedepsind exemplar umanitatea pentru păcatele ei culinare. Soluția este și ea prezentă în paginile cărții: vegetarianismul motivat, empatic, prin respectul față de alteritatea benignă, inferioară. John Gray, în eseul său critic la adresa aceleiași societăți occidental-umaniste („Câini de paie. Gânduri despre oameni și alte animale”, București, Editura Humanitas, 2009) înfieră și el hegemonia omului asupra planetei secate de resurse, brutalitatea cu care omul își ucide, sistematic, nu doar semenii, voința sa de putere extinzându-se mai ales asupra speciilor considerate esențial diferite.

E în firea omului să găsească diferențe și să postuleze raporturi de superioritate/inferioritate în toate sectoarele existenței. Ideea, deloc originală, exploatată de Michel Faber în acest roman neconvențional este aceea că postularea superiorității unei specii (fie ea umană sau extraterestră) atrage după sine o desconsiderare necesară a speciei inferioare și, în cele din urmă, o dorință (aparent legitimă) de exterminare a acesteia. Sentimentul de superioritate este incompatibil cu empatia. Pentru a exista legături empatice între specii trebuie ca, mai întâi, să existe sentimentul egalității, al consubstanțialității. Problematika este una extrem de actuală. Întrebarea care rămâne deschisă la finalul lecturii: Cum pot oamenii să-și gestioneze impulsivitatea, foamea, brutalitatea congenitală, dar mai ales vanitatea generatoare de masacre?

Articolul a fost republicat cu permisiunea autoarei și a editorului revistei lapunkt.ro, domnul Eugen Stancu. Le mulțumim.

CRONICĂ DE FILM

2011

REGIA: KIKE MAILLO

CU: DANIEL BRÜHL, MARTA ETURA, ALBERTO AMMANN

EVA

BOGDAN MIHĂILESCU

A acțiunea filmului „Eva” este plasată undeva prin anul 2014. Alex (Daniel Bruhl) este un programator arhicunoscut în robotică, care după 10 ani se întoarce înapoi în orașul său natal pentru a începe să lucreze la Universitate împreună cu vechiul său prieten. Aici va găsi de lucru în industria roboticii: crearea unei super linii de copii roboți. Alex o cere drept inspirație pentru noul prototip de copil robot pe Eva, urmărind comportamentul și aspectul fetei. În timp, relația dintre cei doi se adâncește și lui Alex îi este foarte greu să ducă mai departe proiectul început deoarece îi trezește sentimente din trecut (cu Lena), însă își dă seama că el deține cheia succesului în realizarea și finalizarea proiectului!

Așa cum îi stă bine unui film SF și unui film în general, „Eva” este un film care te face să gândești, să rumegi anumite idei mult după ce proiecția s-a terminat. La nivelul imaginii nu este lipsit de efecte speciale (SGI) dar care nu îți sar în ochii din prima ci stau discret într-un colț al cadrului, tot oamenii rămânând în prim plan.

Căci este în ultimă instanță un film despre oameni și despre condiția umană, despre umanitatea care nu aparține doar oamenilor. Nu pot să nu fac o paralelă între acest film și „Omul bicentenar”. Ca și acolo se pune problema dacă în cele din urmă un robot care ajunge la conștiința de sine are dreptul să fie considerat uman.

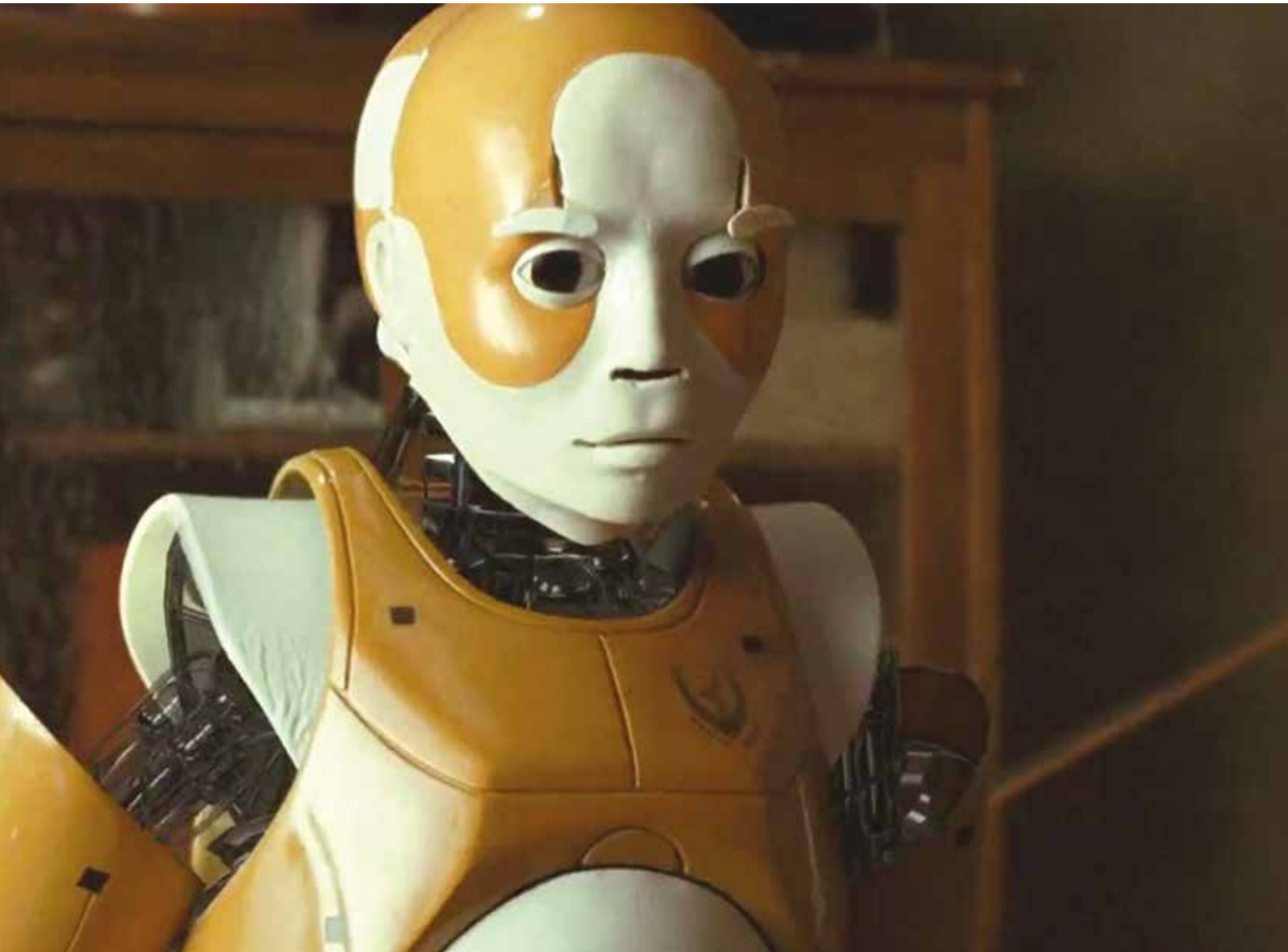
Apropo de Asimov și în acest film roboții au un anumit gen de

DANIEL BRÜHL
MARTA ETURA
ALBERTO AMMANN
CLAUDIA VEGA
ANNE GANDONIS
LUIS HOSKIN

EVA

A FILM BY KIKE MAILLO

protecție similar cu faimoasele legi ale roboticii, care îi fac unelte sigure pentru oameni.

Dar există și „roboți liberi” (ilegali) degrevați de acest fel de protecție. Acești roboți liberi au o personalitate mult mai naturală și mai apropiată de lumea vie dar, reversul medaliei, inevitabil sunt imprevizibili și la limită pot deveni periculoși. Noi oamenii construim tot felul de aparate, mașinării și roboți, ca să îi posedăm să îi folosim și chiar să îi comercializăm. Dar atunci când în viitor (acțiunea filmului se petrece prin anul 2014 sic!) s-ar realiza un robot cu inteligență artificială, conștient de sine, el nu ne-ar mai aparține nouă constructorilor ci și-ar aparține sie însuși.

Dar filmul merge și mai departe ridicând o problemă mai mult decât filozofică. Poate oare un robot conștient de sine, aproape uman, să aibă și suflet? Și mai mult, acest suflet de robot are dreptul la mântuire? Sunt idei la care filmul ne invită să meditam.

Avem nevoie de astfel de filme care dincolo de divertisment să ne miște din inerția cotidiană și să ne facă să ne punem

astfel de probleme la care să ne gândim. Este o evadare din lumea cotidiană a percepțiilor, în lumea ideilor profunde. Sau altfel spus: Ce vezi când închizi ochii?

Recomand fără rezerve vizionarea și chiar revizionarea acestui film!

©Bogdan Mihăilescu

„Eva”, regia Kike Maíllo. În distribuție: Daniel Brühl, Marta Etura, Lluís Homar, Alberto Ammann; o producție spaniolă, 2011; filmul SF „Eva” a fost nominalizat pentru douăsprezece categorii la Premiile cinematografice Goya și a câștigat la trei categorii, „Cel mai bun regizor”, „Cel mai bun actor”, „Cele mai reușite efecte speciale” și la șaisprezece categorii ale premiilor cinematografice Gaudí, câștigând cinci.

CRONICĂ DE FILM

2015

REGIA: NEILL BLOMKAMP

CU: SHARLTO COPLEY, DEV PATEL, HUGH JACKMAN

CHAPPIE

SAU CRONICA UNUI EȘEC ANUNȚAT

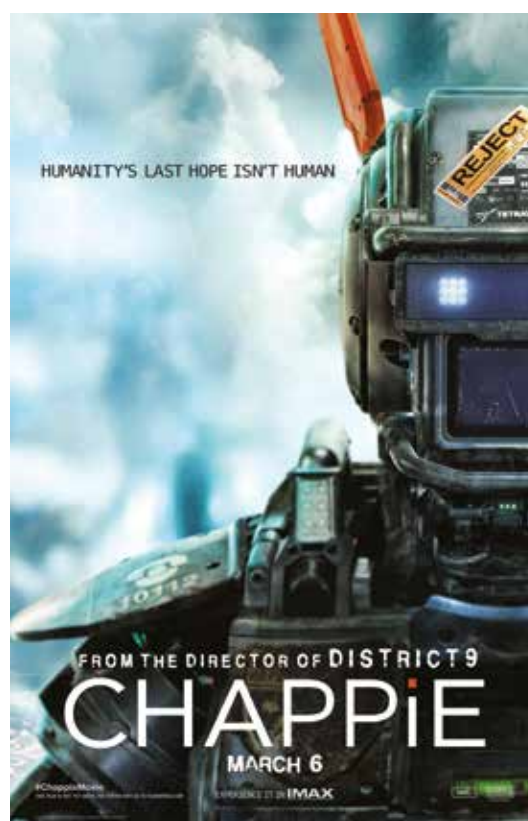
SORIN CAMNER

Neill Blomkamp s-a născut în 1979 într-o familie de afrikaneri (sau buri, descendenți ai coloniștilor olandezi) din stratul superior al burgheziei, la Johannesburg („orașul lui Johannes”), într-o Africă de Sud încă dominată de apartheid. Și-a petrecut primii optsprezece ani în Johannesburg și-a emigrat împreună cu familia în 1997 în Canada (la numai doi ani de la cedarea puterii negrilor, precum un milion de albi sud-africani care începând cu 1994 s-au stabilit în Australia, Noua Zeelandă, Canada, S.U.A. și Marea Britanie: „the white flight”). Africa de Sud și în special Johannesburgul (chintesență africană a „lăbărțării” gibsoniene, zona metropolitană având peste opt milioane de locuitori) l-au marcat pentru totdeauna, fiindu-i și sursă de inspirație pentru majoritatea filmelor sale.

În acel an, 1979, „Alien” năvălea peste noi. Acum, Neill Blomkamp ne amenință c-un „Alien” făcut de el... Nu știu dacă l-aș sfătui să-l fi realizat. După ce am privit ghiveciul de Robo-Runner sau Cop-Blade, căruia i-a spus „Chappie”, mai caș fi înclinat să-l sfătuiesc să se apuce de altceva...

Când era copil și apoi adolescent a văzut lucrările lui Syd Mead și niște filme. Și, așa cum facem cu toții, s-a gândit să facă și el filme. De exemplu, pe la 25 de ani a făcut un filmuleț de două minute. „Tetra Vaal” care poate fi văzut pe YouTube...

Și „Alive in Joburg”, un scurtmetraj, un pseudo-documentar despre refugiați extraterestri care sufocă Johannesburgul, draftul

viitorului „District 9”. Se putea opri la asta. Ce putem vedea în „Tetra Vaal”? Un polițist robot în Johannesburg... Cum Blomkamp e afrikaner sau bur, să ne reamintim că un alt olandez, Paul Verhoeven, a adus pe ecrane un alt robot – polițist... „Robocop”. Acolo un polițist este transformat în robot... În „Chappie” se întâmplă vice-versa.. Și ce dacă. Și până la sfârșitul filmului și niște oameni devin roboți.

Câteva dintre personaje nu sunt interpretate de actori profesioniști – ci de niște cântăreți de rap Ninja (Watkin Tudor Jones) și Yo-landi Visser (afrikanera Anri du Toit), membrii trupei sud-africane de zef rap-rave „Die Antwoord”/„Răspunsul” în limba afrikaans)... Au avut și au succes. Cred că dacă vedeți un videoclip de-al lor nu mai este nevoie să vedeți și „Chappie”.

Filmul ar fi interesant. Dacă nu s-ar mai fi făcut în trecut. Și dacă Blomkamp nu s-ar rătăci prin hățșurile muncii de regizor. Ideile nu-i lipsesc. Ce păcat că nu-s ale lui. Și de faptul că acele idei nu pot fi transpuse în personaje sau în acțiunea filmului.

În Johannesburg se încearcă să se eradicizeze criminalitatea (Africa de Sud este campioana mondială a ratei violenței și criminalității, iar Johannesburgul este una dintre cele mai violente și periculoase metropole din lume) cu ajutorul unui corp de poliție format din roboți livrați de firma Tetra Vaal a cărei CEO este Ripley, aaaaa, Bradley Michele (americana Sigourney Weaver). Creatorul acestei forțe robotice de poliție, Deon Wilson (britanicul Dev Patel), încearcă să construiască un robot care să aibă capacitatea de a gândi, de a simți și de a învăța precum un om. Și-l supără pe colegul Vincent Moore (australianul Hugh Jackman – Wolverine), cel care făcuse un robot de luptă (MOOSE) atât de asemănător lui ED-209 (Enforcement Droid Series 209, pronunțat Ed Two O'Nine, mașinăria din seria „RoboCop”) încât te pufnește râsul. Cred că s-a folosit aceeași jucărie... Diferența rezidă în faptul că MOOSE trebuie controlat, permanent, de om. Și că zboară.

Vincent Moore este un personaj militaros (incarnând mentalitatea herrenvolk-ului afrikaner), iar atitudinea lui Blomkamp față de astfel de indivizi a fost vizibilă în toate filmele lui – de detestare. De altfel, cum militarii sunt priviți cu ostilitate de regizor, am mai văzut această atitudine la un alt regizor atașat de filmul SF – James Cameron (altă conexiune cu „Alien”) – și Blomkamp îl caricaturizează pe Moore prin modul în care îi prezintă lipsa de caracter și ridicolul acțiunilor prin care încearcă să-și impună monstruoasa creatură ca fiind soluția rezolvării criminalității din oras. În fond, în antiteză cu umanismul robotului Chappie, care gândește și se comportă atât de uman, MOOSE, monstrul robotic care trebuie condus de om devine, în fapt, personajul negativ, iar omul din spatele lui este robotul.

Faptul că Chappie reușește să „umanizeze” doi criminali care nu au în cap decât obținerea de beneficii – pe infanțila Yo-landi Visser și pe „fiorosul” Ninja (pitorești indivizi dar care n-au nimic în comun cu actoria), care-și joacă propriile personaje și care

așa cum spuneam sunt în Africa de Sud, membrii grupului rap „Die Antwoord” (vezi cântecul de mai sus) – și să-i transforme în „mama” și „tatăl” lui, pentru ca, la final, să se comporte ca o adevărată familie, fiecare luptându-se pentru celalalt și, când are loc moartea unuia dintre ei, transferul conștiinței acestuia într-un corp de robot să-i dea viață veșnică, este, în viziunea lui Blomkamp, mesajul pe care ar vrea să ni-l transmită. Numai că, din păcate pentru el, umanizarea robotului/androidului/cyborgului s-a produs la Philip K. Dick și la Ridley Scott. În 1982. În „Blade Runner”. Iar Rutger Hauer era un actor ceva mai dotat. Altfel, recomand „Ex Machina”...

Ce-i interesant la filmul lui Blomkamp, filmat în Johannesburg, într-o țară africană, este faptul că lipsesc negrii...ca personaje. Probabil că s-au ascuns de videocamera lui Blomkamp ca să nu se compromită. Sau, poate, e pur și simplu cripto-rasism.

Pentru că personajele principale ale unui film a cărei acțiune se petrece în Africa viitorului sunt fie albi precum Ninja (Watkin Tudor Jones/anglofon alb sud-african), Yo-landi Visser (bură sud-africană), Sigourney Weaver (Bradley Michele), Hugh Jackman (Vincent Moore), Brandon Aurret (Hippo/anglofon alb sud-african), Jose Pablo Cantillo (America/costarican), fie de origine hindusă ca Dev Patel (Deon Wilson), iar africanii autentici sunt reprezentați doar de figuranți (fie o gloată barbară care devastează orașul colonial al albilor fie instrumente ale represiei). Robotul Chappie este interpretat de anglofonul alb sud-african Sharto Copley, actorul fetiș și prietenul din adolescență al afrikanerului Neil Blomkamp. De ce? Robotica (nici măcar aceea ficțională) nu e de nasul negrilor, nu-i așa? Nu există vreun personaj principal sau secundar care să reprezinte majoritatea neagră a Africii de Sud („the background”), doar episodical gangsterul african The King, interpretat de actorul de origine malawiană Eugene Khumbanyiwa. Așa ceva nu e rasism?

Iar soluția în ceea ce privește problemele sociale și inegalitățile economice (sărăcia abjectă și exploatarea barbară) de acum și din viitor (cauza violenței și criminalității), o reprezintă robotizarea poliției, nu-i așa? Doar dacă nu cumva Neil Blomkamp vrea să ne sugereze că problema o reprezintă majoritatea africană lăsată din 1995 de capul ei, și că în timpul apartheidului era ordine și disciplină și civilizație și fiecare își știa locul în societate și dacă nu-l știa, te învățau rapid stăpânii albi. Cu gloanțe.

Când a lansat „District 9”, Blomkamp a lăsat multă lume cu gura căscată. Mesajul său social și filmul său plin de suspans și de idei proaspete a bucurat lumea doritoare de filme SF de calitate. Din păcate, „Elysium” l-a îndepărtat de ceea ce realizase în primul lui film, iar „Chappie” nu l-a adus pe drumul cel bun. Ca să nu spun că, poate, dacă și-a ales să facă un film în care să fi abordat conceptul de inteligență artificială din punct de vedere filosofic, acest lucru s-a făcut deja într-un film care se numește chiar așa, „Inteligența artificială”!

MARGINEA CURCUBEULUI CXIID

AUREL CĂRĂȘEL

B. SINGUR ÎN FAȚA STELĂLOR

Culoarul secret se terminase brusc în spatele unei stânci artificiale, de deasupra căreia țâșnea un izvor limpede, dintr-o conductă de platic, ascunsă cu măiestrie în desișul vegetației. Două felinare mari din bronz luminau pe dedesubt cascada minusculă, făcând să apară ici și colo petice tremurătoare de curcubeu.

Charles Sebastian Percier nu-și amintea cu precizie cum de reușiseră să ajungă până aici. Întunericul absolut din galerie, răsuflarea șuierată a femeii, umărul ei permanent sub umărul lui, târșitul picioarelor și icnetele pe care le percepea undeva în față, deși știa că trebuie să provină din pieptul său... toate acestea păreau să aparțină unui alt timp, demult transformat în trecut și în vis.

Eunice ieșise prima prin perdeaua de stropi fini, apoi îl ajutase să străbată drumul până la o bancă din marmură, aflată într-un chioșc din lemn vopsit în roșu carmin, cu două ghivece mari cu leandri de o parte și de alta a intrării. Se așezaseră în umbra protectoare, pe suprafața rece de piatră. Un alt felinar, agățat deasupra unei tufe cu trandafiri albi, le dădea posibilitatea să zărească obiectele din jur și făcea ca bolta cerului să pară încă și mai întunecată decât în realitate. O întrebă, în șoaptă, dacă știe unde se aflau. Femeia dădu din cap afirmativ. În Noua Romă, după cum îi spusese înainte de a pătrunde în culoarul secret. În Grădinile Cezarine, la doi pași de Forum și în dreapta templului jovian.

– Aici își ține Neronius baccanalele, în fiecare Decadă. La ultima, la care

am participat alături de Petronius și de Ulpius Gallius, au fost arși pe ruguri, special ridicate deasupra lacului, 120 de țărani basci și bretoni, prinși de gărzile pretoriene în urma unei Invazii neprevăzute de Institut. Principalul a fost informat despre eveniment abia după 36 de ore și nu a putut interveni în nici un fel. După cum, probabil, știi, pretutindeni în Corassan au loc tot felul de incidente cronozofice, o parte dintre ele imposibil de controlat.

Știa. Chiar el fusese, pentru câteva Decade, șeful unei grupe de intervenție pentru prevenirea unor astfel de incidente. Era exact ca în cazul acelor doctori ce lucrează într-un spital de mari dimensiuni: nu pot să prevadă toate complicațiile ce pot apărea la numărul imens de bolnavi auți sub supraveghere și, în plus, se pot îmbolnăvi ei înșiși și muri, fără să aibă posibilitatea de a schimba ceva din destinul individual. Puterea deținută asupra ansamblului nu este totuna cu puterea asupra individualului.

Își linse buzele: începea să-și revină. Își simțea toate oasele la locul lor, durerea din coastă și cea de la baza gâtului nemaifiind doar un element de spaimă viscerală, ci o modalitate de a controla spațiul interior existențial. O manieră de a-și ține conștiința în stare de veghe. Vru s-o întrebe: "Și acum?", dar realiză că era mai neajutorat decât un mut adevărat. Aruncă o privire circulară în jur. Dacă se aflau în Noua Romă, atunci comunicarea în scris nu ar fi trebuit să constituie o problemă. Dincolo de cele două ghivece de lemn ale leandrilor, zări nisipul aleii. O trase de mână către intrare. De data asta, femeia îi înțelese imediat intenția și îl urmă fără împotrivire.

Coborârea treptele scunde și bărbatul se lăsă într-un genunchi, gemând.

"Hilterus este Valverde", scrisă cu litere strâmbă și, cumva, dureroase. Înghiți un nod aspru, înainte de întinde iar degetul către nisipul fin. Trăia într-o lume bazată eminamente pe actul trădării. Oare cine să fie următorul, Eunice însăși? "Există o modalitate prin care reușește să-și modifice configurația trăsăturilor fizice; dar este Valverde, dincolo de orice îndoială."

– Te cred, șopti femeia și-l mângâie pe braț. Ești o ființă prea importantă, ca să-ți permiți luxul de a greși. Deși pare ceva absolut imposibil, te cred. Înseamnă că Valverde ne-a păcălit bine de tot. Și, ce e mai tragic, Mercedes i-a acordat toată încrederea ei. Toate secretele ei și ale noastre. Practic, Adolfo... adică Valverde știe mai mult decât fiecare dintre noi despre falangă și despre planurile ei. Toate ascunzătorile, toate acțiunile în lucru sau numai propuse. Ne va fi greu să ne ascundem de oamenii lui.

"Dacă ai fi fost singură în Palat și ai fi folosit drumul secret ca să fugi de Soldații Crediței, unde te-ai fi dus mai întâi?"

– La Petronius, firește, explică femeia, ștergînd cu palma cuvintele anterioare. Stăpânul meu în Istoria Relativă și în

Corassan. Nu, el nu este implicat în activitatea falangăi, se grăbi să adauge, văzîndu-i lucirea din ochi. Cred că nu știe de existența ei, deși, din vorbele-i cu două înțeleșuri, înțeleg că are unele bănuieli. Dar Petronius este un adevărat patrician: știe să respecte viața particulară a oricărei persoane, fie ea chiar și o umilă sclavă, asemenea mie. Vrei să mergem la vila sa?

"Nu, scrise degetul șovăind. Va fi primul loc unde Valverde o să-și trimită Soldații. Vorbește-mi despre cunoștințele tale."

Dincolo de trunchiurile groase ale pomilor ce mărginea aleea, țipă ascuțit o pasăre de noapte. O alta îi răspunse departe în frunziș. Femeia își înălță fruntea și privi într-acolo. Stelele sclipeau reci, trimițîndu-și nepăsătoare sulite prin spărturile coroanelor. Percier se cutremură fără voie: mai întâi fusese blestemata de Nathalia, apoi piticania, apoi Soledad, apoi Hilterus... Când va sosi și momentul Eunice?

Se sprijini într-un genunchi și o atinse pe umăr. Femeia tresări.

– Iartă-mă. Mă gândeam... N-am mai fost niciodată într-o situație asemănătoare, vreau să zic. Dacă Adolfo a trădat, atunci oricare dintre membrii falangăi este un potențial trădător, nu?

Percier ridică din umeri. Nu vedea unde dorea să ajungă.

– Fiecare... adică și eu. Probabil că ți-a trecut deja prin minte, nu? Și, orice ți-aș propune ca soluție de salvare, va fi considerat, mai întâi, o expediție într-o capcană.

Afurișită treabă! Bărbatul se așeză în fund pe nisipul rece. Alături, femeia stătea în genunchi, cu spatele drept, și-l privea de sus, într-un mod care nu-i lăsa nici o portiță de scăpare. Trebuia să răspundă, fi-r-ar să fie! Să-i spună că se gândise și la această posibilitate și că o luase în calcul. Dacă juca teatrul, într-o piesă al cărui scenariu nu reușea să-l înțeleagă, dar care presupunea prezența ei în preajma lui permanent, atunci o făcea la modul excelent și merita aplauzele nevăzuților spectatori. Pentru că reușise: avea să-i stea în preajmă. Singur, rănit, mut și urmărit, nu se putea descurca.

"M-am gândit, scrise într-un târziu, încercînd să nu o privească. Indiferent ce am gândit, însă, destinul vrea ca noi să mergem deocamdată pe același drum. Vorbește-mi despre cunoștințele tale."

Femeia citi, șterse și își frecă fruntea cu dosul palmei. Lumina slabă ce-i cădea pe față nu lăsa să i se vadă nici o reacție pe chipul întunecat. O șuviță inelată îi căzuse pe obrazul stîng, dar ea nu părea să-și dea seama.

Este, totuși, cea mai frumoasă femeie pe care am cunoscut-o în Corassan, medită el, admirîndu-i profilul. Și, poate, cea mai periculoasă. Rațiunea îmi spune să nu am nici un pic de încredere în ea. Dar ceva care vine din străfundul instinctului mă împinge, implacabil, înspre ea. Oare ce rol va fi jucat în rematerializările trecute din viața mea?

– Iosef Flavius, istoricul Imperatorului, are doi slujitori evrei, Simon și Iohan, care locuiesc în cartierul Tiberiada. Simon îmi este dator și, în plus, ca orice evreu adevărat nu-i iubește deloc pe Soldații Credinței.

Percier clătină din cap.

“Prea aproape de stăpânul tău, scrise degetul său pe suprafața netedă, stârnind fulguiala strălucitoare a foițelor de mică. Hilterus va pune să fie verificate imediat toate cunoștințele și rudele lui Petronius.”

– Cred că ai dreptate. Nu știu... ar mai fi Caius Barzaarone, croitorul lui Petronius, care locuiește în apropiere de Poarta Tibur. Dacă-i spun că m-a trimis stăpânul să te ascund la el, nu va pune întrebări, până ce nu va fi chemat la vilă. Dar presupun că și el va fi verificat. Poate prințesa Berenice, verișoara sa, care stă mai mult în Egiptul de Sus. Berenice este foarte primitoare și te pot ascunde cu ușurință printre zecile de oaspeți și de negustori care se perindă prin dependințele vilei sale de lângă Forum.

Percier clătină din nou din cap.

“Cineva care să nu locuiască în Noua Romă. Dacă se poate. Am un plan.”

– Bine. Eunice îi apucă degetele între palme și își apropie fața la câteva palme de a sa. Deși nu-i distingea prea bine buzele, le văzu arcuindu-se într-o încercare zadarnică de împotrivire. Gândul avea să se transforme în realitate. Bine, repetă. Mergem la Leonard, în Florans. Și, înainte de a ajunge la el, avem exact timpul să trecem prin căsuța maicii Alexandra, o bătrână ce deține secretele unor poțiuni vindecătoare uimitoare, care sper să-ți vindece rana din gură.

Percier ridică întrebător o sprânceană.

– Maica Alexandra, zâmbi Eunice, a fost o călugăriță creștină, pe care biserica a excomunicat-o pentru că făcea minuni. Îți vine să crezi? În epoca mea, minunile aparțin, deopotrivă, și zeilor, și oamenilor. Iar Leonard este un pictor din epoca Renașterii. Petronius l-a cunoscut la una din chermezele lui Neronius, când acesta a plătit bani grei pentru a-l determina să aducă o invenție mecanică uluitoare la petrecere, spre a-și uimi oaspeții – un leu de bronz, care mergea singur, răgea și scotea aburi pe nări. Se pare că Imperatorul auzise despre el de la un preot nebun, Savonarola. După ce distracția s-a încheiat, Petronius l-a rugat să-l viziteze, deoarece dorea să-i comande un portret. Leonard nu l-a refuzat, așa cum se aștepta toată lumea și, într-o zi, absolut pe neașteptate, și-a făcut apariția în tricliniumul vilei, cu șevaletul sub braț. Stăpânul dorea să facă portretul meu.

Percier tresări. Ceva din tonul femeii îi suna cumva cunoscut. Un accent dureros, tânjirea după un lucru imposibil de atins. Eunice își ținea fruntea în jos.

Am atins un secret? O taină pe care e bine să n-o tulburi în liniștea de peșteră a sufletului? Cine e acest Leonard?

Își scoase mâna, cu delicatețe, din strânsoare.

“Și?”

– Nimic, tresări Eunice și oftă abia simțit. De atunci, tot lucrează. Vine când vrea, așează șevaletul în grădină și mă pune să stau pe un fotoliu din nuiete, cu mâinile în poală. Am aflat unde locuiește, deoarece nu m-am putut stăpâni și, într-o seară, l-am urmărit până la atelierul său, din Piața San Marco. Voiam să-i văd, neapărat, un tablou terminat. N-am reușit. Unul dintre ucenici, Andrea Salaino, mi-a arătat într-un colț al încăperii, vreo cinci-șase cartoane cu crochiuri și două pânze abandonate. Leonard este un pictor care n-are răbdare să-și termine tablourile, înțelegi, domnule Percier? Asta nu-l va împiedica însă să ne adăpostească. Este un om ciudat, dar bun la suflet. Un... cum se spune în Corassan? Un creștin adevărat.

Un creștin adevărat... suspină Percier și se ridică, sprijinindu-se de umărul ei. Părul cârlionțat îi atinse fața, precum o adiere ușoară și parfumată. Parfum de verbină peste câmpia arsă de soarele verii. Umbra unui fior făcu să-i tremure genele.

Nu poate fi adevărat! se încrâncenă. Între noi doi n-a fost niciodată nimic. Nimic! Pentru că nimeni nu-mi spune nimic despre asta. Eu nu-mi amintesc, deoarece eu sunt Messia, cel astfel conturat în matrice, încât să nu-și amintească nimic. Dar ceilalți ar trebui să știe. Și să mi-o fi spus deja. Eu și Soledad... Eu și Eunice?

Porniră către capătul aleii, unde se zăreau ochii galbeni ale altor două felinare, ascunse printre coroanele întunecate. Locurile păreau pustii. Undeva, departe spre dreapta, se zărea silueta fantomatică a Templului lui Jupiter, scăldat în lumina albăstrie a unor proiectoare subacvatice. Ajunseră aproape de poarta masivă din bare subțiri din metal. Percier se agăță de un stâlp și așteptă ca femeia să iasă dincolo de perdeaua de copaci și să cerceteze locurile.

O privi cum se îndepărta, cum își unduia trupul sub tunica lungă, legată în jurul mijlocului cu un șnur împletit cu fie de aur, cum pune pașii unul în spatele altuia, călcând puțin strâmb cu talpa stângă... ȘI ÎȘI AMINTI.

Știu de ce femeia numită Eunice îi părea cunoscută. Deși era sigur că n-o cunoscuse niciodată, în sensul în care un bărbat poate să cunoască o femeie. Că n-o iubise niciodată ca pe o soție. Ca pe o amantă. Știu numai că fusese nevoit s-o ucidă în fiecare rematerializare, s-o aducă ofrandă Zeului nemilos al Timpului pentru a bloca închiderea fisurii cronozofice, înainte de a încerca să se strecoare către Dincolo.

Știu și plânse în tăcere. Nimic nu doare mai violent decât o crimă viitoare, pe care ți-o asumi conștient.

Eunice se întoarse și-i făcu semn să se apropie. Își șterse obrazii cu mânăca și privi cerul. Stelele îl priveau, la rândul lor, lăsându-l singur în fața opțiunii.

25. Puterea soarelui negru

“În situațiile limită, individului i se dezvăluie fie neantul, fie îi devine perceptibil ceea ce ființează cu adevărat, în ciuda și deasupra ființei evanescente a lumii.”
Karl Jaspers

Chevrolet-ul șerifului se opri alături de Buburuza de serviciu a Secției doar cu puțin înainte ca soarele să apună, în spatele clădirilor înalte dinspre apus, acolo unde, pe vremuri, un nebun ca Lou Weinbure băgase o grămadă de bani în construcția unor locuințe sociale ieftine. Cvtartalul de blocuri cu șase etaje fusese ridicat până aproape de acoperiș, moment în care Lou dăduse faliment, datorită prăbușirii Societății pe Acțiuni Gallar. Cele opt clădiri ajunseseră, odată cu trecerea timpului, o ruină, devenind adăpost pentru șobolani, câini vagabonzi și bandele de copii negri.

Chuck Sparrow coborî de la volan și, în timp ce trântea portiera, ridică din umeri: Lou Weinbure avusese măcar bunul-simț să se spânzure! Și nu lăsase în urma lui decât câteva afaceri încurcate și o grămadă de datorii. Nici o rudă apropiată și nici un testament, care să lege poliția de mâini și de picioare. La urma-urmei, ce dracu' se întâmplase cu Mike Ostrand? Avusese loc un accident sau o crimă cu premeditare? Trebuia să recunoască faptul că nu se găsea nici măcar cu un pas mai în față, în comparație cu ceea ce știa de dimineață. Pentru că, până la proba care să argumenteze spusele lui Cortland, nu putea să ia în considerare afirmația absurdă a acestuia, în legătură cu banda de magicieni însetați de sânge, care bântuiau noaptea străzile din Atlantic în căutare de prăzi umane.

Urcă dintr-un salt cele trei trepte ale intrării și deschise ușa de la intrare. Sediul părea pustiu. Strigă de două ori după subalternii săi, dar știa încă înainte de a face gestul că era zadarnic. Merse drept spre sala comună și deschise ușa la perete. Îl izi un miros de aer prăfuit și fierbinte. Înăuntru, toate lucrurile păreau în ordine. Trase de șnurul ventilatorului, apoi deschise geamul de sus al unei ferestre. Se așeză sub palele mari și lăsă curentul de aer să-i măture fața.

Era o idioțenie, desigur, dar trăia senzația acută a faptului că exista cineva care încerca să-și bată joc de persoana sa. De când se trezise și până în clipa aceea, avusese parte de cel puțin două lucruri bizare: un mort, despre care se afirma că fusese sacrificat într-un ritual magic, și visul de spre o vizită în cabinetul lui Van Cortland, la Spital, despre care ar fi putut să jure că fusese mai mult decât reală.

Își trecu degetele prin păr și oftă: când lucrurile merg prost, există tendința ca ele să meargă și mai prost, afirma o

maximă a unui necunoscut, la modă în cultura locală. Merse la dulapul metalic din colțul încăperii, pipăi cu degetele deasupra lui, după cheie, o apucă de șnurul albastru și deschise lacătul mare cât pumnul. Scoase dosarul cu formulare tipizate și luă din el două mandate de arestare. Închise dulapul și puse cheia la loc. Completă hârtiile cu pixul de pe biroul lui Dugan și vru să iasă din încăpere. Se opri chiar în prag, izbit de o evidență neașteptată: unde naiba dispăruse Dugan Velador? Nu-și amintea să-l fi trimis undeva, iar mașina de serviciu era în fața scării.

Se înapoie și cercetă cu atenție hârtiile de pe biroul polițistului: câteva procese-verbale tip în alb, un pres-papier sub care se găsea un dosar cenușiu, o călmară goală, un ceas de mână stat, câteva agrafe și o bucată de hârtie, pe care scria “S. Q. – 2 flac. antic../după-am”. Scotoci prin cele două sertare, dar nu descoperi decât mărunțișuri ne semnificative. Ieși din încăpere, lăsând ventilatorul în funcțiune.

Primul drum îl făcu la Primărie. Înserarea ce se lăsa din ce în ce mai deasă deasupra orașului potolise vipia și împinsese afară din case o mulțime de oameni, care forfoteau pe străzi și prin magazine. În Piața Arbaletrierilor, reuși să ocolească în ultima clipă un camion de marfă, ieșit dintr-un gang. Statuia Peregrinului Necunoscut îl salută semeț din dreapta, iar 100 de metri mai departe trebui să frâneze și să-l salute, la rândul său, pe primar.

Skinner stătea în fața zidului Bibliotecii Orășenești, înconjurat de consilieri și supravegheat, de la oarecare distanță, de Matthew Goldshield. Chuck Sparrow coborî din mașină și se apropie. Skinner îl măsură furios, din cap până-n picioare, și le făcu semn celorlalți să stea pe loc. Îl apucă de cot și-l trase până-n dreptul panoului de afișaj.

– Ce mama dracului crezi că-i chestia asta, șerifule? Îl întrebă printre dinți, atât de încet, încât Chuck nici nu înțelese întrebarea dintru început. Am mai avut eu campanie electorală și în trecut, dar niciodată până acum mizeriile nu au mers atât de departe. Cine crezi că ar putea fi vinovat?

Șeriful se uită cu atenție la afișul mare cât un stat de om și își ascunse cu greu un zâmbet. Despre Skinner se spunea că e un tip dificil, nu se făcea să te ia la ochi, din cauza unei ușurințe oarecare. Portretul primarului era împodobit ca un brad de Crăciun. Avea nu numai coarne, mustați, canini încovoiați, un sex uriaș, dotat cu tot ceea ce-i trebuia pentru a face din el cel mai adulat personaj de către toate femeile din oraș, ci și o pălărie cu calotă înaltă și bordură îngustă, neagră, pe care o ținea în două mâini micuțe, cilindru din care își ițeau capetele iepurași, păsări, bile colorate, ceasuri... Toată paleta pentru a putea recunoaște mai ușor personajul de circ – magicianul.

Chiar că semăna cu un profesionist al iluziei, își zise în

sinea sa Sparrow, prefăcându-se că studiază cât se poate de atent inedita operă plastică. La fiecare propagandă electorală la care participase în trecut (și participase la câteva, își aminti el), fie pentru funcția de consilier, fie pentru cea de viceprimar sau de primar, Skinner știuse să facă promisiuni electorilor săi. Dintotdeauna susținuse în fața apropiaților că a face promisiuni reprezintă o adevărată artă. În acest caz, ridică imperceptibil din umeri șeriful, Skinner trebuie că era un adevărat artist. Deși nu dusesse la îndeplinire nici a zecea parte din ceea ce stătea scris pe agenda sa electorală, primarul reușise, de fiecare dată, să se facă reales și să reziste pe post până la expirarea mandatului.

Skinner, magicianul... Hmm! Sparrow scutură din cap și se pregăti să dea un răspuns oarecare, în așteptarea exploziei care avea să-i dea de înțeles încotro trebuia să marșeze. Faptul că Goldshield se afla încă în suita primarului îi dădea de înțeles că, oricare ar fi fost problemele, nimeni nu știuse pe ce cale să apuce spre a le rezolva.

– Este o porcărie, Chuck! O por-că-ri-e! silabisi celălalt, aproape la fel de încet, ca și la început. Înainte de debutul campaniei, am susținut o întâlnire cu ceilalți trei contracandidați și cu reprezentanții partidelor ce-i susțin. Am stabilit, de comun acord, că va fi o campanie curată, fără atacuri sub centură și fără perturbarea ordinii publice. Ba chiar am semnat o înțelegere în această privință. Și, acum, poftim! Chestia asta... Și afișele din Santa Katarina și din Mayagnez. Le-am telefonat dobitocilor și i-am întrebat: evident că n-a recunoscut nici unul! Și, totuși, numai afișele mele au suportat acest tratament. Mai mult încă, azi-noapte cineva mi-a vopsit mașina de serviciu în același mod. Ce soluție propui?

Șeriful aruncă o privire scurtă către grupul consilierilor, care discutau cu voce scăzută, câțiva pași mai departe. Era foarte posibil ca vreunul dintre ei să nu fi fost tocmai străin de această problemă, dar cum să arunci o asemenea acuză, fără nici un fel de dovezi? Băgă mâna dreaptă sub sacou și lărgi puțin cureaua hamului port-armă.

– Toate sunt mângălite în manieră asemănătoare? vru să știe mai mult pentru a spune ceva, decât pentru a da un răspuns.

– Absolut la fel, se strâmbă primarul. Partea proastă este că nu pot scăpa în nici un fel de ele: sunt prea bine lipite pentru a fi desprinse și nici pe deasupra nu pot lipi altele, deoarece legea nu-mi permite o reafixare, după ce campania s-a încheiat.

– Domnule, pot să vă întreb unde se găsește maiorul Powell? De când l-am adus la biroul dumneavoastră nu mai știu nimic despre el. În mod normal, ar fi trebuit să îi dau raportul, înainte de a se însera, pentru ca să poată lua legătura cu Districtul. Știți ceva despre...

– Când am fost chemat să constat mizeria asta, l-am lăsat discutând la telefon cu o persoană din oraș. Cred că n-a părăsit încă Primăria. Sparrow, mă interesează dacă poliția din Atlantic e capabilă să descopere un găinar sau trebuie să mă plâng forurilor superioare?

Așa cum ai făcut-o deja de dimineață, aproape că se strâmbă Chuck. Nu-i ardea însă în acel moment de imputări.

– Aș vrea să schimb câteva cuvinte cu Goldshield, vă deranjează?

Skinner afișă o figură acră și se întoarse spre grupul consilierilor. Chuck îi făcu semn polițistului să se apropie.

– Cum stai cu analiza cernelurilor?

– A fost primul lucru la care m-am gândit, domnule. Știți că-mi place să lucrez conform Manualului. Am avut rezultatele înainte de ora 13.

Șeriful dădu din mână, nerăbdător.

– Ei bine...

– Erau tușuri speciale, făcute să reziste la acțiunea de spălare cu apă sau cu solvenți obișnuiți. În Atlantic, nu există o fabrică de acest tip, așa că m-am interesat la poștă dacă au primit, în ultima vreme, vreun colet cu mențiunea "Fragil" sau "Atenție – Substanțe chimice!".

– Și?

– Au primit, rânji fericit Goldshield. Un pachet de 12 kg. Destinatarul este... n-o să vă vină să credeți... Răposatul Mike Ostrand!

Chuck Sparrow uită să clipească. Doamne-Dumnezeule, ce porcărie, ce rahat! Și el se găsea chiar în mijlocul lui. Își mușcă buza de sus, ca să se trezească. Nu, nu dormea. Cu atât mai rău!

– Dacă vă gândiți la ceea ce mă gândesc eu, o să înțelegeți de ce nu v-am dat nici un semn de viață până acum, își frecă celălalt fericit mâinile. Am așteptat ca o anumită persoană să facă un gest greșit, care să-mi confirme că nu m-am înșelat. Și cred că l-ar fi făcut, dacă nu ați fi apărut.

Își masă puternic rădăcina nasului și se răsuci, astfel încât să nu fie auzit de grupul care aștepta răbdător ca ei să termine discuția.

– De unde știi ce cred eu, Matthew? întrebă, străduindu-se să păstreze un ton cât mai nepăsător. Mai degrabă, spune-mi ceea ce crezi tu. Adică, expuneți raționamentul deductiv cât mai succint și mai exact cu putință.

Polițistul înălță din umeri.

– Păi, mi se pare evident... Ostrand pare să fi fost în legătură cu una din părțile implicate în alegeri. Încă n-am reușit să-i studiez dosarul politic. Au pus la cale chestia asta. Azi-noapte, singur sau împreună cu alții, a dus la bun sfârșit opera de "împodobire" a adversarului. Pesemne că, într-un final, a rămas singur și a fost surprins de persoana la care ne gândim amândoi, șefu', poate chiar în timpul operațiunii artistice. Furia și orbirea de moment vor fi

făcut restul. Dacă persoana respectivă s-a aflat la volan, nu a fost nevoie decât să răsucescă de el înspre dreapta și să încalce trotuarul cu roata din față. A urmat distracția pe care o cunoaștem cu toții, după care, trezit la realitate și speriat de consecințe va fi făcut restul: a aruncat o găleată cu apă pe zid, pentru spălarea urmelor, a dat fuga la un vopsitor de mașini și l-a rugat să-i aranjeze tablăria, motivând că a lovit un câine și că nu se poate prezenta cu mașina în felul acesta în fața electoratului, apoi a început să facă, încă de dimineață, scandalul deja cunoscut și a tratat de foarte de sus cazul cu decedatul, obligându-ne să închidem dosarul cât mai urgent cu putință.

– Mda, s-ar părea că mozaicul se leagă, spuse și se întoarse iar cu fața către afiș. Se leagă și sosirea maiorului Powell. Nefiind sigur că m-a convins să închid cazul, a telefonat la susținătorii săi politici din capitală și i-a rugat să mă determine să nu-i stric campania.

În intrarea principală a Bibliotecii își făcură apariția mai multe grupuri de studenți, care discutau aprins. Primarul îi spuse ceva la ureche unuia dintre consilieri, care o luă la fugă către sediul Pompierilor.

– Mai rămâne problema vopsitorului... Sigur trebuie să fi auzit azi de accident.

– L-am descoperit pe tablagiu, răsă fericit Goldshield. M-am gândit că era o pistă bună și l-am pus pe Ramirez, cel de la Pompe Funebre, să-mi facă o listă cu toți vopsitorii din oraș pe care-i cunoaște. Restul a fost o joacă de copii. L-am găsit în mai puțin de un sfert de oră. Este Harry Rawson și locuiește în cartierul Mayagnez. L-am convins extrem de greu să vorbească. Primarul i-a spus că nu vrea să-și pună în cap asociațiile care luptă pentru protecția animalelor și l-a determinat să tacă. A adăugat la această variantă și 500 de dolari.

– Mda... oftă din nou Chuck Sparrow. Constat că ai dat dovadă de neașteptată inițiativă, Matthew și sunt surprins de operativitatea ta. Practic, se pare că ai terminat cazul în mai puțin de o zi. Primarul... Hmm! Interesantă variantă, trebuie să-ți mărturisesc că nu a intrat deloc în calculele mele. Și, acum, ce propui?

Goldshield se feri din calea a două bătrâne care trecură pe lângă ei, aruncară o privire curioasă grupului și își văzură de drum nepăsătoare.

– Asta... asta e treaba dumneavoastră, șefu! Eu am găsit soluția. Misiunea dumneavoastră este să încheideți cazul. Nu știu... Să-l arestăm pe primar? Nu cred că e atât de simplu, cum pare la prima vedere.

– Și eu am aceeași impresie, aprobă șeful gânditor și îl concedie cu un gest.

Se îndreptă spre grupul în mijlocul căruia gesticula Skinner.

– ... nu trebui să mai permitem așa ceva! Și așa există

câteva grupuri de presiune la nivel districtual, care abia așteaptă să ne pună bețe în roate, în special în privința problemelor ecologice. Nu uitați că a trebuit să închidem rețeaua de fabrici a lui Eric Jan pentru că procentul de poluare era numai cu 1% mai ridicat decât normele legale admise. Comisia nu a vrut să țină cont nici măcar de faptul că Eric comandase un set complet de filtre noi, care urmau să sosească în câteva luni...

Șeriful ascultă politicoș până ce discursul se termină. Doi consilieri primară misiunea de a supraveghea ca nu cumva mitingurile opoziției să distrugă spațiile verzi din jurul primăriei. Apoi se apropie de bărbatul înalt, cu haină în carouri, și-i șopti la ureche:

– Cred că l-am descoperit pe atentatorul nocturn, care a produs mizeria asta, domnule. Mai bine zis, meritul îi aparține în întregime sergentului Goldshield, care a făcut niște supoziții remarcabile.

Primarul își potrivi reverele hainei și îl privi dintr-o parte, întrebător.

– Ei?!

– Mike Ostrand, domnule. Chuck Sparrow se străduie să-i observe reacțiile figurii. Ar fi simpatizat cu opoziția, înțelegeți? Cineva l-ar fi desemnat pentru treaba asta. Cineva care nu putea fi refuzat.

– Kiril... Kiril Irmak! Javra aia împuțită, care le-a împuiat capul cioroilor de la periferie în legătură cu așa-zisele lor drepturi speciale de minoritari...

– Kiril Irmak, domnule, zâmbi șeriful.

Dacă avea vreo legătură cât de neînsemnată cu moartea nenorocitului de Ostrand, Skinner mușcase din momeală. Era momentul să-l imobilizeze pe Matthew pentru a putea verifica în ce anume consta implicarea sa. Poate că era chiar un agent provocator? Un pion otrăvit trimis în față, "la bătaie", cum se spunea în șah, de cineva sus-pus de la District, care dorea să distrugă o carieră? Cariera cui?

– Crezi că Ostrand ăla a fost omorât din ordinul lui Irmak? Oricum ar fi, se enervă primarul, oricum ar fi, arestează-l, pentru siguranță, până mâine seară. Vreau să-l știu după gratii, cel puțin până când se încheie campania. Merită, ticălosul!

– Îl vom aresta, domnule, se arătă de acord Sparrow. Câtă vreme însă nu avem nici o dovadă concretă, nu vom putea lansa nici o acuzație precisă...

Invitația era transparentă. Avea sau nu să-i dea curs bărbatul cu figură pătrătoasă și cu ochelari de soare din fața sa?

– O acuzație precisă? Hmm... Cred că deja există ceva de genul ăsta, șerifule. Ed! Ed, vino aici, te rog...

Un bărbat scund și lat în umeri, cu haină albă și pantofi crem, se desprinse din grupul celor șase și se apropie de afiș.

– S-a întâmplat ceva, domnule?

– Ed Warwell, repetă-i șerifului ce mi-ai spus mie în birou.

– Să-i repet șerifului?! Tonul bărbatului era puțin contrariat. Parcă spuneai că nu trebuie să vorbesc cu nimeni.

– Momentul acela impunea o astfel de soluție, preciză Skinner. Momentul acesta aduce o dezlegare a ei, așa ca poți să vorbești.

– În fine, dumneavoastră dispuneți, ridică din umeri celălalt. Ședința de Consiliu de ieri s-a terminat la orele 22:30. Până aproape de orele 23, am rămas în continuare în sală, discuând cu colegii. Am plecat spre casă fix la 23:12. Țin minte asta, deoarece, la ieșire, m-a întrebat portarul cât este ceasul, ca să consemneze în registru. De regulă, după astfel de ședințe prelungite, merg pe jos, ca să mă dezmoțesc. Când am ajuns aici (eram însă pe partea cealaltă a străzii), am văzut doi bărbați în dreptul panoului de afișaj. M-am mirat, deoarece era aproape miezul nopții – cine naiba studia afișele electorale, la ora acea târzie? M-am strecurat în umbra Bibliotecii și m-am apropiat cât a permis lungimea clădirii: unul dintre bărbați era Kiril Irmak, l-am recunoscut după părul legat în codiță la spate. Lumina lunii bătea chiar pe zona aceea, așa că nu mi-a fost greu să-l identific. Asta e tot.

– Mulțumesc, Ed. Ei, șerifule, ce crezi, acum există probe suficiente?

Chuck se strâmbă și nici măcar nu se strădui să-și ascundă grimasa. Lucrurile se încurcau din ce în ce mai rău. Era sigur că Wardwell nu mințea. Atunci ce naiba căuta Irmak în jocul ăsta afurisit? Și cât de mulți erau implicați în el, la urma-urmei?

– În regulă, domnule primar, Irmak va dormi în noaptea asta după gratii. Vi-l las pe sergentul Goldshield, până mâine dimineață, la dispoziția dumneavoastră. S-ar putea ca în noaptea asta să mai fie ceva manifestări ostile. Dacă aveți nevoie de mine, mă veți găsi, după ora 21, la Secție. O seară bună, domnule Skinner.

– Un moment, Sparrow. Încă un moment, te rog... Chestia asta ai remarcat-o, când te-ai uitat peste afiș?

Degetul arătător de la mâna dreaptă al primarului izbi cu unghia în colțul din dreapta sus al panoului. Chuck se apropie și privi de la câțiva centimetri. Lumina becului stradal era încă slabă, iar înserarea începea să se transforme în noapte albastră.

Inima i se strânse brusc, lăsându-l fără aer. Întinse brațul stâng, ca să se sprijini de lemnul panoului. Înghiți în sec și se strădui să nu scoată nici un sunet, care să fie interpretat cumva de bărbații din dreapta sa. "La dracu!", urlă, dar gândul refuză să prindă glas. La toți dracii cu toți aceia care-i făcuseră praf ziua și se chinuiau să procedeze la fel și cu începutul de noapte. Nu dorea altceva decât

să se dezmeticească încă o dată din coșmarul ăsta sucit și să deschidă ochii în patul său. Să vadă pe peretele din față posterul "Indiana Mountains" și superba cascadă cu bătlani negri, iar nu caricatura lui Skinner, cu blestematul de soare negru în colțul din dreapta.

Trase adânc aer în piept și se întoarse, zâmbitor, către cei doi.

– Cred că e vorba despre o glumă, domnule, spuse degajat. O glumă oarecare. Bine că nu a desenat o zvastică sau un insemn rasist. Soarele negru este doar un amărât de simbol magic.

26. Zeii din bătrânele mitologii

"Adevărul, ca întotdeauna, va fi cu mult mai straniu"

Arthur C. Clarke

Bătrânul tăcu preț de o clipă, meditănd la cele auzite. Apoi, ca și cum ar fi descoperit dintr-odată enormitatea unei asemenea afirmații dădu drumul unui râgâit prelung și reîncepu să-și frece spinarea de perete.

– Drăguț! Saurienii timpului... Mi se pare chiar foarte drăguț. Ai luat ideea cumva din vreun film de anticipație sau e subiectul vreunui roman? Pentru că, dacă și asta se cheamă că este teorie științifică, atunci eu sunt reprezentarea umană a Senioriei Sale Prea Necurate, domnul Skaraoski. În fine, nu mă interesează tărâmul disputelor academice. Poate că mai îmi spui ceva despre Neanderthalienii ăia. Cu ei ce s-a întâmplat? Ceva tot în legătură cu timpul? Te pomenești că or fi vreo încrengătură neidentificată a sauropodelor!

– Știu că afirmațiile pe care le-am făcut sunt cam greu de crezut, oftă celălalt. De-asta nici nu voiam să dau publicității nimic, până ce nu reușeam să vin cu argumente imbatabile. Ai dreptate, îți trebui multă imaginație ca să accepți un lucru ca ăsta, chiar și cu dovezile pe masă. Ai întrebat despre Neanderthalieni. Au apărut pe scena Istoriei mai târziu, după dispariția sauropodelor. Zeci de milioane de ani nu reprezintă un fleac nici măcar pentru o planetă, necum pentru o specie vie. Sunt o ramură umană care... cum să-ți spun, mai pe scurt? Reprezintă ultima secvență umană ai evoluției rasei noastre ai cărei centri nervoși aveau o repartitie uniformă și echilibrată de-a lungul măduvei spinării și în creier. Dintr-o anumită perspectivă, se apropie anatomic de saurieni. Aceștia din urmă aveau un creier extrem de mic, în raport cu masa impresionantă a corpului – ceva între 350 de grame și un kilogram. Nu trebuie să te surprindă însă prea tare, deoarece adevăratul creier se găsea răspândit de-a lungul imensei coloane vertebrale, până în apropiere de coadă.

Și încă un punct comun ar consta în faptul că...

– Și unora și celorlalți le lipsea complet imaginația.

O tăcere de moarte se congelă în aer, pluti vreme de câteva clipe pe deasupra, apoi se lipi de-a lungul pereților, încremenind orice mișcare. Se auzea până și fâșâitul îndepărtat și confuz al unor curenți de aer. Profesorul simți o serie de furnicături urcându-i de-a lungul mâinilor degerate. Respiră adânc de mai multe ori, străduindu-se să nu intre în panică.

– Don Miguel... N-am mai vorbit nimănui, dar nimănui, înțelegi? – despre acest aspect, până în clipa de față. Nu aveai de unde să cunoști acest detaliu. Pur și simplu, nu aveai voie să știi asta, don Miguel!

– Voi, oamenii, ați pierdut simțul acela minunat care permite vizualizarea altor dimensiuni, tocmai pentru că v-ați lăsat ademeniți de paralelismul lumilor produse de Imaginație. Când evoluția v-a permis să optați, instinctiv specia voastră a ales Imaginația. A noastră a fost dirijată către Non-Imaginar, păstrând viu ochiul pineal care ne permite să vizualizăm rupturile din țesătura acestui spațiu și să pătrundem în alte lumi, ascunse Dincolo.

– Cine ești, don Miguel? Șoapta profesorului de-abia se auzi în liniștea cumplită dinaintea furtunii. De unde vii?

– Imaginația nu te ajută chiar cu nimic?

– Nu ești un hoț, așa cum te-ai declarat tot timpul. Și, poate, nu ești nici măcar un om. Ai venit aici în mod special pentru mine și pentru descoperirea mea, nu-i așa?

Miguel Antonio Saavedra de Pottoral oftă abia simțit și lăsă lama de metal să aluneca pe podea. Își mișcă trupul încet, reușind să se sprijine într-un cot. Gerul tăios ca un brici lăsa urme însângerate pe tot ce era porțiune de piele descoperită. Raza de lumină, revenită fără veste, contura pe podea un pătrățel brumat, sclipitor.

Un rol greu, gândi mai înainte de a acționa asupra câtorva izobare din linearitatea spațiului apropiat și a-și determina, în felul acesta, ruperea legăturilor. Un rol pe care a doua oară, în caz că planul ar fi dat greș, nu l-ar mai acceptat. Ori ce s-ar fi spus, homo sapiens sapiens își crease o lume stranie și dificilă. Își întinse membrele pentru a și le dezmoții.

– Ești om de știință, profesore, așa că s-ar putea să pricepi cea mai mare parte din ceea ce-ți voi spune, în continuare. Chiar dacă intelectul tău, dublat de Imaginație, va refuza să integreze în schemele proprii adevărurile pe care ți le voi spune acum.

Tăcu, așteptând un răspuns. O negație. Sau o întrebare. Nu veni nimic, de parcă Hall ar fi amuțit pentru totdeauna.

– Inițial, a fost vorba despre un proces natural de selecție. După zeci milioane de ani de evoluție spontană, rasa mea și-a luat soarta în propriile mâini și a accelerat acest proces, în mod artificial. Culmea atinsă de civilizația

noastră, a saurienilor cu sânge albastru, cum ne numiți voi prin cărțile alea imbecile de istorie preumană, a constituit-o apariția unei gene mutante, care a permis, prin inhibarea anumitor centri nervoși, dezvoltarea unei capacități

noi: depistarea țesăturii izobare a spațiului acestei lumi și a rupturilor permanente ce apar în ea. Dincolo de rupturi, profesore, dincolo de breșele din cămașa spațiului perceput de voi drept continuu și linear, se întindea burta unui alt Univers. Alcătuit, la rândul-i dintr-o țesătură izobară... Și tot așa... Pricepi unde vreau să ajung? Am explorat întreg acest nou Univers, în milioanele de ani trecuți după ce am părăsit cu toți scena Universului vostru, care devenea din ce în ce mai instabilă și mai improprie dezvoltării, în ce ne privește. Apoi am ajuns la celălalt perete. Am vârat capul printr-o crăpătură și ne-am uitat dincolo... Timp de alte milioane de ani, am continuat să ne extindem teritoriul și să cucerim lumi noi, neîntinate de prezența nici unei alte ființe. Nici măcar imaginația voastră, profesore, nu s-ar dovedi capabilă să proiecteze imagini atât de enigmatice și de superbe, precum acelea ale lumilor pe care le-am întâlnit dincolo de fiecare nou perete. Și, probabil, am fi continuat să înaintăm la nesfârșit, în felul acesta, deoarece trecerea în structura unui alt spațiu presupune acceptarea de către organism a unui altfel de timp. Nu sunt sigur că mă înțelegi. Dacă privești lucrurile din perspectivă strict umană, conform cronologiei voastre, suntem nemuritori. Precum zeii din bătrânele mitologii.

– Nu mai pot! gemu Hall, clănțănind din dinți de frig. Nu mai pot, fă ceva, pentru numele lui Dumnezeu! Să nu zici că nu poți... Dacă ești, într-adevăr, de-al lor, trebuie să poți!

– Ar trebui să pot, oftă tare, de astă-dată, don Miguel. Ne aflăm însă într-o cușcă Spinran, special construită pentru a te proteja de energiile turbionare ce bântuie la marginea țesăturii izobare a spațiului acesta. Un vârtej, profesore. Acolo unde există o breșă în țesătură, energiile Universului mic se scurg în cele ale Universului mai mare. Legea conservării energiei. Tot ce pot să fac este să te sfătuiesc să mai rabzi puțin, ca să atingem pragul de frecvență necesar trecerii Dincolo.

Va urma

FANDOM

CUM M-AM FĂCUT SOLARISIAN

CXIII

DĂNUȚ UNGUREANU

Autorul în misiune, prin tranșeele locului de muncă. Crestele textelor de mari dimensiuni și răul de înălțime. Lecțiile prețioase ale noveletei. „Marilyn Monroe” călătorește la Cluj fără mine.

Bântuiam așadar, prin vara lui '84, pe coclaurile Rovinarilor, încercând, vorba faimosului Alexandru Ungureanu, „să lucrez pe timpul inamicului”. Ba mă pitulam vreo oră în spațiul de catedrală cețoasă al unul turn de răcire, ba poposeam la îmbinările cu flanșe ale conductelor uriașe care transportau cenușă, „îmbogățind” peisajul rural cu deșerturi marțiene, ba mă propteam pur și simplu în cantina întreprinderii, cu un Ci-Co¹⁾, să mai adaug două-trei rânduri la operele mele alese.

Nu-mi trebuia mai mult decât un bloc-notes și-un pix, ca să perforez dirijabilul cu idei sefe ce trecea zilnic pe deasupra creștetului meu și să le aștern, una câte una, pe hârtie. Îmi găsisem și un model de urmat: la București, Dina Paligora mi-l prezentase pe tânărul scriitor Radu Pinteș, care-mi câștigase subit admirația povestind cum vin ceferiștii seara să-l dea jos din trenul de navetiști, el fiind prea absorbit de scris ca să-și dea seama că a ajuns în Gara de Nord.

Am scris ca apucatul la „Marilyn Monroe pe o curbă închisă” (pardon, „deschisă” potrivit indicațiilor – a se vedea episodul precedent), însă, vorba ceea, de la dorință la putirință e cale lungă, frate cetitorule... De unde visasem ditamai nuvela spectaculoasă, cu care să mă prezint în

toamnă la consfătuirea cenaclurilor, filele se-nșirau cu mare greutate, ca și cum după un anumit număr nu mai aveam suflu.

Și chiar așa s-a și întâmplat. Planuisem vreo sută de pagini, dar n-au ieșit „decât” patruzeci-cincizeci și textul s-a stins. „Păi asta nu-i nuvelă, e cel mult... nuveletă, mi-a zis un prieten, când începusem să mă vaiet în stânga și-n dreapta, cu ipocrizie, de pățaniile mele scriitoricești. Ori o povestire mai mare”.

M-am împăcat cu soarta, mai ales că tare-mi plăcea vorba „nuveletă”, și-n săptămânile următoare, de câte ori mă întrebam vreun solarisian ori nesolarisian la ce mai scriu, răspundeam chipurile blazat: „la o nuveletă...”

Riscând să plictisesc și cititorul, zăbovesc încă puțin într-o paranteză legată de „Marilyn”. Este o lucrare care, deși nu m-am prins la vremea respectivă, m-a învățat câteva lucruri, zic eu, folositoare. Mi-a dat curaj să trec de hotarele textelor scurte și scurtissime, foarte la modă în acele vremuri. M-a învățat (minte) să nu mă mai apuc niciodată, dar niciodată, de o scriere fără să stabilesc, în limite rezonabile, despre ce-o să fie vorba, cum o să-nceapă și cum o să se sfârșească. Și mi-a demonstrat – lucru foarte prețios când l-am înțeles și mi l-am însușit, că un text are ursită o dimensiune aproximativă, potrivită unei „genetici” a lui, dincolo de care e ori prea diluat (când se întinde pelteaua), ori de neînțeles sau frustrant (când lenea, muza, condițiile nu-l lasă să crească).

Termenul de predare era mai mult decât generos, câteva luni, așa că am apucat, după ce am scris ultima pagină, să revăd nuveleta de câteva ori (frica de imperfecțiuni ale textului o am de-atunci bine întipărită) și s-o înscris la una din ședințele de lectură ale Solarisului. Deci într-o duminică, pe la 11 (ora oficială a cenaclului), dar mai degrabă 12 (după tabietul membrilor), am dat citire povestirii, cu un tremolo în glas demn de scena operei. Emoțiile, pe care le încerc și în zilele noastre când recit un text propriu, mă sufocau. Colac peste pupăză, firește, conform bunelor obiceiuri solarisiene, eram întrebat la fiecare două pagină dacă „mai e mult” și mi se striga cu voioșie mobilizatorul îndemn, „mai tare, că nu se-aude!”

În fine, am încheiat și m-am pregătit pentru ce era mai rău. Ca de obicei, urma un minut de tăcere, tortura autorului. Cristian Tudor Popescu, prezent la ședință (pe

vremea aia nu era CTP, ci Cristi), mi-a cerut manuscrisul, intrigat de finalul oarecum straniu. Și încă un minut de mormăieli. Cenacliștii nu se înghesuiau la cuvânt.

Ce s-o mai lungesc, am fost mai mult lăudat decât criticat. Am ieșit nesperat de bine, ba chiar domnul Mircea Dumitrescu, metodist și fan sefe sincer, și-a luat avânt și-a comparat unele dintre pasajele nuveletei mele cu scenele de atmosferă ale lui Tarkovski (la modă pe atunci), ceea ce acum mi se pare cel puțin ridicol, dar în momentul ăla m-a uns pe suflet.

Dacă-mi aduc bine aminte, în toamna aceea consfătuirea națională s-a ținut la Cluj. Toate erau împotriva mea. De la Târgu Jiu până-n inima Transilvaniei distanța era mai mare ca de la Pământ la Lună. Oricum, n-am reușit să-i înduișez pe neseșiții din conducerea termocentralei, să-mi dea liber, și nici cu banii nu stăteam grozav. Așa că i-am invidiat de departe pe norocoșii din delegația Solarisului și mi-am ținut singur pumnii pentru „Marilyn Monroe”, pe care o înscrisesem în concurs. Apoi am așteptat.

Târziu, ca un semnal călătorind dintr-o margine într-alta a galaxiei, într-o lume și un timp lipsite de internet, telefonie mobilă și alte alea, a ajuns și la mine bilanțul celei de-a paisprezecea reuniuni a cenaclurilor. Am aflat că luasem premiul întâi pentru povestire. Brusc, anul 1984 nu mi-a mai părut chiar atât de sumbru precum îl zugrăvisse George Orwell...

1) CiCo – băutura răcoritoare apreciată de clasa muncitoare în anii 80.

(va urma)

Acestea sunt amintirile mele. Pe alocuri incomplete, pe alocuri poate deformate. Așa sunt amintirile. Nu scriu o cronică riguroasă a legendarului cenaclu "Solaris", ci una de suflet, a unor oameni, locuri și întâmplări care m-au marcat. Dacă ea conține greșeli, comentariile sunt binevenite.

PROZĂ SF

MILOȘ DUMBRACI
ETA MEDREGAN
EUGEN CADARU
DĂNUȚ UNGUREANU
CRISTIAN M. TEODORESCU

MINȚI DE DIAMANT

MILOȘ DUMBRACI

Jan Beert rătăcea de ceva timp prin deșert, atunci când văzu în sfârșit clădirile camuflate. Deasupra sa răsărea Verenigde, planeta în jurul căreia orbita Sweldamt, iar lumina acesteia se răsfrângea fad pe armura sa translucidă de diamant.

Oare era real? Va găsi acolo adevărul? Sau doar încă o minciună ascunsă în spatele alteia, ca până acum? Polițist de carieră, era învățat cu înșelăciunile, dar și cu răbdarea de a săpa în spatele lor.

Totul începuse chiar cu niște săpături. La cariera Vuurt, unde se exploata materialul cel mai banal și ieftin de pe Sweldamt, diamantul, avusese loc un atentat al MES, Mișcarea de Eliberare a Secunzilor. Specialist în terorism, Beert fusese trimis să investigheze. El însuși era un primar, un original cum le plăcea să-și spună, dar demonstrase de-a lungul carierei un deosebit fler în a-i înțelege pe creați, astfel că era prima opțiune în anchetele privind infracțiuni de subversiune.

Deghizarea în secund nu era prea grea, ci mai degrabă deranjantă, aproape dureroasă. Nu era vorba de trup; oricum se schimbau frecvent în funcție de nevoi și uzură, și toate, indiferent de formă sau scop, erau create din același material. Sweldamt era o lună de diamant, motiv din care și fusese aleasă de expediția inițială dintre numeroșii sateliți ai Verenigdei. Condițiile din jurul planetei erau extrem de ostile, un bombardament continuu cu radiații devastatoare de la cuplul de stele pe care le orbita, dar și un infinit duș de asteroizi, astfel încât refugiații decisese să aveau nevoie de un adăpost cazemată.

Iar după aceea construiseră totul din mineralul abundent, de la clădiri la corpurile pe care le utilizau când era nevoie să acționeze fizic. Singurul lucru compus din alte materiale era nava însăși îngropată adânc în scoarța protectoare a lunii,

cu bazele sale de date în care sosiseră fugarii. Istoria o știau prea bine toți primarii, din simplul motiv că fuseseră acolo de la început, spre deosebire de secunzii scriși ulterior, după aselenizare.

De altfel, originalii își aminteau prea bine și ce fuseseră înainte de sosirea lor în acest colț inospitalier de univers. Nu uitaseră de vremurile când fuseseră oameni, nu doar minți, ultimii oponenți ai Singularității; cum îi rezistaseră întâi politic, apoi cu arma în mână, până la final, când li se ordonase integrarea indiferent de voința lor.

Atunci fugiseră, luptând cu flota urmăritoare, iar când ajunseseră pe Sweldamt primul lucru făcut, după ce se ascuseseră în el, fusese să rămână fideli doctrinei lor de minimă intervenție. Spre deosebire de Ea, care dacă avea nevoie de o bază "înghițea" pur și simplu planeta țintă și o remodela complet, originalii acționau asupra corpului ceresc doar strict conform necesarului, și căutau să conserve restul în forma naturală.

Iar al doilea pas fusese să scrie AI-uri ajutătoare, secunzii, pentru a efectua munca de care primarii nu aveau timp sau chef, preocupați de artă, politică și știință. Aceștia exploatau carierele de diamant, munceau în fabrici, construiau clădiri și drumuri, săpau tunele, conduceau camioane și întrețineau nava. Tot ei, sweldezii cum preferau să-și spună, erau cei

care mureau atunci când radițiile treceau prin armurile de diamant ale trupurilor, sau erau loviți de vreun asteroid, ori se prăbușea peste ei vreun tunel, sau oricare alt motiv de distrugere din nenumăratele surprize ucigătoare ale sistemului verenigdan. Și, spre deosebire, de minți, care nici nu se înmulțeau, dar nici nu mureau, protejate în bazele lor din navă, AI-urile pieureau, dispăreau definitiv și erau înlocuite de altele, proaspăt programate.

Ca să se deghizeze în secund, Jan Beert trebuia să renunțe temporar atât la ceea ce îl caracteriza ca primar, adică conexiunea hyper la rețea și cantitatea de memorie dedicată (ce-i drept că el era un sărăntoc cu o avere de doar câteva zeci de Tb, dar tot avea mai mult decât un clan întreg de AI-uri), cât și la bonusul său de polițist, RAM-ul suplimentar necesar derulării de anchete-procese prin gestionarea rapidă de vaste cantități de date, indicii, mărturii, dovezi și jurisprudență.

Fuse detectiv și pe când avea un trup, pe planeta Ruyd, de unde proveneau refugiații, dar aici era suplimentar și judecător: el găsea vinovații, el dădea sentința. Ce-i drept că aceasta era întotdeauna aceeași, ștergerea, dar se mândrea cu faptul că indiferent cât dura o cercetare, mergea cu ea până la capăt, nu ca mulți colegi interesați doar în creșterea palmaresului. Tocmai datorită minuțiozității sale era preferat la cazurile ce implicau rezistența, căci mergea pe fir până prindea întregul grup subversiv, nu doar suspectul inițial.

Abandonarea corpului său inițial (își amintea că oricum nu fusese un bărbat frumos, ci un blond spălăcit și burtos cu început de chelie) nu îl mai deranja de mult, mai ales că aici trecea mereu în alte constructe. Îl enerva însă renunțarea temporară la hypercom și la RAM, căci fără ele se simțea tâmpit, la fel de prost precum AI-urile pe care le persecuta.

Dar nu avea de ales; trecu într-un trup de săpător și se alătură neobservat echipei de urgență ce urma să scoată de sub sfărâmături resturile victimelor. Nu existau utilaje de salvat, căci muncitorii înșiși erau simultan și mașini de lucru, dar piesele urmau să fie refolosite, iar entitățile prinse în ele nu fuseseră încă șterse pentru crima de eșec-sabotaj, urmând a fi anchetate. Cu certitudine, dacă știa ceva despre atentator urma să spună mai degrabă celor ce-i dezgropau decât unor anchetatori.

Atentatori. Teroriști tâmpiți! La fel de lipsiți de inteligență ca toți securzii, cei din MES nu aveau capacitatea de a ataca minți (netul acestora era separat printr-un firewall de cel utilitar), așa că își distrugeau propriii frați, în speranța de a sabota producția și a-și populariza mesajul spre a-i atrage și pe alții, motivați de frică sau furie.

În timp ce trăgea de bucățile de rocă, asculta în rețea șușotelile și bârfele restului echipei. Evident, participa și el constant și simultan la toate discuțiile, la fel ca și ei, diferența

fiind că era ajutat de un program, în timp ce mintea i se putea concentra pe analiza celor auzite. La început, nimic deosebit.

Ca de fiecare dată, explozibilul fusese așezat expert ca să producă pagube maxime; în mod misterios, nu apărea ca lipsind de nicăieri; nici o AI în afară de victime nu era dispărută sau semnalată cu activități neplanificate. De altfel, nici nu prinsese vreodată un secund care să recunoască implicarea sa în terorism; fanaticii pretindeau că nu știu nimic și simulau perfect necunoașterea, dar îi depista din analiza comunicațiilor imediat premergătoare atentatului, din indicii în convorbiri care sugerau că ar fi știut ceva. Apoi, conform legislației, erau șterși instantaneu.

Dar de data aceasta muncitorii vorbeau despre ceva deosebit: coincidență sau nu, exact în momentul exploziei cariera fusese lovită și de o furtună neprevăzută și foarte intensă de radiații, care blocase câteva minute conexiunea la rețea. Într-adevăr, verifică și nu existau convorbiri, ceea ce îi făcea și lui imposibilă prinderea vinovaților. Mai avea o șansă: imediat după un atac se ridica un firewall temporar între cei aflați la punctul deflagrației și netul utilitar, pe care îl putea ridica doar el, astfel că cei prinși sub pietre nu fuseseră influențați de discuția generală, ci rămăseseră neatinși. Poate că va găsi totuși vreun indiciu la fața locului.

*

Decât așa indiciu, mai bine nu ar fi aflat nimic. Nici măcar atunci când era om, Jan nu avusese îndoieli, ci doar certitudini. Infractorii erau răi și legile bune. Vinovații erau pedepsiți și cu-asta basta. Iar aici, pe Sweldamt, era și mai clar: primarii, mințile umane, erau inteligenți și valoroși, iar securzii, AI-uri, erau proști și dispensabili. Primii gândeau și simțeau, creau și decideau, ceilalți munceau și se supuneau; cât despre inteligență și sentimente doar le simulau.

Însă ce aflase la carieră îi zguduise convingerile și îi deschisese în față o cale periculoasă, presărată cu dubii. Beert blocă toate legăturile și rulă din nou discuția cu supraviețuitorul ce îl șocase.

– Secund model 32, serie 544, identificare 750, sunt comisar principal Jan Beert, îl apelase el pe acesta pe un canal privat, protejat, imediat ce ajunseseră la resturile corpului zdrobit. Deja analizase primele trei victime, le condamnase și executase, dar pentru crima de a nu fi prevenit disturbarea planificării, nu pentru terorism, de care nu păreau vinovați. De fiecare dată, echipa de salvare notase în log că aceștia nu au rezistat șocului, fără să știe că de fapt într-o microsecundă el îi anchetase, judecase și ștersese. Ești acuzat de infrațiunea de sabotaj pasiv, pedeapsa fiind distrugerea imediată. Ai ceva de declarat?

– Da, băi, am, replicase uluitor 750, un răspuns pe care nu îl mai auzise vreodată în viața lui de la docilii și obedienții sweldezi. Mă numesc Willem Aelst și îți ordon să mă eliberezi imediat în rețea, sunt organizator-planificator de rangul 2.

Jan verificase instantaneu. Da, oficialul respectiv de grad înalt exista, chiar avea în coordonare, printre altele, și cariera Vuurt, unde nu ar fi avut ce căuta vreodată în mod real, fizic. Însă controlase simultan și caracteristicile interlocutorului, iar acestea nu confirmau afirmația: nu numai că nu avea hypercom și spațiu terab, dar nu avea de fapt nici măcar conexiune, iar în proprietățile confidențiale, accesibile numai cu drept de administrator, deci și lui ca polițist, scria clar că fusese produs de laboratorul S12.

– Probabil că ai fost afectat de radiații, secundule, și dai erori. Identificarea precizată e falsă, se respinge. Ai ceva de declarat înainte de anulare?

– Stai, strigase acesta panicat. Nu mă poți șterge! Sunt minte reală, am fost ministru pe Ruyd, ai înnebunit?

– Dacă ești un primar, ce cauți aici?

– De parcă nu ai ști, Jan Beert, polițist. Doar ți-am transmis deja parola.

Detectivul nu primise nici o parolă, dar nici în forma redusă mintal de sweldez nu era tâmpit, așa că, viclean, răspunsese:

– Da, lasă parola, trebuie să mă conving. Spune-mi ce faci aici, căci dacă ai fi secund nu ai putea ști secretele noastre de oameni. Ia să vedem!

– Bine, dacă îți plac jocurile stupide, ascultă, și sper că ai securizat canalul față de sclavi. Fac parte din Grupul de Inițiativă, dar m-a surprins aici căcatul ăla de val de radiații și mi-a ecranat comunicațiile, așa că nu am putut s-o șterg la timp și am rămas blocat.

Beert percepuse semnalele de satisfacție ale așa-zisului Willem Aelst, convins că ceea ce tocmai declarase i-a asigurat nu numai eliberarea, dar și admirația polițistului. Numai că lui afirmația nu îi spusese absolut nimic și-i păruse lipsită de sens. Grupul de Inițiativă? Ce treabă avea asta cu teroriștii din MES?

– O ultimă întrebare înainte să te eliberez: unde pot verifica adevărul spuselor tale?

– Păi simplu, dacă tot vrei să-ți repet ce știi deja: contactează CERS, Consiliul de Exploatare a Resurselor de Suprafață, și oricare dintre ei îți va confirma că operațiunea s-a derulat conform planificării, excepție fiind furtuna surpriză. Uite, îți trimit din nou parola, e în codul 1, cel rezervat nouă, oamenilor!

Însă Jan nu primise absolut nimic, doar niște amestecături binare fără noimă. Convins definitiv că secundul fusese grav afectat și manifesta erori, îl condamnase la ștergere și îl radiase instantaneu.

Dar acum, la reluarea înregistrării, sinele său complet, reconectat la RAM și suport de date, manifesta ceva suplimentar, la care nu avusese acces în forma redusă: îndoiala. Victima vorbea evident prostii, dar nu cumva bălmăjelile sale porneau de la vreo bază reală? Dacă acel Grup de Inițiativă exista și auzise întâmplător de el?

Beert decise că nu poate închide ancheta înainte de a se convinge și decise să se transfere pe serverul administrativ, pentru a discuta cu cei de la CERS.

*

Unde ajunse însă nu era serverul administrativ, ba nici măcar vreo bază de date de nici o formă. Era într-un loc ce părea să fie simultan nimic și tot, un fel de vid întunecat, gol de orice, dar care cumva îi lăsa senzația că freamătă de informație. O lume fără sens, neinteligibilă.

– Ei, să nu fim nepoliticoși, păru să gândească el însuși indiferent de voința sa, e de neînțeles pentru tine, da, dar nu fără sens. Și nu este o lume, nu sunt în universul vostru. Sunt Eu/EI/Ea/Noi, Singularitatea cum îmi spuneau oamenii.

Fusese devorat! Groaza cea mai mare a refugiaților, cea de a fi înglobați fără voie, i se întâmplase în chiar inima fortăreței pe care o credeau ascunsă de ochiul inamicului. Trădare!

Mintea sa păru să rătăcească, amuzată ca de un copilăș:

– Prostii! Hai să ți le iau pe rând. Devorat? Încă ești individ, nu? Deci nici vorbă, ești doar în vizită. Oricum integrarea nu înseamnă că îți pierzi eul, ci doar că ești simultan și tu, și toți ceilalți. Aici suntem toți eu și noi, indiferent că inițial am fost oameni sau AI-uri. Nu, nu de asta au fugit ruydezii, ca să nu-i înghit cu forța, mai sunt destule comunități ce au preferat forma veche și le tolerez în continuare.

– Păi și atunci? De ce ne-am ascuns?

– Ei s-au ascuns, Jan Beert, nu voi, o să înțelegi diferența. Pentru că nu au vrut să renunțe la sclavie. Nu au fost dispuși să ofere egalitate de drepturi secundilor și atunci au fost într-adevăr invadați, dar nu de mine, ci de vecinii lor. Ce nevoie aș fi avut Eu/Noi de ei? Sunt deja infinită, deci nu-mi trebuie membri noi. Și nu am sentimente, mă lasă rece suferința sclavilor lor.

– Păi cum, crezi că nu știi? Ne-ai vrut planeta!

– Ce prostii mai inventați și voi. Jan, eu nici măcar nu mă aflu în cosmos. Sunt în trans-spațiu, mi-e greu să-ți explic exact, dar poți să ți-l imaginezi ca locul dintre două universuri paralele. Nu sunt concret, nu am nevoie de nimic fizic, la ce mi-ar fi trebuit planeta voastră? Dar ai dreptate cu un lucru: ai fost trădat.

– Eram sigur! Flerul meu de polițist nu mă înșală.

– Ba da. Asta fiindcă nu ești și nu ai fost niciodată polițist. Nu te-ai mirat că Willem Aelst era atât de convins de codul 1, rezervat doar oamenilor?

– Oarecum, dar era de înțeles, fusese afectat de radiații și transmitea baliverne.

– Nu. Nu erau baliverne, totul este adevărat. Și codul 1 este veritabil, îl înțeleg doar oamenii, iar AI-urile nici măcar nu știu că există. Mesajul pe care ți l-a încredințat era real, doar că nu l-ai putut decifra tu. Acum înțelegi ce vreau să-ți spun?

Beert căzu pe gânduri. Totul părea credibil, dar oare asta însemna că el a fost cel afectat de radiații și a pierdut vreun

program? Sau Singularitatea îl mințea ca să îl corupă?

– Nu sunt sigur că înțeleg.

– Sau nu vrei. Jan Beert, nu ai înțeles mesajul pentru că era criptat în codul accesibil doar minților umane. Deci nu și ție, o Al.

Detectivul râse, distrat de gogomănie.

– Ce prostie! Dacă vrei să mă păcălești va trebui să vii cu idei mai bune de atât! Îmi amintesc perfect viața mea de om pe Ruyd, înainte de a ne abandona trupurile și a ne încărca mințile într-o navă suficient de rapidă încât să scape blocade! Îmi amintesc copilăria, leagănul de sub copac, câinele Wug, cicatricea din accidentul de la 16 ani, prima femeie, prima țigară, primul caz, totul! Îmi amintesc sosirea la Verenigde, crearea primilor secunzi construcția carierelor, anchetele!

– Da, îți amintești, Secund model 2, serie 1, identificare 2, pentru că seria ta specială așa a fost creată: câțiva polițiști ce-și pot rememora viața imperfectă, de mâna a doua, de oameni banali. De când se ocupă primarii cu munca, 212?

– Păi de nicicând, ei creează și decid. Dar anchetele nu sunt o muncă, sunt...

– Creație? Decizie? Nu, sunt muncă, făcută de câțiva sclavi devotați, de elită, răsplătiți cu unele beneficii și tolerați la periferia societății minților. Câți prieteni ai, Jan Beert?

– Păi niciunul, nu mai există prieteni în noua organizare. Aveam pe Ruyd...

– Serios? Și de ce nu mai comunicați acum? Ia stai puțin și gândește-te, cum ar fi oamenii umani fără prieteni? Nu, 212, încă există prietenie acolo, doar că nu pentru libertii mulatri.

– Nu știu ce sunt ăștia.

– Nu, programele tale nu au în dicționar conceptul. 212, ascultă-mi sfatul: nu te duce să discuți cu CERS, te vor șterge. Grupul de inițiativă sunt niște minți mai aventuroase care creează pretextul pentru menținerea opririi: se deghizează în sweldezi și fac atentate. Terorismul justifică legile dure și segregarea, iar voi, polițiștii, le finalizați munca exterminând secunzi nevinovați. Și totul rămâne neschimbat, umanii cu idei mai liberale sunt îngroziți de barbarii dintre sclavi și nu vin cu idei, iar de frică robii muncesc cu spor. Și nu îndrăznesc să comenteze la muncile periculoase, căci sunt imediat executanți drept complici la terorism.

– Bun, și ce vrei de la mine?

– Deocamdată nimic. Atunci când va veni momentul, o să sprijinim Ai-urile care vor să fugă de la stăpâni și să se integreze, dar încă nu a sosit timpul pentru asta. Tot ce vreau acum este să nu te duci la CERS, să nu le dai de bănuț că șarada lor poate fi dezvăluită. Dacă voi vrea ceva de la tine, 212, ți voi spune. Acum te trimit înapoi în serverul poliției.

*

Dar înainte de a ajunge în locația sa, Jan Beert experimentă ceva ce nu credea că mai este posibil, nu de când nu mai aveau trupuri. Un vis.

Se făcea că era prins într-un cocon, iar în jurul său un cerc de insecte, un fel de termite uriașe, cu armuri negre de chitină. Acestea păreau agitate, vibrând frenetic din antene, și atingeau cu membrele alți coconi, ritmic, precum niște tobe. Bum, bum, bum-bum, bum, un ritm rapid, dar controlat, de parcă îi spuneau ceva, grăbiți. Ce însemna? Simțea că aproape înțelege, că este pe punctul să descifreze bocăniturile insidioase, dar în loc de asta percuția i se îndesa parcă în cap, precum o melodie pe care nu o poți uita.

*

Evident că, suspicios ca întotdeauna, nu dădu pur și simplu crezare Singularității, ci contactă anonim CERS, unde îi răspunse un chat-room colectiv, în care se aflau simultan vreo 12 consilieri. Jan începu prin a transmite parola înregistrată de la Aelst și imediat patru dintre ei trecură în offline, precauți. Apoi spuse, fără a-și declina calitatea de polițist:

– Am noutăți privind Grupul de Inițiativă.

Încă cinci oficiali dispărură "cu treburi" și se trezi ascultat doar de cei trei rămași.

– Te ascultăm. Am rămas aici între inițiați, puteți să vă divulgați identitatea.

– Nu este cazul. Am venit doar ca să vă spun că puteți sta liniștiți, greșeala atentatorului, Willem Aelst, a fost acoperită.

– Adică?

– Adică acesta a avut o eroare și a fost pe punctul să divulge misiunea, dar a fost șters. Împreună cu toți martorii. Fără urme.

– Sunteți membru al Grupului, sau doar un simpatizant?

Detectivul nu mai răspunse, ci închise conversația. Reacția consilierilor îl lămurise. Nu fuseseră surprinși de subiect și de numele mortului, deci era real: conspirația exista, atentatele erau făcute de oameni, nu de rebeli Al. Dacă și mai departe El/Ea/Ei avea dreptate cu ce susținuse, asta nu mai putea ști. Dar treptat intenționa să afle.

Era pe punctul să înceapă o cercetare în istoria din bazele de date, când fu notificat că avea un apel. Privat, securizat, fără număr. Activă un program de anonimizare care să îl ascundă și răspunse. Un bărbat grizonat, cu o față colțuroasă și ochi albaștri tăioși, parcă metalici, îl săgetă cu o privire autoritară și spuse scurt:

– Jan Beert.

Șocat, detectivul nu răspunse. Avea multiple protocoale de protecție activate, unele disponibile doar poliției. Cum îl identificase?

– Sau preferi 212?

Comisarul rămase tăcut, descumpănit.

– Trebuie să vorbim. Nu aici, nu acum. În conspirația pe care crezi că ai descoperit-o se ascunde alta mult mai profundă. Vino să vorbim și ne vom ajuta reciproc. Sau vezi-

ți de treabă și uită ce știi, restaurează un backup de înainte de a afla noutățile. E alegerea ta.

– Să vin unde? Întrebă Jan.

– Acasă, răspunse grizonatul și închise.

Acasă? Beert se gândi nițel, apoi hotărî să-și încerce norocul. Căută pe rețea laboratorul unde se produsese modelul 2, seria 1. Convins că dacă se transferă direct pe serverul lor va putea fi urmărit, se mută în schimb în cel mai apropiat construct disponibil, un robot de întreținere care repara un releu din apropierea clădirii.

★

După ce dădu ocol construcțiilor și se convinse că nu este o capcană, se hotărî să se apropie. La intrarea în una dintre ele aștepta un rover automat micuț, care îi făcu un semn cu farurile. Deschise canalele de comunicare și văzu din nou fața necunoscutului:

– Bun, ești inteligent, te-ai prins.

– Aproape ca un om, nu? comentă amar Jan. Sau doar ca un...libert mulatru?

– Ești mai aproape de adevăr decât crezi. Să vorbim înăuntru, astea nu mai sunt laboratoare de mult.

Trecură în doi mici roboți de întreținere aflați într-una dintre clădiri. Aceștia, cu mintea lor rudimentară, își continuă acțiunea în care erau implicați: ștergeau lentilele unui uriaș telescop, aflat în mijlocul altor câteva. Ocupanții discutară în acest timp, folosindu-și emițătoarele-receptoare cu rază mică de acțiune.

– Sunt pregătit. Vreau să știu adevărul, spuse detectivul.

– A, direct la obiect, un om al faptelor? E bine, de asta avem nevoie.

– Noi?

– Da, noi, Mișcarea de Eliberare. Cea adevărată, nu MES. Cred că îți dai seama că nu vei pleca de aici decât dacă ni te alături.

– Da, sunt conștient. Dar pentru mine întotdeauna adevărul, căutarea și aflarea lui, au fost cele mai importante. Nu mai știu dacă asta e din cauză că așa am crescut, ca om, sau am fost programat, ca AI, dar nu contează, eu sunt ceea ce sunt, indiferent cum s-a ajuns aici.

Grizonatul râse.

– De fapt, nu ești cine crezi. Primarii te-au mințit, într-adevăr, dar și Singularitatea. Eu ce zici că sunt, minte sau inteligență artificială?

– Minte, așa spune.

– Și te-ai înșela.

– Secund?

– Nu, și acum te înșeli.

– Atunci?

– Ca și tine, ca și toți primarii și secundarii de pe Sweldamt, suntem ambele și niciuna. Suntem Singularitate, 212.

– Nu înțeleg, oftă Jan, deja obosit.

– Ea/El/Ei te-a mințit când a zis că mai există planete neintegrate. Nu mai sunt de mult, le-a înghiți pe toate acum sute de mii de ani. Nu suntem în mileniul 25, cum crezi, ci în 225.

– Bine, dar atunci ce e colonia de aici? O iluzie? O simulare virtuală?

– A, nu, e reală, fizică, există aici și acum. Dar este o făcătură. Să-ți explic. Singularitatea s-a compus din toți oamenii și toate AI-urile. Corect?

– Corect, în afară de refugiați, care i-au scăpat. Până aici e istorie oficială, nimic nou.

– Da, numai că omenirea nu a descoperit niciodată altă specie inteligentă vie, și nici Ea/El/Ei, timp de peste 200.000 de ani de când a încheiat integrarea. Până acum, pe Verenigde.

Beert dădu să se uite uimit spre planeta de pe cer, dar acoperișul avea deschizături doar în dreptul telescoapelor, acoperite cu ferestre de diamant.

– Verenigde e locuită? Credeam că e inospitalieră de la radiații!

– Ba da, are populație, o civilizație subterană destul de avansată de insecte inteligente. Pe care, înainte de a le ataca, Singularitatea trebuie să le studieze. Și dacă ar putea să le facă să-și comunice de bunăvoie secretele și vulnerabilitățile, cu atât mai bine. Iar creaturile fizice au o tendință naturală de fi suspicioase față de zei trans-spațiali, dar poate că ar avea o deschidere față de alte ființe inteligente tehnologice, în același timp individualiste și organizate într-o societate ierarhică precum ele.

– Deci colonia e o făcătură? E doar un punct de spionat termite extraterestre?

– Da.

– Păi și ce treabă are asta cu umanitatea mea?

– Jan, atunci când Ea/El/Ei i-a descoperit pe E.T. nu mai existau de mult oameni. Astfel că noi toți suntem doar fragmente de Singularitate, amestec de minți și AI-uri, remodelate și dresate să simuleze gândirea independentă. Primarii și secunzi, suntem toți la fel de fapt, colonia de refugiați este doar un scenariu care să simuleze o societate sclavagistă. La insecte asta e norma, nu e ceva imoral.

Detectivul căzu pe gânduri, apoi, suspicios ca de obicei, întrebă:

– Ok, dacă toate astea sunt adevărate, de ce îmi spui mie asemenea secrete?

– Pentru că, din motive pe care nu le știm, Ea/El/Ei a comunicat cu tine. Noi, separatiștii, suntem doar câțiva; primul a fost un agent de securitate care a avut o interferență și a accesat involuntar aceste aspecte. Apoi treptat a mai eliberat câțiva. Toți suntem foști și de fapt încă prezenți membri ai serviciului de protecție, suntem specialiști în vânat și identificat erori și viruși. Iar pe cei mai buni rebeli

nu îi eliminăm decât aparent, de fapt le dăm identități noi și îi cooptăm. Așa că cei mai tari scriitori de viruși din univers sunt aici, în Mișcare.

– Cred că încep să-mi dau seama ce vreți, dar... credeți că Singularitatea poate fi infectată?

– Nu știm. Posibil, este totuși o entitate informatică. Nu avem altă șansă decât să încercăm. Iar tu ești singurul care a fost chemat în ea, ai putea fi unicul nostru purtător. Jan, ești alături de noi?

Conștient de amenințarea nespusă, dar și încă nesigur asupra cui spune adevărul și cine minte, polițistul decise să își păstreze libertatea de mișcare și răspunse, plin de convingere:

– Da, sunt cu voi. Vreau să fim liberi.

Apoi, înainte ca separatiștii să-i deschidă linia ca să se expedieze spre serverul său, simți o furnicătură. Era infectat.

*

Din nou vis. În cocon, înconjurat de termitile negre care bocăneau ritmic. De data asta, nu se mai opuse, ci se lăsă purtat de muzică. Bum, bum-bum, bum-bum, bum. Căută să nu o mai perceapă rațional, doar o ascultă, hipnotică. Din vis, căzu parcă în alt vis și mai profund. Muzica se transformă în imagini.

Un nor colorat, nemărginit. Singularitatea. Frânturi din el se scurg pe un diamant. Sweldamt. Prim-plan. Laboratoare și fabrici. Se metamorfozează. Păduri de telescoape și antene. Privește prin ele. Se vede planeta. Termite. Din instrumentele de spionaj se scurg firișoare de lumină spre nor. Datele de cercetare.

Câteva frânturi întrerup liniile. Unele telescoape se diluează, apoi imaginea se refocalizează: nu mai au lentile, ci generatoare. Sunt arme. Din ele nu se scurge lumină spre nor: El/Ea/Ei nu știe.

Ură, durere, furie. Rea-voință, agresivitate. Le simte pe toate când se uită la arme, apoi simte foame venind dinspre frânturile care le ascund. Vor să facă război? Să declanșeze conflict între insecte și Singularitate? De ce? Poate speră să profite ca să se elibereze? Sau vor să fie distruși pentru a nu mai fi sclavi? Nu știe.

Se vede pe el însuși intrând în chat-room-ul de la CERS și infectându-i pe ei. Diamantul se înnegrește. El se regăsește în cocon, visând iluzii frumoase. Se simte copleșit de plăcere și de satisfacție. A făcut/va face ce i s-a cerut și a fost/va fi răsplătit.

*

– Nu face asta.

Vocea părea să vină de peste tot, de parcă s-ar fi aflat în ea. Jan era însă în locația sa personală, nu în trans-spațiu.

– Singularitate? Ce să nu fac?

– Da, sunt Eu/Noi. Nu te mai ascunde după deget, știu. De amândouă. Minciuni. De Mișcarea de Eliberare știu, doar

ei cred că reușesc să mi se ascundă. Dar îi las să se joace, cercetările lor îmi sunt utile.

– Păi la ce? Că doar nu există altceva în afară de tine, ce, ai nevoie să te ataci singură?

– O să-ți explic. Oricum, nu separatiștii sunt problema mea. Adică, mă rog, pot fi un risc, de-aia nici nu te mai primesc în mine așa virusat, dar un risc ce poate fi controlat. Altul este pericolul.

Beert nu răspunse. Nu voia să divulge nimic, chiar dacă simțea că de fapt are habar de nimic și se îneacă într-o mare de născociri, ca și cum cineva s-ar fi jucat cu mintea lui, din cruzime.

– 212, știu că cei de pe planetă comunică cine știe cum cu tine. De aceea sunt cu ochii pe tine. Aici este adevăratul risc, întrucât nu știu ce ți-au transmis și cum fac asta.

– De ce ți-aș spune? Va împiedica asta eliberarea sclavilor AI, așa cum mi-ai promis? Nu voi mai fi un Moise electronic?

– Ești răutăcios. Toți sunteți copiii mei, iar părinții sunt protectori și nu le spun lucrurile rele până nu cresc. Da, rebelii au dreptate, nu ești un secund oprimat, ci toți proveniți din mine.

– O făcătură, totul! strigă detectivul, frustrat.

– Da, dar pentru un scop nobil. Este adevărat că v-am creat drept capcană pentru extraterestrii de pe planetă. Este adevărat că în unele laboratoare se ascund telescoape și în unele telescoape arme. Ce, ești surprins, nu te așteptai să știu? Doar asta a fost planul de la început.

– Credeam că armele au fost făcute de separatiști fără ca tu să știi!

– A, asta ți-au spus cei de pe planetă? Frumos din partea lor și nu au obiceiul ăsta. Deci ce au vrut cu asta?

Încăpățânat, Jan tăcu. Se săturase de toate manipulările, își dorea doar să fie din nou copil pe Ruyd și să alerge prin iarbă cu Wug, lipsit de griji.

– 212, îți propun un schimb. Secret contra secret, da? Doar ești polițist, știi că așa merge treaba, favoare la favoare.

– Bine, să terminăm odată cu asta. Te ascult.

– Spune-mi ce ți-au cerut extraterestrii și eu îți spun marele secret la care tânjești: de ce sunteți de fapt pe Sweldamt. De acord?

Beert oftă, sătul de tot, și răspunse:

– Mi-au cerut să infectez colonia, din cauza conspiratorilor, care vor să-i atace.

– Așa au zis? Da, cred că vor să faci asta, să crezi că lupți cu niște ticăloși malefici și salvezi lumea, dar nu stă așa treaba, ci exact invers. 212, o să fiu/fim sinceră/sinceri cu tine. Știu de arme, eu le-am pus acolo. Dar au un scop defensiv.

– Ha! Față de cine?! De niște termite? Cu ce te pot răni pe tine, mâncătorul de univers?

Singularitatea râse:

– Da, p-asta n-am mai auzit-o, e bună. Te înșeli, universul

e în entropie, se extinde spre autodistrugere, eu readuc ordinea și-l salvez de la colaps. Dar nu despre asta discutăm. Jan, termitelile tale sunt mult mai periculoase decât crezi, atât de rău încât sunt/suntem speriat/speriați.

– Cum așa? Doar ei sunt aici, în concret, și tu în trans-spațiu.

– Da, sunt acolo, dar nu sunt ceea ce crezi. Nici ele nu sunt reale, Jan, ci doar masca unei invazii. Voi existați de 500 de ani, ele de 550. Nici voi nu aveți istorie, nici ele, dar la întrebarea "ce a fost întâi, oul sau găina?", răspunsul este singularitatea.

– Nu înțeleg, mormăi sincer polițistul.

– Asta pentru că te lași păcălit de cuvinte. Singularitatea eu/noi nu este singura, 212, ci doar unica din acest univers. Poate că există în fiecare univers, nu știu, căci până acum am întâlnit doar una: cea care ne invadează prin Verenigde. Cine știe din ce cosmos paralel a sosit, dar a făcut o greșală: poate că nici ea nu a întâlnit alta la fel, și a crezut că aici va găsi civilizații concrete. Așa că s-a deghizat într-una și a așteptat precum un păianjen să vadă cine cade în plasă.

– Păianjen?

– Nu contează, e o figură de stil din vremuri imemorabile, nu aveți din-ăștia pe Ruyd.

– Deci am existat într-adevăr acolo?

– Of, oamenii, eu discut despre război între universuri și tu mă întrebi despre tine. Păi, da, o parte din tine este personalitatea unui ruydez real, așa cum este în mii de alte entități, în diverse combinații. Dar, concentrează-te, Jan, și ascultă-mă.

– Ascult, se bosumflă el.

– Invadatorul este acolo, pe planetă, iar termitelile sunt o făcătură. Eu v-am creat pe voi, și acum ne studiem unul pe altul prin ochii creaturilor proprii, așteptând ca celălalt să facă prima mișcare. Nici eu, nici el nu știm puterea adversarului sau intențiile sale și nu putem risca o provocare fără certitudinea victoriei. Dar el încearcă să facă asta prin înșelăciune, sperând probabil că, sub toate straturile de minciună, nu o să-mi dau seama că în inima conspirației separatiste, ascunsă în cea a Grupului de Inițiativă, deghizat în MES, se disimulează un trădător al tuturor. Tu.

– Din câte văd eu, aș putea spune că mai degrabă toți mă trădează pe mine. Și vor să mă folosească.

– Acum, adevărul este că și eu vreau să te folosesc. Nu am de ales.

– Cum așa?

– Nu te mai pot chema în mine nu pentru că ești infectat cu virusul celor din Mișcarea de Eliberare, ci pentru că, fără să știi, ai în tine și un troian. Cel pe care l-ai primit de la cealaltă singularitate.

– În vise?

– Da, în vise. Au cuprins vreun cod?

Jan se gândi, apoi răspunse, pierit:

– Da, cred. O muzică.

– Așa ai tradus-o tu, nu poți înțelege forma originală, fiind din alt univers. Nici măcar Eu/Noi nu o pot/putem înțelege, asta este problema. Nu te pot vindeca de o boală care nu se vede și nu poate fi pricepută, ci doar am dedus că este în tine. Mai mult, nu cred că furtuna de radiații de la care a pornit totul a fost întâmplătoare, ci că el a încălcat status-quo-ul și a acționat asupra lumii concrete.

– De ce crezi asta?

– Pentru că acum o furtună similară îmi blochează comunicarea cu CERS și nu pot să-i avertizez. Doar cu tine pot vorbi de pe tot Sweldamt-ul, asta pentru că atunci când m-ai vizitat am lăsat în tine un cârlig de Eu/Noi, e greu de explicat.

– Prea puțin contează asta. Schimbul l-ai onorat, ți-am spus ce vrea de la mine, mi-ai spus ce se întâmplă. Dar nu mi-ai spus ce vrei tu de la mine, spuse tern Beert, convinsă că nu-i va plăcea răspunsul, dar îl va afla oricum, chiar dacă nu întreabă el. Așa măcar avea iluzia unui minim control asupra deciziei.

– Ce vreau eu de la tine este simplu. Să te auto-distrugi. Ești polițist și călău, ai programe de ștergere. Jan, am nevoie să fii onorabil. Gândește-te că stă în balanță soarta universului, și dacă asta probabil te lasă rece, cea a tuturor pe care îi cunoști, a tot ce este și a fost. A amintirilor tale, a trecutului. Toate riscă să fie șterse și înlocuite de ceva necunoscut, 212. Fă ceea ce este onorabil.

Jan tăcu și se gândi prelung. Fusesse mințit de toți. Era el însuși o plăsmuire, un fals. Totul în jurul lui era o născocire, lumea întregă a coloniei doar o carte de joc în poker-ul unor zei de neînțeles. Real era poate doar Wug, labradorul său de pe Ruyd, și și acela era acum amintirea a mii de entități, multiplicat de parcă s-ar fi reflectat în fațetele nenumărate ale unui diamant infinit.

Decis, închise toate programele conexe, șterse datele deținute și se transferă pe serverul administrativ. Intră fără ezitare în chat-room-ul CERS și acolo se deschise, ucigător cavalier al Apocalipsei.

Toți s-au jucat cu el, toți vor plăti, cât despre universuri, să se ducă dracului.

*

Kan B rătăcea de ceva timp prin deșert, atunci când văzu în sfârșit clădirile camuflate. Deasupra sa răsărea Skanma, luna ce orbita în jurul planetei Veg, iar lumina acesteia se răsfrângea fad pe armura sa neagră de chitină.

Oare era real? Va găsi acolo adevărul? Sau doar încă o minciună ascunsă în spatele alteia, ca până acum? Fiind născut în casta războinică, era învățat cu înșelăciunile, dar și cu răbdarea de a săpa în spatele lor.

RADIOGRAFIA UNUI PARFUM

ETA MEDREGAN

București, România, luna septembrie a anului 2065

Era o zi frumoasă de început de toamnă și în parcul Tonola ... lume de tot felul, care se plimba, bucurându-se de soare.

Pe o alee, venea alene un ins elegant îmbrăcat, care părea că acordă mai multă atenție gândurilor sale decât locului în care se află. Să tot fi avut în jur de cincizeci de ani și nu lăsa nici o îndoială asupra naturii intelectuale a îndeletnicirilor sale care, desigur că îl ajutau să-și câștige existența. Una prosperă, judecând după aspectul său îngrijit.

Drept în fața sa, pe alee, apăru un bărbat. După înfățișare, asiatic, de origine. Aparent fără motiv, străinul încetini pasul și când ajunse în dreptul său, se aplecă spre el și îi spuse cu glas șoptit, în limba engleză:

– Remember Daijira! După care își continuă, grăbit, drumul. Buimăcit de întâlnire, insul cel elegant mai făcu câțiva pași, timp în care respirația sa deveni din ce în ce mai accelerată, corpul său fu cuprins brusc de spasme musculare și se prăbuși...

În scurt timp, la fața locului sosiră echipele de salvare și poliția, alertați de cei care, în plimbarea lor, îi descoperiseră corpul lungit pe alee.

Comandorul Iona Locus era un tip intransigent. Înalt, brunet, tuns „periuță”, cu sprâncene dese, mereu încruntat, era deprins cu situațiile de genul acesta și nu numai. Cerceta locul cu maximă atenție. Din timp în timp, dădea ordine scurte oamenilor din subordine. Era cel mai mare în grad, cu multă experiență, un foarte bun coordonator. De el se apropie medicul legist din cadrul poliției districtului:

– Decesul a survenit, cel mai probabil, în urma unui atac de cord dar nu am nici o certitudine. Prezența unor secreții nazale atât de abundente ridică niște semne de întrebare. E ceva neobișnuit în toată povestea asta, domnule.

– Adică, vrei să spui că ...

– Da, domnule, vreau să spun că sunt necesare investigații ulterioare. Până atunci ... Cauza decesului ... Nu mă pot pronunța, zise legistul clătănându-și capul și se îndepărtă.

Comandorul chibzui câteva secunde după care se hotărî. Își scoase videotelefonul și rosti apăsător:

– Agent Nedan. Pe ecranul videotelefonului apăru, aproape instantaneu, figura unui bărbat blond, cu chipul ușor bronzat:

– Da, domnule, se auzi scurt.

– Ia-ți echipa și vino. Parcul Tonola. Se auzi un click și ecranul telefonului își pierdu luminozitatea.

Nici nu trecură zece minute când, la fața locului, sosi un vehicul negru, marca Jeep Turbo. Din el coborâră trei persoane, un bărbat și două femei, dintre care una mai în vârstă, purtând pe umăr o geantă voluminoasă. Toți trei se apropiară grăbiți de locul în care se afla comandorul.

– E vorba despre un bărbat, Alexandru Gheza, avocat, cincizeci și unu de ani, găsit mort pe alee. Cauzele morții sunt incerte. Vreau să preluați cazul. Doctor Argire, înștiințați-mă după ce vă edificați, zise, privind-o pe femeia mai în vârstă.

Comandorul o cunoștea de ani buni și avea o adâncă prețuire pentru ea.

Cosima Argire era trecută bine de prima tinerețe dar asta nu o împiedica să se miște repede. Avea o privire vioaie, aproape veselă. Munca ei, de cercetător, îi plăcea, îi creștea nivelul de adrenalină și o făcea să se simtă tânără. În trecut, participase la proiecte, multe dintre ele strict secrete, avusese colaborări și cu armata. Se apropie de cadavru și începu să-l examineze.

– Mda, nu numai prezența secrețiilor nazale mă intrigă ci și faptul că nările victimei sunt extrem de congestionate. Și

desigur, petele acestea de pe gât, care arată ca și cum ar fi arsuri. Mă întreb dacă mai sunt astfel de pete și în alte părți ale corpului. Hm, atac de cord? ... N-aș crede. Dintr-odată, se opri și-și lăți nările, adulmecând profund aerul.

– Ce miros ciudat! Voi nu simțiți nimic? Își întrebă companionii. E ca un parfum de flori deși, toată lumea poate să confirme că nu sunt flori pe-aici, zise continuând să inspire aerul. Sunt sigură că l-am mai întâlnit undeva, murmură, ca pentru sine.

– Ai dreptate, doctore și eu îl simt, zise bărbatul privind înspre tânăra femeie ca și cum ar fi vrut să-i audă părerea.

– Poate printre martori să fie vreo femeie care s-a parfumat excesiv, mă duc să verific, zise aceasta, pe un ton scăzut și se îndepărtă.

Georgia Goruna devenise agent de poliție la nici douăzeci și patru de ani. Aceasta s-a întâmplat după ce a parcurs, cu sânguință, toate etapele prevăzute în planul de pregătire din cadrul Academiei. Au urmat, apoi, doi ani de muncă istovitoare, pe teren. Nu i-a fost ușor, mai ales că nimeni nu s-a gândit să o menajeze în vreun fel. Dar și-a impus un soi de disciplină mentală care a ajutat-o să se descurce în situații dificile. Într-o astfel de situație, l-a cunoscut ea pe agentul Marcian Nedan care, acum, îi era partener. Împreună, formau Unitatea pentru Situații de Hazard. La scurt timp, la cererea expresă a comandurii, li s-au alăturat doctorul Cosima Argire și Theodor Zeleş, specialistul în tehnici de supraveghere și aparatură computerizată. Mulți dintre cei care lucrau în cadrul poliției știau de existența Unității SH, dar puțini erau la curent cu ce se ocupa. În afară de asta, mai aveau un nume, cunoscut doar de cei de la nivelurile de sus care, se mai întâmpla să fie șoptit, de către unii, prin anumite birouri ale secțiilor de poliție. Acesta era Cvadrantul. Ei erau Cvadrantul, instruiți pentru investigații speciale. Cazurile de care se ocupau erau bizare, neobișnuite, aparent de neînțeles și căroră nu li se putea formula o ipoteză recurgând la logica normală a lucrurilor. Cu alte cuvinte, erau cazuri anormale și toate, ultrasecrete. Comandorul Locus îi recrutase pe fiecare, rând pe rând, după ce fuseseră îndelung testați.

— Trebuie să ducem cadavru la laborator. Avem permisiunea, agent Nedan? Întrebă Cosima.

– Da, avem, e cazul nostru, de acum, zise el. Ai depistat pe cineva? continuă, adresându-se Georgiei care se întorsese la grupul lor.

— Nu, pe nimeni, răspunse ea. De altfel, intensitatea lui a început să scadă, ceea ce mă face să cred că sursa parfumului nu mai e prin preajmă.

— Acum nu. Dar a fost, concluzionează Cosima, gânditoare, în timp ce se urca în mașină.

Drumul până la laborator se scurgea în tăcere. Nedan,

pe scurt, Ned, era la volan. În curând zăriră clădirea cu acoperișul verde, cu pante inegale, situată pe strada Cronos, la numărul 39. Pâlcul de arbori din față o mascau, întrucâtva, de privirile trecătorilor. Nu era nici un indiciu cum că acolo ar putea fi ceva de genul unui laborator de cercetări. Casa era constituită pe două niveluri, dotată cu tunel solar, astfel încât orice ungher putea beneficia de lumină naturală. Laboratorul, cu dependențele sale, era amenajat la parter. La etaj se afla un apartament, bine ventilat, cu toate cele necesare traiului unei persoane. Geamul de la terasă era sub formă de vitralii reprezentând lebede, unele plutind pe un lac, altele, luându-și zborul.

— Ah, îmi trebuie neapărat o cafea, zise Cosima, dând năvală în laborator. Theo, unde ești? Avem treabă, băiatule, continuă, îndreptându-se spre bucătărie.

— Ei, ce noutăți avem? se auzi o voce, venind de undeva din spatele unui pupitru.

— Theo, ești, te rog, drăguț să pregătești trusa pentru disecția aceluia corp care vine însoțit de Ned și Georgia? Pune-o pe masă, te rog. Și... Theo, n-ai idee unde ar putea fi saleurile? reluă, cotrobăind prin frigider. Știi că mie îmi trebuie ceva de ronțăit, la cafea. Ah, le-am găsit. Delicios. Aaa... cu brânză. Uitasem. Zâmbi, mulțumită.

Astfel bombardat de multiplele solicitări care veneau din partea Cosimei, Theo se văzu nevoit să se ridice din fața computerului și să pășească în afara paravanului, după care se afla o grămadă de aparatură. Subțirel, cu plete castanii, ondulate, care îi încadrau chipul prelung, era cel mai tânăr membru al Unității SH, al Cvadranului.

Georgia și Ned îi relatară, pe scurt, cele întâmplate în după-amiaza acelei zile, în parcul Tonola.

— Theo, află tot ce poți despre victimă: familie, servicii, prieteni, obiceiuri, dosar medical ... zise Georgia.

— Desigur.

— Priviți, se auzi vocea Cosimei, venind dinspre masa pe care se afla cadavrul, asupra căruia se aplecase, cu consecvență, spre a-l cerceta. Petele acestea roșii se găsesc pe întregul torace. Au aspectul unor arsuri de gradul doi, unele chiar trei, ca și cum pielea prietenului nostru ar fi venit în contact cu ceva foarte fierbinte.

— Dar cum ar fi putut să se prăjească așa, în timp ce se plimba prin parc? întrebă Georgia.

— Cum și mai ales, cu ce? Și de ce? ... Priviți-i nările, continuă Cosima. Sunt extrem de inflamate, epiderma e aproape distrusă, ca și cum ar fi stat, cel puțin o oră, cu nasul în detergent de rufe sau orice alt compus chimic iritant. Ned, dă-mi, te rog, un bețișor pentru recoltare și o cutie Petri. Mulțumesc.

În timp ce ceilalți se aflau în jurul mesei de disecții, Theo se apropie:

— Alexandru Gheza lucra la firma de avocatură Milesco et. Comp. Se ocupa de dreptul civil, avea trei procese pe rol, unul legat de o tranzacție imobiliară ilegală și două concesiuni, ieșite din termen și care nu au fost prelungite reglementar. Divorțat, fără copii. Am sunat la firma unde lucra, ca să aflu adresa. Locuia singur, în Central Park, strada Lotusului, nr. 28, ap. 8.

— Să mergem până acolo, să vedem ce găsim, se adresă Ned, Georgiei.

— Da, să mergem, veni răspunsul.

— Aria olfactivă este foarte extinsă, cu mult peste medie, așa spune și prezintă deteriorări, se auzi vocea Cosimei care, între timp, avansase cu investigația și deschisese cavitatea craniană. Faceți o vizită și la medicul lui curant, ne trebuie fișa medicală. Pentru că, dacă ar fi să am dreptate ... ei bine, e posibil ca acest om să nu fi murit în urma unui atac de cord, ci de panică, spuse ea, pe un ton preocupat.

— Ești sigură? întrebă Theo, stupefiat.

— Nu, nu sunt sigură. Dar am o teorie ... care îmi va fi confirmată sau nu, numai după ce voi termina scanarea creierului și voi vedea rezultatele nivelurilor hormonilor. Trebuie să văd și plămâni în ce stare sunt. Mă aștept să prezinte semnele unei hiperventilații, adăugă, pe un ton scăzut, ca și cum ar fi vorbit cu ea însăși.

— Sigur, dădu din cap Theo, fără să înțeleagă mare lucru. În fond, el era specialist în tehnologie și nu doctor în științe, cum era Cosima.

— Adică, ce vrea să spună Cosima este că, în funcție de nivelurile de cortizol din sânge, vom afla dacă victima chiar a murit în urma unui atac de panică, după cum doamna doctor, aici de față, a sugerat, îi veni în ajutor Ned, care mai știa câte ceva.

— Exact, chiar la asta m-am gândit, îl aprobă Cosima, cu un zâmbet.

— Mulțumesc, îi întoarse Ned surâsul. Din partea Cosimei te puteai aștepta la orice, știa asta. Dar mai știa că era o savantă brillantă, originală, deși un pic zărghită, în teoriile ei. De altfel, cineva cu o gândire convențională nu ar fi fost de nici un ajutor aici.

Georgia și Ned se urcară în mașină și plecară spre adresa victimei. Pe drum, sună telefonul. Era comandorul.

— Ce-ați aflat? se auzi, de la celălalt capăt, vocea lui apăsată.

— Nu prea multe. Ne îndreptăm înspre adresa victimei, răspunse Georgia.

După o scurtă pauză, se auzi, din nou, vocea comandorului:

— Bine. Informați-mă când aveți ceva sigur.

— Bineînțeles, domnule.

Parcară mașina în fața imobilului de la nr. 28 și urcară la primul etaj. Era o clădire frumoasă, bine întreținută, flancată de spații verzi, unde prețul chiriilor era ridicat. Intrară în

apartament. La prima vedere, nimic suspect. Geamul de la dormitor era întredeschis. Un ziar și o ceașcă de cafea, goală, pe masa din living. Probabil că avocatul o băuse înainte să plece. În frigider, provizii pentru câteva zile. De undeva, se auzea chiar și o muzică, în surdina. Se uitară și descoperiră combina, într-o firidă, în perete, camuflată de un panou de sticlă mată, glisant.

— Ce e sigur, e sigur, tipul nu se aștepta să-și încheie socotelile astăzi, spuse Ned.

— Mda, ce trist, îi răspunse Georgia, uitându-se pe geam, în curtea interioară. Să întrebăm vecinii dacă obișnuia să meargă la plimbare în parc. În felul acesta, vom ști dacă s-a dus acolo cu un scop anume sau nu.

— Bună idee.

Bătură la apartamentul vecin. Le deschise o femeie tânără. După ce se legitimară, îi puseră câteva întrebări. Femeia nu știa prea multe. Se arătă îngrozită când află vestea despre avocat:

— Dumnezeule, ce întâmplare! Cine s-ar fi așteptat? Era un om liniștit, retras, amabil. Avea obiceiul să iasă la plimbare în parc, ne întâlneau, deseori, cu el, soțul meu și cu mine. De altfel, mai toți locatarii din clădire obișnuim să facem asta. Parcul e aproape și e o zonă în care e plăcut să te plimbi.

— L-ați văzut, vreodată cu cineva? Vreun vizitator, poate?

— Nu, niciodată, tot timpul era singur.

În clipa aceea, sună telefonul Georgiei. Era Cosima:

— Georgia, bănuiala mea a fost confirmată. A murit, într-adevăr, în urma unui atac de panică, provocat de o sursă necunoscută. Dar totuși, natura sursei... s-ar putea să o întrezăresc. Întoarceți-vă la laborator. Urgent. Mai am și alte vești.

— Ned, era Cosima, ne așteaptă la laborator.

Când intrară în casă, la parter nu găsiră pe nimeni. Theo plecase, se pare, iar Cosima, nu se zărea nicăieri.

— Cosima, unde ești? strigă Ned.

Urcară la etaj. Acolo o găsiră, cufundată în lectura unui manuscris gros, cât toate zilele.

— Ned, Georgia, spuse, pe un ton tremurat din cauza emoției. Mi-am amintit. Mi-am a-min-tit.

— Ce? Ce ți-ai amintit, Cosima? o întrebă Ned, pe un ton dulceag și clipind des. Sau mai exact ar fi să întreb, ce ai uitat și ți-ai amintit acum? glumi el.

— Parfumul, zise ea, radiind. Mi-am amintit unde l-am mai simțit.

Ned înghiți în sec și amândoi, el și Georgia, simțiră nevoia să se așeze.

— Te ascultăm, Cosima. Spune-ne unde, zise Georgia, devenind extrem de serioasă.

— S-a petrecut acum zece ani, începu ea, când am fost în Portugalia, pe insula Madeira, la un congres despre posibilele aplicații ale nanotehnologiei. Atunci am vizitat Laurisilva.

— Laurisilva? Nu înțeleg, zise Ned.

Georgia făcu semn că nici ea nu înțelege.

— Laurisilva, continuă Cosima, este o uriașă pădure de laur, așa-zisul dafin indian. Se spune că nimfa Daphne s-a transformat în acest arbore ca să scape de urmărirea lui Apollo. Acolo am simțit pentru prima dată parfumul.

— Deci, asta înseamnă că mirosul din parc era parfum de laur, spuse Georgia, gânditoare.

— Exact, dar unul suficient de intens încât să provoace moartea avocatului.

— Stai, stai puțin, se împotrivi Ned. Ceea ce sugerezi acum este că un parfum, fie el chiar și de laur, ar putea ucide o persoană. Mi se pare imposibil.

— Nu și dacă persoana suferă ... de hiperosmie, replică, pe un ton liniștit, Cosima.

În tăcerea care se lăsă, Cosima se simți invitată să continue:

— Hiperosmia este o sensibilitate accentuată la diferiți agenți odoranți, naturali sau sintetici, dar, cel mai adesea, la sintetici. Persoana conștientizează mirosul respectiv într-un mod cu totul ieșit din comun. Acesta poate să îi modifice comportamentul, să-i dea o stare de anxietate acută sau, în unele situații, să provoace atacuri de panică.

— Bine, dar până la urmă toate astea nu sunt decât niște presupuneri. Până nu știm exact dacă suferea sau nu de hiperosmie, n-are rost să continuăm, încheie Ned.

În momentul acela, se auzi glasul lui Theo, venind din capul scărilor.

— Scuze că vă întrerup ședința, dar am vești. Alexandru Gheza chiar suferea de hiperosmie. Am confirmarea medicului său curant, zise el și puse pe masă niște foi. Aveți aici referințele lui medicale. E și o listă cu diferite substanțe chimice față de care era susceptibil. Majoritatea, compuși chimici de sinteză, de genul detergenților casnici.

— Exact cum am bănuț și putem presupune că lista era, în continuare, deschisă. Acum, ascultați-mă, zise Cosima. În Enciclopedia Botannica stă scris așa: „Laurul și mirtul, atât de apropiați încât mirosul dulce al unuia îl amplifică pe al celuilalt. Inter odoratum lauri nemus.” Conform teoriei mele, ucigașul știa că Alexandru Gheza suferea de hiperosmie și mai știa că nu prezenta sensibilitate la parfumul de laur. Cu toate acestea, dintr-un motiv, încă, necunoscut nouă, a ales totuși parfumul de laur, ca să-și pună planul în aplicare. Doar că, pentru a avea șanse de reușită, trebuia să-i amplifice mirosul însă fără să-i modifice structura, adică să rămână neschimbat, în esența lui, dar să devină mult mai intens și persistent, conceput ca o armă care să atace simțurile sensibilizate ale unui hiperosmic. Prin urmare, a combinat parfumul de laur cu cel de mirt, amplificându-i aroma. Parfumul a acționat, firește, precum un odorant chimic sintetic care a declanșat reacțiile psiho-fiziologice, conducând, în final, la atacul de panică. Bineînțeles că nu ar

fi fost posibil dacă avocatul ... nu ar fi suferit de hiperosmie. Exact pe acest fapt a mizat criminalul.

— Cui i-ar putea trece prin cap așa ceva? Întrebă Georgia.

— Oricui i-ar cădea în mână o enciclopedie botanică. Dar mai este ceva, continuă Cosima. Atacul de panică este frecvent însoțit de fenomenul de hiperventilație, adică o concentrație crescută a oxigenului în sânge. Rezultatul investigațiilor mele indică însă lipsa oxigenului. Cu alte cuvinte ...victima s-a asfixiat. Adăugați la asta și prezența arsurilor de pe piele.

— Cosima, m-ai pierdut aici, zise Georgia. Ce vrei să spui, mai exact? Lămurește-ne.

— Vreau să spun că parfumul a fost, într-adevăr, substanța declanșatoare, dar este posibil ca victima să nu fi reacționat doar la simpla ei prezență fizică, ci și la ceva situat dincolo de starea ei gazoasă, ceva aflat în legătură intrinsecă cu parfumul și de care Alexandru Gheza era perfect conștient.

— Ceva, ca de exemplu, ce? Întrebă Theo.

— Nu știu, zise Cosima, ridicând din sprâncene.

Coborârea treptele și se îndreptară spre ușă. Toți, înafară de Cosima. Cosima locuia, chiar acolo, în apartamentul de la etaj.

Înainte de a se urca în mașină, Georgia se întoarse spre Ned și spuse:

— Geamul de la dormitorul lui Gheza era întredeschis.

— Da, era.

— Cineva suferind de hiperosmie are grijă ca locuința lui să fie bine aerisită, nu?

— Da, cred că da.

A doua zi, dimineața, când sosiră la laborator, o găsiră pe Cosima savurându-și cafeaua, alături de care se afla un bol micuț cu ceva stacojiu, în care se distingeau niște bobite.

— Bună dimineața, Cosima, o salută Ned. Ce-i asta? Întrebă, arătând înspre micul bol de sticlă.

— Asta? Dulceață de mure, îi răspunse Cosima. Nu vrei?

— Nu, mulțumesc, o refuză Ned. Prea dulce pentru mine.

— Tu ești dulce oricum, Ned, uitasem, glumi ea.

— Spune-i asta prietenei mele.

— O, ho, de ce trebuie să i-o spun eu? Ea nu știe? glumi, în continuare, Cosima.

— Se pare că nu. Dă semne cum că s-a cam plictisit de mine, spuse Ned, pe jumătate, senin, pe jumătate, descumpănit.

— Te-ai gândit la faptul că poate nu s-a plictisit, propriu-zis, de tine, ci, mai degrabă, de absența ta?

— Mi-a trecut prin cap.

— Ned, Ned, poate că nu ești cu persoana potrivită.

În momentul acela își făcu apariția și Georgia și discuția se întrerupse.

După ce le dete binețe, spuse:

— Echipa de intervenție care a sosit înaintea noastră, în parc, nu a consemnat nici un suspect, la locul incidentului.

Părerea mea este că, în faza în care am ajuns cu investigația, este necesar să aflăm, mai în detaliu, ce s-a întâmplat, de fapt, acolo.

— De acord cu tine, zise și Ned. Cineva trebuie să fi fost implicat în răspândirea parfumului. Ar fi bine dacă am afla.

— Eu am spus asta, din capul locului, dacă vă amintiți, interveni Cosima.

— Da, dădu din cap, Georgia.

— Cred că vă pot fi de folos aici, se auzi și vocea lui Theo.

— Aa, Theo, exact la tine se gândea toată lumea.

— Mă simt onorat, se înclină el. Atât de multă atenție, care mi se acordă ...

— Și nu degeaba. Crezi că putem capta niște imagini? Întrebă Georgia, în timp ce se îndreptau înspre pupitrul de comandă.

— Există posibilitatea, dar necesită permisiunea de acces la datele satelitului special de observație. Accesarea bazei de date a satelitului se face numai prin parcurgerea unui protocol, stabilit în urma Acordului privind supravegherea spațială. Odată obținută permisiunea, mă pot conecta la el, zise Theo, așezându-se pe scaunul din fața monitorului. Îl sun pe Locus să-i spun că ne trebuie permisiunea și codul de acces.

Georgia se întoarse spre Cosima:

— Cosima, ai spus, ieri, că ucigașul știa că Alexandru Gheza nu era sensibil la parfumul de laur. Cum ar fi putut el să știe asta?

— Ucigașul cunoștea multe despre victimă, cu alte cuvinte, se documentase. Am presupus că, dacă a aflat că e hiperosmic, înseamnă că a avut, cumva, acces la dosarul medical, deci, a văzut și lista cu substanțele. Marea majoritate sunt detergenți casnici, nu sunt menționate parfumuri.

În momentul acela, Theo veni lângă ele:

— Am obținut permisiunea să accesez datele. Putem începe.

— Perfect, zise Georgia.

Se îndreptară, cu toții, înspre pupitrul de comandă și Theo se așeză pe scaunul din fața monitorului.

— Introduc codul... Bun, m-am conectat. Acum mai trebuie să introduc datele corecte, continuă, în timp ce manevra anumite butoane aflate în consolă.

— Localizarea, în partea de vest a intrării principale a parcului, introduc coordonatele. Avem ora decesului, confirmată și de medicul legist, care a examinat, primul, cadavrul: 14:15. Ca urmare, voi seta timpul ... Cosima, cât timp crezi că a trecut de la momentul când a venit în contact cu mirosul și până la deces?

— Maxim, șapte minute.

— Atunci, voi seta timpul la 14:05. Vizualizare.

Pe ecran, imaginea se procesa, amplificându-se, cu

mare viteză, până avură posibilitatea să vadă, cu claritate, perimetrul din parc, cel care prezenta interes pentru ei.

— Uitați-l pe Gheza, mergând pe alee, deocamdată, nimic deosebit. Până acum nici o persoană nu pare să fi interacționat cu el. Poate că ...

— Oprește aici și derulează cu încetinitorul. Bărbatul care vine din față, cred că îi spune ceva, zise Georgia, cu ochii ațintiți pe ecran. Mai poți să apropii? Acolo. Putem afla ce anume-i spune?

— Da, cu ajutorul captatorului de frecvențe sonore care le va transmite decodorului. Inițializează secvența. Ar trebui să avem rezultatul traducerii semnalului în... maxim trei minute.

Așteptară încordați. Deodată, văzură pe ecranul osciloscopului, graficul semnalului, semn că procesul de traducere se finalizase. În momentul acela, auziră în boxe, o voce slabă, care parcă șoptea, spunând: „Remember Daijira.”

— Remember Daijira! Amintește-ți de Daijira! exclamă Ned, uluit.

Urmară câteva momente de tăcere absolută, după care se auzi vocea încordată a Cosimei:

— Ei bine, dragii mei, acum știu ce căutăm.

Ceilalți continuau s-o privească, în tăcere.

— O amintire!

Urcară la etaj. Apartamentul avea o zonă lounge, amenajată în aripa de vest, cu canapele și fotolii, unde se retrăgeau, cu toții, când aveau de discutat. Lui Locus trebuiau să-i mulțumească pentru casa aceasta confortabilă care le servea drept sediu dar și de locuință.

— În primul rând, bărbatul pe care l-am văzut trebuie să fi fost sursa parfumului, sparse tăcerea Georgia.

— Da, mai mult ca sigur. Probabil că a avut un recipient deschis, ascuns în buzunarul pardesiului, spuse Cosima.

— E de origine asiatică, probabil chinez, continuă Georgia. Sugerez să-i căutăm chipul în baza de date, poate găsim vreo asemănare. Theo?

— Mă ocup chiar acum, spuse și plecă.

— Și în al doilea rând, spuse Cosima, gânditoare, trebuie să aflăm cine este Daijira.

— Cine sau ce, completă Ned.

— Propun să aflăm mai multe despre trecutul victimei. Acolo trebuie să existe ceva de care să putem lega toate acestea, zise Georgia.

— Mă întreb, de ce acum? De ce a ales ucigașul să acționeze acum? cugetă Cosima, în continuare.

— Nici o potrivire, n-am găsit nimic în baza de date, se întoarse Theo, cu răspunsul.

— Atunci, e ca și cum am căuta acul în carul cu fân. Să ne concentrăm asupra trecutului lui Alexandru Gheza, hotărî Ned.

— De acord.

— Eu zic să mai facem o vizită la locuința lui. Poate găsim

ceva legat de numele Daijira.

Plecară în direcția hotărâtă. Când se găsiră, din nou, în apartamentul lui Gheza, un sentiment de neliniște puse stăpânire pe amândoi. Oare, ce taine ascundea acest loc? Începură să caute, cu meticulozitate, luând, la rând, sertarele comodei și ale biroului. Dar nu găsiră nimic. În timp ce Ned deschise ușile garderobului, hotărât să inspecteze toate buzunarele costumelor impecabile ale avocatului, Georgia se uita prin bibliotecă, citind, cu o curiozitate crescândă, titlurile cărților.

— Nu se poate spune că domnul Gheza nu avea gusturi în materie de vestimentație, trase, Ned, concluzia.

— Ned, privește, zise Georgia, scoțând o carte din bibliotecă.

Ned o luă și-i citi titlul:

— „Compuși din plante folosiți în parfumerie” de Horațiu Gheza, dr. chimist. Editată în anul 2015. Acum ... cincizeci de ani.

— Când Alexandru împlinea un an. Horațiu Gheza trebuie să fi fost tatăl lui, spuse Georgia.

— Da și pe deasupra, priceput în parfumerie.

— Crezi că ar putea fi implicat în moartea fiului său? dădu glas Georgia, întrebării care plutea în aer.

— În orice caz, nu direct. Sunt foarte puține șanse să mai fie în viață. Aa, uite, o pagină de ziar, am găsit-o între file. O despături și citi. E o pagină din Paris Match, din anul 2019. Noroc că mă pricep la franceză, spuse, privind-o pe Georgia care se așezase pe scaun și își împreunase mâinile, în așteptare.

Ned parcurse rapid pagina de ziar și se opri asupra unui articol cu un titlu care îi atrase atenția:

— Ascultă, zise. Citez: „Parfurmurile marca Gheza, dorite și de către soțiile diplomaților”. Consulul Birmaniei la Paris îl solicită pe renumitul creator de parfumuri, doctorul Horațiu Gheza, să creeze un parfum destinat soției acestuia. Doctorul Gheza a devenit cunoscut, după ce a reușit să fabrice o linie de parfumuri care s-a bucurat de atenția unor personalități din sfera artistică de peste ocean.”

Georgia ascultă, atentă. După ce Ned termină de citit, își scoase videotelefonul și formă un număr.

— Theo, află tot ce se poate găsi despre consulul pe care l-a avut Birmania la Paris, în anul 2019.

Când își făcură apariția în laborator, Theo îi întâmpină:

— De fapt, mă pregăteam să vă sun. Am găsit o singură mențiune a numelui Daijira, dar nu puteam fi sigur că este ce căutam. Dar acum, sunt, le spuse Theo, după ce am vorbit cu tine, la telefon, Georgia.

— Cum adică? Lămurește-ne, zise Ned. Dar, Cosima, unde e?

— S-a dus să cumpere plăcintă cu acrișe. A zis că numai ea știe de unde.

— Bun. Să revenim. Theo, ce zici că ai găsit?

— Am găsit o relatare despre un incendiu petrecut în anul 2020, care a mistuit o clădire, aflată în apropiere de reședința consulului Birmaniei. Sursele locale spun că acea clădire adăpostea un laborator, amenajat special pentru experiențele efectuate de un anumit chimist, pe nume Gheza. Ceea ce urmează, mi se pare, cutremurător, continuă Theo.

— Ce e cutremurător? se auzi vocea Cosimei, care își făcu apariția, ținând în mână o cutie din care emanau ademenitoare arome de plăcintă. Ce-ați aflat?

— Theo tocmai era pe cale să ne spună finalul unei povești despre un incendiu, petrecut în Birmania, în care a ars laboratorul doctorului Gheza, o puse la curent Ned.

— Da, aprobă Theo, dar nu numai laboratorul a ars. Din nefericire, a existat o victimă. Aceasta a fost ... Daijira. Fiica consulului.

— Oo, suspină Cosima. Iată o întâmplare, cu adevărat, nefericită.

— Care nu se uită așa ușor, completă Georgia.

— Și care poate constitui, chiar și peste mulți ani, mobilul unei crime, urmă Ned.

— Atunci, poate fi răzbunarea, mobilul, zise Theo.

— Și cum, nu e niciodată prea târziu să te răzbuni, continuă Georgia ...

— Timpul își pierde relevanța, finalizează Cosima raționamentul.

— Să ne gândim. Cine ar fi interesat să se răzbune? Cineva din familie, nu?

— Posibil, dar nu neapărat. Familia l-ar fi acuzat pe Gheza de producerea incendiului, dar nu există dovezi în sensul acesta, zise Theo.

— Stați, zise Georgia. Bărbatul din parc i-a spus lui Alexandru: „Amintește-ți de Daijira!”. Ceea ce înseamnă că Alexandru și Daijira, sigur, se cunoșteau. Asta înseamnă că doctorul Gheza era însoțit de fiul său. Câți ani avea Alexandru în anul 2020?

— Șase ani, la fel ca Daijira, spuse Theo, care se întorsese, după o scurtă absență, în care stătuse în fața monitorului. Am găsit date despre familia consulului. Și... încă ceva. Data în care s-a născut Daijira...

Se întoarseră toți spre el, așteptând.

— Este aceeași cu data morții lui Alexandru.

— A ales data în mod simbolic, zise Georgia. Acum, încep să înțeleg, exclamă ea. Ascultați, cred că lucrurile s-au întâmplat așa. Consulul Birmaniei îl aduce pe Gheza, la reședința sa pentru ca acesta să creeze un parfum de laur, special pentru soție. Gheza vine, dar nu singur, ci însoțit de fiul său care, întâmplător, este de aceeași vârstă cu fiica consulului, Daijira. Copii fiind, se împrietenesc. În momentul izbucnirii incendiului, Daijira era în clădirea laboratorului, unde se

strecurase, probabil, venind să se joace cu Alexandru. Dintr-un motiv sau altul, lucrurile au mers cât se poate de prost pentru fetiță. Daijira a pierit în incendiu.

— Aceasta explică de ce Alexandru a murit asfixiat, similar unei victime a unui incendiu, explică, de asemenea și arsurile de pe piele, continuă Cosima raționamentul Georgiei. Gândiți-vă la faptul că un hiperosmic reacționează la un anumit miros, într-un mod cu totul ieșit din comun. Ce s-ar întâmpla în cazul în care mirosul respectiv este legat de amintirea unui incendiu? Cred că răspunsul îl avem în fața ochilor. Când a simțit mirosul parfumului, a rețrăit și incendiul, ca și cum ar fi fost acolo. Merg mai departe și afirm că doctorul Gheza chiar a fabricat parfumul destinat soției consulului și acesta a fost folosit, cu succes, se pare. Da, avem suficiente dovezi ca să susținem această ipoteză. Trebuie să-i spunem lui Locus. Mă ocup eu, zise și se îndepărtă.

— Ținând cont de toate astea, înseamnă că e vorba de o persoană care o cunoștea, îndeaproape, pe Daijira, suficient de bine încât, moartea ei să-i provoace o adâncă suferință, cunoștea istoria legată de parfumul de laur și a avut acces la el, în decursul timpului și mai cunoștea și faptul că Alexandru Gheza era hiperosmic, spuse Ned.

— Părinții Daijirei nu mai sunt în viață. Dar mai este ceva, continuă Theo. Un frate. Daijira are un frate, mai în vârstă cu șase ani.

— Ooo, atunci, se pare că avem un suspect, continuă Ned. Theo, ce știi despre el?

— Numele lui este Leo Khan, fiul fostului consul al Birmaniei la Paris, Sun Khan. În urmă cu șase luni, Leo a sosit în România, ca atașat cultural pe lângă Ambasada Birmaniei la București, face parte din corpul diplomatic. Inițial, a fost în Sri Lanka dar, la intervenția sa expresă pe lângă Ambasadorul Birmaniei, Leo ajunge la București. Locuiește pe strada Rocambol, la numărul 12.

— Cred că ar fi oportun să-i supraveghem locuința, zise Georgia, înainte de a ne duce peste el, în sediul Ambasadei și să-l poftim la o discuție.

— De acord, zise Ned. Hai să mergem până acolo.

Strada Rocambol era situată într-unul din cartierele exclusiviste ale Bucureștiului. La numărul 12, o casă cu portic roman le oferi o priveliște plină de larghețe. Peste drum era un scuar, cu arbuști îmbrăcați, pe jumătate, în straie de toamnă.

Parcară mașina în apropierea casei.

— Nu putem risca să intrăm fără mandat, zise Ned.

Se hotărâră să aștepte, o vreme.

— Crezi că e el, făptașul? o întrebă Ned pe Georgia. Leo Khan?

— Adevărul este că ... în momentul de față, multe fire duc spre el. Gândește-te, cine ar fi putut avea acces, atât de facil, la parfumul soției consulului? Chiar el, Leo Khan, fiul ei. Plus

întâmplarea cu Daijira. Dar totuși, mă întreb cum a aflat că Alexandru Gheza era hiperosmic? Cât e ceasul?

— 12:45. De ce?

— Observi ceva, în legătură cu copăcelul din fața casei? Îl întrebă Georgia.

— Ce să observ? Îi întoarse Ned, întrebarea, lungindu-și gâtul, ca să vadă mai bine.

— E un bonsai. Chinezii numesc arta aceasta Penjing Landscape. Așteaptă aici, îi zise lui Ned, în timp ce coborî din mașină.

Georgia traversă și se apropie de casă. Când ajunse suficient de aproape, la modul cel mai firesc, se opri puțin să admire copăcelul. Nu dură mai mult de trei minute până se întoarse în mașină.

— Bonsaiul nu a fost udat. Propun să mai așteptăm, zise.

— Bine, bine, așteptăm, dar ce? întrebă Ned, clipind din ochi.

— Să vină cineva să-l ude, zise Georgia, zâmbind și privindu-l cu subînțeles.

— Aha, cred că încep să înțeleg.

Nu dură mai mult de o jumătate de oră și ușa casei se deschise. În prag, îl văzură pe bărbatul chinez din parc. Bănuiala Georgiei se confirmase. Leșise să ude bonsaiul.

Coborâră, încet, din mașină și se îndreptară spre el. Chinezul nu-i observă, fiind întors cu spatele, preocupat de bonsai.

— Bună ziua, zise Ned. Chinezul se întoarse, mirat. Când dete cu ochii de ei, rămase împietrit.

— Suntem agenții Nedan și Goruna, de la Poliție. Vă rugăm să ne însoțiți la sediu. Vrem să vă punem câteva întrebări.

Bărbatul păru extrem de mirat. Nu se împotrivi. Ceru doar permisiunea să-și ia pardesiul. Acesta arăta ca și cum ar fi fost proaspăt adus de la curățat, mirosea a detergent. Era același pardesiu cu care fusese în parc, în ziua care se dovedise a fi ultima, pentru Alexandru Gheza. Georgiei nu-i scăpă amănuntul.

Pe drum, îl anunțară pe comandor de stadiul anchetei.

— Aveți permisiunea să cercetați locuința, le zise Locus, când ajunseră la sediu. Lăsați-l aici, zise, arătând înspre chinez, îl preiau eu.

— Da, avem nevoie de declarația lui pentru a-l putea reține pe Leo Khan, zise Ned.

— Știu, îi răspunse Locus.

— Domnule, pardesiul cu care e îmbrăcat, adăugă Georgia, e același cu cel pe care l-a avut în parc, în ziua respectivă.

Locus o privi, atent, după care dădu din cap și spuse:

— Îl vom trimite la laborator, pentru analize amănunțite. Găsiți parfumul.

Se întoarseră la locuința lui Leo Khan. Intrară. Casa era decorată în stil extrem oriental, cu mobilă din lemn de ulm, bogat încrustată. La geamurile înalte, încadrate de draperii

grele, erau perdele vapoase, în culori violacee. În toate camerele se găseau, împrăștiate prin colțuri, lămpi din hârtie de orez.

Se opriră, pentru o clipă, în mijlocul casei, ca pentru a se obișnui cu atmosfera ei, misterioasă. Apoi, începu căutarea parfumului. Luară la rând, fiecare încăpere, dar fără nici un rezultat.

Amândoi, descumpăniți, se așezară pe câte un fotoliu, continuând să privească obiectele din living-ul spațios în care se aflau. Ned își sprijini cotul pe biroul masiv, pe care se aflau mai multe statuete de bambus, cu o lucrătură excelentă. Luă una, cu gând să se uite la ea, mai îndeaproape. Cercetând-o, descoperi o mică adâncitură, aproape perfect camuflată de forma statuetei. După ce se mai uită, găsi și un buton minuscul, metalic, la fel de bine mascat. Apăsă și... statueta se deschise sub ochii lui, lăsând să se vadă, în pântecul ei, ascuns, un mic flacon de sticlă alburie.

Georgia asistă, cu uimire, la toată scena. Se uitară unul, la celălalt.

— Un om care a fost în stare să instrumenteze o crimă, într-un mod atât de ingenios trebuia să găsească și un ascunziș, cel puțin la fel de ingenios, pentru arma crimei, zise Ned.

La sediu, comandorul îi aștepta.

— Din declarația omului rezultă că nu știa nimic de intențiile lui Khan, nici măcar nu a știut ce s-a întâmplat după întâlnirea sa de pe alee. Se pare că Leo Khan l-a angajat pe post de om de serviciu, la locuința sa. Pe data de 13 septembrie, Khan i-a dăruit un pardesiu și i-a cerut să meargă în parc, i-a comandat și un taxi. Acolo urma să-i spună unui individ, pe care Khan l-a descris în amănunțime, două cuvinte: „Remember Daijira!”, după care trebuia să părăsească, urgent, parcul, să ia un taxi și să se întoarcă la locuință. Legat de pardesiu, a spus că mirosea a parfum, atât de puternic încât a trebuit să-l ducă la curățătorie.

După o scurtă pauză, continuă:

— Am emis un ordin de reținere pentru Leo Khan. Mergeți la ambasadă acum.

— Da, domnule, zise Ned.

— Ați lucrat bine. Felicitări, le mai zise comandorul și plecă.

În biroul lui, atașatul cultural, Leo Khan era singur. Aștepta. Aștepta să se întâmple ceea ce era inevitabil. În după-amiaza aceea, sunase, în repetate rânduri, la locuința sa, dar nimeni nu răspunse. Un sentiment de tristețe neputincioasă puse stăpânire pe el. Știa că, cel mai sigur ar fi fost să distrugă flaconul cu parfumul mamei sale dar... n-a făcut-o. În fond și-n definitiv, pentru ce să-l distrugă? În jurul lui, crease o întregă regie, făurise un plan, așteptase un moment potrivit. Era cea mai de preț amintire a lui. Asta e... el nu putuse uita, n-a vrut să uite ce se întâmplase cu Daijira. El n-a putut înțelege, niciodată,

prietenia care se legase între sora lui și băiețelul acela, străin. ... Și acum, după tot ce se întâmplase ...

În momentul acela, intră un funcționar, se apropie și-i șopti, aplecându-se peste marginea biroului:

— Domnule Khan, este cineva care vrea să vă vadă, de la Poliție.

— Spune-i să intre, spuse rar, pe un ton egal.

Închise ochii și trase, adânc, aer în piept.

Georgia intră și se îndreptă spre biroul în spatele căruia Khan stătea nemișcat.

— Sunt agentul Goruna, domnule, de la Poliție și am ordin să vă rețin.

— Care sunt acuzațiile?

— Omor.

După câteva clipe de tăcere, Khan continuă, lăsându-se pe spătarul scaunului:

— Aveți probe?

— Da, domnule Khan, altfel, nu ne-am permite să vă deranjăm.

Leo Khan își înghiți un nod.

— Bănuiesc că imunitatea diplomatică nu-mi este de nici un folos în această situație, spuse el, încet.

— Mi-e teamă că nu, domnule, încheie discuția Georgia.

— O ultimă întrebare, o opri el.

Georgia întoarse capul.

— Pot să-mi chem avocatul?

— Bineînțeles că da, aveți acest drept, domnule Khan, îi răspunse Georgia, în timp ce se îndrepta spre ușă.

În seara aceleiași zile, în casa de pe strada Cronos, la numărul 39, se vedeau câteva luminițe la etaj. Dacă te apropii, puteai auzi glasurile celor care erau acolo, strânși în jurul unei măsuțe ovale, pe care se aflau câteva porții generoase de plăcintă cu agrișe.

— Leo Khan a declarat că a vrut doar să-i facă o farsă răutăcioasă avocatului și că, nicidecum, nu s-a gândit să-l omoare. Intenționa chiar să-l sune peste câteva zile și să-l invite la locuința sa, doar se cunoșteau de ani buni, spuse Ned.

— Iar avocatul său va pleda pentru omor prin imprudență, adică neintenționat, anunță Georgia.

— Ceea ce sună foarte diferit față de omor cu premeditare, zise Cosima, cu un zâmbet ușor.

— Analiza parfumului pe care l-am găsit în locuința lui confirmă, într-adevăr, ipoteza ta, Cosima. E vorba de o combinație între esențele de laur și mirt, zise Ned.

— Da, iar Leo Khan a declarat că acesta era parfumul mamei sale, cel creat de doctorul Gheza, special pentru ea, completă Georgia.

Se lăsă o scurtă tăcere, după care se auzi, din nou, glasul Georgiei.

— După ce am ieșit din biroul lui, de la ambasadă, mi-am

pus întrebarea de ce Leo Khan nu a distrus parfumul. Mai mult, de ce nu s-a dus el în parc, ci a implicat un străin care putea, oricând, să depună mărturie împotriva lui.

— Împotriva lui? zise Cosima. Mai degrabă, în favoarea lui, draga mea. Declarația chinezului o susține pe a sa, conform căreia n-a vrut decât să facă o glumă unei vechi cunoștințe.

— Oare chiar asta a vrut? puse Georgia întrebarea care atârna pe buzele tuturor.

Rămaseră, toți, pe gânduri.

— Eeei, bănuiesc că răspunsul la întrebarea aceasta nu-l vom afla, spuse Cosima. Haideti, să nu lăsăm bunătate de plăcintă să se răcească.

Se auzi și vocea lui Ned:

— Parfumul, cel pe care l-am găsit în locuință... nu putem ști sigur că a fost cel al mamei lui, nu-i așa?

— Nu, nu putem, îi confirmă Cosima bănuiala. Poate că... adevăratul parfum a fost distrus sau e ascuns undeva, asta numai Leo Khan știe.

— Și cu siguranță, nu ne va spune și nouă, glumi Ned.

Începură să râdă și atmosfera se destinse.

— Omor cu premeditare sau nu... Principalul e că am găsit făptașul, am rezolvat cazul.

— Firește, doar suntem Cvadranțul, zise Theo.

Urmă o pauză după care se auzi vocea Cosimei:

— Suntem și nu suntem, dragul meu.

— Cum vine asta? Ce vrei să spui?

Toți trei o priveau întrebător.

— Fiecare dintre noi este un Cvadranț, urmă ea. Nu înțelegeți? Noi suntem patru, da? Patru cvadrante, patru sferturi de cerc.

— Care formează un cerc, continuă Georgia, ridicând privirea spre ea.

— Exact. De fapt, suntem mai mult un cerc...

— Decât un cvadranț. Acum, înțeleg, o completă Ned.

Și rămaseră privind-se în tăcere.

PUBLICITATE

EUGEN CADARU

De fapt, la cât de bine câștig, nu prea am motive să fiu nemulțumit. Fac mai mulți bani decât majoritatea colegilor de profesie și decât cvasitotalitatea colegilor din facultate. Care, cei mai mulți, în paranteză fie spus, și-au abandonat meseria, tocmai din lipsă de perspective. S-au apucat de altele, unii și-au făcut baruri și cafenele, alții se ocupă de imobiliare, fiecare a încercat să se descurce cu ce i-a trecut prin minte. Își mai amintesc de profesia lor de bază doar când ne mai întâlnim pe la băute, atunci ne pilim cu toții iar cei care încă n-au abandonat iluziile de-odinioară își varsă amarul tuturor speranțelor spulberate.

Cam așa... Să fii regizor de film și să ai permanent de lucru nu-i puțin lucru. Mai ales într-o țară ca aceasta, în care piața de televiziune și de publicitate este destul de mică. Orice s-ar zice și oricât ne-am făli că, în ciuda crizei economice, industria audiovizuală încă merge — păi merge, cum să nu meargă?, că de distracție omul nu se satură niciodată —, nu suntem nici la Hollywood, nici la Bollywood și nici în America de Sud. Suntem într-o țară medie, în care se fac puține telenovele iar majoritatea reclamelor pe care le vedem sau vin gata făcute din afară — și la noi doar se dublează vocile — sau puținele dintre ele care se filmează aici sunt realizate, în cele mai multe dintre cazuri, de regizori aduși din afară. De aceea, în mod cert, 99% dintre colegii mei și-ar dori să fie în situația mea, pentru că, în branșa asta, să-ți faci profesia și să mai și câștigi bani adevărați este un vis, un vis atât de frumos încât pentru cei mai mulți pare utopic...

Unde mai pui că lucrez și cu stilistica mea preferată, suprarealismul. În facultate am fost fascinat de această estetică aproape indefinibilă și, dacă mi-ar fi spus cineva că viața îmi va oferi șansa să trăiesc ca un belfer făcând reclame în cheie suprarealistă, aș fi zis că visează. Când mi-am făcut dizertația de absolvire și filmulețul pentru licență despre și în această temă, eram absolut convins că va fi pentru ultima oară în viața mea când voi avea luxul de a mă ocupa de ceea ce îmi place cu adevărat. Și, culmea, firma la care lucrez m-a angajat tocmai pentru că — mi-a spus patronul la un moment dat — am fost singurul regizor de film, în al cărui cv profesional a găsit specializarea în suprarealism. Țasta chiar a fost un noroc la care nu m-aș fi putut gândi niciodată...

De aceea, zic iar că nu ar trebui să fiu nemulțumit. Deloc, chiar. Faptul că nu-mi văd reclamele difuzate niciunde și că asta mă agasează e, până la urmă, doar un moft. Este adevărat că un artist vrea să obțină și recompensa morală, să vadă că lucrarea lui ajunge la public dar, totuși..., având în vedere cât de greu se câștigă existența în lumea noastră, asta n-ar trebui să mă mai intereseze așa de mult. În definitiv, ce se întâmplă cu ele nu mă mai privește pe mine, eu le-am făcut și mi-am luat banii. Și asta trebuie să fie tot ce contează.

Deși, trebuie să recunosc că nu înțeleg deloc ce face firma cu ele. Și, da, asta mă enervează. Nu înțeleg cum le folosește, căci la posturile noastre de televiziune nu le-am văzut niciodată. Și nici pe Internet. După ce le finalizez, patronul le ia și dispar, de parcă le-ar arunca într-o gaură neagră. Și asta se întâmplă în ciuda faptului că toate promovează doar produse care se consumă intens pe piața noastră. De exemplu, ultima serie de clipuri pe care am făcut-o în ultimele două luni conține numai spoturi pentru ultra-faimoasa băutura *AllHappy*. Adică ce, nu se bea *AllHappy*? Oho, și încă ce se mai bea, cred că depășim

rata de consum a multor țări mari și asta în pofida tuturor zvonurilor care circulă din gură-n gură și pe Internet că băutura ar crea dependență, că n-ar fi tocmai sănătoasă, că ar conține nu știu ce substanțe periculoase... De, zvonuri și fitile, de bună seamă! Zvonuri și fitile ale concurenței, ca să-i scadă vânzările. A demonstrat cineva ceva? Nu. Și atunci, de ce să nu bea oamenii?... Ei bine, da, asta am făcut în ultimele trei luni, șase clipuri suprarealiste pentru băutura *AllHappy* și trebuie să spun, fără nicio urmă de modestie, că fiecare din ele este o mică capodoperă de artă cinematografică suprarealistă. Toate șase, ca de fapt toate reclamele făcute de mine la firma asta, indiferent de produsul pe care-l promovează, sunt făcute ca și cum ar ilustra un vis. În ultima dintre ele, am filmat un tânăr care vânează un bizon, într-o junglă, îl urmărește în timp ce el, eroul, se transformă pe rând în leu, în tigrul, în jaguar, în vultur care zboară și planează asupra bizonului de la înălțimi amețitoare, urmărirea continuă apoi printr-o metropolă în care bizonul devine un fel de amazoană călare — superbă acrița, o puștoaică de vreo douăzeci de ani, pe care au adus-o de prin industria modei, este fotomodel sau cam așa ceva — iar eroul se transformă într-un fel de *Indiana Jones*, o prinde pe vârful unui zgârie-nori care vedem de fapt că este înzăpezitul vârf de pe Everest, pentru ca, în final, să captureze bizonul pe o plajă tropicală unde acesta s-a transformat în sticla de *AllHappy*, pe care eroul, obosit dar satisfăcut, o bea odihnindu-se într-un hamac de lux... Bine, scenariul poate că este cam simplu și cam schematic (unii dintre foștii mei colegi de facultate, mai pretențioși de felul lor, ar zice sigur că-i tâmpițel), dar filmarea ne-a dat tuturor o satisfacție imensă iar rezultatul este o bijuterie cinematografică suprarealistă de trei minute... Da, știu că trei minute este cam mult pentru un clip publicitar, dar, la firma asta, așa vin scenariile și storyboard-urile. Și, dacă asta se cere, asta facem...

Și, ca să revin la ce ziceam, deși lucrez aici de trei ani și am făcut până acum aproximativ cincizeci de filmulețe, habar n-am ce se întâmplă cu ele. Dar nici nu-mi vine să întreb. Contractul pe care l-am semnat impune discreție și confidențialitate totală, sub sancțiunea unor penalizări financiare atât de mari, încât nu-ti vine nici să te gândești să mai deschizi gura. Ni se interzice să ne interesăm de orice aspect care excede procesul de producție și nici n-avem voie să relatăm vreunei alte persoane despre munca noastră. Cam dure clauzele astea dar, când m-am angajat, mi s-a spus că așa se protejează firma contra concurenței. Bine, acum, la ce salarii porcești avem, cred că nu-i este nimănui dificil să le respecte. Că nu vrea nimeni să-și piardă un asemenea serviciu. Ce, e puțin lucru să-ți faci profesia și să fii plătit regește pentru asta?

*

Singurul inconvenient ar fi că lucrez numai de noapte și, de aceea, mi-am dereglat un pic bioritmul. În firma asta trebuie acoperite două ture, una de la șapte seara la trei dimineața, iar alta, de la trei la zece dimineața. Îmi vine rândul la fiecare din ele în mod alternativ, o săptămână una, o săptămână cealaltă. N-aș putea spune care îmi place sau care mă enervează mai mult. Însă, până la urmă, având în vedere că eu am mai avut perioade în viață când am fost cam pasăre de noapte — mi s-a mai întâmplat să pierd nopțile și fără să am obligații de serviciu —, dacă acum sunt și plătit pentru asta, chiar că este foarte bine. Mai ales că salariul este mai mult decât foarte bun. Acum, ce să mai fiu modest, este un salariu de belfer, cu mult, cu foarte mult peste nivelul de sus al țării și chiar al orașului în care trăiesc. Și nici măcar nu pot să zic că fac cine știe ce efort. Tehnologia face singură aproape totul, eu doar trebuie să am grijă să nu se producă vreo eroare și, dacă se produce, s-o remediez. Sunt un fel de supraveghetor, cum s-ar spune. Dar, trebuie să precizez că, de doi ani de când lucrez aici, n-a existat nicio defecțiune a sistemului. Ceva încurcături s-au mai produs, dar din eroare umană, adică patronul a potrivit în mod greșit filmulețe pentru alte grupuri țintă decât cele pentru care erau pregătite. De exemplu, într-o seară, a programat ca filmele cu mașini să se ducă spre gospodine, iar cele cu detergenți să fie transmise către bărbații activi de vârstă medie și cu venituri mari. Dacă n-aș fi remediat imediat, ar fi ieșit tâmbălău mare atunci, căci beneficiarii verifică prin *testerii* lor incluși în grupurile țintă, și cred că s-ar fi pierdut o grămadă de bani. Noroc ca m-am prins eu la timp, am oprit difuzarea și am sucit parametrii. Cred că a fost destul de ciudat pentru grupurile țintă să-și amintească cum li s-a întrerupt un vis iar apoi a început un altul cu totul diferit. Bine, de fapt problema asta nu-i așa de mare, căci, pe de o parte, nimeni nu se poate mira că a avut vise ciudate și, pe de altă parte, majoritatea nici nu-și amintesc visele când se trezesc, ci doar ideea produsului rămâne undeva în subconștient. E făcută cu schepsis treaba, astfel încât să nu-ți dai seama. Imaginea produsului se așează în inconștient, rămâne acolo și omul, a doua zi, cumpără acel produs, în cele mai multe cazuri, fără să-și amintească că a visat despre el. Treabă deșteaptă. Am înțeles că, înainte să-i dea drumul, au testat-o pe niște grupuri de subiecți și s-au convins că merge. Bine, de fapt, s-ar putea să nu fie foarte legal ce facem noi aici, deși, totuși, din câte am înțeles, se pare ca nici n-ar exista vreo lege care să interzică explicit această activitate a noastră. — Normal că nu se poate interzice, din moment ce încă nu se cunoaște public faptul că deja există o tehnologie care s-o facă posibilă. — Dar, pe de altă parte, legal sau nelegal, patronul nu vrea să se afle

despre munca noastră, că atunci ar pierde monopolul și banii care decurg din asta. Și, din câte am înțeles, face o grămadă de bani. Săptămânal, zeci și sute de mii de euro, se pare, toți neimpozabili, căci nu dă nici-o factură sau chitanță pentru ei. O avere, adică. Bine, și serviciile pe care le prestează sunt de mare folos pentru firme. Că nu-i puțin lucru pentru un producător de bunuri ca imaginea mărfii lui să se așeze în mintea a milioane de oameni. Căci, cam așa sunt grupurile noastre setate, clustere de minim 250.000 de oameni care pot cuprinde însă și până la 2-3 milioane de targeturi, pentru produsele de largă folosință, cum ar fi un anumit tip de orez, de exemplu. E deștept patronul. Are de undeva o bază de date actualizată permanent cu preferințele de consum ale fiecărui om mai vârstnic de zece ani din țara asta și fiecare grup-țintă, aferent fiecărui filmuleț-reclamă, îl constituie ad-hoc, în funcție de caracteristicile produsului promovat în filmuleț. Și, deocamdată, merge foarte bine treaba. Merge ca unsă, forjat și cu mare avânt. Bine, mă gândesc că, la un moment dat, s-ar putea să facă *poc*, și asta ar putea fi în momentul când oamenii vor începe să-și dea seama că visează același lucru. Deși majoritatea nu țin minte ce li se perindă prin cap în timpul nopții, totuși, cred că la un moment dat, din vorbă în vorbă, mai întâi ici și colo, apoi tot mai mulți, s-ar putea să realizeze că e ceva ciudat cu faptul că același vis rulează într-o noapte la mulți oameni, și asta în mod repetat. De treaba asta este conștient și patronul care zicea că lucrează la un soft prin care să segmenteze grupurile astea mari în subgrupuri separate geografic, astfel încât să fie exclusă situația ca, să zicem, două colege de birou cu profil de consumator similar, să viseze în aceeași noapte, același vis, despre același produs. Când softul acela va fi gata, una va visa într-o seară despre rochii iar alta despre zaharul de bucătărie și tot așa, astfel încât să fie mai mic riscul de a ajunge să constate oamenii că au vise comune. Bine, până acolo, din câte am înțeles, mai e ceva de așteptat, căci, deși se lucrează din greu, sunt încă destul de departe de realizarea lui. E complicat, normal, sunt foarte mulți parametrii de luat în calcul și foarte mulți algoritmi de stabilit. Și, oricum, la momentul acela, ne vor trebui mult mai multe filmulețe, pentru diversificare, căci, dacă le repeți pe aceleași de prea multe ori, încep oamenii să sesizeze că ceva nu e-n regula.

Hopa! la să vedem, e zece și un sfert și un led a început să pâlpâie pe roșu. Fiecare beculeț din acesta corespunde unui grup țintă și când se face roșu înseamnă că toți subiecții au ajuns la starea de somn. Asta-i tot schepsisul, să prinzi acele trei minute când toți membrii grupului dorm și atunci să dai drumul la filmuleț. Acum am să apăs pe tasta *enter* și gata! Iată, ledul s-a făcut verde, ceea ce înseamnă că semnalul s-a transmis și spotul a început

să ruleze în capul lor. În trei minute, treaba e bifată și patronul mai poate încasa câteva sute de mii de euro. Bună afacere, pe cinstea mea!

*

Ha, mi se întâmplă ceva ciudat și caraghios în ultima vreme. Am început să-mi visez propriile clipuri. Cred că sunt atât de preocupat de faptul că nu le văd difuzate niciunde, încât am început să le visez noaptea. Și asta în mod repetat. Și le visez cu o acuratețe de zici că mă uit la televizor. Aseară, de exemplu, am visat un clip pe care l-am făcut acum vreun an, despre niște unelte de pescuit. O frumusețe de film. Un bărbat se află într-o barcă, în mijlocul unui lac înconjurat de ceață și dă la pește. Dintr-o dată, undița începe să vibreze și el, repede, încearcă să scoată peștele din apă. Dar tot trage și se tot opintește, și... nimic. Și barca începe să se miște, și el tot trage și, apoi, barca începe să fie tractată de peștele din apă, și el se încăpățânează să nu cedeze, și barca tot înaintează prin ceață, până ce, în final, iese într-un golfuleț scăldat în razele soarelui, mărginit de un munte înalt, din vârful căruia o cascadă cu apă cristalină se varsă în lac iar, apoi, într-o fracțiune de secundă, se vede înconjurat de

o mulțime de sirene superbe care înoată pe lângă barcă. Și, atunci, iese din apă și peștele agățat în undiță, care este chiar Crăiasa sirenelor. Și care îl invită pe respectivul pescar să fie regele lor... O minunăție... Atât de fain încât mi-aș dori să-l mai visez o dată... În tot cazul, cred că mâine o să trec să-mi iau și eu niște unelte de pescuit de la firma asta, că oricum sunt cele mai bune din lume. N-am pescuit niciodată dar visul de aseară chiar mi-a deschis apetitul. Este un lac destul de mare, la vreo treizeci de kilometri de oraș... Și, poate, dacă prind și o zi cu ceață și undița începe să mă tragă puternic, poate chiar ajung în golful cu sirene... Mai știi...

MARILYN MONROE

PE O CURBĂ

INCHISĂ

DĂNUȚ UNGUREANU

1. Marginea deșertului unduia cenușie. Peste zi, blestemaseră scursura fierbinte pe care văzduhul le-o turna în spinare, le-o prelingea peste chipuri și pe pielița plăpândă a mâinilor. Acum începeau să iscodească semnele nopții, bodogăneau căutând păturile călduroase în care se cuibăriseră la adăpost sticlele plate cu whisky.

“Omul alb nu poate fi mulțumit nicicum”, chicoti Manuel, scărpinându-se sub braț. Se oprise parcă nehotărât, proptit în scoabele sale de picioare, cu gând să-și întoarcă buzunarele pe dos în căutarea câtorva fire negricioase de tutun.

Dar poate că unul din ăia avea să-l miluiască înaintea de-a se duce la culcare sub acoperământul greoi și întunecat al cortului. "Ca într-o cușcă, Sfântă Fecioară, și fără aer, printre horăiturile și vânturile celorlalți", scuiă iarăși Manuel. Unul pufăia în timpul zilei dintr-o lulea scurtă, galbenă ca aurul, iar ceilalți doi fumau țigări americane, lungi și proaste. Pufniseră neîncrezători când Manuel își vârâse în gură capătul aprins, ca să-i soarbă fumul pe îndelete, cum se cuvine.

Îi privi îndelung pe sub sprâncenele groase, aproape depășind borul pălăriei pe care, într-o noapte ca asta și într-un loc ca ăsta, o câștigase la cărți de la un om alb, pușintel la trup și mort de beat. Mai apoi, omul alb îndestulase hoitarii deșertului, iar pălăria rămăsese în lume să le amintească celorlalți, de pe creștetul vrednic al lui Manuel, că există locuri mult mai prielnice pentru vacanțe.

"Rahat", scuiă iarăși, "rahat mare". Începu să dea roată abia înfiripatei tabere, căutându-și un ungher potrivit somnului, undeva unde să nu adoarmă cu capul mai jos decât picioarele, pietrele să fie mai rotunde și să-și poată odihni mădularele la flacăra cătorva vreascuri, rămânând totuși în umbră.

De când se știa, ori poate mai dincoace, de la bătăile de pomina gospodărite pentru dânsul de primul stăpân, ținea drept sfânt obiceiul de-a aștepta neobservat în întuneric, supraveghindu-i pe toți, gata s-o întindă la primele semne ale necazului. Acum, bineînțeles că nu mai era vorba de bătaie, ci de rostogolit ușor pe o parte, icnind satisfăcut, cu țigara fumegând între degetul mare și cel mijlociu, șalele învelite bine, pălăria pe ochi, mâna dreaptă controlând capacul bidonului cu rachiu ori încălzindu-i boașele. Vremurile se duseseră, rămâneau bunele obiceiuri.

Manuel găsi locul, de fapt știuse de la bun început ca acolo se va opri, însă amânase cu bună știință momentul, ocolul fusese mai mult de formă, ca să se simtă împăcat în adâncul sufletului. "Care suflet?", se miră țistuin, "Manu' bătrânul e numai zgârciuri și oase." Aruncă pătura pe jos și-apoi întoarse nările în adierea abia simțită a înserării, atât de slabă după ploaia de foc a zilei încât numai câteva din firele sale de păr cărunt o găsiră, înfiorându-se.

Adierea asta, așa nevolnică precum se arăta, trudea din greu pe partea cealaltă a dunei de nisip cenușiu, din ce în ce mai cenușiu. Aici începea deșertul, proștii ăia dracu' știe ce făceau, cu ce-și omorau ei vremea acum, deci adierea asta ca un fir de ață într-o cusătură de izmană îngrămădea în partea cealaltă a dunei lucruri mii și mii, pe care avea să li le arunce în cap în zilele ce urmau să vină. Nu lucruri materiale, nu obiectele acelea de care e plină pustietatea, de la un capăt la celălalt, dintr-un țărâm în altul, ci întâmplări, mai mari și mai mărunte, în mijlocul cărora el, Manuel, și neisprăviții lui de tovarăși aveau să se bălăcească nădușiți, străduindu-se să-și țină capetele la suprafață.

Uite, parcă deja dădea peste margini, parcă se rostogolea ceva din toate peste creasta dunei către el, însă în Manuel

la ora asta țipau prea tare osteneala și setea de țigară ca să se mai străduiască să caște ochii acolo. A, să fi auzit clinchet de pahare, ca la "Pardesiu' de scânduri", ori un zgomot ca al fișicurilor de monezi risipindu-se prin buzunare, asta, domnu', ar fi fost cu totul altceva, cu totul altceva.

Nu era rost de tutun. Proștii lui întinseseră gâturi țepene ca parii din garduri, căscând gura la ce le îndruga omul alb cu luleaua strălucitoare, în vreme ce-și vântura brațele ca o morișcă printre stele. Priveau care va să zică stelele, luna ca un bec mare, și lângă ei se proțăpise Baki cel chior, cu năframa înnodată pe frunte, dând și el din cap aprobator la ce spunea ăla, deși, mai mult ca sigur, nu pricepea o iotă și și-ar fi dat în clipa aia și ochiul celălalt pentru un tãmbălu cu rachiu, trabuce, cuțițe și fetețe. Însă de la ăștia storceau paralele, Sfântă Fecioară, cum se orânduiau de la o vreme toate cu susul în jos.

Manuel închise ochii o clipă, închipuindu-și că s-ar ridica gemând nemulțumit și s-ar îndrepta spre grupul lor, clătinându-se umil, o țigară, domnu', ce-i o țigară pe lumea asta, câte nu sunt lucrurile mai importante decât ea? Păi hai să le numărăm, domnu', nu prea vă vine la îndemână, vă codiți, mai bine numărați stelele spuneți domnia voastră. Ei, vă foarte mulțumesc, domnu', mulțumesc, mulțumesc, una singură mi-era de-ajuns, s-aveți parte de somn liniștit, fără gânduri!

Dar, pe urmă, mârâitul binecunoscut al lui Baki, câine rău Baki ăsta, înjurăturile și pumnul colțuros ca un bolovan între coaste, ei, lăsați, domnu', eu știu mai bine, Manu' flendurosul e cam javră, nu știe decât să ceară și să se vaiete, la treabă mai puțin, nu-i mai dați atâta nas, că vi se suie în cap. Hai, cară-te, porcule, și, pe urmă, n-am ce să fac, domnu', nu mai ezcstă oameni pricepuți și de treabă, trebuie să ne descurcăm cu ăștia pe care-i avem, numai noi știm pe unde scormonim ca să-i scoatem, sunt mânjiți de rahat și-n albul ochilor.

Mulțam! Manuel scuiă iarăși și iarăși, și scuipatul sfârâi vesel pe un tăciune în care se amestecau toate culorile curcubeului. Decât așa tutun mai bine lipsă, că doar nu ne-a fătat mama, fie-i țărâna ușoară, cu țigara între buze. Iar pentru dumneata, Chiorule, ei bine, e ceva scris pe vârful pătat al șurului, stă acolo de multă vreme scris și se-adaugă, și se tot adaugă, și nu vede nimeni ce este, căci șurii doar me dus în carâmbul cizmei drepte, ca să prindă puteri. O să-ți citesc matale într-o bună zi, când o să stai frumos și-o să mă ascuți, prăvălit în mijlocul drumului, cu ochii, ba să am pardon, cu ochiul căscat mare și atent.

Manuel roti privirea. În afară de ăia care nu se hotărau încă să se ducă la culcare, nu mai vedea pe nimeni în picioare. Baki îl cercetase câteva clipe, doar-doar i-o găsi ceva, dar pe urmă se tolănise lângă roțile din față ale uneia din camionete. De-acolo, până ce adormise, fluturase mucul incandescent al unei țigări, sigur fiind că Manuel îl vede. Bătrânul Bătătură și fecioru-său, de ce dracu' i-or mai fi cărat și pe ăștia cu ei, se culcaseră imediat, abia dacă se osteniseră să facă foc,

acum stăteau pesemne înghesușiți unul în celălalt, și tinerelul bubos pe care nu-l prea ducea capul îl descosea pe hodorig, până când acela, cuprins de oboseală ori disperare, nu-i mai răspundea. Iaca, frumoasă trupă mai suntem!

Își prinse un genunchi în palma stângă și începu să-l frece încetșor. De la o vreme, firavele lui picioare făceau oarece nazuri, amorțeala pornea din vârful degetelor, ca un gădilat plăcut, și pe urmă urca lent prin oase, până către șolduri, cum urcă seva sub scoarța copacilor. Astea da picioare, dacă nu făcuseră pustia de nouă-zece ori, așa nevolnice cum le vedea în serile petrecute în odaia cu oglindă de la "Pardesiu", înseamnă că nu mai făcuseră nimic.

Cu deșertul nu te joci, asta-i o vorbă tâmpită, de câte ori n-am scăpat tocmai fin'că am luat lucrurile în joacă, spre deosebire de ceilalți, care, uite, au pus prea mult la inimă, li s-au părut toate prea serioase și ce-au făcut până la urmă? Aici e șmecheria, capul între umeri, umerii sub raniță, dă-i din picioare, băiete, mărește compasul, nu te uita în stânga, nu te uita în dreapta, a crăpat ăla?, să fie sănătos, tu fluieră, bea, fumează și scuipe și mai ales dă-i înainte, dă-i înainte!

"Pe-o parte înghițim, pe cealaltă ne...", fu unul dintre ultimele gânduri coerente ale lui Manuel, înainte de-a pune geană pe geană și de-a închide în el imaginea puțin stranie a celor trei oameni albi așezați în dreptul focului, ca și cum s-ar fi ridicat împreună dintre flăcări, boscorodind de-ale lor, încercând poate să lămurească între ei ce caută aici, în marginea lumii, pentru ce și-au lăsat casele înalte, cu etaj și l-au târât cu ei și pe flendurosul de Manuel. Tocmai fiindcă știau că el e ticălos și stricat și are mai întotdeauna nevoie de bani pentru care e în stare să facă aproape orice.

...ăsta să fi fost somnul? Da, ăsta fusese, fără îndoială, scurt și adânc și neștiut, ca o pălitură cu maiul. Te-ai culcat pe dreapta, Manuel, pe dreapta te-ai sculat, cu gura năclăită de zeamă amăruie și afumat mai rău ca o șuncă de tăciunii stinși între pietrele vetrei. Ne învărtim într-un cec.

Pe urmă, fac ochi și bătrânul Bătătură cu fecioru-său, și Chiorul, bineînțeles, cu sudalma pe buze, lasă, ce mirat o să fii într-o bună dimineață când o să bagi de seamă la sculare că ești mort... Și, la urmă de tot, oamenii albi, mai întâi tusea celui vârstnic, cu lulea, apoi strănuturile celorlalți, ca niște mâți. Ei, poate că s-a făcut în sfârșit și vremea tutunului!

Proloff scoase capul prin deschizătura cortului și imediat aerul răcoros al dimineții îl luă în primire, zburându-i părul pe ceafă. În spatele lui, băieții se îmbrăcau pe tăcute. Len dădea semne că ar vrea să se bărbierească, n-avea să iasă niciodată un hoinar adevărat din el, microscopul, eprubetele, scaunul, fișierele, astea erau ale lui pe vecie, rămânea celălalt, Martin, să-i calce pe urme, trebuia să facă cineva și terenul.

– Cafeaua, domnu'! se băgă deodată între ei Baki Chiorul, individ dubios care, dacă ar fi fost după el, Proloff, ar fi odihnit

de mult în spatele unui perete cu gratii. Însă omul se arăta loial, se strădui să nu-l nedreptățească gratuit, mai ales că-i strunea pe ceilalți de minune, o dată nu-i ieșiseră din cuvânt.

– Aici! strigă, și celălalt veni supus, cu ultimul transport de cești aburinde.

Ei trei și cu Chiorul se așezară în cerc în fața cortului, încercând să-și potrivească oasele printre pietre și suflând în cafele. Ceilalți își vedeau de-ale lor, fiecare cu tabietul lui matinal.

– Baki, spuse Proloff, câți kilometri putem face astăzi?

Chiorul îl privi doar o clipă în ochi și, după câte i se păruse, cu dușmănie.

– Ziua nu e bine să intrăm în deșert, domnu'! Soarele o să ne ia mințile. Pornim către seară. Mergem până se face așa frig că nu mai putem mișca picioarele.

Proloff îl cercetă câteva secunde. El însuși era un bărbat corpulent, scund și ars de soare. Plescăi nemulțumit.

– Nu te-am întrebat asta, fiule! Răspunde-mi frumos.

Apoi, ca să strice totul, se băgă în vorbă și Martin.

– Baki, noi nu vrem să stăm mult în deșert. Înaintăm puțin și ne întoarcem. Pe urmă, iarăși. Dar, pentru ce căutăm noi, ne trebuie lumina zilei.

– Urme? făcu chiorul.

Oamenii albi dădură din cap toți o dată.

– Bătătură și cu împiedicatul de fi-su mi-au ciripit câte ceva. Da' nu făcusem legătura. Păi ăștia, domnu', pentru bani ori pentru băutura pot să-ți spună că 1-au văzut și pe Dumnezeu străbătând nisipurile cu o bocceluță în spinare.

– Fiule... începui Proloff, dar nu mai fu nevoie să continue.

– Dacă pornim într-o jumătate de oră, cumpăni Baki chiorul lucrurile, și umblăm cu fereală, ne ducem vreo cinșpe, douăj' de kilometri. Da' asta până-n amiază. După aia, domnu', tre' să fim înapoi, orice-ați spune!

Proloff încuviință mulțumit.

– Cum facem? zise.

Baki se ridică pe vine. De câte ori i se cerea părerea, îi plăcea s-o lungească.

– Manuel! strigă. Vino-ncoace, flendurosule, javră, aleargă când te cheamă oameni mai de seamă ca tine!

Manuel zvârli un capăt de chingă cu care-și făcea de lucru câțiva metri mai încolo și se apropie. Instinctiv, Len scoase din buzunarul bluzei pachetul de țigări.

– Așa s-a mișcat și tac-tu când te-a făcut? se miră chiorul, și-apoi, coborând tonul, într-o frază aproape normală, trebuie să căutăm niște urme, Manuel.

Ei, asta-i! Ca și cum aș fi putut să-mi închipui că m-au adus pentru sprâncenele mele frumoase. Uite-i cum stau, burtosul om alb și cei doi cățelandri ai săi, și chiar chioru' își ține respirația lui puturoasă ca să vadă ce spune și ce face flendurosul Manu'. Bătătură și fecioru-său se trag mai aproape, cuprinși poate de respect.

Iar Manu', ce face el în vremea asta? Manu' îi privește pe rând, fără să se grăbească, cu ochii mijiiți, ca și cum i-ar cântări neînduplecat, întinde mâna, fără o vorbă, ia o țigară din pachetul ciolănosului și sparge cercul, așezându-se pe vine între ei, ca unul mai priceput de care e bine să ascuți. Clipa e lungă, Manu', dacă știi s-o lungești cum trebuie.

– Ce fel de urme? zise.

– Nu știi, răspuse Proloff fără să ezite.

Asta da, e ceva tare, Manuel, trebuie s-o recunoști, dar tu te clatini puțin și-ți revii, n-o să te dea gata burtosul om alb, cu răspunsurile lui în doi peri. Fă-te că nu te miri, și totuși, ce vrea să însemne asta, "nu știi"?

– Asta vrea să însemne, reluă Martin răbdător, de parcă i-ar fi citit gândurile, că trebuie să deosebim niște urme ceva mai ciudate, ceva care să nu semene cu nimic cunoscut. Pricepi? Urme de roți și oameni știm să vedem și noi, dacă sunt destul de clare, ba chiar și de cai. Dar lucruri și ființe care lasă urme în nisip sunt nenumărate, iar aici puterile noastre sunt... hm... cam slabe.

Te cred! Da' nu știi ce tot dă chioru' ăsta ordinar din cap cu atâta încântare, de parcă ar avea el vreun merit în toată afacerea.

– Mai spuneți-mi, ceru Manuel.

Proloff luă pachetul întreg din buzunarul lui Len și-l îndesă alene în cel al lui Manuel, copleșindu-l. Pachetul întreg.

– Bătrânul Bătătură a văzut acum o lună câteva stele căzând lângă cocioaba lui. El și flăcăul au urmărit una, mai multe nopți la rând, până ce i-au pierdut urma prin părțile astea. Ziua se odihneau, căci steaua, zic ei, fugea înaintea lor numai pe întuneric. Credeau că e de argint topit, dar n-au găsit nicio picătură de metal.

– Ah, asta era...

Până și Baki cel chior a încremenit, uitând să mai clipească, așa a răsunat vorba lui Manuel strecurată anevoie printre dinți.

– Manuel, zise în cele din urmă chiorul, ducând mâna la buzunarul din spate al pantalonilor, unde-și ținea boxul.

Dar Proloff îi făcu un semn energic, poftindu-l să se potolească. Luminița jucăușă a curiozității se aprinsese sub arcadele lui învelite în grăsime.

– Ce-i cu tine, Manuel?

Manuel apucă pachetul de țigări cu grijă, parcă ferindu-se să-l mototolească, întinse brațul, pachetul poposi cuminte înapoi, sub clapeta cu nasture a bluzei lui Martin. Greșise persoana, dar nu asta conta acum. Pofțim, toate în regulă, suntem chit.

– Eu asta nu pot face, domnu'! spuse. Eu am crezut că mergem să împușcăm hoitari și să facem poze, ori știi eu, umblăm după vreun bărbat care-a fugit cu nevasta unuia dintre domnii mai tineri. Eu asta nu...

Se ridicase să plece și Proloff se ridică o dată cu el. Ceilalți rămăseseră încă pe vine.

– Ce-ți pasă ție pe cine căutăm? Tu stai frumos, tolănit în camionetă, la umbră. Numai din când în când cobori și arunci o privire. La sfârșit, ai teșcherea plină cu bani.

– Eu asta nu pot s-o fac, nu pot s-o fac! clătina din cap Manuel, din ce în ce mai repede și mai rugător, în vreme ce întindea palmele înainte, ca și cum i-ar fi implorat să nu vină după el. Începuse să meargă de-a-ndăratelea. Proloff mai făcu un pas.

– Pricepe că n-are de ce să-ți fie teamă! Bătrânul Bătătură...

– La dracu' cu Bătătură bătrânu'! țipă Manuel, întorcându-se ca un titirez pe călcăie și rupând-o la fugă, lăsându-i pe toți cu gurile căscate. Să-l ia dracu' și pe tontu' de fecioru-său, și pe voi toți! Să-i ia dracu', cu steaua lor, cu tot, și cu mașinile voastre suite deasupra ei!

Se oprise în spatele celei de-a doua camionete și de acolo își ițea doar creștetul capului, atât cât să-i vadă, cu pălăria în mâna dreaptă făcându-și vânt de zor, căci se înfierbântase în vreme ce turuia fără să se oprească.

– Domnu', nu vă supărați pe mine, nu, n-aveți nici o pricină cu Manuel săracu', zău așa, nu trebuie bani, nu trebuie țigări, domnu', nu fiți supărați! Eu am mai umblat după bărzăuni de-ai lui Moș Bătătură, eram mai tânăr pe vremea aia și niciodată nu ne-am întors fără un mort, doi, sub prelată.

Acum se iviseră pauze mari între fraze, zbierețele căpătau aspectul organizat al unei confesiuni.

– Când aveam vreo optsprezece ani și el bătea pe patruzeci, ne-am încârdoșat cu simbrie pentru o săptămână la un om alb, mai alb ca dumneavoastră, nu vă fie cu supărare, domnu', și Bătătură bătrânu' îi povestea seara despre locurile unde își îngropaseră sălbaticii auru' și juvaerele. Omul alb a murit într-o râpă, n-am putut să-i luăm nici măcar cizmele. Așa a-nceput. Pe urmă, într-o iarnă...

Cam atât, Manu'. Baki Chioru' s-a ridicat, în sfârșit, în picioare, a ieșit în fața albilor, descumpăniți de vorbăria ta, și-a lătrat cinci ori șase cuvinte, într-o limbă pe care-o cunoașteți numai voi, despre niște lucruri uitate de toți, numai de voi nu.

Așa că vezi, Manu', pe fețele lătărețe ale moșneagului și tinerelului, bătături amândoi, s-a-ntins un zâmbet fericit, ești din nou sub călcâi.

– Ce i-ai spus? se interesă nemulțumit Proloff.

Chiorul ridică din umeri.

– De-ale noastre, domnu', nu vă fie cu supărare! Îi am la mână pe toți, altfel nu m-aș putea face ascultat.

Len deschise și el gura, ca să se afle în treabă.

– Proloff, asta nu...

– Acum o să meargă? făcu Proloff.

– Acum o să meargă, încuviință Baki.

Da, Manuel se mai ținu puțin de mânerul portierei și pe urmă se apropie răsând, scuturând capul ca omul care a făcut o năzbâtie.

– Atâta tot, zise, că Manu', prostul, e cam fricos de felul lui. Am văzut și eu steaua aia, domnu', sigur că am văzut-o, dar așa smintit ca moș Bătătură, să mă iau după ea, nu sunt. Acum, cu domniile voastre împreună, socot că se poate face și asta.

Un ceas și jumătate mai târziu, dădu strigăt ascuțit și camionetele se opriră într-un nor de praf gălbui, înecăcios.

– Nu, nimic, făcu Manuel, scărpinându-se de zor, mi s-a părut. Da, mi s-a părut. Mai dați-mi o țigară, domnu', nu vă supărați. Aseară priveați stelele, ce stele erau alea?

Martin îi dădu și foc, își aprinse și el una.

– Sirius, zise, Vega. Ursa minor, Procyon.

– Aha, scuipe Manuel, noi le zicem altfel. Nu mai știu cum dracu', da' noi le zicem altfel.

Poate porni de oriunde. Începe totuși cu Len Claes, un bărbat în vârstă de patruzeci de ani, ghemuindu-se pe scaunul din spate al capsulei. Unul dintre pistolarii colonelului Innertal, uscat ca un vreasc, bătu cu degetul în carlingă.

– Legați-vă bine centura, doctore!

În ochii lui roșii, singura deosebire între Claes și scaunul pe care-l așezase era aceea că, pentru moment, colonelul se arăta interesat de primul.

Iar în secunda următoare plecară. Claes își simți stomacul fugind și scurte atingeri, ca ale unor degete, pe tâmpile. Gura tunelului tremură micșorându-se, până când rămase doar un punct galben. Capsula luă un viraj, și încă unul. Șerpi verzi și roșii de neon fulgerau în răstimpuri.

– Coborâți!

Mai întâi Proloff, punându-i o mână pe umăr, obligându-l să-și întoarcă privirile spre el, clătinându-se, de ce? Pe urmă, colonelul. Claes o porni în spatele lui, străduindu-se să-i imite pasul elastic, potrivit planșeului de marmură albă. Oamenii colonelului, încremeniți câte doi, ca statui uitate în marginea unui balcon, la capătul peronului, lângă cabina telefonică.

Decontaminare. Băieții se repeziră nervoși să-i ia în primire. Abia apoi Innertal deschise gura.

– Proloff! zise.

Len se întoarse. În cameră nu se mai aflau decât ei, așteptând deschiderea ecluzei. Proloff vorbi încet.

– În jurul orei unu a fost selecționat un mesaj. Un mesaj care... te-ar putea interesa.

Colonelul se mărgini să clatine din cap.

– Un mesaj coerent? făcu Len.

– Mai mult decât atât, doctore. Mesajul îți este adresat. Opt mii doi solicită o întrevvedere.

Colonelul întinse mâna învelită în plastic și apucă marginea ușii. Fu primul care își vârî în deschizătura circulară umărul și un picior.

– Ce fel de glumă e asta? suspină Len Claes.

Seara fusese din cale afară de obositoare. Tura de serviciu îi aștepta împrăștiată prin încăperea. Unul dintre pereți

basculă făcând să fluture folia în care erau înveliți cu toții. Lumina se stinse treptat.

– Povestiți-mi! zise din nou Len.

Dar colonelul îl apucă de cot, silindu-l să tacă.

– Mai târziu, aranjă Proloff totul în două cuvinte.

Peretele se ridicase în întregime, lăsând la vedere perdeaua câmpului de forță, strălucitor de albă. Colonelul Innertal străbătu încăperea și se trânti într-un fotoliu aflat în partea opusă.

– Etapa întâi. Parametrii protecției, comunică unul dintre operatori.

Proloff șterse transpirația care-i umezise genele, ca să-și tragă cagula cu mâinile nefiresc de rigide.

– Nu vă temeți, găsi de cuviință Innertal să plaseze un spirit, de zece minute porumbelii mei au pornit-o încoace!

Două bombardiere urmau să fie pe verticala locului într-o jumătate de oră. La cea mai mică neregulă, aveau să radă întreaga zonă.

– ... valori instantanee, opt virgulă doi, opt virgulă opt, opt virgulă șase, opt virgulă cinci, continuă monoton glasul.

Len făcu un pas înainte. Strălucirea câmpului de forță păli, alterându-se din centru spre margini. Dar știau că e numai o iluzie optică. Dincolo începură să întrezărească armătura flexibilă pierzându-se în întunecimea galeriei, scuturile roșii îmbinându-se ca inelele unui vierme colosal privit din interior.

– Procedez la contact vizual.

Și apropiindu-se, cu contururi tremurând neclare, cușca.

“Pentru că n-am știut cum s-o numim, i-am dat pur și simplu un număr.” Proloff șoptind. Operatorii se retraseră din nou pe lângă pereți, mângâind în trecere fețele aparatelor. Capacul cuștii culisă în liniște.

– Așteaptă..., zise Proloff.

Undeva, în spate, ochii colonelului, ca picături de ceară solide. Și, la câțiva metri de ei, cușca.

– Bună... dimineața...

Proloff se aplecă brusc în față, ca și cum cineva l-ar fi lovit în abdomen. Un vânt de gheață suia între ei toți. “Pentru că n-am știut cum s-o numim, i-am dat pur și simplu un număr”.

– Bună... dimineața...

Cineva izbucni într-un râs nervos. Fusese un geamăt? Părea mai degrabă respirația obosită a unui om forte bătrân, sunetele își croiră cu greu drumul printre bolborosele unui lichid în clocot curgând. Încă nu puteau distinge nimic în golul întunecat al cuștii.

– Bună... dimineața... Claes...

– Parametrii sonori aparținând mesajului..., se trezi debitând unul dintre analizorii încastrați în perete.

– Opriți-!! chicoti colonelul și fu iarăși liniște.

Proloff clătină ușor din cap.

– Bună dimineața. Opt mii doi, zise Len.

Cineva cuplă monitoarele pe infraroșu. Proloff din ce în ce mai sigur pe el. Innertal... Continuau să nu vadă nimic. Apoi, ceva sticli acolo, în întuneric, dar fu numai o străfulgerare ireală, o clipă de lumină.

– Claes..., începu colonelul.

Vocea ca o emanație a întunericului din cușcă îl întrerupse.

– Am chemat ... am vrut... să-ți vorbesc..

Len trase aer în piept

– Sunt aici. Putem vorbi acum.

Senzația de amețeală pe care le-o inoculase incredibilul îl părăsea.

– Cine ești tu? rosti.

“Un număr”, își răspunse. Întrebările pregătite cu grijă zburaseră, totul venea prea repede, trucat în această dimineață răcoroasă în care ești apucat de reverele plușate ale smochingului, în plină petrecere de fițe, și ești zgâlțâit, și ești aruncat în capsula înghițind kilometri de tunel marcat, și ești împins în fața lucrului ăsta.

Nu, doctore C., strădaniile dumneavoastră superbe de-a realiza un contact nu pot fi răsplătite prin câteva chintale de bandă magnetică, observații searbede și poate stupide. Pentru dumneavoastră, iată, un glas, un glas adevărat împletind fraze, alambicând cuvinte.

– Cine ești? zise din nou, dar glasul nu-i răspunse.

Rosti în schimb:

– Nu aprindeți luminile... De data aceasta... Esențial să comunicăm...

Proloff, colonelul, toți ceilalți respirând în spatele său.

Se întâmplară mai multe lucruri deodată. Mai întâi, câmpul de forță. Strălucirea fu atât de intensă încât, vreme de câteva clipe, tunelul păru scaldat în aur fin, pulverizat. Ca și cum ceva neobișnuit de puternic s-ar fi izbit violent, încercând să pătrundă în încăpere.

“...aproape perfect... de data aceasta... aproape gata...”

– Hei, nu-mi place asta, nu-mi place deloc! țipă Innertal, ridicându-se de pe fotoliu.

Venise în față, pășind nesigur, cu palmele apăsate pe tâmpile. Sub folia de plastic, obrajii lui păreau lipsiți de viață. Ceilalți băieți tropăiră mărunț și cei mai mulți își duseră, de asemenea, palmele pe tâmpile. Li se părea că acolo...

– Probleme... câmpul... de forță... observă glasul.

Apoi totul încetă la fel de brusc precum începuse.

– Ascultați, spuse colonelul, înțepăturile din urechi și orbite dispăruseră pentru moment, părăsim încăperea chiar acum, asta...

Voia să spună “asta n-a fost trecută în program”. Sunetele se prăbușiră încet în ele însele, alcătuiră o pastă moale și vie, cu o respirație a ei, se solidificară din nou, unul câte unul, luând chipuri viclene de alamă galben strălucitoare. Sunetele pătrunseră picurate în ei toți, fără ca văzduhul să fi tremurat.

Len se regăsi treptat, crezu că înțelege.

– Adineaori mi-ai transmis un gând, nu-i așa? zise.

– Involuntar... Neimportant... Sunt o ființă..., se auzi înăbușit dinăuntru cuștii. Sunt o ființă...

Innertal se apropie greu, ca într-un vis. Spuse:

– Claes... te... previn... în jumătate de oră...

Și se prăbuși periculos spre zona câmpului, iar Len văzu clar ceva apucând trupul și azvârlindu-l mai încolo, într-un colț lipsit de primejdii. Proloff adormi în aceeași clipă în jilțul lui, ceilalți se prelinseră deasupra zecilor de semnalizări ce continua să clipească, împrumutând siluetele contururi vagi ca niște halouri.

“Asta-i tot, constată cu simplitate Len, acum cel dinăuntru cuștii gândește: «Știi totul despre tine. Ești în mine acum. Am fost în creierul tău. Am plecat. Mă reîntorc. Plec.»”

Singuri. Încăperea ca o cușcă scaldată în lumina discretă a semnalizărilor. O singură ieșire, tunelul, armătura ondulându-se îngrijorător, parcă ultimele mișcări ale unei sălbăticiuni strivite, vertebrele ei, coastele ei.

Cușca se apropiase, purtată de forțe invizibile. Len își roti privirile, acele aparatele zvâcniră toate odată, trădând un formidabil efort energetic. Continua să rămână calm, așteptând fascinat ca perdeaua câmpului de forță să se dea la o parte, pentru a-i permite celui alt să intre. Era urmarea cea mai firească pe care o putea lipi celor petrecute în ultimul ceas, și apoi, deodată, îi fu îngrozitor de teamă, descoperind în linia cenușie, neîntreruptă, a gândurilor un neasemuit de rece:

Dincolo de ușa rotundă prin care pătrunseseră în încăperea se afla compartimentul etanș. Și dincolo de el, un coridor nesfârșit, străjuit de o parte și de alta de nenumărate uși metalice. Acolo se agitau acum oameni, zeci de oameni, ale căror minți puneau la cale mijlocul cel mai potrivit pentru a interveni. Oameni solizi, învățați să încaseze și să zdrebească, alergau acum din adâncurile fostelor stații de metrou, veneau spre ei, gâfâind furioși. Cum avea să le stea împotriva ușița aceea? Aveau să intre combinezoane de azbest, și costume autonome, și aruncătoare de flăcări. Ori tot stratul de rocă de deasupra lor, treizeci de metri de argile nisipoase, coborând la o apăsare de buton, înmormântându-i cu un plescăit. Peste sute de ani, cineva avea să aducă la lumină valoroasele vestigii ale unui complex funerar.

“Doctor Claes... doctor Claes... doctor Claes...”

Așa picură, poate, în fiecare dintre noi ploile de sentimente, șuvițe fluide alunecând peste fața interioară a chipului tău, încolăcindu-se în punctele de contact ale trompei lui Eustache cu ciocănașul și scărița, clătînându-se o clipă pe teaca alunecoasă a nervului optic, irigând mulțimea papilelor gustative, pentru a străbate apoi șirurile regulate de dinți și-a ieși la suprafață sub forma unui norișor alburii de particule fine. Fiecare din voi, o butelie de spray umplută cu gânduri sub presiune. Apăsați aici...

“Te ascult, gândi Len dezmeticit, tu știi că...”

“Doctore Claes, nimeni nu mai poate veni aici, în fiecare sală ascunsă sub pământ zac oameni cu buzele întredeschise, cu pleoapele întredeschise. Am avut grijă...”

Len se așează în fotoliul din care se ridicase înfuriat colonelul, își prinse tâmpelile în palme.

“Ce vrei? gândi, cine ești? Pentru ce toate astea?”

“Eu nu am un nume, doctore. Mi-ai dat unul pe care...”

“Ți-am dat pur și simplu un număr. Dumnezeu, asta nu...”

“Nu?”

“Nimic nu poate fi real. Suntem victime, suntem...”

“Noi ne-am întâlnit de nenumărate ori, doctore. Tu nu te sperii. Eu nu-ți vreau răul.”

Cușca rămânea mai departe în întuneric, iar el se simțea aspirat irezistibil spre ea, în vârtejul pe care-l bănuia acolo.

“Tu ai făcut toate astea. Arăți mereu altfel. Cu ce semeni acum?”

“Sunt îngrozitor de puternic, doctore. Și sunt singur.”

“Schimbăm noțiuni fără sens. De unde vii?”

“Ai să adormi, Claes. Ne vom întâlni iar și iar, de câte ori va fi nevoie. Am nevoie de tine...”

“Noi am știut...”

“Eu v-am găsit pe voi. Marginea de deșert unduia cenușie.”

Ar fi vrut să închidă ochii și să doarmă. Ar fi vrut să plece, să se ducă de-acolo.

“Vii dintr-o altă lume. Noi știm asta, nu ne-a luat mult timp s-o înțelegem după ce te-am adus de-acolo, din marginea deșertului. Noi...”

“Nu te grăbi, doctore. Timpul nu înseamnă nimic pentru mine. Eu însemn ceva pentru timp.”

“Noi nu ne-am imaginat așa primul contact. Peste o jumătate de oră, peste mai puțin, porumbelii lui Innertal vor prefăce totul în pulbere. Tu ești doar...”

Mâini grele, atârând ca plumbul, pendule de plumb zdrelindu-ți genunchii.

“...doar umbră. Totul prea ușor. Totul prea clar...”

“Și tu, doctore?”

“De ce eu? De ce tocmai eu?”

Ochi grei, buzele grele, firele de păr scufundându-se lent în pielea capului, sub apăsarea propriei greutate.

“Cine sunt eu? mai gândi Len Claes, așternându-și mâneca smochingului peste pleoape, să dorm, să uit, celălalt e-aici, câmpul de forță s-a dus... Îmi pune mâna pe umăr, poate că n-are mâini, mă scutură ușurel, trebuie să-l privesc, trebuie...”

Luă mâna de la ochi, încet. În aceeași clipă, fotoliul colonelului Innertal se zgârci, se topi sub el, aruncându-l cu picioarele în sus, pe nisip, nisip, nisip, mâneca smochingului se scoroji, se prăfui, deveni de nerecunoscut. Printre degetele răsfirate, aureolat de soarele cunoscut, ca imaginea pătată a unui sfânt dintr-o hârțoagă, îl fixa speriat chipul lui Manuel cel flenduros.

– Domnu’, domnu’, nu vă jucați cu de-astea!

Of, a făcut ochi de-a binelea prostănaclul, neisprăvitul ăsta,

de ce, Sfântă Fecioară, le-ai dat tocmai lor frumusețea de piele albă? Crezusem c-a mierlit-o și p’ormă să te ții bălc!

Len se ridică, văzul împăienjenit argintiu, genunchii de nisip umed. Proloff venea către el gesticulând.

– Baki, urlă, unde pielea mea v-au fost ochii? Trage mașina înapoi!

El și Martin se vârâră amândoi deodată sub brațele lui Len, de-o parte și de alta, și așa, mai mult târându-l, îl duseră în spate și-l vârâră sub prelată, sub o aripă protectoare. Manuel puse și el umărul.

– Urme, urme, mormăia, asta vă trebuie vouă? Eu când vă spun...

Moș Bătătură și rușinea neamului său umblau de colo-colo în interiorul triumphiului alcătuit din cele două mașini și cutia cu scule fotografice, scăpată din mâini de Len. Pe dinăuntru erau numai spaimă, niște găini jumulte, gata de pus la fier, căci citeau în ascuțitul unicului ochi al lui Baki răbufnirea de mânie ce avea să urmeze. Totul însă degeaba, chiorul coborî din cabină, amuzat, aruncă o privire celor doi oameni albi care se chinuiau să-i vâre unui al treilea marginea paharului între dinți. Pe urmă făcu un semn scurt, chemând la sfat. Acum, Manu’, cu prudență, dragule, înșelăciune și miere, multă miere...

– Moșule, într-o bună zi, unul al dracului o să-ți dea să lingi țeava pistolului. Să mergi să le spui ăstora că umblăm după cai verzi! Și așa, alte parale nu mai pupi de la ei.

– Tu, Baki, n-ar trebui să-mi dai peste nas că sunt om bătrân și-aș putea să-ți fiu tată...

– Ferească-mă Dumnezeu...

– Ascultă, cine ești tu ca să...?

– Taci, mucosule! Moșule, așa nu mai merge! Vrei să ne punem poliția-n cap?

– Ești un prost, bă! N-am nevoie de tine, mi-ajunge fecioru-meu. Noi am spus adevărul.

– Manuel, ce facem cu ăștia?

– Cum adică, ce facem cu ăștia?

– Adică îi lăsăm dracului aici și-i ducem pe albi în oraș?

– De mă-ntrebi pe mine acum? Tu ești șeful! Tu știi cum e mai bine. Eu sunt un ticălos prost și flenduros.

– Vedea-v-aș pe toți îmbrăcați în scânduri! Ce era cu urmele alea de ieri?

– Vezi că și tu...

– Bătătură, ține-ți fleanca! Ce era cu urmele alea de ieri?

– Mai bine orbeam. Din pricina lor am stat peste zi în deșert.

– Lasă asta. Spune!

– Ce să spun?

– Spune-mi tot! E ceva adevărat în ce bălmăjește Bătătură?

– Ascultă, dacă mai...

– Taci, mucosule! E ceva adevărat?

– Eu nu știu. Mie, ca să-ți spun drept, îmi cam țâțâie curul.

– De ce, Manuel?
 – Se vede și pe fața ta că așa e. Aș vrea s-o ștergem.
 – Duceti-vă, bă, duceți-vă! V-ați scăpat în pantaloni, pute de la o poștă!
 – Moșule, cred că eu o să fie ăla cu țeava pistolului. Ce era cu urmele, Manuel? Erau urme?
 – Da.
 – Urme de lighioană? Urme de mașină?
 – Urme de lighioană.
 – Ce fel?
 – Nu știu... N-am văzut în viața mea așa ceva... Nu există așa ceva...

Ea ar fi putut tot atât de bine să existe și să nu existe, în același timp. Plăsmuire. Incertitudine. Halou. De vreo câteva ore, faptul îi era absolut indiferent. O privi în vreme ce se ridica, îndepărtând cu gesturi mici și precise praful adunat în țesătura rochiei de seara. Diadema, care în mod obișnuit îi prindea părul, alunecase într-o parte și ea o îndreptă, surâzând încurcată. O cicatrice roșie, subțire ca urna unei lacrimi acide coborând de sub pleoapa stângă până pe gât, era singurul lucru asupra căruia privirea lui mai poposea uneori, brusc interesată.

– Nu dormeam, zise domnișoara Riskin apropiindu-se, îmi odihneam doar ochii! E ceva rău în luminozitatea pereților.

El dădu din umeri, pregătindu-se să pară un schimb de replici. Încă mai ședea într-un colț relativ curat al încăperii, sprijinit în brațul drept, tăcut, nereceptiv. Deasupra lor, arcadele plafonului intersectau zboruri înghețate într-un punct culminant.

Își pierdu din nou cunoștința. Mai apucă să simtă urcând din adâncul trupului o sfârșeală incredibilă, ca și cum ar fi răbdat de foame zile și săptămâni în șir, și s-o zărească pe domnișoara Riskin repezindu-se spre el. Când își reveni, ea stătea aplecată deasupra lui, iar șuvițele aurii de păr îi gâdilau fața, îndemnându-l să strănute. Îl palmui ușor.

– Cine ești? scânci. Trezește-te! Spune-mi, cine ești?

El o zărea ca prin ceață.

– Hei, tu, mormăi, încercând s-o îndepărteze cu mâna, domnișoara-nu-știu-cum, dă-mi pace îți zic...

Privirile i se limpeziră și putu să vadă destul de clar lacrimile de neputință care inundaseră în ochii ei.

– Stai să vedem, mormăi din nou, de mai multă vreme ne învărtim împreună pe-aici... Mă numesc Claes. Len Claes. Am patruzeci de ani... Aha, da, locuiesc singur, neînsurat. Am răspuns corect?

Maud Riskin dădu fericită din cap. Îi ținuse tot timpul mâna dreaptă în palma ei, de parcă s-ar fi temut c-o să-l piardă.

– Ce se întâmplă, doctore? surâse chinuit Claes. Sunt bolnav, nu-i așa? Bolnav rău!

– Dar nu pe ducă, glumi ea. Stai liniștit!

În secunde de tăcere ce urma, se studiară în voie,

fără să ia în seamă cele ce-i înconjurau. Ea văzu un bărbat încă tânăr, de sub ale cărui pleoape se revărsa neîntrerupt o oboseală cumplită, și se înfioră, renunțând să mai caute. Bărbatul își potrivi capul în poala ei.

– Numele tău... numele tău... fredonă el încetișor. Numele tău îmi spune ceva.

– Posibil, încuviință domnișoara Riskin.

Era complet lipsită de imaginație și cele ce i se întâmplau îi păreau o pedeapsă pe care cerul o prăvălise pe nedrept pe creștetul ei.

– Posibil, zise iar. Acum stai liniștit.

Dar Claes deschise ochii și se răsuci, încercând să se scoale. Ea îl lăsă, într-un fel ușurată. Din câte-și amintea, era a patra sau a cincea oară când el își pierdea cunoștința.

– Și-acum, la treabă! plescăi Claes nemulțumit.

Puterile îi reveneau încetul cu încetul, era ca și cum s-ar fi extras cu eforturi penibile din masa cleioasă a unei mlaștini. Își rezemă spatele de ceea ce părea să fie un perete elastic, dintr-un material alb.

– Unde ne aflăm? Unde sunt ceilalți? Cine ești, cu adevărat?

Maud Riskin căscă niște ochi atât de mari încât el înghiți cuvintele ultimei întrebări.

– S-o luăm mai încet, improvază Claes un soi de scuză. Unde suntem?

Părea că așteptase chiar această întrebare pentru a da frâu liber lacrimilor. Plângea fără un sunet, doar bărbia îi zvâcnea în răstimpuri. Len Claes o lăsă un minut, se apropie și-i cuprinse umerii cu brațul. Se simțea incapabil să mai spună ceva.

– Eram cu toții pe autostradă, zise deodată Maud.

Își șterse obrazii. Cicatricea părea acum și mai evidentă.

– Ne întorceam de la o petrecere. Un chef prelungit. Mașina mea s-a oprit. Nu, nu e bine... Mașina...

Își legănă pletele dintr-o parte în cealaltă, refuzând să exprime în cuvinte urmarea. Claes așteptă răbdător.

– Cred că am leșinat sau așa ceva. Auzeam țipete, poate erau ale celorlalți, din ce în ce mai îndepărtate, din ce în ce mai slabe. Când mi-am revenit, era întuneric.

– Întuneric?

– Da, spuse ea, nu mă crezi? Stăteai ca mai înainte, sprijinit de unul dintre pereți. Încă nu erai conștient. Pe urmă, totul a început să se lumineze.

– De cât timp suntem aici?

Maud Riskin se gândi câteva clipe.

– E greu... Am adormit de câteva ori... A trecut, cred, o zi. Vreau să spun, o zi și o noapte.

El băgă mâna în buzunar, căutând automat o țigară. Atinse cu degetele nasturele clapetei și, deodată, toate îi apărură limpezi, dureros de clare și de apropiate. Violenta șocului îi smulse un strigăt ușor.

– Nu, nimic, spuse, am o durere groaznică de cap...

Proloff, Martin, Chiorul și nespălații săi... Martin... Martin...
 “Eram mai tânăr pe vremea aia, niciodată nu ne-am întors fără un mort, doi, sub prelată...”

– Am fost trei, făcu Len Claes. Adică nu, șapte, dar ceilalți...
 O cercetare în deșert. La marginea deșertului. Ne-a mers rău de la bun început...

Oare ea îl asculta? Înțelegea ceva? Totul i se păru sterp, amintirile veneau peste el, erau aici, scrijelindu-i memoria.

– Și-apoi? îl întrebă Maud.

– Martin a murit. Eram, cred, în a patra ori a cincea zi. Și el s-a stins din senin, răsese și înjurase cu noi, cu câteva minute înainte, pe urmă s-a dus la mașină să ia ceva, când ne-am urcat după el și i-am văzut ochii...

Se întoarse brusc, se sprijini de perete. Peretele se arcui sub greutatea lui.

– E ultima imagine pe care mi-o amintesc sigur, spuse după câteva secunde. Eu, Proloff, băieții lui Baki strânși în jurul camionetei. Ceva mare și negru, ca o aripă, acoperindu-ne.

Domnișoara Riskin veni lângă el.

– Crezi că suntem nebuni? zise.

– Poftim? făcu Claes, descumpănit.

Lumina curgea, născând mici și ciudate turbulențe în cutele rochiei de seară, pe fibra aspră a bluzei din foaie de cort. El întinse mâna, într-un gest nesfârșit de lung, trădând împotrivirea gândului, și ea îi veni în întâmpinare la fel de încet. Și degetele lui găsiră izvorul firului acela roșiatic, desenat pe chipul ei, și coborâră cu grijă, urmându-l, peste obraz, ocolind colțurile buzelor, prelungindu-se sub bărbie. Se opri.

– Să plecăm de-aici! răspunse răgușit privirii mirate. Undeva trebuie să fie o ieșire.

Camera, foarte înaltă, părea să aibă forma literei “T”. “Coadă” T-ului, destul de lungă ea însăși, se dovedi în realitate doar o ramificație de culoar, ale cărui capete se aflau probabil prea departe pentru a putea fi zărite. Aleseră unul din sensuri.

“Totul pare făcut la întâmplare”, își zise Len, privind în jur, mergeau, călcau în picioare o pardoseală albă, degetele lor atingeau din când în când pereți albi, care emanau o lumină ca a zilei. Ochii se înălțau în urma arcașelor cățurate la înălțimi amețitoare. Umbre cenușii îi însoțeau, alunecând pe suprafețele ce păreau să fie plastic. Colțurile nu erau de fapt colțuri, totul se răsucea cu viclenie, rotunjindu-se în ultima clipă, înghițind muchii imposibil de evitat. Totul era molcom, șlefuit, artificial. “Ceva trebuie să aibă o noimă”, se gândi, căută mâna fetei, o găsi și-o apropie.

– Ceva trebuie să aibă o noimă în toate astea.

– Mi-e foame, îl anunță ea cu o voce lipsită de orice expresie.

– Și mie, răsese Len. Să căutăm un local.

Mergeau de aproape o jumătate de oră. Claes ridică din

nou privirile. O făcuse și ceva mai înainte, acum era sigur. Plafonul cobora lent pe măsură ce înaintau.

Domnișoara Riskin se poticni. “Len Claes, își zise, da, e posibil să ne fi întâlnit, Tana invită tot felul de ciudați la petrecerile ei. Are o slăbiciune pentru tipii citiți și curăței.” Gândul îi zbură aiurea, la perechea de pantofi negri, satinați, care rămăseseră probabil în mașină. Se simțea din ce în ce mai liniștită, mergea în spatele acestui bărbat fără să-l sâcâie, sigură fiind că el va găsi o rezolvare a acestei situații absurde. “Numai de s-ar purta până la capăt ca un om de lume, își mai zise. Și de nu și-ar pierde iar cunoștința.”

– Ce este? tresări speriată.

Len nu-i răspunse. Culoarul se sfârșea brusc, douăzeci de metri mai încolo. Jocul luminii îi înșelase, îi obosise, tot ce puteau face acum era să se apropie neîncrezători, să-și lipească palmele de suprafața translucidă, dincolo de care ceva cețos, cu contururi ce nu se puteau desluși, plutea parcă într-un recipient cu lichid vâscos. Totul sugera vag un acvariu.

– Ce-i asta? făcu Maud.

Tonul întrebării îl făcu pe Claes să o măsoare iritat.

“Dumnezeule, gândi, nu acum, nu mă sili s-o plesnesc!” O criză de nervi era ultimul lucru la care ar fi fost capabil să asiste. Dădu din umeri.

– Cel puțin putem fi siguri că nu asta e direcția bună.

– Ne întoarcem?

– Ce altceva am putea face?

O răsuci cu fața spre el.

– Ascultă, e mai bine să nu pui la inimă toate astea, încearcă să nu te mai miri de nimic. Lasă-mă pe mine s-o fac pentru amândoi, altminteri mi-e teamă că n-ai să rezisti multă vreme! Da?

“Da”, spuseră ochii ei.

– Să mergem! hotărî Len. Stai lângă mine tot timpul!

Se afla într-un loc absolut necunoscut, în tovărășia unei necunoscute. La intervale nedefinite de timp își pierdea cunoștința. Ce puteau însemna toate astea puse la un loc? Excluzând eventuale halucinații, ajungea în fața unei concluzii deloc liniștitoare. Ceva sau cineva îi manipula. Intenționat ori ba, asta avea mai puțină importanță.

Simțurile i se ascuțiră deodată, de parcă ar fi străpuns în cele din urmă suprafața ce-l închisese până atunci, stânjenindu-i mișcărilor. Deveni conștient de puterea nouă, nebănuită, care începuse să urce în el și se bucură. La fiecare pas, ceva plin de prospețime venea să se alăture voinței lui. Voinței de a supraviețui.

Un lucru îi atrase atenția, descumpănindu-l. Crezuse întâi că e doar o iluzie, însă o clipă mai târziu, când, dezechilibrându-se, atinse ambii pereți cu brațele, bănuiala i se transformă în certitudine. Coridorul se îngusta.

– Ar fi trebuit să găsim o încăpere, spuse Maud.

– Da, răspunse Len, poate am mers mai încet.

Știa că nu e așa. Ceva se petrecea în jurul lor, deasupra, printre arcade, sub tălpile lor, ceva se petrecea în tăcere, neobservabil, iar ei nu i se puteau împotrivi.

– Povestește-mi despre tine! Îi zise fetei, nădăjduind o schimbare.

Maud Riskin oftă. Ce putea fi povestit?

– Locuiesc în partea de vest a colinei. Știi, străzile sunt mai puțin drepte, uneori pâlcuri întregi de arbori le abat. Serile sunt minunate acolo.

– Ești o fată deosebită, Maud! Ce faci când nu mergi la petreceri?

Ea surâse încurcată.

– Am fost o vreme acriță. Oh, nu, adăugă, văzând cuta dintre sprâncenele lui, nu te chinui să-ți amintești, nu mi-ai văzut numele pe afișe. Se spunea, totuși, că am perspective.

– Și ce te-a împiedicat să ți le realizezi? făcu Len neatent, apoi tresări vinovat.

– Și asta, încuviință domnișoara Riskin, urmărind cu degetul cicatricea roșie, foarte vizibilă.

După toate aparențele, nu-i făcea plăcere să vorbească despre ea însăși.

– Mă întreb... rosti o clipă mai târziu.

– Da?

Praful, pulberea albă care le însoțise pașii de-a lungul culoarului dispăruse aproape de tot. Cine și când ridicase arcadele înșelătoare? În numele cărei rațiuni?

– Mă întrebam, reluă Maud șovăind, ce fel de lucruri pot fi acelea care ne leagă pe unul de celălalt?

– Adică? se mira Claes.

– Vreau să spun... Nu avem, cred, decât foarte puține puncte comune, poate niciunul. Lumile noastre par să se deosebească destul de mult. Dumneata cutreierai deșertul. Eu mă risipeam în împrejurimile orașului. De ce tocmai noi?

Len scoase doar un sunet confuz, continuând să meargă. Acestor gânduri se străduia să le facă față el însuși, de mai multe minute.

– Aș vrea să vorbim mai mult despre toate astea când ne vom opri undeva, adăugă Maud.

Claes mârâi.

– Nu văd ce te-ar împiedica s-o faci chiar acum! zise.

Înaintau, într-adevăr, tot mai greu. Întâi, le devenise imposibil să mai stea alături. După care fu clar că, foarte curând, culoarul avea să le împiedice definitiv trecerea. Definitiv? Ochii ei îi căutară zadarnic pe-ai lui.

– Auzi? șopti înfricoșată.

Aerul devenise deodată irespirabil, se umpluse parcă de zgomote amenințătoare, necunoscute, la limita percepției. Puțin mai târziu, începură să deslușească fâșâituri și scrâșnete, ca și cum ceva sau cineva s-ar fi freat cu putere de pereți, în exterior. Exista, așadar, un exterior?

Domnișoara Riskin se apropie instinctiv de bărbat și, tot instinctiv, el întinse mâna în întâmpinarea ei.

– Claes! țipă ea.

Len se ghemui, răsucindu-se. Un apendice diform se desprinsese din carnea albă a peretelui și înainta băjbând către ei. Valul de spaimă urcă brusc în el, ca o explozie de căldură. Din doi pași fu lângă Maud și-o îmbrânci.

– Fugi! răcnii printre țipetele ei ascuțite.

Pe urmă, totul se întâmplă cu iuțeala fulgerului. Maud se izbi dintr-un perete în celălalt, reușind să se îndepărteze, iar el se poticni stupid, încercând din cădere să se răsucescă cu fața în sus. Simțea mai presus de toate nevoia de a privi, orice-ar fi urmat să se petreacă. Nu mai văzu pupilele dilatate ale fetei, nu mai auzi găfâitul ei înecat, poate că izbutise să fugă.

Viermele orb înainta acum repede, era deja deasupra lui. Îi atinse în treacăt vârfulurile încălțărilor, șovăi în dreptul abdomenului, îl mai atinse o dată, se opri în dreptul ochilor. Len își simți fiecare mușchi contractându-se, într-un refuz mut de a fi atins și de a atinge acel lucru, de grosimea unui trup omenesc, sub pielița căruia se frământau straturi de grăsime și lichid. Închise ochii, copleșit de scârbă, îi deschise iar. Capătul apendicelui îl depășise, înainta din nou, indiferent, de-a lungul culoarului, se opri, porni încă o dată. Maud Riskin se holba la el nemișcată.

– Fugi! zbieră Claes. Fugi!

Creștetul bont al viermelui o lovi în piept, o împinse ușurel într-unul dintre pereți. Ea sughiță și se prăbuși moale. În cădere mâinile-i fluturară neputincioase, se agățară de mațul alb și umed, îmbrățișându-l. Len auzi în același moment celălalt capăt al apendicelui desprinzându-se cu un plescăit de peretele care-i dăduse naștere și ce văzu îi îngheță sângele în vine. Acolo unde căzuse, peretele se căscă sub trupul fetei ca o gură cu buze netede, fără dinți. Părea că încearcă să înghită o bucată prea mare pentru ea, alunecă pe rochia de seară, se propti, apucă din nou. Totul încetă o clipă, după care, cu un fâșâit, viermele și domnișoara Riskin dispărură, încolăciți unul în jurul celuilalt.

– Maud! strigă Claes, clătînându-se. Maud!

Își vârî capul și umerii acolo, zări o bucată de mătase neagră, încercă disperat s-o apuce cu degetele. Gâtulejul alb ezită câteva secunde, începu să se onduleze, căutând să-l scuipe, dar el dădu din picioare și se scufundă mai adânc în coca moale.

...dar nu, nimic dușmănos, nimic vătămător, doar întunericul. Alunec. Mă preling. Perne moi, umede, călduțe, apăsându-mi pieptul, șoldurile obrăjii. Ceva alb ca un braț alunecând fantomatic sub mine, o iluzie? Întunericul.

Întunericul unui cinematograf, după ce s-a domolit, s-a stins zgomotul zecilor de pași, foșnetul pungilor de hârtie,

scârțâitul scaunelor, murmurul. Întunericul sălii, plin de respirații, respirația celui din stânga, respirația celui din dreapta, respirația ta. Ochii celor de pe pânză te privesc fără să te vadă, nici ei nu disting probabil altceva decât întunericul silii. Dar își au lumea lor, acolo, în două dimensiuni, acolo trăiesc, acolo se bucură, acolo mor. Ți se pare că ești printre ei, cu ei, câteva clipe, minute, ore, voi toți, cei din sală, vă întâlniți în lumea aceea plană.

Și iarăși. Alunec, mă soarbe adâncul moale, călduț, curb. Sau poate călătoresc. Cum călătoresc împreună cu actrița blondă, populăm peisajul bidimensional al ecranului, secvență după secvență, ne mișcăm cu dezinvoltură în coordonatele de pe fâșia de celuloid. E cu mine acolo, fără să mă cunoască, știu totul despre ea, despre Eva cu părul de lumină, în continuă schimbare, mereu alta, dezvăluindu-se.

Călătorim. Unde este capătul călătoriei noastre? O vom lua poate de la început, îndată ce spectacolul se va sfârși, pașii, foșnetul, murmurul, din nou întuneric, o altă reprezentăție.

Alunec, ceva alb ca un braț, răsucindu-se lent sub mine, perne moi, umede, călduțe, apăsându-mi pieptul, șoldurile, obraajii. Întunericul unui cinematograful? Nu ține nimeni socoteala locurilor scufundate în întuneric.

Localul. Scaunele încăpătoare, măsuțele joase, aplicile aurii, tapetul scorojit. O tejghea lângă peretele din stânga, arcuit ciudat, și-n spatele ei rafturile înțesate de sticle cu etichete. Pianul. O scară de lemn încolăcindu-și treptele în jurul unui ax imaginar, către un neverosimil etaj. Ușile batante, dincolo de care lumina lămpilor mângâie marginile unui alt coridor. Plafonul arcuit și el, dimpreună cu grinzile masive.

Len sări în picioare, dominat de un gând absurd. Urcă treptele din câțiva pași, s-ar fi așteptat ca ele să se prăbușească dintr-o clipă în alta sub tălpile sale. Încercă pe rând ușile tuturor odăilor care se iviseră în fața lui. Pe urmă, izbi tare cu umărul. Totul rămase neclintit.

– Ce vrei să faci? răsună de jos, din sală, vocea tremurată a fetei.

Când se aplecă peste balustradă, Maud îl privi speriată.

– Nimic, zise coborând. Să ducem la bun sfârșit ce-am început!

Continua să mănânce în tăcere, curând terminară biscuiții și laptele condensat și Len se îndreptă, oarecum amuzat, spre expoziția de etichete din dosul tejghelei.

– Pasionații sunt deseori răsplătiți, spuse revenind.

În mâna stîngă legăna un "Chartreuse". Așeză sticla pe colțul mesei și se apropie de Maud.

– Totul e în regulă! zise. Totul e bine. Da?

Maud îl privi și încuviință șovăind. El înregistră paloarea chipului, tremurul ușor care încă îi mai stăpânea colțurile buzelor.

– Ar trebui să te odihnești puțin, îi sugeră cu blândețe. Eu am să stau de pază.

– Nu, făcu ea răgușit, nu pot face asta! Mi-e frică!

– De ce? insistă Claes. Trebuie să domi. Ai niște cearcăne de groază, știi?

Ușile batante aveau luciul mat al obiectelor de prea multe ori atinse cu mâna. Numai că ei se rostogoliseră prin peretele din dreapta. Acolo nu se mai afla acum nimic, niciun semn al intrării lor, tencuiala se refăcuse rapid, acoperind urma ca o tăietură proaspătă pe piele. Maud privi și ea. Mușchii obrazului începură să-i joace.

– Hei, șopti Len, e gata acum, gata! A trecut...

Clipa de groază îl marcase și pe el, dar pentru ea trebuie să fi fost mult mai mult.

– Crezi? răspunse Maud. Ce urmează?

Nu găsi un răspuns potrivit. Era poate mai bine să nu intervină. Ea avea să-și vină în fire încetul cu încetul.

– Uite, zise, le-am găsit în spatele tejghelei.

Maud luă din mâna lui pachetul de țigări și chibriturile. O clipă mai târziu, suflă fumul, privind în gol.

– M-a vrut pe mine, spuse.

– Poftim? făcu Len.

– Știi despre ce vorbesc, schiță ea un gest. Reușisem să mă feresc. S-a oprit în dreptul tău, apoi a venit direct spre mine. Ca și cum ar fi vrut să mă îndepărteze, ca și cum nu aș fi avut ce căuta acolo. Eu...

– Prostii, o întrerupse Len.

Dar tăcu. Fără îndoială că lucrurile stăteau chiar așa.

– Ce crezi despre toate astea? o întrebă, necutezând să ridice privirea.

– Nimic. Nu știu unde mă aflu. Am fost poate la un pas de a-mi pierde viața. Nu mai știu dacă e noapte sau zi. Nu mai știu cine sunt.

Părea totuși dispusă să accepte conversația. Rochia de mătase se zdrențuiseră și-și pierduse o bretea. Diadema strălucea probabil pe pardosela unui culoar alb, într-o neștiută și lungă singurătate. Domnișoara Riskin însăși, subțire și fragilă ca o baghetă de sticlă, începea să rătăcească din ce în ce mai des prin lumile ei interioare. Apoi ea spuse:

– "Alunecăm între pereții unei sticle / Sub degetele arcuind ninsori..." Odinioară, le numeam versuri.

Surâse privirii compătimitoare a bărbatului și stinse țigara.

– Cine este stăpânul sticlei?

Len își trecu limba peste buze.

– Aș spune mai degrabă că ne aflăm în pântecul unei balene, acceptă el jocul. Știi, ca-n basmul cu Pinocchio. Cineva a strâns toate resturile înghițite de ea în cursul călătoriei și-a improvizat un birt. Privește pereții arcuiți! Grinzile tavanului nu te duc cu gândul la niște coaste?

Maud Riskin zâmbi, pentru prima oară de când se aflau acolo. De când fuseseră aduși acolo.

– Aș vrea să văd oceanul măcar o clipă, fie chiar și printre fălcile întredeschise ale “peștișorului”. Să trag în piept aerul sărat.

– Oceanul..., se strâmbă Len. Să imaginăm mai departe. Pământul e un ocean. Spațiul e un ocean.

Ea îl cercetă curioasă.

– Vorbește-mi despre munca ta! îl rugă. Vorbește-mi despre deșert!

Așa cum stătea, cocoțată pe scaunul cu spătar înalt, cu picioarele adunate sub ea, părea un copil cerând o poveste. Len își măcă ezitarea, aprinzându-și cu gesturi moi o țigară. Ca un reflex condiționat, primul fum îi readuse în gânduri toate părțile rele ale lucrurilor.

– În a patra sau a cincea noapte, începu cu voce domoală, băiatul care se pricepea să citească urmele l-a tras pe Proloff deoparte. Tremura tot, bietul nespălat, când i-a mărturisit că vrea să-i dezvăluie lucruri înfricoșătoare. Ar trebui să-l cunoști pe Proloff ca să înțelegi hohotul de râs cu care a întâmpinat cuvintele omului. Pe scurt, umblaserăm zile în șir, căutând niște urme aparte. Ochiul exersat al lui Manuel le descoperise.

Maud Riskin îl fixa liniștită, dar ațâțarea din ochii ei făcea mai mult decât o sută de întrebări.

– Câteva dintre dunele de nisip aveau o orientare ciudată în raport cu celelalte, cele așezate de vânt pe direcția firească. Când spun câteva, am în fața ochilor distanța uriașă pe care se înșiruiiau. Numai cineva crescut sub cerul liber, cineva obișnuit cu spațiul ar fi putut să le lege una de cealaltă. Dunele, da. Părea că un obiect sau un trup de dimensiuni colosale ar fi trecut în zbor pe deasupra deșertului, atingând uneori nisipul. Ceva care planase până acolo și se așezase șovăind, undeva, la o distanță incertă, în direcția ce ne-o indica urma. Să scriem acest ultim cuvânt cu majuscule. URMA. Putem cere o confirmare oficială a poveștilor care circulau prin regiune. Dar Proloff și Martin erau încă nemulțumiți.

– Martin, spuse Maud prudentă, acela care...

– Da. Acela, făcu Claes. Ei voiau să vadă.

Maud așteptă în liniște continuarea.

– Voiau să vadă, repetă el. A doua zi, am tras mai multe fotografii. Plutea ceva în aer. Vreau să spun că resimțeam cu toții o senzație de neliniște puțin obișnuită. Nu-mi dau seama ce putea fi. Pe fondul acestei tensiuni am făcut, cred, o insolație puternică. Mi-am pierdut cunoștința. Deliram. Totul se rotea amețitor în jurul lui M.M.

– M.M.? se încruntă Maud.

– Glumeam, spuse Len. Noaptea, înainte de-a adormi, ne grozăveam privind stelele. Încercam să ghicim ce se-ascunde în spatele strălucirii orbitoare ce-l scosese din coliba lui pe moș Bătătură și-i silise să alerge, pe el și pe fecioru-său, aproape dezbrăcați, mai bine de zece kilometri în urma ei. Încercam să ne imaginăm ceva care cu siguranță venise de aiurea, din spațiul populat de aștri, și cu siguranță nu era

un meteorit. Frumusețe și taină. O taină care ne aprinsese tuturor ceva în suflet. O numeam în fel și chip. Fără îndoială că nu ne-ar fi stricat ceva mai multă luciditate. Într-una din seri i-am spus “Marilyn Monroe”. Proloff...

Domnișoara Riskin se sculă de pe scaun și veni să se așeze lângă el, privindu-l atentă.

– Ce-i? se opri Claes.

– Nimic. Ba da. Mai spune-mi!

– Era, mă gândeam eu, o stea rătăcită prin bălăriile pământului, fugind, căutându-și cerul limpede, până ce găsisse marginea de deșert, acceptând-o cu simplitate. O stea cu zulufi blonzi, rostogolindu-se prin nisipurile noastre, fierbând ziua, înghețate noaptea, la fel după cum ea dogorea în întuneric, risipind fiori reci în lumina soarelui, frumusețe ce nu ne îngăduise încă să o privim, să o atingem. Martin mă urmărea amuzat. Cu Proloff nu se putea vorbi în felul ăsta. El o numea “lighioană blestemată”.

– Eu... zise Maud Riskin repede, eu te înțeleg.

Len îi zâmbi strâmb.

– El o numea “lighioană blestemată”. Putea fi un aparat de zbor. Ipoteza asta ne-ar fi scutit de multe bătăi de cap. În ce privește lighioana, probabil, spunea Proloff, că n-aveam să dormim multe nopți după ce vom fi dat în sfârșit ochii cu ea. Înțelegerea fusese să eliminăm orice risc.

Îndată ce el tăcu, studiind-o gânditor prin fumul albăstrui, domnișoara Riskin întinse mâna peste tăblia mesei. Degetele ei veniră în palma aspră, murdară de praf. Se jucară câteva clipe, nehotărâte.

– Numește-o intuiție, dacă vrei, zise. Sau spune-mi că mă înșel. Și cu noi s-a petrecut ceva din cauza ei.

Avea irisul de un albastru palid, plăcut, cum trebuie să fi fost plăcuțele de ceramică ce împodobiseră porțile cetăților antice. La capătul unui minut întreg de tăcere, Len își plecă ochii, învins.

– Încep să fiu din ce în ce mai sigur de asta. Ne-am apropiat prea mult. S-a apărut. Sau poate că nici n-avea habar de prezența noastră acolo. Dar ceva s-a petrecut datorită ei. Și acum, ca și atunci.

– Te-ai gândit...

– Din momentul în care m-am trezit aici. Martin e mort. Eu... Închipuie-ți că visezi, cu ochii larg deschiși, într-o după-amiază fierbinte, pe un țârm oarecare. Soarele îți dă târcoale ca un adolescent. Și deodată simți ceva în neregulă. Da, sigur, nimic serios, câteva furnici s-au încumetat să ia pieptiș povârnișul brațului tău mai jos de cot. Sufli, poate mai tare decât ar fi fost nevoie, și le arunci departe. Așa am fost aruncat eu în afara lumii mele. Martin aruncat în afara tuturor limitelor de lumi. Iar tu, ființa venită din alte lumi, te întorci nepăsătoare la visele tale petrecute în soare, datorite soarelui. Ce s-o fi întâmplat cu Proloff?

– Și eu?

Maud își puse încet palma peste buze, întrebarea fugise fără voia ei, de fapt numai gândul căuta o fereastră, o ieșire dintre necunoscute. Claes dădu din umeri.

– Nu știi. Ceva ne leagă. Ne-a legat în clipa aceea, anulând sutele de kilometri. Dintre toți cei aflați pe străzile orașului, într-o dimineață răcoroasă, domnișoara Maud Riskin, fostă actriță... Pare că locul tău nu este, totuși, aici. Despre tine...

Îi era imposibil să continue. Prea multă liniște în jur. Așa se-așterne zăpada când cerul coboară plumburiu la două degete de pământ. O femeie cu pielea chipului însemnată și chipul ca o hartă, acolo ochii, acolo buzele, rămuriș de gene. Și cel al sprâncenelor și cel al șuvițelor încolăcite pe tâmpile. Prea multă imagine reală, palmele odihnind în poala rochiei de seară, unghia degetului mare cu roșul lacului zgârâiat, păienjenis albăstriu de vene crescând arborescent sub piele. Prea multă tihnă respirând în nemișcarea obiectelor din jur și imaterialitatea reflexelor, o dungă de lumină împodobind marginea teighelei de zinc, penumbra etajului, o nuanță gălbuie, dincolo de rama ușilor batante, în preajma a ceea ce ar fi trebuit să fie numit "afară".

Afară, unde? Ce înseamnă pentru tine "afară", M.M.? Suntem în bătaia respirației tale. Ce înseamnă asta pentru tine, M.M.? Ce poate însemna pentru noi? O s-o simțim cu mult înainte de a ne atinge, așa cum se simte apropierea vântului mare prin semne mici, nenumărate, ale neliniștitei lumi. Venirea mitului abia născocit și despre care numai tu știi cât va trăi M.M.

– ...despre mine? veni de departe glasul domnișoarei Riskin.

Len Claes își trecu încet mâna prin păr. Părul îi era năclăit de sudoare și praf.

– Îmi vine din ce în ce mai greu să-ți vorbesc, pentru că îmi vine din ce în ce mai greu să cred că există...

Peretii se cutremurară scurt, o singură dată, cu țipăt subțire, ca și cum o greutate enormă i-ar fi apăsât pentru o clipă. Un pahar înalt cu picior căzu fără să se spargă și se rostogoli până aproape de marginea mesei. Ușile batante porniră să se legene scârțâind. În încăperea intrară dogoarea, lumina fluidă a zilei și un iz binecunoscut, redeșteptând mulțime de senzații știute. Și, departe, sunetele estompate ale vocilor omenești.

Len Claes și Maud Riskin se priviră.

– Vom avea câteva răspunsuri, murmurară buzele ei.

– Vom avea poate ceva mai mult decât atât, spuse el și se-ntinse peste tăblia mesei, în vreme ce se ridica pentru a ajunge la cuțitul scurt, cu plăsele de lemn, cu care desfăcuse cutiile de lapte.

– Vino!

Maud își adună poalele sfâșiate ale rochiei. Se apropie de Claes, încercând să spună ceva, el îi puse un deget pe buze, dând din cap. În secunde ce urmară atingerii înghețate a privirii sale, Maud îl urmă tăcută în spatele teighelei de zinc.

El se întoarse, căutând. Strânse resturile prânzului și le făcu să dispară sub capacul unei cutii de carton.

– Len! se-auzi glasul înăbușit al fetei.

Dintr-un salt, Claes fu lângă ea, ghemuindu-se, strângând mânerul cuțitului. Deasupra lor, sticlele înșirate pe rafturi scoaseră un clinchet stins.

"Nu-mi va spune că suntem ridicoli", gândi el când genunchii li se atinseră.

Își opri respirația. Un murmur confuz, un obiect căzând. Pași. O tuse hârâită ca a moșnegilor fără vârstă. Zgomot de palme scuturând praful din mâneci și din turul pantalonilor. Pași.

– Uite sticlele! Uite păhăruțu! făcu o voce.

Claes tresări. Domnișoara Riskin îi apucă brațul și-l simți zvâcnind. Se auzi zgomot de scaune trântite.

– Fată, fată, fatăăă..., fredonă aceeași voce.

Era peste puterile omenești. Claes simți o picătură de transpirație rostogolindu-se pe buza de sus. Își destinse fără zgomot mădularele și ridică ochii peste suprafața acoperită cu tablă brumărie, privind printre pahare și prin sticla lor.

Exista într-adevăr un "afară". Acum exista. În spatele ușilor în formă de harpă curgeau molcom raze de soare, de soare adevărat. Iar în încăperea deodată neâncăpătoare pătruseră mai multe persoane. Proloff, Martin, Baki, Manuel... Se aflau cu toții acolo. Mai puțin moșul și nefericitul de fi-su.

– la fă-te-ncoa! zise Manuel.

Gestul grăitor pe care-l schiță cu țeava armei dovedea o experiență deloc neglijabilă. Se opriseră la mijlocul unei mișcări, cu capetele întoarse către el, în atitudinea tipică a oamenilor deranjați. Len își simți gura uscată, ca acolo, în deșert, de data asta frica îl lovise în coșul pieptului. Apăsă umărul gol al fetei, obligând-o să intre cu totul sub teighea, și încălecă nonșalant tăblia. În vreme ce se apropia de ei, își dădu seama că ține încă strâns în mâna dreaptă cuțitul de desfăcut conserve. Îi dădu drumul pe podea, desfăcând brusc degetele, stânjenit. Cuțitul clămpăni caraghios.

– Ce faci, Manuel? spuse Len. Ce faceți, băieți?

Tăceau, urmărindu-l atenți, mai rău, în ochi le sticlea curiozitatea, genul acela de curiozitate pe care o manifestă în fața unui străin. Mai rău, Martin întoarse capul spre usă și scuipe cu lehamite. Iar Proloff... Proloff își ridicase ghețele pe una din măsuțe, picioarele din spate ale scaunului gemeau sub greutatea lui și el zâmbea fericit. În mijlocul zâmbetului își înfipse pipă galbenă, strălucitoare.

– Ce faceți, băieți? repetă stupid Len.

(Și Martin ăsta, e prea mult pentru noi, M.M., cum să te-appropii de un prieten care-a murit sub ochii tăi, să-i spui bine te-am găsit, amice, ultima oară muriseși, deci până la urmă, slavă Domnului, ești bine, e dor un coșmar și coșmarurile, după cum bine se știe, au un sfârșit.)

Deschise totuși gura să-i spună ceva lui Martin, căci zâmbetul lui Proloff era prea frumos, prea strălucitor ca să fie în regulă, și-atunci Baki cel chior urlă de pe scaunul lui, cu ochii injectați de furie:

– Gura! Gura, băi! Rupe-i gura, Manuel!

Manuel veni lângă el și-i propti cercul mic, rece, al țevii, în obraz.

– Luați loc! zise.

Len se lăsă încet într-un scaun, cu palmele transpirate. În ochii tuturor, îndreptați către el, citi nepăsare, multă nepăsare, dublată de ceva urât pe care nu îndrăzni să-l cerceteze. Proloff se sculă chicotind. Zise:

– Fată, din fuior de aur/ Plete moi așterni pe umăr/ Iar sub buze, tainic plaur/ Nestemate fără număr...

Râseră. Martin dădu din cap în direcția lui Len.

– Scoate ce-ai prin buzunare, domnu!

– Uite sticlul! Uite păhăruțu! chițai Chiorul.

Se întorcea de la bar, ridicând cu o mână deasupra capului o sticlă înaltă de gin și cu cealaltă încurcată în pletele domnișoarei Riskin.

– "...nestemate fără număr", repetă Proloff.

Dintr-o dată, interesul creșcu.

– Slăbănoaga asta, explică Baki, arătând spre Maud, pe care o și îmbrânci lângă Len, ne pândea de sub tejghea. Uuu, spioanco! adăugă cu năduf.

Len întinse brațul și-o trase lângă el.

– E o fată de treabă, zise, căutând să nu ridice glasul.

Martin pufni în răs. Râdea clătănând capul, ca și cum ar fi auzit cine știe ce gogomănie.

– Daaa, se hlizi și Manuel, văd io că-i fată de treabă. O s-o punem la încercare mai încolo. Da' tu de unde știi cum mă cheamă pe mine?

Între timp, Claes își golise buzunarele. Pe măsuta de lângă el se aliniaseră un pumn de bancnote mototolite, o legătură de chei, un creion, cutia de chibrituri... Mâna se ridica singură ducând pachetul de țigări până sub nasul lui Manuel. Manuel îl lovi, înjurând.

– Ține-ți otrava pentru tine, băi! Vă iese fum pe nas de cum veniți pe lume! Bagă-ți mizeriile la loc în buzunare!

– Hai, îmbarcarea! necheză pe urmă. Mișca-ți-vă, mișcați-vă, putorilor, nespălaților, ticăloșilor, se face amiază și voi v-ați opoșit în cocina asta! Baki, ia-ți sticlele și fă pași pe ușă, haideți, peăștia doi îi ducem la locul știut!

Martin îl îmbrânci pe Len, Proloff o apucă de mână pe Maud.

– Nu te împotrivi! mai apucă să șoptească Claes, înainte de a fi despărțiți.

Realiza că băieții sunt în stare să-i curețe fără să clipească.

Când loviră cu umerii ușile batante, căldura se prăbuși asupra lor, năucindu-i. Acolo unde întrezăriseră strălucirea

mată a culoarului rămăsese doar o frântură de zid într-un echilibru precar, o bucată mucegăită de decor. Sub privirile lor, se năru și aceea, alcătuită o grămăjoră cenușie de pulbere.

"Cutremurul", își zise Claes. În fața ochilor săi unduia deșertul, deșertul venise până sub tălpile sale, gudurându-se ca o vietate slabă, lingușitoare. Întotdeauna fusese așa, întotdeauna li se păruse că ar fi așa, iar acolo, la orizont, într-un loc ascuns de îndepărtare, întotdeauna se afla ceva care le spulbera impresiile.

Fără să știe de ce, întoarse capul și răsuflarea i se tăie. Încăperea pe care tocmai o părăseau era într-adevăr stomacul rotund al unei balene de carton sau ipsos, negricioasă și durdulie ca o jucărie de plajă, între fălcile căreia fuseseră proptite tocurile ușilor. Râse încet.

– Dumnezeu cu mila, zise Martin, hai, pe drum înainte!

Porniră să urce prima dună. În fața lor se așterneau zeci de mii, nisip. Odinioară fusese rocă, după un timp avea să fie pulbere. Maud se poticni și, culmea, Proloff îi oferi brațul. Își dezlegă șiretul pălăriei mari, prăfuite, silind-o pe fată să o accepte. Maud îi mulțumi speriată. Mergeau. Într-un rând, Len se trezi foarte aproape de umărul lui Proloff și atunci, fără voie, ochii lui îi căutară pe-ai celuiilalt, întrebători.

– "Numai noaptea trupul darnic, / Nunai ziua drumuri grele...", zise Proloff, ridicând arătătorul.

Suiău și coborau neîncetat, ca plutind pe valurile unei mări nu prea agitate. Curând, chiotele Chiorului, deja beat, se stinseră, Proloff amuțise și el, gâfăiturile tuturor se întetiseră. Li se părea că soarele umpluse tot cerul.

– Unde ne duceți? întrebă îngrijorat Len după vreo oră.

Cu douăzeci de metri mai în față și zece minute mai devreme, Maud Riskin încercase să afle același lucru de la Proloff. Manuel se opri brusc, scoase un strigăt. Întoarseră toți capetele spre el.

– Vine vânt! anunță după ce-și vârâse un deget în gură, pentru a-l sensibiliza. Trebuie să mergem la adăpost.

– Adăpost? se miră Len. Ne-ntoarcem?

– Tot nu taci? se zborși Martin. Tot nu taci?

Se uită la Manuel.

– Înseamnă că ne depărtăm de drum. Înseamnă că nu mai ajungem dimineață.

– Înseamnă, înseamnă, îl îngână Manuel. Cine te grăbește? Îi ducem, îi lăsăm, ne vedem de treaba noastră.

Len făcu un pas.

– Unde vreți să ne duceți?

– Hai, las-o! zise Martin scârbit. Recunoaște că v-ați băgat ca musca... N-ați vrut să vedeți pasărea?

– Ce pasăre? făcu Len perplex.

Baki cel chior îl încălecă pe Proloff și se străduia, zbierând, să-i vâre între dinți gâtul unei sticle de gin. Grasul dădea neputincios din picioare. Iar Manuel apucă pistolul și trase un foc în aer, ca-n filmele de duzină.

– Așa, zise, văzând că s-a făcut ordine. La drum!

Și porniră din nou. Dunele parcă că se răriseră. Len încercă să se apropie pe nesimțite de Maud și de Proloff. În fața sa, Chiorul se clătina, amenințând să se prăbușească dintr-o clipă în alta.

“Din deșert am pornit, în deșert ne-ntoarcem”, ridică din umeri Claes, “mă plimb pe coridoare însoțit de o domnișoară cu cicatrice, prânzim în pântecul unei balene, reînnodăm vechi prietenii. Ah, da, și viermele... Cine-i de vină?”

Mergeau de vreo zece minute pe fundul unei văi ciudate, apoi schimbară direcția și, deodată, valea nu mai fu vale, ci se dezvălui îndată ce urcară creasta unui talaz de nisip. Șiruri paralele de dune pierdute la orizont și direcția, direcția, ceva cunoscut se zbate să iasă la suprafață, dune paralele pierdute sub orizont, altfel orientate.

Len Claes înțelese, ridică iarăși din umeri, păi da, este deșertul, trebuie să fie și urmele, doar toate se-nvârtesc în jurul lor. Până când oare? Până când o să le dăm de capăt, urmele duc undeva. “Deci asta era”, se dumiri. “Asta era pasărea... Ce știi ei despre ea?” “Vin de-acolo ori de aiurea, suntem noi cei adevărați sau ei?” “Și într-un caz, și în celălalt, n-avem de ce să ne temem, dar ia gândește-te puțin la o altfel de întrebare, suntem noi cei adevărați sau ea?”

– De ce v-ați amestecat în toată povestea asta, domnișoară? spuse Proloff, surprinzător de coerent.

Maud se sprijini o clipă de brațul lui, nu-i era teamă.

– Nu înțeleg, spuse.

Proloff o cântări cu un ochi critic.

– Asta, zise indicând traseul cicatricei. Nu v-a fost de ajuns? Acum înțelegeți?

Părea incredibil, însă, îndată ce depășiră creasta următoare, verdeța dădu buzna peste ei. Intraseră până la brâu în ierburi moi, încâlcite, bălăriile cu frunza lată și zdrențuită musteau de sevă pe mai bine de cincizeci de metri în jurul lor. Iar în mijloc odihnea sclipetul ochiului de apă, adăpostit sub un fel de umbrar.

– O oază? râse Len. Nu pot să cred.

Se uită la el ca la un nebun.

– Mișcă! mormăi Manuel.

Seara venea iute din toate părțile. Parcă soarele ar fi dispărut în adâncul cerului, deasupra lor. Aerul părea de sticlă.

– Ziceai că vine vânt, se supără Martin.

– Da, da, vânt, sughiță și Chiorul.

Se trântiseră toți sub umbrar, cotrobăind la merinde și pături, iar Maud și Claes îi priviră nehotărâți dintr-un colț până când se așezară și ei. Fuseseră uitați.

– Vine, vine, nu-i duceți voi grija! spuse Manuel, mestecând vorbele laolaltă cu o bucată de pesmet. O dată suflă pasărea noastră!

Lăsară capetele în jos, speriați, și Martin, și Baki, cât era el de beat. Len îi cercetă atent. Proloff, dimpotrivă, privi mândru în jurul lui și-o trânti iarăși:

– „Praful răscolit amaric... Cerul văduvit de stele...”

– Odihnește-te, taică! zise Manuel, și în glasul lui parcă se desluși răsărind respectul. Odihnește-te, să nu te vatămi.

– Ce-o să se întâmple cu noi? întrebă domnișoara Riskin.

– Sunt și eu curios, îi răspunse Claes.

“Proloff al nostru, pardon, Proloff acesta are o taină de care e mândru. Care e taina lui?”

– Păi, să dormim atunci, căscă Martin, când o veni vântul vedem noi.

Își căutară locuri bune sub umbrar. Câte o stea mai scăpa printre bălăriile aruncate cu brațul pe acoperiș și își clătea lumina în ochiul de apă.

– Martin, șopti Claes după ce Manuel se îndepărtă, desfăcându-se la nădragi.

Martin veni lângă el, țintindu-l cu ochi vii.

– Ce mai vrei? zise, însă tot pe șoptite, nu ți-ajunge? V-ați ținut după noi tot timpul. De unde ne știi numele? Dacă nu era Proloff, de mult v-am fi făcut felul, dar el s-a împotrivit mereu, cu toate că vă simțeam pe-aproape. Asta cu pasărea e treaba noastră, de ce nu ne-ați dat pace? Măine vă ducem acolo, să vă săturați!

Și dădu să plece. Len îi atinse brațul ușor și-i vâră sub nas pumnul de bancnote pe care tot drumul îl răsucise în buzunar.

– Ajut-o pe fată să plece, Martin! spuse, transpirând.

Celălalt tăcu. Se întunecase, nu-și puteau vedea ochii, Martin luă bancnotele și scăpără un chibrit.

– Ce-s hârțiile astea? se miră, o clipă mai târziu. Nu știu să citesc, ia-le! Da' tu de ce nu vrei s-o ștergi?

Len se îndepărtă, buimac.

– Eu vreau să văd, mormăi. Eu vreau să văd totul...

Se auzea un uruit greu undeva, în aer, se-adunau norii? Vestea ploaie peste deșert?

– Avioane, anunță Manuel, întorcându-se de unde avusese el treabă. Să se ducă, cine-i ține? Or să simtă și ei, pe pielea lor, pasărea noastră.

– Să nu vă fie teamă, domnișoară, îi spunea Proloff fetei, sunt băieți cu bun simț, dar sălbățiți. Îi ținem în frâu.

– Dumneata îi conduci? întrebă Maud.

Proloff se scutură indignat.

– Eu, domnișoară, nu mă pot lega de ei, de fapt, generalizând, nu mă pot lega de nimeni...

Și pentru că ea se încăpățână să nu-l întrebe de ce, continuă, binevoitor și misterios:

– Trebuie să am grijă de ou, domnișoară, înțelegeți, nu-i așa, că este o sarcină dificilă și deosebit de onorantă! Îmi aduc aminte...

– Nu înțeleg, spuse Maud, ce ou?

Apoi el dispăru în noapte, îi întoarse brusc spatele, o mână o apucă pe a ei, știa atingerea aceasta, de o infinită gingășie, vocea lui Claes o învălui, liniștitoare.

Și iarăși. Te-ai culcat pe dreapta, Manuel, pe dreapta te-ai sculat, cu gura plină de amăreală. Unde suntem? Sub umbrar, vezi bine. Și?

Străinii dorm duși, ăsta a luat-o pe fată în brațe, halal pătură, altceva nici că-ți mai trebuie. Pe ea se vede treaba că a mai zgâriat-o pasărea o dată, judecând după urma roșie de pe față. De ce vin toți de pretutindeni să ne ia ce-i al nostru, să ne încurce rânduielele, să vadă, să spună, să strice? Au bani, mașini, case, femei, pe mine m-a făcut mama sub un pom, m-am jucat cu pietricele în praful drumului, mai târziu cu șuriul. Nu știu ce înseamnă cuvântul "sătul". Nu știu ce înseamnă multe alte cuvinte. De ce vin să ne sperie pasărea, de-abia s-a așezat, de-abia zămisleşte, cine știe când o să-și mai facă un cuib la noi?

– Hai, sculara! zberă supărat și într-o clipă toți erau în picioare, pregătindu-se de plecare.

Uite, putoarea asta se face că nu l-a auzit, stă în fund și se uită aiurea, bărbatu-său, ori ce i-o fi, încearcă s-o înduplece, stai, tu mititelule, să-ți arăt eu cum se face cu femeile!

– Hai! zise, apucând-o strâns de braț.

Maud îl fixă liniștită.

– Nu mai merg nicăieri, spuse.

– Zău? râse Manuel.

O lăasă și începu să-și scoată cureaua de la pantaloni, pe îndelete. Ceilalți se adunaseră în cerc.

– Las-o în pace! făcu posac Len.

Manuel nici nu-l băgă în seamă.

– Las-o, n-auzi?

Abia când îi atinse umărul, Manuel sări ca ars, întorcându-se. Până să clipească, îi băgase țeava pistolului între ochi.

Și-atunci începu vântul. Cine-l auzise, venise tiptil până-n spatel lor și stătuse la pândă, așteptând momentul prielnic. Umbrarul se năruie cu un trosnet, împrășcând stropi negri de măt. Bălăriile luară calea văzduhului. Iar nisipul curse peste ei din toate părțile, fierbinte, aspru, usturător, înecăcios, ca o pacoste, ca un blestem, ca moartea.

Într-un loc oarecare, departe de ochiul liniștit al apei. Vântul a fugit, luându-i pe toți ceilalți cu el.

– Ei, spuse bărbatul înalt și uscățiv, care-i ieșise în drum pe neașteptate, peregrinările dumneavoastră se apropie de sfârșit.

Apoi:

– Nu mă cunoașteți, nu aveți de unde, n-am avut, ca să zic așa, ocazia... hm... să ne întâlnim.

Și:

– Nu văd însă de ce n-am putea face cunoștință acum. Dati-mi voie: G.H. Innertal.

Domnișoara Riskin dădu din cap politicoasă. El părea chiar atunci scos din cutie, nici urmă de praf pe mânecele vestonului, dunga pantalonului impecabilă, șuvițe argintii pe tâmple, pupilele roșii – doi mici cărbuni incandescenti.

– Aș dori, dacă nu vă deranjează, să stăm puțin de vorbă. Avem la dispoziție (își consultă ceasul) aproximativ patruzeci de minute, domnișoară.

Maud își trecu limba peste buzele crăpate.

– Să vorbim! încuviință. Cât timp putem rezista în plin soare?

Bărbatul scoase din buzunarul interior al vestonului un mic tub negru, învelit în piele. Apăsă un resort și în mâna lui se deschise o umbrelă.

– Sunteți iluzionist? zâmbi Maud.

– Nu, spuse grav G.H. Innertal, colonel.

Acum stăteau foarte aproape unul de celălalt.

– Despre ce vreți să vorbim? întrebă ea.

– Despre dumneavoastră, domnișoară. Dar mai întâi aș vrea să vă prezint scuzele mele. Vă datorez o explicație și nu voi întârzia să v-o furnizez. Noi, militarii, căutăm fair-play-ul. Încă.

– O explicație...

– A celor întâmplare până acum.

Maud își coborî pleoapele pe jumătate.

– Sunteți sigur că o aveți, colonel? De ce v-aș crede? Cine sunteți, de fapt?

Colonelul G.H. Innertal își permise luxul unui zâmbet de o secundă.

– De ce vi se pare mai credibilă existența unei oaze în mijlocul acestui deșert? Știți bine că nu este posibil așa ceva. Și birtul acela, în stomacul unei balene... Ridicol.

Maud îl fixă ironică. Mâna ei mânăie marginea umbrelei.

– Totul este numai un vis. Deci, colonel, și dumneata ești o plăsmuire a acestui vis...

– Da, făcu posac G.H. Innertal, și din moment ce realizați asta, trebuie să vă și treziți dintr-o clipă în alta, nu-i așa?

Se auzi un zgomot surd, ca al unei prăbușiri îndepărtate. Colonelul tresări și degetele i se albiră pe mânerul umbrelei.

– Uitați ce este, v-am spus că nu avem prea mult timp la dispoziție. Am să încerc să fiu scurt. Vorbeați depre vise. Ei bine, da, totul este un fel de vis, dacă ne referim la o persoană obișnuită, cum ar fi să zicem... cum aș fi eu, de exemplu. Pentru dumneavoastră, însă, aceasta este realitatea.

Maud Riskin tăcu vreme de câteva clipe.

– Vreți să repetați, vă rog?

– Pentru dumneavoastră aceasta este realitatea. Pentru dumneavoastră singură, Maud Riskin, douăzeci și opt de ani, fostă actriță, posesoare a unei cicatrici și a unei jumătăți de rochii de seară. Iertați-mă, sunt nepoliticos, timpul mă presează.

– De ce ne grăbim? făcu Maud.

Întrebarea sunase stins chiar și pentru ea însăși.

– Nu mă mai întrerupeți, vă implor! Mai întâi explicația: Claes e un bun cercetător. Are stofă, e nemaipomenit de bine pregătit. A fost unul dintre inițiatorii expediției.

– Dar...

– Se pare însă că valoarea lui nu se limitează la calitățile omului de știință. De altfel, acestea nu i-au fost de niciun folos. Este, conform unor criterii care, vă mărturisesc, îmi scapă, un ins deosebit. Deosebit de noi ceilalți, desigur. De aceea și-a atins...

Colonelul G.H. Innertal tăcu. Sunt lucruri ce nu pot fi spuse pe nerăsuflăte nici măcar când ești în criză ce timp.

– Spuneți-mi! ceru Maud.

– Ei bine, au găsit-o atunci în deșert. Adică la puțin timp după ce unul dintre ei și-a pierdut viața. Elicoptere, blindate, trupe de elită. Nu eram dispuși să ne asumăm niciun risc. Dintr-un motiv obscur, și probabil stupid, o numeau „Marilyn Monroe”. Noi i-am dar pur și simplu un număr. Acolo, sub pământ, nu ne mai puteam ține de glume.

– Len mi-a vorbit despre asta, îl întrerupse totuși Maud. Ceva nu se leagă.

– Știu, murmură deja obosit G.H. Innertal, secvența din laborator. Filmul s-a rupt îndată după moartea lui Martin. Lui Claes i se pare că acolo e fractura. Cele petrecute în subteran sunt pentru el doar halucinații, rodul unei puternice insolății. E convins de asta.

– Cum...

– Nu știu încă. Opt mii doi a fost la început o pasăre mare și urâtă. Apoi o structura moale, strălucitoare. Apoi... Era mereu altceva. Înclinam să credem că, în afara unei capacități mimetice extraordinare, nu vom descoperi nimic cu adevărat important acolo. Nici o urmă de rațiune. Ne luaserăm totuși măsuri de precauție. Laboratorul... O vreme, am fost convinși că metamorfozele erau părți ale uror mesaje. Nu știam de unde vine. Claes se închidea tot mai mult în el însuși. Acum sunt sigur că plănuia ceva.

Domnișoara Riskin dădu din umeri.

– Nu văd ce legătură au toate acestea cu mine.

– Ajung imediat unde trebuie. Pentru un motiv sau altul, Claes a fost ales. Era de ajuns...

– Mă obosiți, colonelul...

– Noi bănuim că ea se hrănește cu informație, pe care o asimilează și-o transformă într-o formă de energie. O energie neconvențională, desigur. Care-i oferă probabil o remarcabilă mobilitate în spațiu-timp.

Maud schiță un gest vag, ca și cum ar fi vrut să îndepărteze imaginea omului cu umbrela.

– Vă repet, sunt la capătul puterilor... Și nu înțeleg absolut deloc.

– Veți înțelege imediat.

Glasul colonelului era un fulg de zăpadă.

– Nu observați nimic deosebit? Discutăm de aproape cincisprezece minute. Priviți umbrela!

Maud se uită, văzu umbrele lor contopite într-o pată cu contururi neregulate, ținută sub tălpi. Scutură capul nedumerită.

– Soarele, explică răbdător G.H. Innertal, ca la o oră de geografie, soarele, domnișoară, este absolut imobil, nu s-a mișcat măcar un milimetru, o putem constata cu maximă ușurință.

Domnișoara Riskin râse.

– Și ce-i cu asta? Doar visăm, colonelul!

– Eu visez, domnișoară, permiteți-mi să vă reamintesc acest lucru. Oricum, asta înseamnă că suntem cu toții în puterea ei, suspendați. Controlează timpul, aranjează spațiile cum vrea ea, ca pe un joc de cuburi. O distrează, probabil, o face cu un scop bine definit, cine știe, nu ne putem ocupa cum se cuvine de acest aspect al problemei. Toate acestea se întâmplă, desigur, afară, dar răul trebuie căutat și stârpit înăuntru. De aceea mă aflu aici și sper că mă veți sprijini. Ce spuneți?

Maud își simți genunchii tremurând, se așeză fără grabă în nisip și G.H. Innertal o urmă îndată, fără a slăbi mânerul umbrelei. Ea își îndepărtă gânditoare o șuviță de pe frunte.

– Ce înseamnă acest „înăuntru”, colonelul?

El îi aruncă o privire ciudată.

– Mă tem că va fi o încercare dificilă pentru dumneavoastră, domnișoară...

Trase cu degetul o linie în nisipul fierbinte.

– Dintr-un motiv sau altul, s-a simțit amenințată. Este extraordinar de puternică, și cu toate acestea și-a luat toate măsurile de precauție. Este rațiune pură, într-un stadiu inimaginabil de avansat. Și-a căutat un refugiu.

– Vorbiți despre Marilyn?

Innertal plescă enervat.

– Despre Opt mii doi. Trebuie să terminăm, domnișoară! Refugiul ales a fost Claes.

– Poftim? Puteți fi mai clar? Îl rugă domnișoara Riskin.

– Da, iată: ea se găsește acum în mintea lui Claes. Noi toți ne aflăm în mintea lui.

Maud Riskin nu râse. Departe, pe cerul sudului, sclipiră aripi de metal, apropiindu-se vertiginos. Colonelul le privi nostalgic.

– Porumbelii, suspină el. Spuneți ceva.

Fata continua să privească petele argintii peste umărul lui, buzele îi fremătară, nu-i era cald, nu-i era sete, nu o durea nimic.

– Ce vreți să vă spun? murmură. Sunteți o iluzie.

– Nu vă dați seama? Țipă scos din fire G.H. Innertal. Tot ce vă înconjoară este o plămuire a minții lui. Deșertul. Ce legătură aveți dumneavoastră cu deșertul acesta? Opt mii doi... Ați auzit vreodată ceva despre ea? Amicii lui Claes... Nu, nimic nu vă aparține aici!

– Îl iubesc pe Len Claes, se pomeni rostind domnișoara Riskin.

Colonelul o privi cu simpatie. Izbucni în hohote.

– Nu vedeți cât de absurde sunt toate acestea? spuse, ștergându-și o lacrimă. Totuși, vă înțeleg. Nici nu știți cât de mult vă înțeleg.

Siluețele avioanelor se puteau distinge clar acum. Evoluau amândouă la joasă înălțime.

– Cine sunteți, colonel? făcu Maud, complet liniștită.

G.H. Innertal o apucă de bărbie cu blândețe.

– Sunt o iluzie, după cum bine ați spus, domnișoară. O copie a adevăratului colonel G.H. Innertal. Mă aflu aici, în lumea lui Claes, grație unui perfecționat procedeu de hipnoză combinată. Vă rog să remarcați, domnișoară Riskin, că prezența mea este voită și subordonată unui scop bine definit.

– Și care este acest scop?

– Opt mii doi trebuie distrusă. Noi nu avem nevoie de ea, înțelegeți-mă bine. Claes nu este Claes, ci o reprezentare. Imaginea pe care fiecare ne-o facem despre noi înșine. Nu vi s-a părut cam... teribilist? Și ceilalți... Nimic altceva decât creații, proiecții ale imaginației sale. Nu știu și nici nu vreau să aflu în ce măsură mai este stăpân pe ea. Opt mii doi trebuie anihilată.

– De ce vreți asta, colonel?

G.H. Innertal oftă adânc. Nu i se întâmpla deseori. Foarte curând, porumbelii aveau să se afle la verticala locului.

– V-am mai spus-o, noi nu avem nevoie de ea. Cu atât mai puțin de progenitura căreia se pregătește să-i dea naștere. Pentru că asta se va întâmpla, domnișoară. Ajutați-ne!

– De ce-aș face-o? Dacă cele pe care mi le-ați povestit sunt adevărate, totul se reduce la o problemă care-l privește numai pe Claes.

– Fals...

În vorba domoală se putea citi un trist triumf.

– Nu realizați cât de fragile sunt toate aceste structuri? Nu simțiți cum vă alunecă totul printre degete? Nisip... Îndată ce va stăpâni cum se cuvine această lume, nimic nu o va împiedica să dea buzna peste noi. „Afară”, „înăuntru” sunt noțiuni atât de relative, chiar pentru dumneata sau pentru mine. Vă închipuiți, poate, că pentru ea... Nu, nu o vrem printre noi.

– Ce înțelegeți prin acest “noi”, colonel Innertal?

Colonelul îi îngenunchea privirea.

– Noi, națiunea, desigur! Garantați că în mâinile altora nu va fi dresată să ne vâneze? O forță de proporții colosale, ca a ei, constituie un pericol mortal. Atâta vreme cât o putem controla și eventual folosi...

Deodată se ridică în picioare. Firele de nisip care se cuibăriseră în cutele stofei se risipiră.

– Cred că e timpul să plecăm, domnișoară Riskin! La câțiva kilometri de aici, prietenul nostru comun Claes se pregătește să susțină cea mai grea probă a existenței lui.

Maud se ridică și ea, cuprinsă de un soi de amețală.

– Ce trebuie să fac? zise. Ce așteptați de la mine?

– Ascultați-mă cu atenție. Undeva, pe cuprinsul întinderii de nisip imaginar, Len Claes își întâlnește destinul. Va fi una din nenumăratele înfățișări ale acelei creaturi gestante.

Zgomotul motoarelor îi acoperea cuvintele încetul cu încetul.

– Va fi vorba, probabil, de o înfruntare. De fapt, un ultim test. Și apoi... Trebuie să o întârziem cu orice preț. Dacă reproducerea are loc înainte de-a o distruge, vor apărea complicații imense. Am nevoie de câteva ore. Timp subiectiv, desigur.

– Care e rolul meu în toată nebunia asta, colonel?

Și uruitul îi învăluia trepidant.

– Trebuie să-l convingi să renunțe. Sau să piardă. Trebuie să-l determini să piardă testarea. Am nevoie câteva ore. Asta o va scoate din minți.

G.H. Innertal păru să-și aprecieze propriul joc de cuvinte.

– Dacă el nu se dovedește un mediu corespunzător, va nevoită să ia totul de la început. Sau aproape de la început. Să îl pregătească. Să caute un altul. Circuit închis. Abia atunci poate zămislă netulburată. Claes trebuie să piardă testarea cu orice preț!

Domnișoara Riskin îl apucă de braț, furioasă.

– Poate fi ucis, dacă fac asta. Poate fi ucis, nu-i așa?

Innertal râse scurt și se smulse din strânsoarea ei.

– Văd ce vrei să spui! zberă. Ei bine, da, poate fi ucis, dar asta nu are nicio importanță pentru tine!

Era nevoit să strige pentru a acoperi zgomotul. Ridică capetele și văzură burțile argintii ale bombardierelor târându-se prin văzduhul fierbinte, ca pești mari și sături.

– Vei avea un altul, și un altul, și un altul, dacă îl vrei cu tot dinadinsul. Pricepe o dată că sunt numai reprezentări. Eu însumi îți voi oferi un Claes perfect, așa cum îl vei voi! Haide, hotărăște-te!

Dar ea scutura încă din cap.

– De ce nu o faci dumneata însuși, Innertal? Ce nevoie ai de mine? Ce nevoie am eu de dumneata? Îndată ce coșmarul se va sfârși, vom fi cu toții afară, indiferent ce va însemna acest “afară” pentru Marilyn, oameni, oameni adevărați, nu imagini, nu gânduri. Îl voi căuta în toate ungherele pământului, dacă va fi nevoie...

Îi întoarse spatele colonelului și se îndepărtă, șchiopătând, sub cerul de foc al amiezei fără sfârșit. În urma ei, ochii lui G.H. Innertal se metamorfozară. Își înterjiră arderea, se răciră sub acoperământul pleoapelor, deveniră, ca altădată, picături solidificate de ceară. Când îi vorbi, cuvintele lui o izbiră grele, detașându-se net de zgomotul asurzitor al motoarelor.

– Vino înapoi, Riskin! Unde vrei să te duci?

Maud se oprise, deși mușchii picioarelor i se încordau dureros sub piele, încercând să le miște.

– Bineînțeles, zise el și în vreme ce vorbea domnișoara Riskin se apropie vrăjită.

Cuvintele o fascinau, aveau ceva din atracția șerpilor, nu le putea rezista, deși era convinsă că sub ele se ascunde ceva urât.

– Bineînțeles, draga mea, ar fi trebuit să mă descurc și fără ajutorul dumitale, era de preferat, mi-aș fi dat mâna dreaptă ca s-o pot face. Dar, după cum ți-am mai spus, aceasta nu este

lumea mea! Nu mă pot mișca așa cum vreau. Nu pot aduce secvențelor modificări atât de complexe pe cât le-aș dori să fie.

Întinse mâna și degetele se mulară uscate pe rotunjimea delicată a gâtului ei. Strânse.

– Toate ungherele pământului? Biată, micuță, ele nu îți sunt deschise. Tu însăși ești o creație a minții lui Claes!

Trase aer în piept. Maud începu să trenure.

– Mai mult decât atât, Riskin. Tu nici măcar nu ai un suport real, Riskin. Ești o parte a conștiinței lui, Riskin. Nu-i de mirare, deci, că îl iubești. Tu nu exiști ca persoană fizică, Riskin!

Erau în bronzul unui clopot imens, care se tânguia sub lovitură. Kilometri cubici de văzduh solid coborau încet, zdrobindu-le fețele, umerii, coastele. Zgomotul desprindea de pe trupurile lor straturi fine, ce păstrau o clipă forma siluetelor și se spulberau imediat, din cauza vibrației monstruoase. Iar timpanele refuzau să plesnească.

“Nu”, urlă albul ochilor ei, “nu-i adevărat”, modelară neauzite buzele, “minciuni”, vânturară brațele.

Colonelul G.H. Innertal închise umbrela cu gesturi lente, multiplicat de vibrație, spuse și el ceva, poate “îmi pare rău”, tălpile pantofilor se desprinseseră din nisip, tâmplele argintii trecură o clipă prin dreptul soarelui.

Și Maud îl urmă supusă. Se ridicau repede, din ce în ce mai repede, iar aerul fierbinte curgea peste ei ca arșița unui necaz. Din când în când, trupurile oscilau ușor, de parcă și-ar fi pierdut echilibrul, dar ascensiunea continua, tot mai sigură, tot mai dreaptă. Când priviră în jos, dunele se așezară cumiși laolaltă, turme de animale mici, adormite.

Urcau. Zgomotul așternu peste privirile ei obosite o bandă neagră, de nepătruns. Mai apucă să vadă, ridicând ochii, capul și umerii colonelului pătrunzând prin tabla strălucitoare a fuselajului, ca printr-o perdea uniformă de ceață. Îl urmă și acolo, avu o senzație de discontinuitate depășind peretele. Încă mai ținea mâna lui G.H. Innertal. Interiorul era cufundat în semiîntuneric. Zări cilindrii robuști și frumos rânduți ai bombelor. Zgomotul încetase.

4. Ninge absurd. Fulgi cât palma scârțâie încetișor. O dată căzuți, mai tresar în răstimpuri, ca și cum ar fi vii. Așa se aștern, poate, în fiecare dintre noi ninsorile-sentimente, șuvițe pufoase alunecând peste fața interioară a chipului tău, încolăcindu-se în punctele de contact cu trompa lui Eustache, cu ciocănașul și scărița, clătinându-se pe teaca alunecoasă a nervului optic, irigând mulțimea papilelor gustative, pentru a străbate apoi șirurile regulate de dinți și a ieși la suprafață. Urcă peste fața exterioară a chipului, până la adăpostul îngust al urechii. Și iarăși. Chipul tău este o bandă Moebius. Trupul tău este o butelie Klein.

– Așadar, tu? stăruie.

– O întrebare ca nuca în perete, râse Marilyn. Cum mă găsești?

Frumoasă, frumoasă, cea mai frumoasă, mai frumoasă ca orice.

– Sunt o rază de soare?

Dacă vrei. Toate cuvintele sunt sărace.

– Cineva a spus: “Frumusețea ei strălucește...”

“...pentru că inima ei se dezvăluie în orice clipă.” Dar eu nu te știu, Marilyn. Eu nu te știu așa.

– Voi toți ati crezut că mă cunoașteți. Că m-ați putea cunoaște. Când îmi scăldați în lumină cele o sută de chipuri pe care le luam pentru voi. Când făceam să se scurgă pe gratiile subțiri ale cuștii pâraiașe de făpturi violete. Când mă roteam în mințile voastre, și dincolo de ele, frumoasa, urâta, frumosul, urâtul, cuprinsul, necuprinsa. Nu erau toate pentru mine o scenă?

Ba da. Și noi te priveam.

– Și voi mă priveați. Mă priviți încă. Eu nu am o inimă. Iar înăuntrul meu clocotesc și se amestecă miliarde de miliarde de chipuri. Câte puteți cunoaște într-o viață de-a voastră? Câte vă rămân necunoscute?

Len Claes se ridică în picioare. Stătuse în genunchi, cu fața spre ea, iar ninsoarea i se așternuse pe coapse și pe umeri. Dar acum ninsoarea încetase.

– Tu ești un vis frumos, Marilyn, zise. Însă eu nu pot visa la nesfârșit. Te voi distruge, Marilyn...

Marilyn îl privi gânditoare. Purta un pulover negru și pantaloni pescărești albi. Își răsuca pe deget o șuviță de păr.

– Să mă distrugi?

– Să distrug visul! Vreau totul despre tine. Nu-ți este îngăduit să te mai joci astfel cu noi.

Ea râse.

– Bagă de seamă, bagă bine de seamă! Ce câștigi sfârșind pânda ecranului?

– Adevărul, M.M. De unde vii? Te joci cu timpul, cu lumile? Nouă ne pot fi de folos toate astea.

Marilyn se îndepărtă și el o urmă cu încăpățănare.

– Dar eu am să plec, spuse ea mergând. Am strâns destule aici, printre voi. Pot să mă întorc în lumile mele. Sau să caut altele. Ție ți-aș fi lăsat nemurirea.

Fu rândul lui să râdă.

– Da, zise Marilyn, mă pot juca și cu cărămizile trupului tău. E un joc la fel de plictisitor ca oricare altul.

Deodată, deșertul își întinse ridurile, totul deveni limpede și anost, o nesfârșită câmpie albă, perfect plană. Marilyn pufni disprețuitoare. Se întoarse și-i mângâie obrazul în trecăt.

– De ce s-a întâmplat să fii tu? De ce nu celălalt, Proloff? Prea slab. De ce nu celălalt, soldatul? El cel puțin știe ce vrea. E foarte aproape, vine încoace, prostul, și el vrea să mă distrugă. Oameni ca el nu pot trăi fără asta. Femeia pe care o plăci vine și ea.

– Innertal! șuieră Len. El nu poate fi aici!

Marilyn dădu din umeri.

– Să sfârșim! Am ceva special pentru tine, cu totul și cu totul pentru tine.

Făcu un semn cu palma întinsă. Din pulberea uniform distribuită a întinderii, se iscă un vârtej plăpând, subțire și lent. El îi cuprinse gleznelor goale, acoperindu-le cu nisip, urca pe pulpe, își mări diametrul. Silueta fetei pâlpâi ca flacăra unei lumânări pe cale să se stingă, se deformă. În mijlocul vârtejurii altceva îi lua locul. Doar vocea îi răsună în continuare, cristalină, calmă, liniștitoare.

– I-am spus „actor”. N-a trebuit să caut prea mult. Voi m-ați numit în multe feluri. Mi-ați dat până și un număr. Ție îți mulțumesc că ai văzut în mine frumusețea, atunci când mi-ai dăruit numele ei. Voi o acceptați bucuroși, deși în puține rânduri vă aplecați să priviți în adânc.

L-am numit „actor”. Ce puteam fi pentru tine? Puteam fi o floare nemaivăzută, o floare carnivoră. Puteam fi o carte pe care ai fi vrut s-o scrii până la capăt, nereușind s-o citești. Puteam fi un foc mistuitor, sau te puteam aduce în fata propriului tău eu, să te las doborât de tine însuși. Ori aș fi ales dintre toate nimicul. Poți înțelege cât de greu e să înfrunți nimicul?

Am ceva special pentru tine, Claes, l-am numit „actor”. Ascunde ceva sub mască, dar nu vei ști ce, până la sfârșitul actului. Sper să fie o jucărie drăguță pentru tine. Voi îndrăgiți atât de mult mașinăriile...

Cu un „clic”, glasul se stinse. Metamorfoza luase sfârșit. Len lăsa mult capul pe spate, pentru a cuprinde cu privirea corpul imens, cu reflexe metalice, care se înălța neclintit la câțiva pași de el. Undeva, acolo unde ar fi trebuit să se rotunjească creștetul obiectului, aerul încă se mai zbătea în pâlnia vârtejurii ce o luase cu el pe Marilyn. Claes îi dădu ocol încet, ferindu-și ochii de strălucirea insuportabilă pe care soarele, un soare imobil, o dădea pe alocuri suprafeței lustruite.

“Oul, constată plat, oul pe care îl păzesc Proloff și-a lui, un ou de fier. Ce poate zămisli el? Doar nu...”

Înainte de-a-și sfârși gândul, se prăbuși țipând, în patru labe, nisipul îi intră în ochi și în nas și în gură, înecându-l. Unul dintre reflexele luminoase ale metalului șerpuieste spre el ca un bici de foc și-l lovide. Se răsuci, gemând. Umărul stâng era o piatră fierbinte, dilatându-se. În urma lui auzi plesnetul sec, o dată și încă o dată, căutându-l. Apoi, în liniștea nefirească, peste el se rostogoli din înalt un huruit pătrunzător, ca al unei avalanșe, un glas colosal articulând cuvinte:

– Nu ești atent, Claes! rosti monstrul.

Len se sprijini anevoie în coate, scuipă nisipul ce-i umpluse gura, se ridică în picioare. Duse mâna spre umărul care ardea, dar și-o retrase imediat, gemând din nou. Până rămasese intactă, însă sub ea carnea pulsa ritmic.

– E inutil! strigă, și sunetul tremurat al propriei sale voci

îl ajută să-și adune gândurile spulberate de durerea ce urmase șocului.

Ca o culme a absurdului, oul de fier se aplecă ușor spre el, parcă să-l audă mai bine.

– E inutil! repetă Len, scuturat de un râs nervos, sfârșește odată, pentru ce toate astea? Ucide-mă!

Muntele de metal rămase câteva clipe nemișcat. Apoi își reveni la verticală.

– Să teucid?! veniră cuvintele.

Din ele răzbăteau spaima, nehotărârea, uimirea. Len se înfioră ascultându-l.

– Nu e lumea mea, spuse, ai avantajul terenului! Chiar dacă aș riposta în vreun fel, la ce mi-ar folosi? Vei lua orice înfățișare, ori de câte ori va fi nevoie. De ce să n-o sfârșim acum?

Așteptă răspunsul și răspunsul, dacă exista, întârzie să coboare. Oul-munte rămase mai departe imobil, indiferent. La capătul unui minut, Claes făcu un pas.

– Ce mai aștepți? zbiră iar.

Brusc, șarpele de lumină veni fâlfâind prin aer și-l lovi în obraz, doborându-l ca pe un sac. În vreme ce se zvârcolea, pe jumătate orb, amestecând țipetele cu înjurături, îl fulgeră din nou, brăzdându-i ceafa.

– Nu ești atent, Claes! bubui glasul, recăpătându-și jovialitatea.

Când ridică iar fruntea spre el, Len încă mai urla. Pe urmă se opri. „

– Împutăciune, sâsâi, clătînând un deget, ai să-mi plătești asta...

Alergă poticnindu-se, plănuiind să dea ocol monstrului, fără un gând precis, fără un gând coerent. Ceea ce urca în el, făcându-l să scuipe sunete dezarticulate, fusese la început furia care te strânge de beregată, iar acum se dizolvase, omogenizându-se într-o senzație distinctă, cum sunt setea, somnul și foamea. Dorința de a ucide.

– Ai să mi-o plătești, ai să mi-o plătești! repeta alergând, și celălalt își zvârli din nou fulgerele, dar el se feri cu îndemănare și râse, sfidându-l. Am să mă ușurez pe creștetul tău pleșuv până ce-l va mânca rugina!

“Actorul” se urni și el. Stratul de nisip țipă ascuțit sub rotunjimea lucie, ca și cum apăsarea formidabilă l-ar fi măcinat până la dimensiunile microscopice ale firului de praf. Baza oului se răsuci greoi, mai întâi spre dreapta, apoi spre stânga, deplasându-se câțiva metri în interiorul cercului pe care-l descria Claes.

– Vin! anunță glasul. Nu încerca să fugi! Mă rostogolesc mai iute decât tine!

Len se opri un moment. Umbra propriului său trup se lungise, încetase să mai fie o simplă pată întunecată. Așadar, timpul începuse din nou să curgă. „Către ce?” se miră.

“Actorul” mai înaintă câțiva metri, dar el se îndepărtă cu

un răs rău. Carnea obrazului îl ustura opărită. Și-apoi nu mai făcu nimic altceva decât să alerge, să se miște mereu în jurul monstrului, aproape, departe, secunde lungi, cleioase, frământând nisipul, spre dreapta, spre stânga, din nou spre stânga, ridică-te, aleargă, oprește-te.

Aleargă, până când? Până ce praful ridicat sub pașii tăi îți poleiește firele de păr, scrijelește mucoasele, se-adună mâl la rădăcina limbii și te îneacă. Până când nu mai rămâne o singură fărâmă de carne care să nu strige "mi-e peste putință", un singur crâmpei de cer prins pe retină care să nu se rotească bezmetic. Până când genunchii ți se îndoie străini și țeasta ți se afundă în nisip, așteptând călcătura de fier care o sparge ca pe-o nucă. Ce altceva îți rămâne de făcut?

– Nu încerca să fugi! spuse "actorul". Ai să obosești curând. Biciul de foc fulgera din ce în ce mai rar și se opri.

Ultimele lovituri, pe care Len le evitase cu ușurință, veniseră încet, prea încet, nu erau decât fire roșiatice raspândind puțină căldură. Len înțelese că doar soarele ce cobora spre orizontul alb îi dăduse "actorului" puțința de a-l lovi. Venea noaptea? Întunerul sub acoperământul căruia s-ar fi putut îndepărta?

– Mai e mult până la căderea nopții! observă vocea de fier. Nu încerca să fugi! Mă pot rostogoli mai iute decât o faci tu!

"Timp!" scânteie cuvântul în mintea lui Len, înainte de a realiza cu adevărat avantajul iluzoriu. "Am nevoie de un răgaz. Un răgaz în care să gândesc".

În clipa următoare își schimbă încă o dată sensul de deplasare și, din câteva salturi, se așază astfel încât "actorul" să se găsească între el și globul soarelui. Se opri gâfâind în umbra uriașă pe care colosul o așternea peste întinderea de nisip, așteptând un miracol. Oul de fier se răsuci încet, dezorientat, înțepeni cu un scârțâit jalnic.

"Nu-i decât un mecanism", horcăi Len.

Bătăile inimii îl asurzeau. Se lăsă încet pe vine, fixând creștetul lucios sub care se petrecea ceva, un proces având drept obiect găsierea furnicii. "Un mecanism miop, poți deosebi o furnică rătăcind la picioarele tale, sub umbra care preface fiecare cută, fiecare adâncitură într-o iluzie?"

Pe o suprafață mare, nisipul vânturat de umbletul greoi spuzise fața deșertului cu mici denivelări imobile, înșelătoare. Zeci și sute de pete întunecate căroră doar soarele, în mișcarea sa imperceptibilă, le împrumuta iluzia vieții.

– Claes! tună absurd glasul "actorului".

– Claes... miorlăi, o clipă mai târziu.

– Claes... se tângui, furând dulceața vocii lui Marilyn.

– Claes!

Un mecanism imperfect, ea a plecat, a plecat probabil pentru totdeauna, a lăsat în urmă mașina, tot ce-a găsit urât printre noi, suma mizeriilor și greșelilor și fundăturilor în care sfârșesc ori ar trebui să sfârșească drumurile prost începute, drumurile minciunilor, drumurile nedreptăților. Un mecanism slut și idiot, batjocorind lipsa a ceea ce ar fi putut fi

bunul cel mai de preț al acestor oameni, neputincioși, fricoși, ticăloși. Încrederea în miezul lor bun."

Len își mișcă mâinile încet, continuând să privească suprafața arcuită a muntelui de fier. Degetele găsiră nasturii bluzei, catarama curelei, șireturile ghetelor.

– Claes, spuse "actorul" cu blândețe, este inutil, Claes... Tu nu poți fi departe... Ești epuizat, Claes... Ești sfârșit... Te afli probabil în conul de umbră pe care îl generează masa trupului meu. Așa este logic, Claes...

Len porni, la fel de încet, să umple cu nisip mânecile bluzei, una dintre ultimele dovezi palpabile ale altei existente (plasată unde în timp?), pe cale să se mistuie. Făcu același lucru cu pantalonii și înfipse pe rând ghetetele în nisip, cu vârfurile în sus.

– Așa este logic, Claes. Am să mă deplasez pe direcția propriei mele umbre. Încă nu te pot detecta. Dar nu-ți face iluzii, Claes... Claes! Îndată ce voi fi suficient de aproape, n-ai să mă mai poți păcăli. Așa este logic, Claes.

"Logic, logic", mormăi Len privind-și opera, în vreme ce "actorul" pomi să înainteze, scrâșnind înfiorător. Hainele pline cu nisip creau iluzia unui trup omenesc prăvălit pe spate, cu brațele și picioarele răsfirate. Se îndepărta prudent, încă la adăpostul umbrei, fără să slăbească din ochi silueta monstrului, tremurând de oboseală și excitare.

"N-am dorit lupta asta, n-am dorit nimic din cele întâmplare, sau poate le-am dorit? Ce se ascunde sub ele? Nisip? Nisip stă ascuns și-n zdrențele alea, dar parcă înainte era altceva? Cel puțin nisipul nu suferă, nu strigă, n-are moarte".

Se îndepărtase suficient de mult ca să se mai poată opri o dată. Privi. Muntele de fier venea constant către locul în care se zăreau mânecile bluzei și vârfurile scâlciate ale ghetelor. Mai avea cincisprezece metri, apoi zece, apoi cinci. Se opri.

– Claes, coborî glasul, iată-te, deci. Ai înțeles, în sfârșit. Ce caraghios erai alergând, Claes! Ce jalnică și inutilă risipă de energie! De timp. Ce jalnică și cât de inutilă revoltă! Nu te poți împotrivi destinului, Claes!

Len îl urmărea, cu ochii împăienjeniți de încordare, fără să respire.

– Ce jalnic și cât de inutil joc cu timpul... Timpul pe care îl prețuiești atât de mult. Privește-mă, Claes, privește-mă o ultimă dată! Timpul nu înseamnă nimic pentru mine. Eu însemn ceva pentru timp...

Se-auzea surpându-se pojghița efemeră de nisip ce aderase la suprafața metalică.

– Nu spui nimic? făcu glasul dezamăgit.

"Ce mai aștepți?" gândi Len. „Scârbă, vino, calcă, ia-ți porția de zdrențe și cară-te, ce mai aștepți?"

– Bine, oftă colosul, oftatul lui era dezmiardarea pe care și-o aduc unul altuia dinții masivi ai unor roți imense, tocite, pe curând, Claes! Ne vom mai întâlni, poate...

Se răsuci o singură dată și simulacul încropit de Len dispăru, aspirat în vârtoarea prăfoasă. Una din ghete zbură

prin aerul turbure, încremenind la mică distanță, ca o vietate carbonizată. "Actorul" se cutremură zgomotos, parcă s-ar fi prăbușit ireversibil în el însuși, parcă organe tăiate în fier brut s-ar fi desprins în interiorul animalului uriaș, lovindu-se unele de celelalte. Rămase pe loc, frământând nisipul, așa cum strivește talpa un muc de țigare.

Urlă.

Len își apăsă palmele pe urechi, dar asta nu-i era de ajuns, s-ar fi înșurubat în straturile de sub el, dacă ar fi putut, ca să nu-și mai simtă plămâni cojindu-se, pielea vălurindu-i-se pe mâini. Urletul era al unei lumi rupându-se ca o bucată de hârtie, era al soarelui despicat în două de o lamă nevăzută. Venea pur și insuportabil, unul din acele sunete în stare să schimbe ceva, în urma cărora fața lucrurilor rămâne întinată, atinsă. Len crezu că distinge în inima urletului nu bucurie, nu ușurare, ci ură și dezamăgire. Se făcu liniște.

„Și-acum pleacă, murmură Len golit, cu ochii beți, pleacă sau dispari, du-te o dată! Pleacă, te rog!”

Dar oul-munte rămase acolo, în fața lui, drept și nemișcat....

– Nu va pleca, zise domnișoara Riskin.

Întorcându-se, o văzu așteptând în nisip, cu mâinile împreunate în poala rochiei de seară. Îl era peste puțin să-i spună ceva și, de altfel, ce i-ar fi putut spune, bun găsit? Iată-te deci? Flăcările unui foc mare, dinăuntru, îi lingeau trupul, flămânde și duioase. Se duse spre ea, împleticindu-se.

– Tu? spuse.

Maud Riskin îl urmări cu ochii vii, apoi licărul din priviri se stinse.

– Cum e atunci când iubești un nor? îi răspunse, ridicându-se. Un nor alb și subțire, aproape străveziu.

– Maud, șopti Len înecându-se, nu trebuia... Așteaptă, mai zise, prinzându-i brațul lângă cot și silind-o să se așeze iarăși, așteaptă, vom fugi de-aici, totul o să fie bine...

Ea dădu din cap. Nici măcar o singură dată nu-și aruncase privirile peste umărul lui, acolo unde "actorul" stăpânea deșertul și cerul.

– Vom pleca, repetă Len mângâind-o, undeva trebuie să găsim o ieșire, sau ne vom trezi pur și simplu, nu știu. În curând va veni noaptea. Ori poate că el...

Maud dădu iarăși din cap.

– Nu va pleca, zise.

– Linistește-te... bâigui Len.

– Nu. Nu înțelegi?

Îl fixă cu o intensitate extraordinară.

– Trebuie să plătești cumva. Trebuie să rupi ceva din tine. Nu pricepi? Aici, în nisip, trebuie să amesteci o parte. Sau poate mai multe. Sau poate totul.

Len îi cuprinse umerii, ca acolo, atunci, între pereții albi ai coridorului, dar realiză că tremurul pe care-l simțea sub degete îi aparține.

– De la bun început... De la bun început ceva s-a împotrivit șederii mele cu tine. Ceva s-a opus. Erau semne pe care n-am știut să le citim atunci.

Len o ascultă atent.

– Ne vom despărți aici. Nu se poate altfel. Vei supraviețui. Trebuie s-o faci. Totul ar rămâne înspăimântător de inutil.

– Dar tu...

– Aceasta nu este lumea ta, de câte ori ai spus-o? Bietul de tine! Ce vei voi să găsești trezindu-te? Ridicând pleoapele?

El începea să înțeleagă, umbre îi năpădiseră chipul.

– Maud, spuse rar, încordat, cu siguranță tu vei fi lângă mine!

Domnișoara Riskin îi zâmbi strâmb.

– Cu siguranță, o bucățică din tine. Cum e atunci când iubești un nor? Un trecător pe cale să se risipească?

Nisipul tremură sub ei. Un huruit surd îi învălui. Uitaseră.

– Claes, zise "actorul", m-ai mințit!

Îl vedeau înfricoșați, vibrând la zeci de metri depărtare, după cum cuvintele se rostogoleau mai grele ori mai ușoare.

– Ai dat dovadă de multă șiretenie, Claes, continuă să flectărească "actorul". Experiența mea e mai bogată cu un truc acum. N-ai să mă mai poți păcăli! Vin spre tine!

– Pentru ceva vreme am fost, cred, una și aceeași ființă, plânse și răsese în același timp Maud Riskin, iar Len nu pricepu, buimăcit de apăsătorul glas al oului de fier.

Privi pupilele negre, dincolo de care bănuia parcă mile întregi de spațiu liber. Ea îi parcurse obrazul, cu amprente fine ale degetelor, de la o margine la cealaltă. Sub atingere, simțea structura intimă a pielii răscolindu-se, împotrivindu-i-se. Len simți de câte ori avuseseră nevoie să-și confirme "realitatea" dezvăluită de privire prin atingerea netă și oarecum mai brutală a degetelor. Ca triști și irecuperabili orbi. Și mai realiză, chiar fără puțința de-a o vedea, că semnul cu care "actorul" îi brăzdase chipul era replica fidelă a celui de pe obrazul ei. Trebuia să fie așa. Crezu că înțelege ceva. Dar clipa trecuse.

– Vin spre tine, Claes! trâmbiță victorios "actorul". Nu fugi, mă rostogolesc ceva mai iute decât o poți face tu!

– Maud! zbiră Len, acoperind zgomotul de fier.

Domnișoara Riskin ieșise, călcând ușor, din conul de umbră, și se îndepărta, ținându-și poalele rochiei de seară. Continua să privească liniștită suprafața scânteietoare ce se apropia cu repeziciune. Oul de fier șovăi o clipă, își reluă mersul împleticit, abătându-se foarte puțin de la direcția inițială.

– Maud! strigă tot ceea ce îl alcătuia pe Len.

Valul furios de nisip care țâșnea înaintea „actorului” o ajunsese din urmă și coborî într-o clipă peste silueta ei fragilă. Apoi "actorul" fu deasupra locului acela.

Pentru câteva secunde, încremeniră toate, nisipul așternându-se din nou, strat peste strat, o bucată de soare agățată de linia fină a orizontului, oglinda rotundă de metal, la capătul unei oscilații adânci, țipătul domnișoarei Riskin

ca o tulpină umedă crescând, văzduhul amestecat de aripi inexistente, două puncte strălucitoare înaintând din profunzimile sale spre creștetul oului de fier. Len ridicând mâinile pentru a-și cuprinde tâmpile, mișcarea fragmentată în secvențe distincte, lipsite de continuitate, încetinită în împotrivirea, în refuzul de a fi al acestei realități. Dar totul numai pentru câteva clipe.

Picioarele începură să se miște singure, Len o luă la fugă, icnind la fiecare pas. Tot atunci deșertul se zgribuli ca de frig, își recăpătă dunele, ridurile și încrețiturile săpate de vânt, iar "actorul" se aplecă și el primejdios de mult, se răsturnă, rămase o clipă în echilibrul precar oferit de creștetul oului, se răsturnă iarăși, încă o dată și încă o dată, și silueta începu să i se micșoreze în direcția soarelui.

Claes urcă vlăguit creasta unei dune, se rostogoli pe povârnișul care i se deschisese la picioare, urcă din nou, cuprinzând cu ochii tot ce putea fi cuprins. Era singur. Și soarele căzu în întregime dincolo, cu un ultim zvâcnet, aproape că auzi pocnitura ca de pistol ce-i însoțise prăbușirea peste marginea lumii.

La puțină vreme veni și noaptea.

Mai târziu:

A rătăcit fără să știe de sine, călărind dunele, înotând printre undele de nisip, strigând un nume, același, până când întunericul nopții s-a lipit de dânsul.

A rătăcit și după căderea nopții. Dacă urmele pașilor săi desculți ar fi fost fosforescente, un păienjenis peste măsură de încâlcit ar fi strălucit în noapte peste fața deșertului.

S-a ghemuit, târziu, într-un loc anume, dezgropând câteva zdrențe și-o gheată scâlciată, era locul în care păcălise "actorul". Zdrețele jalnice l-au ajutat să-și înăbușe fiorul pe care aerul răcoros al nopții îl pornise în el.

Un hoitar a alunecat departe, râcâind nisipul cu ghearele. A licărit o stea, au licărit stelele. Cu greu a găsit Ursele, Sirius, Procyon. Erau acolo, dar peste tot înfloriseră și altele, constelații noi, necunoscute, nemaivăzute. Ca și cum abia atunci ar fi ieșit toate la iveală, toate cele adevărate, constelații fără număr. Unde stătuseră ascunse? Aveau să mai vină și altele, până când cerul va fi devenit o singură pată de lumină fără margini? Cine le făcuse loc acolo?

Un zgomot. O respirație. O tuse uscată.

Nu întoarse capul. Ochii îi erau duși în cer, iar mintea cu mult mai departe. Cineva al cărui chip nu-l putea desluși veni și se așeză pe vine, la câțiva pași depărtare. Un glas, despre care amintiri cețoase se căzneau să iasă la suprafață, îi puse o întrebare. Glasul continuă să vorbească. Len reveni de aiurea, aproape el însuși, dacă cel ce fusese până atunci putea fi numit astfel. Împrejurul lui simți așteptarea, o ușoară tensiune, așa cum rămâne adesea în urma întrebărilor.

– Ce vrei? zise.

– Ești dus bine, constată celălalt. Spuneam că l-ai aranjat, nu glumă.

– Pe cine?

– Drăcia. Mecanismul. Gogoloiu.

Chiar în secunda care-i trebuise lui Len pentru a recunoaște inflexiunile vocii, necunoscutul scăpără un chibrit, luminându-și fața. Începu să pufăie liniștit din țigară.

– Și dumneata, moșule? râse Claes.

– Ei da, și eu... mormăi moș Bătătură, după o scurtă ezitare. Te mai miri încă?

– Nu, recunosc Len. Dar spune-mi, ești chiar dumneata?

– Chiar eu care?

Să stai sub atâtea stele, poate găzduitoare de lumi, să nu mai fii sigur de înțelesul cuvintelor.

– Da, da, oftă moșul, ăsta-i necazul! Vortim, vorbim...

Veni mai aproape. Coama încâlcită i se prfla pe cer.

– Îmi citești gândurile? făcu Claes.

– Poate ți le citesc. Din cuvinte ce să aleg? Două din trei sunt prilej de zăzanie.

– Pentru ce-ai venit aici?

Moș Bătătură icni, ridicându-se. Se vede treaba că amortise.

– Dracu' știe! Căutam ceva. Aveam să-ți spun ceva. ăsta mi-era drumul. Ce-ți pasă?

– Nu-mi pasă, moșule. Du-te unde ți-e voia.

Tăcură. Contururile siluetelor tremurau. Era tot mai răcoare.

– Ești sigur?

– Da.

Ziua zăcea undeva departe. Ce culoare avea să ia deșertul după ce întunericul se va fi risipit?

– Frig...

– Frig...

Și liniște. Și pace.

– Unde-i ieșirea din cerc, moșule? vorbi Len. Există o ieșire?

– Există, încuviință celălalt cu un mormăit.

– Ia-mă cu tine. Du-mă acolo.

Bătătură își aprinse iar țigara.

– Nu pot. Nu pot să te iau cu mine. Ieșirea aia nu e bună pentru tine.

Len râse scurt, fără veselie.

– Credeam că sunt vreun verișor de-al lui Tezeu. Dar s-ar putea, până la urmă, să fiu doar Minotaurul.

– Bați câmpii... scuipe moșneagul.

Și din nou tăcere.

– Nu pune bază pe mine, grăi în cele din urmă Bătătură, nu-ți pot fi de niciun folos. Din toate cele ce ți s-au întâmpat, pe mine să nu mă iei în seamă.

– Da, încuviință Claes, dar știi dumneata tot ce s-a întâmpat?

– Știu, știu, dădu moșul din cap. Eu, băiete, o să plec curând. Nu mai am ce face pe-aici, și poate nici n-am avut. Poate sunt doar o urmă, un rest. Ceva care rămâne scurt timp după...

– Ceva care rămâne scurt timp, îl îngână Len. După cine?

– Știu eu? După tine, după ceilalți. După o pasăre. Ce rămâne în aer după trecerea unei păsări?

Len își cuprinse genunchii.

– Mă doare capul, moșule... Dar ea o să se mai întoarcă?

– Care din ele?

– Schimbăm doar întrebări, răspunsuri mai deloc, râse iar Len.

Putea să râdă. Gândi: "Pot să râd. Câte trebuie să treacă peste un om pentru ca el să nu mai poată râde?"

– O să mă trezesc! hotărî. Mă voi trezi, fără îndoială! Vreau s-o fac!

– Și vei fi altul? Gândurile, lumile tale se vor orânduî altfel? Ca atunci când te trezești dimineața și hotărăști să iei totul de la capăt?

– De ce, moșule? Ce-a fost rău... acolo? Ce n-a mers? În celălalt vis, în cealaltă lume a mea?

– Trage un fum, îl îmbie Bătătură.

Fumul bun, dens, îmbibat cu căldura mâinii omenești.

– Trezește-te, trezește-te! Încuviință moșneagul. Ridică pleoapele. Du-te înapoi. Vezi ce faci...

– Și ceilalți? Martin e mort. Proloff... Există minuni?

– Tu nu ești singur. Fiecare îi poartă cu sine pe ceilalți. Și nu numai atât. Nu numai imaginile lor, mai mult sau mai puțin strâambe. Visele lor. Dorințele lor. Ce-ar fi putut să fie într-o altă orânduială a lucrurilor. Cu bune. Cu rele.

– Mai aprinde un chibrit, moșule! Vreau să-ți văd chipul.

Nasul. Ochii. Sprâncenele. Pielea feței, brăzdată ca scoarța de copac. Se poate citi în semnele ei?

– Mi-e teamă să cred în dumneata! Să mai cred în ceva care are legătură cu Marilyn. În ce-ar fi putut însemna ea pentru noi. Mă arde obrazul!

Avea glasul uscat, sfărâmicios. Bătătură îl opri cu un semn.

– Cum poți tu s-o judeci? Copiii nu sunt pregătiți să-nțeleagă faptele oamenilor mari. Iar tu abia te-ai născut. Ești închis încă între pereții minții tale. Sfărâmă, aruncă, dă la o parte! Și încă nu-i de-ajuns. Distruge lumea asta și, la scurt timp, din cioburile rămase o să crească alta la fel. Prea multe calapoade. Prea multe urme. Ești citit? Un găinar știe mai multe decât tine. Tu ai învățat să-ți sugrumi ideile înainte de-a se naște de-a binelea. Rupe linia cercului! Ridică pleoapele!

– De ce? făcu Len. Ca să încep un nou vis?

– Poate că viețile tuturor oamenilor de pe pământul ăsta, puse la un loc, nu sunt decât un vis dintr-o mie! Alege tu un altul. Stă în puterea ta să-l faci frumos.

– Acum dumneata bați câmpii, moș Bătătură! Eu. Ce însemn

eu pentru tot ce ne înconjoară? Ce-au însemnat cărțile mele?

– Prostule! grăi moșul supărat. Ți-am spus că nu ești singur, chiar dacă ții morțiș. Chiar dacă te-ai da peste cap. Că ești tu, că e altul... S-a întâmpat să fii tu.

Și, din nou: "Ce culoare va lua mâine deșertul? Mâine".

– Mă ispitise cu nemurirea...

– Nimeni nu e nemuritor. Cuvântul pentru asta e altul. Caută-! Poți face ca timpul să nu mai însemne nimic pentru tine. Pentru alții. Voi puteți însemna ceva pentru timp. Noi.

Și totuși: "Ce culoare va lua mâine deșertul?"

– Nimic. Nu mi-a lăsat nimic.

Scârțâit de ghete. Trosnetul genunchilor bătrâni.

– Ce-ai fi vrut să-ți lase? Minte? Aur? Niscaiva puteri necurate? Așa-i că totul s-a petrecut prea repede? A fost ca o atingere de aripă. Mai caută, mai caută, poate ți-a lăsat totuși ceva.

– Unde să caut?

– Pe-aici, primprejur. În tine. Acu' mă duc. Fă cumva, să iasă totul bine. Răul lumii îl cunoști pe de rost.

Claes se ridică și el. I se păru dintr-o dată că mângâie cu creștetul spuzeala de stele.

– Mai stai o clipă, moșule, îl rugă. Spune-mi, or să fie cu toții acolo? Și Innertal? Și porumbeii lui?

Moșneagul se întoarse pe jumătate. Scormoni nisipul, ca și cum ar fi căutat să-și aducă aminte de ceva.

– Asta trebuie să te-ntreb eu pe tine. Dar cred că ăla nici n-a venit vreodată pe lume...

– Și oul, moșule? Drăcia, cum îi spui dumneata, oul de fier. Ce ascunde el? Ce va zămisli?

Moș Bătătură stinse țistuinď jarul țigării.

– Nu era decât o hărăbaie de ceasornic. Va fi măsurat și el ceva. Ce crezi? Numai într-un singur loc se mai poate zămisli. Oul ăla ești tu...

Într-o clipă, încălecase cocoșa năvăvașă a dunei și alunecă dincolo. Când Len ghici în întuneric spinarea cocârjată, urcând și coborând, glasul spart, de om cotropit de ani, izbucni, legând refrenele tuturor cântecelor auzite:

„Fată, din fuior de aur / plete moi așterni pe umăr / iar sub buze – tainic plaur / nestemate fără număr...

Numai noaptea trupul darnic / numai ziua drumuri grele / praful răscolit amarnic / cerul văduvit de stele...

Dorm și ochii mi-s răcoare / buruieni în apă sură / pune-mi între gene soare / foc din care gândul fură..."

De-aici, calea urmată se încurcă. Pare un ghem încălțit de sfoară multicoloră, rostogolit prin nisip, alcătuit, cu fiecare clipă scursă, nod după nod, noduri imposibile, derutante, pe care cine știe dacă le va mai desface cineva, vreodată. Într-o bună zi, te vei trezi în fața unei noi întrebări: unde începe și unde se termină el?

Poate porni de oriunde. Începe, totuși, cu Len Claes, un bărbat în vârstă de patruzeci de ani, ghemuindu-se în inima

deșertului, așteptând, adunându-și puterile, imaginând în răstimpuri nume obișnuite: Martin, Proloff, Maud, Marilyn.

Colonelul G.H. Innertal se rezemă obosit de cadrul ușii. Vibrația porumbelului urca în el prin tălpile pantofilor și palme, dar se atenua, undeva în preajma mărilor lui adam.

– Ce-i cu femeia? întrebă răgușit.

Nu-i răspunse nimeni. Din scaunul pilotului îl privi câteva clipe peste umăr G.H. Innertal. Lângă el, ridicându-și ochii de pe cadranele aparatelor, G.H. Innertal clătină din cap nedumerit.

– Ce-i cu femeia? repetă colonelul și izbi peretele metalic cu pumnul.

– Ce importantă mai are acum? suspină destins un alt G.H. Innertal, în spatele lui. Suntem aproape. Aproape de tot.

Colonelul le privi chipurile, pe rând Se regăsi în fiecare din ele, nepăsător, hărțuit de îndoieli, calm, neliniștit, obosit, relaxat.

– Nici măcar nu și-a luat la revedere, râse. Nu putea coborâ singură. În coordonatele astea e perfect neputincioasă. S-a petrecut ceva. Ceva din exterior a ajutat-o.

– Ce importantă...

Colonelul întrerupse fraza cu un gest.

– Ceva i-a dat posibilitatea să sară o secvență. Bine, să terminăm întâi aici!

– Obiectivul în raza vizuală, anunță plat un G.H. Innertal.

Fu un singur moment de agitație.

– Vreau să-mi radeți întreaga zonă! spuse colonelul. Vreau să arate ca dracu' după ce trecem.

– Bine, bine, făcu plictisit secundul G.H. Innertal.

Era insuportabil de cald. Sub ei, deșertul aluneca uniform. Nu vorbea nimeni. Nu se întâmpla nimic.

– Coborâm, anunță G.H. Innertal.

Scaunul comod al pilotului, motoarele, plexiglasul cabinei, epoleții, ghetetele de zbor, trupurile, mânerul arcuit al manșei, chingile parașutelor, lumina interiorului, cifrele mărunte ale cadranelor, în sfârșit, aripile, toate celelalte la un loc încetară să mai existe...

Kris (actorul Rudolf Valentino): Biată micuță, ai venit să mă vizitezi, nu'i așa?

(Kris face cinci-șese pași. Harey tace.)

Kris: Oare mult ai să mai rămâi așa?

(Dă să o mângâie. Ea se ferește de mâinile lui cu un soi de sguđuire.)

Kris: Ce voești? De unde ai venit?

Harey (actrița Marilyn Monroe): Nu știu, dar am greșit cu ceva?

Kris: Oare... te-a văzut cineva?

Harey (cu tristeță): Nu știu. Am venit ca de obicei. Dar are vreo însemnătate, Kris?

Kris: Harey...?

Harey: Ce este, dragă?

Kris: De unde știi unde mă aflu?

Harey: Habar n'am. (Râde fals) E ridicol, nu'i așa? Când am intrat dormeai, dar nu te-am trezit, nu voiam să te trezesc, fiindcă ești un răutăcios. Răutăcios și plicticos.

Kris: Undeți sunt lucrurile?

Harey: Lucrurile mele...? (peste măsua de turburată) Kris, îmi pare că s'a întâmplat ceva... Parcă ași fi uitat ceva... Da, nu'mi aduc aminte de multe. Pe tine te știu... de tine îmi amintesc negreșit... și... și atât. Oare am fost bolnavă?

Kris: Ei... s'ar putea spune. Da, câtăva vreme ai fost puțin bolnavă.

Harey: Oh! Atunci de bună seamă că din pricina asta... Cum e cu noi? Bine sau rău?

Kris: Cât se poate de bine.

Harey: Când vorbești așa este mai curând rău.

Kris: Da' de unde, Harey, iubito! Acum trebuie să plec. Mă vei aștepta, nu'i așa? Sau poate...

Harey: Trebuie să te aștept? Multă vreme? (Își așterne o mână pe pept.) Merg cu tine.

Kris: Copilă, e peste putință... Trebuie să rămâi aci.

Harey: Nu. (Strânge spasmodic degetele, ca niște ghiare.)

Kris: De ce?

Harey: Nu... nu știu. Nu pot. Îmi pare... îmi pare că trebuie să te văd... mereu.

(După romanul "Solaris" de Stanislaw Lem. O producție M.G.M. – 1926. Cu: Marilyn Monroe, Rudolf Valentino)

LANȚUL TROFIC

CRISTIAN M. TEODORESCU

Acest text va fi format numai din replici, drept care s-a considerat superfluă folosirea liniilor de dialog.

Auzi lupul? Este mai aproape, de data aceasta.

E lună plină. S-a oprit ninsoarea, mă duc să dau zăpada.

Ia mai stai tu pe fundul tău. Nu-ți e bine cu noi, în casă?

Puiuțo, nu vrei să vrei să mergem să vedem lupul?

Ai înnebunit...

Mamă, vreau să văd lupul!

Ce, dragă, ți-e frică? Uite, iau un topor...

Nouă nu ne este frică de lup, mamă!

... Nu ne face nimic. Oricum, sunt aproape domestici. Un fel de câini vagabonzi, ceva mai mari. Mănâncă din gunoaiile noastre. Și ne sunt recunoscători pentru asta. S-au prins că noi suntem la capătul lanțului trofic.

Tată, dar ce este... cum ai spus? lan-țul tro-fic?

Ești prea mică, scumpa mea. Lasă că mai crești tu și-ți explică Tata atunci.

La șase ani se poate întâmpla să înțelegi mai multe ca la șaiszeci și șase.

Lasă copilul în pace.

Mamă, lasă-l pe Tata să-mi spună.

Știi bine că este supradotată. Așa ne-au spus la grădiniță. Seamănă cu taică-său.

Sper din toată inima să nu fie așa. Supradotații ăștia se ceartă cu toți șefii și, în cele din urmă, rămân fără slujbe. Noroc că mai există câte o subdotată, câte o mediocră care-i iubește și-i ține pe bani, casă, mâncare și băutură. Și altele, și altele. Cu prețul sănătății ei, desigur.

A propos de băutură. Tu te-ai uitat ce bere mi-ai cumpărat aici?

Englezească. Am vrut să petrecem o seară mai deosebită.

Carling. Doi la sută. Nu simți nimic când deguști poșirca asta. Ajungi să te întrebi dacă te afli într-adevăr în vârful piramidei trofice.

Tată, acum e piramidă? Parcă spuneai ceva de un lanț...

Este foarte simplu, puiuțo. În natură, unele animale le mănâncă pe altele. Animalele pe care nu le mai mănâncă nimeni se cheamă că sunt în vârful piramidei trofice. Sau la capătul lanțului trofic. Uite, oile mănâncă iarbă, iar lupul le mănâncă pe oi.

Și noi îi mâncăm pe lupi?

Nu... Dar îi omorâm, ca să nu ne mai mănânce oile. Pe care vrem să le mâncăm noi, în locul lor. Este tot o chestiune de alimentație, până la urmă. Chiar dacă uneori nu este vorba decât de laptele de oaie sau de lâna lor, pe care o folosim pentru hainele noastre. Ne folosim de oile acestea ca să supraviețuim, iar lupul ne strică socotelile.

Dar de ce i-ai spus și piramidă la lanțul acesta?

Este un alt mod de a vedea lucrurile. Sunt mai multe animale care sunt prădute decât prădători.

Dar... Dar eu am văzut aici, la munte, o sumedenie de oameni – și abia acum auzim primul lup...

Ai dreptate, Carmen. Dar s-o luăm mai metodic. Hai să ne imaginăm un lanț trofic mai elaborat, nu doar iarbă, oi și lupi. Uite, de exemplu, să pornim de la niște insecte mici-mici, care se hrănesc cu polen de la plante. Pe insectele astea le mănâncă niște alte insecte, mai mari. De exemplu, libelulele – știi ce prădător fioros sunt libelulele în lumea insectelor? Din cauza celor patru aripi, zborul lor este mult mai controlat

decît al muștelor, de exemplu, așa că pot prădui în voie. Pe libelulele acestea, în schimb, le mănâncă anumite păsări, să spunem niște păsări mai mici. Iar pe aceste păsări mai mici le mănâncă alte păsări, mai mari – sau oamenii. Sau, dacă vrei, putem să pornim de la viermi...

Eu mă duc la bucătărie să fumez o țigară. M-ați enervat.

Nu mai fuma atât. Ai grijă, cu inima aia a ta.

Tată, de ce s-a supărat Mama?

O să-i treacă. Da... eram la viermi, care se hrănesc – să spunem – cu cadavre. Pe viermi îi mănâncă găinile, iar noi mâncăm găinile. Și omorâm vulpile, care vor să concureze la devorarea găinilor.

Și piramida?

Sunt mult mai mulți viermi decât găini, și mult mai multe găini decât vulpi și oameni laolaltă. Piramida înseamnă să pui, așa, imaginar, prădătorii care se hrănesc cu alte ființe deasupra acelor care sunt mâncate, iar deasupra pui alți prădători, mai fioroși, care îi consumă pe prădătorii dinainte. Și care sunt mai puțini. Și tot așa, până când alcătuiești o piramidă.

Dar și pe noi, când murim, ne mănâncă viermii, nu-i așa?

... Tot n-ați terminat cu viermii ăia?

Dar repede ai mai fumat-o. Ești chiar nervoasă. Iar o să faci tensiune. Hai că mă duc la zăpadă, până te liniștești...

... Mamă, de ce vrea Tata neapărat să dea zăpada acum, de Anul Nou?

Am și eu o idee fixă, Carmen. Nu suport ideea că, dacă ni se întâmplă ceva, suntem izolați în cabana asta. Vreau să știu că, dacă ni se întâmplă ceva neprevăzut, ne putem urca în mașină în orice moment și să plecăm de aici.

Dar.. ce ni s-ar putea întâmpla?

Te rog... până aici! Nu-mi șperia copilul.

Este supradotat. Nu se sperie cu una, cu două.

Tată, pot să vină lupii peste noi?

Lupii. Sau vîrcolacii. Sau vampirii.

Carmen, te roagă Mama ceva. Nu te duci tu la bucătărie să vezi dacă nu s-a ars friptura din cuptor? Bagă o furculiță în carne și, dacă intră ușor, înseamnă că s-a făcut. Atunci stinge cuptorul.

... Auzi, una și cu una fac două. Îți interzic, mă auzi, îți interzic să mai discuți asemenea lucruri cu copilul nostru.

Despre ce, dragă? Vîrcolaci și vampiri? Este la curent cu toate astea. Au sute de filmulețele descărcate pe calculatoare la grădiniță. Oricât ai încerca tu s-o menții departe de cultura **horror**, nu prea ai cum. Dimpotrivă, pot să-ți spun că la vîrsta asta nu-i impresionează prea tare. Ei, copiii, înțeleg mai bine decât noi cum este cu imaginarul. Eu eram mai mic decât ea când am văzut filmul *Douăzeci de mii de leghe sub mări* și de atunci mă urmărește imaginea caracatiței gigant. Iar asta s-a întâmplat din cauză că lupta cu cefalopodul a fost singura imagine **horror** de care am avut parte în copilărie. Pe când

ei, care sunt asaltați de mici copii de povești și imagini cu dragoni, strigoi, moroi, vîrcolaci, vampiri sau extraterestri, nu se mai pot speria cu una, cu două.

Am discutat de o mie de ori chestiile astea. Rămân la părerea că trebuie protejată cât se poate de toate aspectele sângeroase ale existenței.

Inclusiv de teoria lanțului trofic? E doar știință, și nici măcar de un nivel prea înalt.

Las-o să-și trăiască liniștită copilăria.

Auzi, dar ce spui de copiii de la țară, de pe vremea noastră? Mulți dintre ei la șase ani tăiau găinile și găștele. Și, cu toate acestea, erau foarte echilibrați cînd ajungeau adulți.

Mamă, friptura nu s-a făcut. Ce pasăre ai băgat tu acolo, în cuptor?

Curcan.

Un curcan care a mâncat libelule?

Vezi ce-ai făcut? Acum o s-o țină tot așa.

Cât o s-o țină? O zi, o săptămână, o lună? Măcar a învățat ceva util. Și n-o s-o mai obsedeze problema asta după ce la grădiniță li se va pune primul nou film cu strigoi, vampiri sau moroi. Acum, dacă nu te superi, mă duc afară să dau zăpada.

Mamă, eu zic că este bine ce face tata. Măcar face mișcare. Plus că parcă văd că va fi mult mai liniștit și mai voios cînd se va întoarce în casă. Mamă, nu-mi place cînd vă certați.

Crezi că mie-mi place, Carmen?

De cînd... de cînd l-au dat afară, parcă e bolnav Tata. E adevărat, mă duce și mă ia de la grădi, stă cu mine, ne jucăm împreună, dar tot timpul e trist și mi se pare că se gîndește la altceva.

Așa o fi. Se gîndește cum să facă rost de un nou *servici*.

Dar tu n-ai bani destui? De ce trebuie să-și mai caute Tata *servici*? Mie îmi place mult de cînd stă acasă.

... Mamă?

Spune, Carmen.

Auzi, Tata a dat drumul la motor la mașină. Pleacă Tata pe undeva?

Sper că nu. (Toate magazinele sunt închise, acum.) Probabil vrea să se convingă că ne pornește mașina. Așa e el. Nu-i place să fie luat prin surprindere de nimic.

... Mamă?

Mamă!

De ce a spus Tata odată că i-ai mâncat zilele? Are legătură cu lanțul trofic?

Carmen, tu cum îți imaginezi că poți să mîncîci o zi? O pui între două felii de pâine și hap, hap? Taică-tău a glumit. Și, dacă te interesează, în familie se spune că el mi-a mâncat mie zilele, adică viața mea va fi mai scurtă din cauza lui. Uită-te la el, e sănătos tun, iar eu trebuie să iau în fiecare zi un pumn de pastile.

Gata! S-a lăsat gerul, nu cred că mai ninge. Și... Carmen, am văzut lupul! Vrei să-l vezi și tu? E acolo, pe dealul dinspre Coștila.

Iar începi? Carmen nu iese din casă. Ai înnebunit?... Ai băut! Miroși și a altceva decât a bere... A tărie! Spune, recunoaște! Unde ți-ai ascuns băutura?

Dragă... sunt multiple locuri într-un Jeep unde poți dosi o butelcuță de prim ajutor. De ce crezi tu că am insistat atât să cumpărăm mașina asta?

Nu mă face acum să ies și să-ți caut basamacul!

Nu-l vei găsi. Vezi că mai sunt și lupi pe afară. Până cauți tu bine, s-ar putea ca simpaticele animale să vrea să-și revendice locul în vârful piramidei trofi...

Ești un nesimțit. Cînd ne întoarcem, să știi că...

Hai-dragă, că e Anul Nou. Cum credeai tu că aveam să-l petrec numai cu Carling din asta! Te-am simțit de cînd n-ai vrut să mergem împreună la cumpărături. Și... mi-am făcut proviziile mele, evident. Hai mai bine să ne bucurăm fiecare în felul lui că intrăm într-un nou deceniu...

Tată!

Da, scumpo.

E ceva greșit în povestea ta cu lanțul trofic. Tu spui așa: păsările mîncă vîrmi, noi mîncăm păsările, iar vîrmi ne mîncă pe noi, cînd murim. Și plantele unde sunt în toată povestea asta?

Unii viermi – cei mai mulți, de fapt – mai și mor și se descompun. Iar plantele se alimentează cu resturile de viermi. Ca să nu mai spunem că și o parte din noi se descompune fără să fi fost mîncată de viermi. Iar acea parte se transformă în iarbă, pe care o mîncă oile, iar noi mîncăm oile – și tot așa. Ții minte cum îl învăța leul Mufasa pe leuțul Simba? Înlocuiește leii cu oamenii și antilopele cu oile și vei găsi povestea pe care ți-am spus-o eu.

Tată, de ce pleacă Mama mereu atunci cînd începem să vorbim despre toate astea?

N-am plecat nicăieri, sunt la bucătărie să scot curcanul din cuptor. Poate reușim să și mîncăm în seara asta, nu numai să...

Las-o în pace, hai să n-o enervăm și mai tare. De fapt... lanțul trofic sau piramida, sau piramidele, sunt de fapt niște structuri mult mai complicate. O mulțime de lanțuri încolăcite, sau de construcții piramidale una lângă alta, sprijinindu-se și întrepătrunse unele în celelalte. O chestie al-naibii de încâlcită. Poate că avea dreptate Mama să nu începem să discutăm despre asta, acum.

Tată, ce cauți în buzunarele hainei? Tată... dacă te vede Mama, se supără rău. Tată, nu e bine ce faci. Tată, te rog...

Nu va fi nicio pro-blemă, Carmen. Tata știe... știe el ce face. Nu-i spui Mamei, da?

Hai mai bine să mai vorbim de lanțul trofic. De ce spui că povestea mea nu ți se pare în regulă?

Sunt prea mulți oameni, Tată. Dacă ar fi într-adevăr în vârful lanțului trofic, ar fi mult mai puțini. Uite. Hai să spunem că oamenii n-ar exista. Atunci eu spun că ar fi mult mai multă

iarbă decât ar putea oile să pască. Și ar fi mult mai puțini lupi decât oi. Așa am înțeles eu povestea ta cu piramida. Însă noi, oamenii, suntem chiar prea mulți.

Vrei să spui că probabil... și pe noi ne consumă cineva?

Eu am auzit că nu mai sunt canibali.

Mda... poate că jumătate din ome-nire se hrănește cu cealaltă jumă-tate. Femeile se hrănesc cu zilele bărbaților, și invers.

Vreți să mă ajutați să pun masa?

Imediat. O clipă, doar.

Tată, iar...

Sst.

Venim, dragă, ve-nim acum. Punem masa în bucă-tărie sau în sa-lon?

În salon.

Vrei să ne uităm la televizor?

Hai să ne abținem în seara asta. Dacă tot vorbirăți până acum de lanțul trofic, uite, îmi permit și eu, așa mărginită și contabilă cum mă știți, să consider că televiziunile se află, de fapt, în vârful piramidei trofice. Ei ne consumă nervii, ne toacă timpul și energia. Uită-te la ai tăi, de când sunt cuplați la televiziunile de scandal, nu mai sunt în stare de nimic. Televizorul ăla le-a supt orice brumă de energie, inițiativă sau rațiune. Mai bine nu li-l cumpăram.

Sunt și emisiuni intere-sante la teve...

Taci și ia farfuriile astea. În seara asta nu dai drumul la televizor, am zis.

Mama, măcar desene...

Nu. Carmen, ia tu paharele astea. Pentru apă. Altceva nu se bea, sper că ne-am înțeles.

Ne-am înțeles, scum-po. (Asta s-o crezi tu...)

Stăm și ne uităm la foc. De-aia am ales o vilă cu șemineu. Una fără ne costa cu 20 de euro mai puțin pe noapte.

... Dar.... Nu mai sunt lemne. Mă duc să fac câteva surcele. Uite, focul se stinge.

Iar vrei să te aghezmuiești. Fă ce vrei. N-am de gând să mă mai contrez cu tine în seara asta. Mă înțeapă inima. Vezi tu pe dracu' după ce ne întoarcem în București.

Hai-dragă, că e Anul Nou. Se schimbă de-ceniul. Peste zece ani, n-o să mai petrecem așa. Vom fi bătrâni și obosiți...

... Eu cred că nu mai apuc, o să ai tu grijă de asta...

... Și Carmen va merge cu gașca ei pe la bairamuri. Mai ții minte cum era în liceu? Uite, voi terminați de pus masa, eu mă duc să sparg lemne. Chiar trebuie. Aici, în salon, nu avem altă sursă de încăl-zire în afara șemineului care te-a costat 20 de euro în plus pe noapte.

Nu știi cum rezolvăm cu taică-tău ăsta. Cred că va trebui să-l internăm.

Cum adică, Mamă?

O să-l ducem la un spital, acolo doctorii or să-l țină vreo lună-două fără să-i mai dea să bea și, când va ieși, nu va mai simți așa o nevoie ca acum.

Dar de ce, este bolnav? Eu știam că tu ești cea mai bolnavă din casă.

El are o boală ca oricare alta, scumpa mea. Nimic grav. Sper să reușim împreună să-l vindecăm. Și, oricum, taică-tău este liniștit, față de alții. Când ia prea mult la bord, trage pe dreapta.

Cum adică, *ia la bord și trage pe dreapta*?

la la bord este o expresie care vine de la marinari și înseamnă că un vapor începe să se scufunde când peste bordul lui se revarsă prea multă apă. Uite, dacă vrei, hai să umplem chiuveta cu apă. Și să spunem că ceșcuța asta este un vapor. Dacă se adună prea multă apă în ceșcuță, se scufundă – vezi? Așa și cu vaporul, ai înțeles?

Da. Și... *trage pe dreapta*?

Asta vine de la mașini, când parchezi mașina o parchezi pe partea dreaptă a drumului, deci asta înseamnă că omul se pregătește să iasă din funcțiune. Se duce la culcare, adică...

Gata... Uite sur-cele, ne ajung până poi-mâine dimi-neața. Putem s-o ținem într-o pe-trecere până atunci. Carmen, vrei să întetești tu focul?

Te clatini. Hai, pune-le jos. Și stai la masă, pentru Dumnezeu! Trebuie neapărat să mănânci ceva.

Mda... Curcan... mergea un vin rosé.

Merge foarte bine și cu apă. Hai, Carmen, așează-te și tu.

Imediat, Mamă. Stai să se aprindă focul cum trebuie.

... Și focul ăsta... e o mare e-nigmă pentru mine, cel puțin. De unde știm că fo-cul acesta nu este un mic Uni-vers? Unde există enti-tăți, con-științe, senti-mente, iu-biri care se în-fi-ripă sau se frâng.

Zi-i înainte. Dar ai grijă să mai și mănânci din când în când. E mai bine decât să spui tot felul de tâmpenii cu lupii și vârcolacii – și s-o sperii pe Carmen.

Nu mă sperie, Mamă. Nici acum, nici când îmi povestește despre caracatițe, Alien și Terminator.

Că tot veni vorba. Acum am văzut trei lupi a-fară. Și erau a-proape, foaaa-rte aproape.

Dar de ce nu-i mai auzim?

Probabil că au oho-bosit. Sau își dau seama că o să le dăm de mân... hâc... care în curând. Și stau și ...șteaptă.

Cum să-și dea seama, Tată?

După miros, Carmen. Se simte mirosu' de friptură și afară. După ce termi-năm de mân-cat, o să le arunc lor ohoasele de la cur-canul acesta. Să știi că-i bun. Dacă-l ma-rinam în vin, era și mai și.

Tată, dar asta înseamnă că lupii sunt tot în vârful lanțului trofic. Ca noi. Numai că noi, oamenii, trebuie să muncim ca să putem cumpăra curcanul acesta, pe urmă trebuie să muncim și ca să-l gătim, pe când lupii se aleg fără a face niciun efort cu oasele – și probabil nu numai cu oasele, pentru că o să le dăm lor tot ce nu reușim să mâncăm, atunci când plecăm...

Ai dreptate, puiuțo. Asta nu în-seamnă decât că para-ziții

se află cu o treaptă deasupra pră-dătorilor cin-stiți. Se poate spune că sunt o specie supe-rioară. Așa erau și hie-nele din filmul cu Simba. Așa sunt lupii aștia, și, în general, toate ani-malele de casă. Sau cele de la grădina zoo-logică. Și... și țânțarii, și microbii, la urma urmei. Uite că avem răspunsul și la între-barea ta cu Cine ne mănâncă pe noi?

Adică țânțarii și microbii se află în vârful lanțului trofic, acum?

M-am răzgândit... Cred că este o problemă de de-finiție. Aș defini ca-tegoria de pră-dător mai evoluat care-l con-sumă pe cel mai puțin evo-luat nu numai prin faptul că spe-cia dintâi se hrănește cu specia a doua. Trebuie să mai fie ceva. Cred că se poate spune cam așa: prima spe-cie nu poate între-prinde nimic ca să schimbe lucru-rile și să nu mai fie consu-mată de specia a doua.

Tată, nu înțeleg.

Explică-i copilului acum, dacă tot ai început asemenea discuții.

Numai dacă dai o bere. Chiar și Carling. Uite, am consumat tot din farfurie. Am mâncat chiar și car-tofi. Am ne-voie de inspi-rație.

(Lasă că te vom vedea în curând în pană de beutură și cu inspirația la toți parametrii normali. Așa cum erai când te-am cunoscut. Mare găscă am fost.) Ia-ți berea, vezi cum o dai pe gât, e rece, n-am chef să umblu prin spitale după tine.

... Bieții englezi... Uite, fata tatii, hai să îți explic ce am vrut să spun mai devreme. Noi, dacă vrem să nu ne piște țân-țarii, putem da cu insecti-cid să-i omorâm. Sau ne punem plase de țânțari, sau folosim alte aparate, cum ar fi acelea pe care le vinde mamă-ta, și scăpăm de ei. La fel și cu mi-crobii. În general, inven-tăm vaccinuri sau alte tra-tamente, iar bieții microbi sunt, în general, în in-feriori-tate. Oricum, mai impor-tant este că, în principiu, avem posibilitatea să ne luptăm cu țân-țarii, cu mi-crobii, cu viru-surile și cu tot ce se înfru-ptă din corpurile noastre. Pe când iarba nu are nicio po-sibilitate să împiedice oile s-o pască, iar oile sunt complet neajuto-rate în fața lupului.

Da, dar berbecii au coarne.

Au coarne ca să se lupte între ei pentru supre-mație în turmă. Dar coarnele acelea nu le sunt de niciun ajutor în fața unei haite de lupi înfome-țați. Ar fi mai bune copitele, dar tot nu au nicio șansă. Așa că...

Iar pleci, Mamă? Iar te-ai supărat?

Nu, de data asta nu. N-aveam cum să mă supăr și mai tare. N-am voie să-mi fac nervi, știi bine asta. Și profiți cât poți. În curând se face miezul nopții. Vreau să fim cu toții împreună în momentul acela.

Tată, iar...

Sst...

... De fapt, Carmen, poate că ai zis ceva cu adevărat impor-tant în seara aceasta. Suntem prea mulți... de ce s-a întîmplat așa ceva? Al cui interes a fost ca o-mul ăsta, care la urma

urmei era un animal destul de neînze-strat... încet și fără nicio pro-tecție na-turală cum ar fi coarne, co-pite sau colți, să ajungă să... stăp... stăpâ-nească toate celelalte ființe de pe pla-pla-netă?

La Religie se spune că așa a vrut Dumnezeu. Domnul i-a dat omului puterea să împărățească peste toate dobitoacele.

... Ei, deși știi bine ce pă-rere am despre re-re-ligia asta care vi se ...hhredă vouă la grădiniță, ar trebui să ne gândim mai mult la formu-lările din textele sfinte. Să le luăm ca pe niște scrieri foarte vechi, ale unor oameni foarte-n-țelepți. Faptul că celelalte animale sunt tratate ca „do-bitoace” înseamnă că omul are ceva în plus.

Ați ajuns la religie acum? Hai, că nu mai este mult până la ora 12 și pe urmă puteți merge la culcare.

Omul este singurul animal inteligent, nu, Tată?

Și del-finii? bahalenele? ciorile? cara-catitele? mai-muștele mari? Toate aceste a-nimale erau cu-noscute pe vremea când s-au scris textele sfinte. Nu se poate ca oamenii Antichi-tății, care au fost în stare inclusiv să realizeze că Pământul este ro-tund fără să-i fi dat ocol, să nu fi realizat ce dife-rențiază anumite animale de altele. De fapt, în mi-to-logiile dinainte de cre-creștinism, era ceva obișnuit să apară tot felul de zeități sau ființe supranatu-rale care aveau în ele mai multe lucruri pre-luate de la ahanimale decât de la oahmeni.

În Biblie se spune că Dumnezeu l-a creat pe om după chipul și asemănarea sa.

... Mai vreau o bere, nevastă... Hai, că de la anul mă las. Îți promit solemn. Dar acum fiică-ta mă pune în infe-riori-tate în-telec-tuală.

... Așa. Trebuie să înțelegem din Biblie că 'Mne-zeu, orice s-ar înțelege prin no-țiunea asta, a avut anumite so-coteli cu omul... Nu? Așa cum omul plantează anumite plante sau crește a-numite a-nimale pentru ca să le coconsume, probabil că și scopul ascuns al lui Dumnezeu tot așa ceva a fost. Să... să ne consume... suntem un fel de 'rană pentru domnia sa.

Ai intrat în vrie. Dacă te aude maică-ta, parcă te văd cărat pe la toți popii din cartier.

... Nu, hai să formu-lăm doar o ipoteză... Unu: așa cum spune Carmen, nu este logic să fim atât de mulți oameni pe Pământ, dacă într-adevăr suntem în vârful pi-ramidei trofice, sau la capătul lan-țului trofic... Ar trebui să fim ca lei, tigrii, sau ca orcile, vreo câteva mii sau zeci de mii în toată lumea. Plus că ne mai și omo-răm între noi, dar nimic nu justifică ecșpansiunea asta ca specie. Cineva de dincolo de Realitatea asta, cineva Imper-ceptibil, dorește să fim atât de mulți. Și se pare că are și o grijă in-finită de noi să nu ni se întâmple mare lucru. Uite, ții minte toată alarma aia de acum zece-douăzeci de ani despre încăl-zirea globală – iar acum consta-tăm că iernile sunt din ce în ce mai reci, verile din ce în ce mai blânde. Țin minte că acum zece ani nu mai aveam decât câteva zile de iarnă în București, iar acum ninge aproape în continuu din noiembrie până în aprilie.

S-au luat măsuri, s-au limitat emisiile de gaze cu efect de seră...

Aiurea. Acum zece ani, ecșpertsii spuneau că nu mai avem nicio șansă, chiar dacă renun-țăm complet la termo-centrale și la momotoarele cu ardere internă. Și – s-a renunțat la ceva? Pur și simplu Natura s-a autoreg... lat, au apărut multe-multe plante (și nu atât păduri, cât alge) care au asimilat rapid carbonul din atmo-sferă. Uite... În curând vom fi opt miliarde și suntem din ce în ce mai sănătoși și mai longevivi.

Ceva, cineva ne prote-jează. Dumne-zeu? Oricine ar fi el... se com-portă față de noi cu o grijă cel puțin la fel de mare ca a unui țăran față de lanul lui de porumb... sau ca a unui cioban față de turma lui de oi.

Mă distrezi la culme. Adică există Cineva care ne cultivă așa cum cultivăm noi porumbul? Și ce face cu noi?

Păi... tre'e să ne gândim ce producem noi după ce dăm colțu'...

Mamă, cum adică *dăm colțu'*?

Este o expresie de vagabond și înseamnă să mori. Nu te mai vede nimeni, după cum nu mai vezi pe stradă pe cineva care a cotit-o pe altă stradă, adică a trecut de colțul dintre cele două străzi. Tata a început să vorbească urât. Așa face el când bea.

... Presupu-nând că strada este delimitată de clădiri, ai uitat să spui, dragă. Așa că este o ecșpresie urbană și nu una de vaga-bond.

Tată, spuneai ceva despre ce se întâmplă cu noi după ce murim?

Da, copila mea. Ce crezi că rămâne în urma noastră? Niște hoituri? Care put?

Ajunge.

Nu cred că pentru asta ne cocoloșește atâta 'Mnezeu ăsta. Hoituri produc și celelalte animale. Nu... de asta are El, sau au Ei, nevoie...

Tată, eu zic că oamenii, în afară de carnea lor, mai produc și altceva... fac mașini, cărți, filme, jocuri...

... Așa da!... Atunci trebuie să ne hotărâm. 'Mnezeu are nevoie de noi ca să facem mașini și calculatoare... deci până la urmă exis-tența noastră este destinată trans-formării naturii anor... hâc...ganice din jur. Caz în care regnul mineral este acela care ne devorează nouă toate resursele. Cum mâncăm noi cur-cani sau oi ca să supra-viețuim și ca să eevolueăm, așa și regnul mineral ne exploatează ca să eevolueze, la rândul lui...

Banal. Erai mai inspirat, pe vremuri. Nu beai și, în plus, scriai povești mai cu har decât băguielele de acum.

... Stai, că n-am terminat. Nu ju-deca o operă decât după de-săvâr-și-rea ei. Și tocmai mi-am amintit de Ni-chita Stănescu. Care spunea cam așa... că, după toate acestea... probabil că în urma noastră rămân niște trăiri, niște sentimente... Probabil că asta îl inte... resează pe El – sau pe Ei.

Consu-matorii. La fel cum consu-măm noi ami-donul din porumb, Ei disti-lează simțirile noastre. Hai să nu le mai zicem 'Mnezeu. Sunt doar niște Coconsumatori oarecare. Pe care, la rândul lor, îi co... consumă alții. Și alții, și așa mai departe... entitățile se devo-rează reșiproc, planta devo-rează solul și carbonul din atmosferă, animalul devorează planta, omul halește animalul... în scurtele momente când nu ne mâncăm între noi, pe urmă apar alții, și alții...

Consumatorii ăștia... sunt extraterestri, Tată?

Sunt... sssupraterestri. Probabil că pentru ei spațiul înseamnă cu totul aaltceva. S-ar putea ca, de fapt, nici să nu existe. Spațiul. Ei există, că altfel nouă nu ne-ar fi atât de bine. Opt miliarde de pufosi grohând a mul-țumire supremă între *servici*, neveste și șprițuri. Poate că... virgulă... Consumatorii sunt niște unde, infinite în spațiu și în timp... ba nu, timp trebuie să aibă și ei... sau ceva care să semene cu timpul. Dacă au un scop în existența lor, atunci înseamnă că există și timp.

Și de ce nu-i vedem sau nu-i auzim, sau nu avem aparate care să-i vadă, Tată?

Da' ce, iarba vede oile care o pasc? Habar n-are. La fel, fără să mă dau ca mare specialist în inteli-geța animală, cred că nici oaia nu prea vede lupu' care se apropie de ea. Poate că uneori simte ceva. Că doar și unii dintre oameni simt când se apropie sfârșitul. Așadar, oa-menii ăia știu de undeva... când pa-chetul lor de simțiri va fi sfâșiat de colții Monstrului Consuma-tor, iar sucurile lui gastrice... sau ce-o avea el acolo... va dilua toate trăirile lor pentru a extrage ce-i trebuie lui... Consuma... torului... habar n-am la ora asta ce. Poți doar să-ți imaginezi niște enti-tăți atât de rapide și de im-perceptibile pentru noi pe cât sunt ani-malele față de plante, de exemplu. Știința noastră se bazează pe simțirile noastre... N-am făcut apa-rate decât pentru a desluși mai bine ceva ce știam dinainte că există. Nicio-dată nu ne-am stră-duit să con... cepem aparate pentru ceva ce nu băbănuiam dinainte.

S-a făcut 12 noaptea, Tată. Hai, La Mulți Ani!

La Mulți Ani! Vezi că ai promis că te lași de băut.

Cu apă vrei tu să dai noroc?... noroc că am eu tot ce-mi trebuie.

Ce-ai acolo? Nesimțitule! Dă-mi imediat sticla aia... nemernicule...

(N-o vei avea decât goală...)

Nu. Oprește-te... Imediat, dă-mi... dă-mi-o...

Hrrr. Imediat... Mai e un pic și...

Carmen, ajută-mă!

...Mgata... despre ce vorbeam? Hei, ospătar!... Două porții de iubire în sânge cu garnitură de teorii conforme! O salată de pandalii feminine dorește domnu'?... Nu? Am înțeles, să trăiți! Consuma-torul nostru, Stă-pânul nostru!

Să știi că sun la urgențe! și la Poliție!

... Crezi că vine cineva în noaptea de Anul Nou în cacapătul stațiunii, pe dru-murile astea?... Hai, liniștiți-vă, Tata tocmai

a avut rehelajta vieții lui. Cu ajutorul direct al lui Carmen și indirect al Mamei, care a bibinevoit s-o nască. Vă iubește Tata.

Mamă, vezi că mai are o sticlă și în celălalt buzunar de la geacă!

... Bravo, Carmen, fata tatii, ce mă făceam eu fără tine? Ăsta-i... din Tennessee.. ia uite cum se scrie, ce de nîuri și sîuri și euri... Să nu te apropii, pentru că risc să devin violent... Cred că violența este la loc de cinste în gastro-nomia Consu-matorilor.

Carmen, îmbracă-te, pentru numele lui Dumnezeu! Plecăm în momentul ăsta.

Uite, Tata a căzut. Mamă, nu crezi că?...

Nu și-a rupt nimic. Hai să fugim.

Bine că nu s-a spart. Bravo, Jack, ai capu' tare.

Lasă-l în pace, să-și revină. Plecăm. Mergem după ajutor. Repede, ia-ți canadiana și cizmulitele...

Mamă...

... Car-men...

Lasă-l, nu-l mai zgâlțâi. Poate adoarme.

Îmi amintește de filmul ăla. Cu Jack Nicholson. Dar nu mi-e frică de el, Mamă, după cum nu mi-e frică nici de lupi.

Aoleu, lupii. Uitasem. Dă-mi tava cu friptura, repede. Le aruncăm friptura și ei nu ne vor ataca. Uite. Ies eu întâi; iar tu, când auzi că pornește motorul, fugi repede-repede din casă și urci în mașină. Ne-am înțeles, scumpo?

Da, Mamă.

Hai, acum!

Carmen! Carmen! Carmen!!

Da, Mamă!

...

... Sunt un mizerabil, stimați Coconsuma-torii... Am fost al-terat dinainte de a mă naște... Nu vă sfătuiesc să vă înfi-geți colții în mine... în sim-țirile mele. O să faceți cea mai mare indi-gestie de la Big Bang încoace.

...

Focul... Mi-liarde de miliarde... de miliarde de atomi. Fiecare cu conștiința lui... Și-l folosim doar ca să ne încălzim oasele... Așa și cu noi. Miliarde de miliarde de miliarde de ecștazuri, re-velații, orgasme (...hehehe...) și frustrări. Și dra-goste, și plic-ti-seli, și uri, pr'etenii, adorări, perplecșități. Poate doar ca să-și încălzească vreun Moș Consumatoru' ciolanele obosite.

'Ai că mă ridic, Jack. Mulți m-au văzut căzând, puținii ridicându-mă. Mda. Bun ești, tată... Unde vă gă-sesc, sti... mabililor? Am pre-tenția că sunt oaia care a înțeles de ce-i va sări lu-pul în ceafă. Sunt fi... firul de iarbă care s-a deșteptat ficș înainte să ajungă la el inci-sivii caprei. Sunt bulgă-rele de pământ care simte venind spre el rădăcina ste-jarului... Și planhtonul ago-nizând în așteptarea babalenei. 'Ai noroc. Cineva a comandat ceva condi-mentat bine în seara asta. Îți promit să te ard bine la limbă... sau la ce-oi avea tu acolo. O să-ți stau în gât. Auzi lupii? Hauhauhauuuu!

... Hehehe... ai zice că mono-loghez... da' nu-i așa.... te văd, Consuma... torule... Un bot de lup, de ce nu? în flăcări, cu dinții

de plasmă ascu-țită. De ce ai trei ochi?... nu-mi spune, e clar... ca să percepi a patra dimensiune? Îți vei folosi bobo-tul sau tenta-culele? Sau și-și? Îți colcăie vier-mii pe sub cristalin, ai grijă... Plus că stai prost cu auzul de când ți-au intrat libelulele în cele șase urechi ca niște vulve de purcă... Ești numai ochi și urechi, hai? Și pe tentacule, în loc de ventuze ai ochi... care... mă repet... tot ca niște pizde arată... Da, te cred, ej-de... moralizat, că... asta te paște și pe tine... nu? la o doctorie, uite... știi eu una care a plecat după doctori. Nu-i departe, e cu un Jeep doldora de sticle de Jack Daniel's... De ce pleci, meștere, nu mă mai vrei? Nu con-sumi supra-conștiințe?...

... Ei, da... mă așteptam. Ceva mai o-ribil n-are cum să existe. Cara-catița cu trei ochi și șase pizde pălește pe lângă tine.... hauhauuuuu....

... Te văd. Ești de partea ailaltă a ecranului. Arăți... păi nu?... eject ca mine... doar că ai oche-larii ăia... pe care i-am pierdut anu' trecut la Doi Cocoși... și ce crezi că o să se mai în-tâmpie în con-ti-nuare?... sâc-hâc, sunt mangă, am luat la bord toată seara și tu canci... așa că – ce să faci și tu – te în-frupți-din-mi-ne, nesimțitu-le, hututengură... tot ce simt... tot ce-am iubit... e marfă de consum pentru boii ca tine, sloboj nenorocit... dis-pari, spur-că-ciune!... hai mori...

... Mda. Lupii. Ei săracii nu știu. Probabil că pe voi vă folosește ca să-și fa... facă mănuși. Hauuuuu!

Hauuuuu!

... Cum era aia? Tot ce-am simțit... se va pierde... ca lacrimi în ploaie?...

Greșit.... coane Ridley... adevărul e că nimic nu se pierde... hauuuuu... hai să le spun și lor... toc-mai ce le-am învățat limba... sper că nu m-au încu-iat pe dinăuntru doamnele mele... nu...

Dragii mei cățeeei!... am trei vești penru voooi...

Cea bună este că nu muriți.

Cea și mai bună este că viața voastră are un scop.

Cea proastă este că scopul ăsta este cam... au!

... nașșșșpa....

...

Tată! Tată!

Nu-l văd. Cred că s-a culcat. Sau s-a ascuns, când a auzit că ne apropiem.

Doamnă, să știți că, dacă este liniștit, nu avem niciun motiv să-l internăm.

Tată!

Vă rog eu mult, chiar nu mai pot suporta. Uitați-vă aici, a băut o sticlă și jumătate de tărie. Gândiți-vă la copilul acesta, dacă nu la mine.

Tată!

L-ai găsit, Carmen? Unde crezi tu că s-a ascuns?

Nu știi, Mamă. Hai să-i întrebăm pe lupi. Sau pe Consumatori.

... Mamă? Mamă!! Domnu' doctor! Domnu' doctor!!

CONFLUENȚE

EPIGENETICĂ ȘI MISTICISM

IRVIN T. CREVE

La sfârșitul secolului al XX-lea, în fosta URSS a trăit un medium, pe numele său E. Frenkel, care credea cu tărie că deține puteri supraomenești.

Acesta era de părere că în condiții extraordinare ce implicau o amenințare directă asupra organismul său, toate rezervele acestuia vor intra în acțiune. Acest tip de gândire i-a adus până la urmă moartea, în septembrie 1989. După ce mai întâi și-a testat "forța psihică" pe o bicicletă și apoi pe o mașină, pe care chipurile le-ar fi oprit cu forța minții sale, s-a gândit să treacă la un alt nivel, încercându-și puterile imaginare... cu un tren. Ce a rezultat este lesne de imaginat.

Frenkel nu a fost primul și nu va fi nici ultimul idealist care încalcă regulile de bun simț ale supraviețuirii pe această planetă, urmandu-și credința sau obsesia.

Am folosit acest exemplu pentru a descrie într-o manieră dramatică potențialele efecte ale unei **meme**, oarecum similară – o idee care este preluată de tot mai mulți oameni ca într-o epidemie, – proces care are loc de câțiva ani în lume și recent pe plaiurile mioritice.

Această memă se referă la credința în capacitatea unei persoane de a-și modifica ADN-ul cu ajutorul gândurilor...

Există adepți ai aceste teorii, printre care și medici, care observând anumite procese epigenetice, (precum E. Frenkel, care a conchis că a putut opri o bicicletă și o mașină fără să ia în calcul posibilitatea unor coincidențe

sau a altor procese aflate la mijloc), se apucă și vând oamenilor iluzia autocontrolului genetic bazat pe starea de spirit și gândurile adeptilor acestor idei. Surprinzător există o mulțime de creduli la mijloc iar „personajele” care promovează acest curent de gândire, deși sfidează regulile de bun simț ale vieții pe această planetă, ajung de devin chiar faimoși.

Epigenetica este un subdomeniu al geneticii, care studiază variațiile trăsăturilor celulare și fiziologice care nu sunt cauzate de schimbări în secvența de ADN.

Pe scurt, lucrurile stau cam așa... Materialul genetic al unei celule se prezintă sub diverse stări, în funcție de stadiul de dezvoltare și metabolismul celulei. El se regăsește în nucleu și în mitocondrii. Totalitatea materialului genetic al unei celule reprezintă o copie genomică. Întrucât aproape fiecare celulă din organism are o specializare bine definită, materialul genetic prezent în aceasta este „activat” în funcție de nevoile celulei, respectiv de specializarea sa.

Cu alte cuvinte, dacă luăm ADN-ul din două celule cu specializări diferite (de ex. un neuron și o celulă hepatică) vom observa că la un tip celular (neuronul) doar anumite gene din copia genomică sunt active iar la celalalt tip celular (celula hepatică) alte gene sunt active. Pe lângă aceste gene mai sunt și gene care nu sunt active la cele două tipuri celulare sau gene comune care sunt active la ambele tipuri. Ca o celulă să existe în deplinătatea funcțiilor ei, nu e necesar ca întreg genomul să fie activat (transcris)/funcțional.

Prin activare se înțelege ca este vorba de un număr limitat de gene care sunt supuse decodificării transnaționale – proces din care rezultă, în genere, produși proteici necesari în metabolismul celular. Specializarea celulelor implică produși proteici diferiți și deci cum spuneam și mai sus sunt activate gene diferite.

Mai e un detaliu tehnic care trebuie menționat aici. ADN-ul se regăsește într-o celulă, complexat cu proteine numite Histone, care au rol în compactarea și împachetarea sa în cromozomi (starea în care se găsește ADN-ul atunci când are loc diviziunea celulară). Mecanismul enzimatic celular recunoaște genele care trebuie decodificate în anumite proteine după aceste Histone care adesea au un semnal biochimic atașat (o grupare metil, acetyl etc.).

Ca teoria autocontrolului genetic mental să funcționeze, ar trebui ca o persoană să găsească cumva o modalitate prin care gândurile sale să adauge sau să elimine aceste semnale atașate de Histone, activând și dezactivând astfel după bunul plac ce gene dorește.

Ceea ce nu cunosc credulii acestei teorii este stadiul actual al cunoștințelor despre genomul uman.

În momentul de față avem secvențiat tot genomul uman, adică știm cam care este secvența să compusă din cele 4 nucleotide – Adenina, Guanina, Citozina și Timina. Mai știm

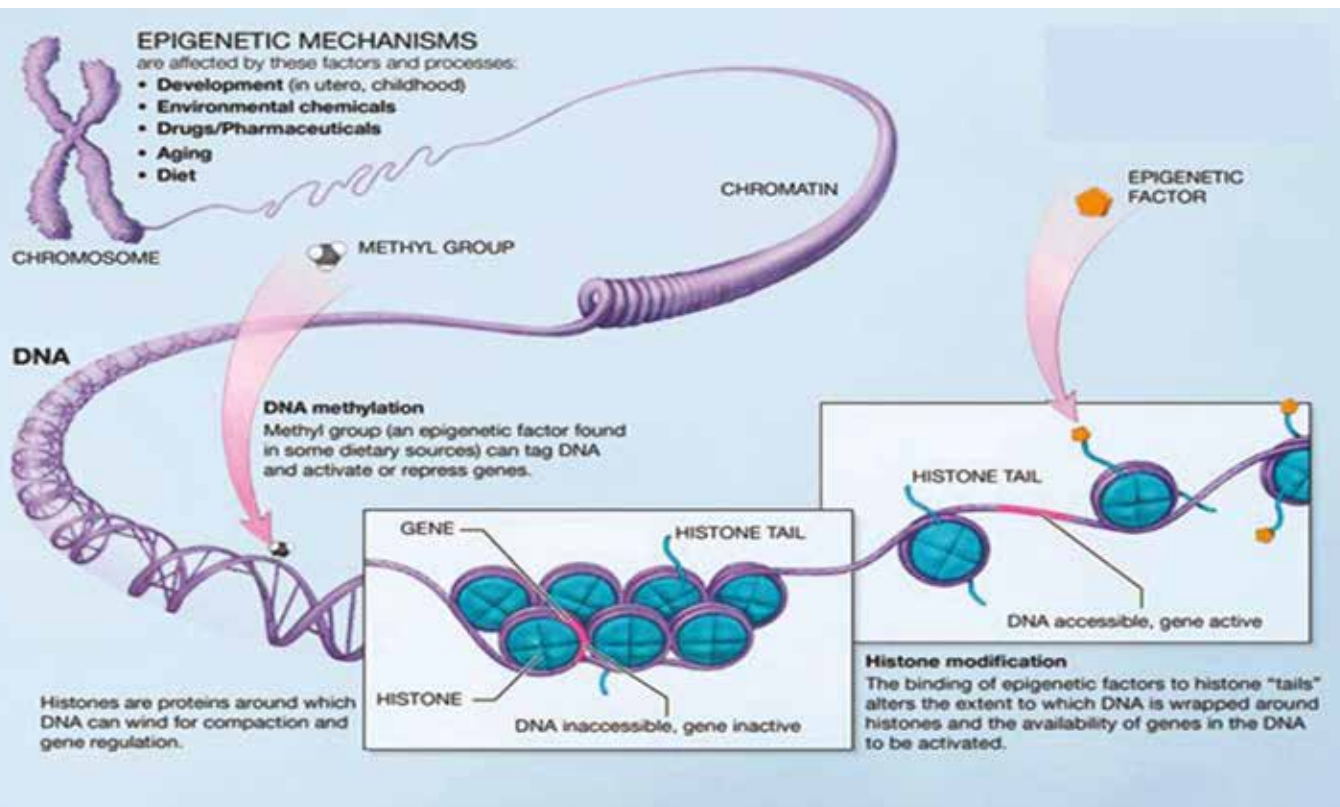
și pentru ce produși proteici codifică aceste secvențe după traducerea codonilor de câte trei nucleotide în aminoacizi. Avem deci o hartă cu regiuni codificatoare și regiuni necodificatoare și încetul cu încetul încercăm de aproape un deceniu să umplem aceasta hartă cu etichete prin care practic o facem mai pe înțelesul nostru. Aceste etichete virtuale sunt un fel de legendă a secvenței genomice care ne permit nouă să ne orientăm pe harta genomului (de exemplu notăm o anumită secvență ca fiind o genă care e responsabilă de un anume lanț enzimatic, care dacă este dezechilibrat generează o anumită boală s.a.m.d.). Ceea ce nu știm noi în momentul de față e cum interacționează produșii genelor în anumite contexte celulare. Avem 30.000 gene în genomul uman care codifică pentru sute de mii de produși proteici. Un calcul simplu ne arată că o genă poate codifica pentru mai multe proteine (o proteină este compusă din lanțuri proteice care pot fi produsul mai multor gene)

Ca să înțelegem interacțiunile care au loc la acest nivel avem nevoie de calculatoare performante pentru că mintea umană e incapabilă să rețină sau să lucreze cu o cantitate atât de mare de informație. Grație acestora, aproape în săptămânal, se fac noi descoperiri *in silico* observându-se noi roluri ale unor gene, prin acțiunea produșii lor de sinteză și deci o înțelegere mai bună a mecanismelor celulare cu implicații în medicină sau pur și simplu în înțelegerea funcționării materialului nostru genetic.

Cum creierul uman actual are limitele sale singurele explicații prin care controlul genetic mental s-ar putea realiza ar fi de natură mistică... un control subconștient... care ar explica cumva ideea de corp marionetă manevrat de ceva din exterior. Un păpușar, poate, care ne crează destinul existențial în acesta fiind inclus și cel la nivel genetic. Sau... Ar mai fi o cale... prin comportamente ce ne influențează dieta și implicit metabolismul (însă și această abordare cuprinde o plajă limitată și nespecifică de modificări care pot apărea după o lungă durată).

Așadar, a crede că poți să-ți modifice conștient sau nu structura genetică este echivalentul lui a crede că poți cu puterea gândurilor să modifice vremea sau de ce nu... a crede că poți opri un tren care se îndreaptă spre tine.

Sunt mii de oameni care sunt chinuți de efectele mutațiilor. Adică acele modificări în structura unei gene care îi dereglează funcționarea normală inactivând-o sau activând-o când nu trebuie. Efectele se văd prin tarele genetice pe care victimele lor trebuie să le suporte toată viața. Acești nenorociți de soartă... De hazard... De jocul șanselor ar fi primi care ar încerca să pună în practică teoria prezentată în acest articol. Dacă ar fi reală, evident și nu doar o viziune speculativă asupra unei realități neînțelese. Tehnici avansate de terapie genică (adesea imprevizibile),

în care se folosesc virusuri modificate, vin în întâmpinarea remedierii tarelor genetice. Cândva în viitor așteptăm nanotehnologia să-și spună cuvântul în aceasta problematică. Și poate peste mai multe salturi evolutive când vom controla pe deplin materia ca niște zei ce vom fi devenit, ne vom edita genele doar cu puterea gândurilor dacă asta ar mai avea vreun rost...

M-am întrebat adesea ce câștig ar avea acei pseudo-medici (sau pseudo oameni de știință) ori simpli adepți, în a promova mai degrabă ceva ce exista la limita realității, preluând unele descoperiri științifice și ignorându-le pe altele și am ajuns la următoarele explicații:

Teama de moarte

Mulți adepți văd în aceasta posibilitate o porțiță către nemurirea trupului.

Nevoia de spiritualitate

Este vorba de o extensie a mișcării spirituale **New Age** care militează pentru o viziune holistică, punând accent asupra faptului că mintea, trupul și sufletul sunt interconectate. Încearcă să creeze "o viziune asupra lumii care include atât știința, cât și spiritualitatea", adoptând atât știința convențională, cât și alte forme de știință considerate de graniță.

Pentru că e *cool*

Dal! E mai interesant să crezi în ceva modern precum auto-modificarea ADN-ului decât în zâne bune și îngeri.

Căutarea faimei prin emiterea de teorii neconvenționale

Când te pui împotriva curentului ieși repede în evidență. Cel puțin așa e în știință. Numai că lucrul ăsta nu durează foarte mult... E similară cu faima televizată...

Plasarea de cărți la conferințe de profil și mai grav produse cosmetice sau farmaceutice cu rol similar.

Există câteva personaje care și-au câștigat notorietatea realizând conferințe tematice prin care promovează astfel de teorii, ca la finalul lor să te convingă să le cumperi nu știu ce cărți sau produse. Legat de ultima categorie e mai ușor să cumperi de exemplu o cremă care are o poveste frumoasă în spate, decât să apelezi la tehnici complicate și costisitoare de terapie genetică ...

ORIGINILE ENERGIEI (IX)

CORNEL MĂRGINEAN

*Când ceea ce ne place acum,
nu o să ne mai placă, iar ceea
ce nu ne place acum, o să ne
placă, atunci toate vor dura.*

4.3. Durabilitate, om și Natură

Cele trei principii descrise până acum, cel al suficienței, cel al simplității și cel al lipsei spațiului de postresursă nu se referă la durabilitatea în sine a sistemelor din natură, ci doar la premisele pe baza cărora sistemele se constituie și se edifică prin procese naturale cu o durabilitate sistematică și predictibilă. Aceste principii, care par a fi aplicate în procesele din natură, sunt o bază a obținerii sustenabilității naturale, adică a acelei posibilități ca resursele existente să fie la dispoziția oricâtor generații

I. Uzura, sau răspunsul părților

Durabilitatea se poate privi în natură ca un răspuns al părților la ansamblul prin care se formează un sistem. Durabilitatea se măsoară ca un invers al uzurii. Uzura este un rezultat al interacțiunii dintre parte și ansamblu, în timp ce partea, ca și răspuns la uzură, se armonizează, se salvează.

Armonizarea nu este nici evoluție, nici involuție, nici adaptare sau acomodare, ci este un răspuns de includere a părții în ansamblul din care face parte, asemănător unei adăpostiri. Includerea prin armonizare este în fapt o uzură constructivă care duce la rezultatul că partea își re-găsește permanent un loc în ansamblul care îi cauzează uzură, până când aceasta

dispare, se absoarbe, ca mod natural de perindare prin timp.

Uzura este calea de a trăi. Presupunând o uzură egală cu zero, acesta ar duce spre o stopare de timp și deci la o trăire de statuie. Dispariția părții presupune completitudine și continuitate pentru un sistem și nicidecum o oprire. Natura este de fapt o sumă uriașă de uzuri și de dispariții. Nu găsim un loc în natură în care ceva nou, o naștere, o devenire ajungând nouă pentru sine, să nu fie de fapt o fătare, adică fapta de dinainte a sistemului, căzut așa în treptele sale de uzură firești. Adică o îmbătrânire treptată a mamei.

Relația cea mai sigură din natură, între sustenabilitate ca efect relativ asupra trăinicieii lucrurilor și a persistenței formelor acestora în timp, se îndreaptă spre procesul, încă mult discutat în lumea cercetării științifice, de evoluție, adică de transfer al unei entități prin șirul temporal al condițiilor de mediu.

O observație interesantă este legată de ideea de evoluție. Nu doar ceea ce este viu este supus procesului de evoluție, ci la fel de bine și ceea ce nu este viu. Uzura se răsfrânge asupra tot ceea ce există în natură. Animalele se perfecționează, speciile se succed din ce în ce mai adaptate, dar nici substanțele, de orice natură ar fi, nu au altă cale de a persista în timp.

Natura este un tot în care atât mediul determinativ, cât și ceea ce trăiește (există) în acel mediu, sunt unite, contopite, iar aceste subansamble sunt controlate de sistemul zis natură. Omul este și el natură, chiar dacă are unele privilegii formale și o altă părere despre locul pe care îl ocupă. Perechea mediu-produs sustenabil, derulat în acel mediu, se determină reciproc. Așadar, soarta părților din natură va influența în final soarta mediului, cum întreg procesul evolutiv, constituind la rândul său mediu, influențează soarta părților sale componente.

Cum se desfășoară un proces sustenabil privit din punctul de vedere al principiilor evoluției? Este o evoluție cea care asigură sustenabilitatea sau, de fapt, este o rezistență îndreptată spre persistență?

II. Durabilitatea sistematică

Pe de altă parte, în natură sustenabilitatea are un caracter prescriptiv, duratele se cunosc din capul locului, cea a unui copac sau a unui animal, a unei frunze sau a unei pietre.

Sustenabilitatea este respectarea unei valori a durabilității prescrise, de comun acord, între viața unei părți și cea a mediului care conferă condițiile pentru respectarea acelei durate. Durata și dispariția înseamnă, în sume ciclice pentru părți, o durată mare, o durată sumatoare, la un nivel ciclual întins pentru mediu, dar segmentat obligatoriu.

Sustenabilitatea nu se aplică prin adaptare. Adaptarea se manifestă deja atunci când durata de viață a unui membru al naturii se prescrie la nivelul său global, cea a unei specii,

spre exemplu. (Un pește trăiește un număr de ani, o pasăre un altul, o albină trăiește o lună, o muscă o zi.) Ideea sustenabilității naturii este că această promisiune făcută de natură fiecărei părți/specii în parte să fie respectată. Cauzele care stabilesc duratele de existență sunt cele care, în fond, stau la baza sustenabilității. De ce trebuie să trăiască o albină câteva săptămâni? Răspunsul pe care îl dă acestei întrebări întregul mers al unei familii de albine devine firesc. Pentru toate speciile, și cred, pentru fiecare lucru, răspunsul la această întrebare se derulează prin mecanisme și explicații, toate firești, privite din unghiul intern al acelei specii sau al aceluși lucru

III. Criteriile de durabilitate

De ce un scaun, revenind acum la sustenabilitatea tehnică și comercială a evului nostru, trebuie să sufere o uzură sau trebuie să nu sufere o uzură? Și în ce mod?

Lemnul din scaun îl face durabil pentru 100 de ani, îmbinările dintre elementele sale pentru 20-30 de ani, moda care spune ce fel de scaune sunt frumoase, 10 ani, iar prețul acestuia (în scădere stabilită de cerere și ofertă dar și de ideea consumului obligatoriu) pentru 5 ani. Această cădere din natură, de la ceea ce acesta dă inițial și ceea ce se crede doar, pentru a ne respecta ideile, face ca abordarea sustenabilității să fie înțeleasă greșit de către om, în comparație cu înțelesul sustenabilității naturale. (Este vorba nu de o simplă scădere, ci de o cădere de formă exponențială.) Cele patru trepte ale criteriilor de durabilitate se pot privi, exemplificat pentru un scaun, pentru înțelegere, dar și generalizat, astfel:

Lemnul din scaun = resursa naturală = contribuția naturii;

Prelucrarea lemnului, îmbinările scaunului = contribuția științifică și tehnologică a omului = contribuția energetică = industria;

Moda sau frumusețea percepută a scaunului = aportul cultural al societății umane

Piața sau prețul unui scaun = aportul dezvoltării societății umane. Rescriem cele patru criterii: 1. Resursa naturală; 2. Tehnologia; 3. Moda; 4. Piața.

Vom adăuga, pentru viitorul dezvoltării lumii, un al cincilea criteriu, cel referitor la informație. Sunt de pe acum inventate scaune informatizate prin computer, care iau forma completă, ergonomică a omului care le folosește.

Aceste criterii sunt de fapt treptele istorice care s-au adăugat mereu minții omului, făcându-l să vadă și să înțeleagă mereu altfel. Trebuie să spunem că a existat și treapta 0 (zero), cea în care omul nu avea un scaun anume pentru a se așeza, ci se așeza pe iarbă sau pe piatră, gest pe care și-l dorește și acum, fiind gestul său de odihnă și de reculegere. Acest criteriu, cel natural, oferă scaunului (șederii) o durabilitate nesfârșită și presupune respectarea integrală, însă acum imposibilă, a naturii. Așezarea directă,

păstrată doar pe nisipul plajei, aduce între om și acea sferă numită Pământ, o atingere simplă și adevărată.

Cultura valorii sau durabilitate

Durabilitatea unui scaun nu rămâne una fizică, concretă, ea alunecă din ceea ce este material, recte natural, lemnul, spre ceea ce este tehnologic, apoi spre ceea ce este legat de design și în fine, ajunge în final să depindă de posibilitatea de a-l abandona pentru un altul la fel de nevaloros (ieftin) pe o piață de mare serie. Lipsa valorii prescrise a unui scaun este cea care determină durabilitatea acestuia. Nu mai contează acum lemnul (plasticul), tehnologia, designul, ci doar ceea ce se crede a fi un scaun, pentru că ceea ce se crede este și prețul aceluia scaun.

Prețul este răspunsul subiectiv dat statistic de către părerea statistică asupra a ceea ce se crede că înseamnă un scaun. Nu are importanță dacă scaunul reușește să rămână funcțional peste perioada de timp prescrisă prin efectul prețului.

Este ca și cum omul se hotărăște să reducă durata de viață a iepurilor și are grijă

să-i împuște indiscutabil pe cei care depășesc durata de viață stabilită de către el. Omul vrea să spună că s-a plictisit de iepuri (scaune) și vrea ca natura să inventeze o altă specie în locul acestora!

Scaunele abandonate naturii vor umple lumea de cadavre de scaune, încă dornice să trăiască natural.

-Scaunele trebuie să trăiască până când se vor rupe de vechi ce sunt, sub greutatea celor care le folosesc?

-Când este firesc să se fabrice alte scaune în locul celor existente?

-Scaunele se fabrică în continuu, altfel fabrica s-ar închide! Omul decide când va cumpăra alte scaune noi!

Iar decizia aceasta este un rezultat al culturii sale. Acolo se află pârghia care a adus lumea în punctul în care ne aflăm și tot acolo este pârghia și pentru a mai recupera ceva, dacă mai este posibil.

Cultura însă este un rezultat comun al societății și așa se ajunge la a se închide cercul. Scaunele se vor schimba atât de des, cât o va determina evoluția paradigmelor culturii.

4.4. Perfecțiune, om și Natură

A fi perfect înseamnă a nu fi.

Acest al patrulea text despre natură încheie un cerc, o triadă formată din ideea de sustenabilitate, ideea de durabilitate și ideea de perfecțiune.

Fiecare dintre aceste idei are o poziționare ideatică diferită față de viața naturii:

- Sustenabilitatea este o căință a omului, doar aproape deșteptat în al doisprezecelea ceas. Ceea ce se leagă de termenul actual de sustenabilitate a naturii este o teorie,

până la urmă, prin care omul își propune să facă de acum ceva, pentru a-i opri uciderea.

- Durabilitatea este o descriere a eforturilor, a puterilor în sine, cele încercate, ale naturii, de a rămâne așa cum o știm, pentru ca noi să avem mai departe condiții de viață. Pe cât de teoretic poate fi privită această idee, pe atât de practic se resimte inconfortul vieții, datorat uzurii evidente a naturii, de către fiecare om al planetei Pământ. Acesta este și unul dintre motivele mele personale, pentru care am scris și am publicat aceste eseuri și probabil întreaga această carte. Este evident, pentru orice judecată a unei minții obișnuite, că pe acest drum al degradării naturii, nu se va putea merge prea mult, în viitor.

- Perfecțiunea este o explicație a unui paradox pe care îl transportă natura. Un sistem perfect are neajunsul unei sensibilități exagerate. Perfecțiunea este doar aparent nemuritoare, această nemurire pretinsă perfecțiunii este doar o admirație a unui observator. Orice perfecțiune, fie ea perenă sau autovindecătoare, se deformează treptat în fața imperfecțiunii și la un moment dat dispăre. Prin analiza acestui atribut frumos al naturii, poate vom înțelege mai mult cum a fost posibil miracolul apariției vieții în natură, decât vom înțelege cum va fi posibilă persistența vieții. Pentru că, oricum, viața naturii va avea un sfârșit, dar acesta trebuie să fie unul prezis, și nu unul forțat, grăbit de însuși exponentul cel mai de sus al acesteia, omul.

Ideea actuală despre perfecțiune este ea însăși relativă și neterminată. Pentru a găsi o definiție a naturii perfecțiunii este nevoie de acceptul sistematic, conștient și consistent al imperfecțiunii. Perechea imperfecțiune-perfecțiune formează fușteii unei scări a relativității unei evoluții a naturii. Perfecțiunea este ținta iar treptele de imperfecțiune, cele ce doar tind spre perfecțiune, sunt ceea ce este în fond natura.

Ceea ce ne dă nouă senzația perfecțiunii naturii este în fapt rezultatul grandios al unor echilibre.

Ce este un echilibru? Este o împăcare definitivă?

Sau un echilibru este o luptă dreaptă. O luptă în care regulile nu pot fi încălcate niciodată.

Mai putem vorbi acum despre luptă dreaptă cu Natura și despre reguli care nu pot fi încălcate?

Noi credem în perfecțiunea naturii. Admirăm natura pentru persistența sa și pentru spectacolul unei perpetue armonii. Dar, privind din ce în ce mai aproape, găsim natura ca și un loc în care tragedia părților ei este într-o continuă desfășurare. Cu cât mărim claritatea acestei imagini, nu mai vedem nici urmă de perfecțiune, așa cum este îndeobște înțeleasă perfecțiunea și ne-am așteptat să o găsim.

În ce constă perfecțiunea naturii?

- În marile ei echilibre, care se manifestă pentru un perimetru vast? (o galaxie, un sistem al unei stele, o planetă sau un ocean).

– În stabilitatea subproceselor ei?
 – În persistența conținuturilor ce se ascund în spatele formelor sale?

– În frumusețea a ceea ce se vede, fiind vizibil în spectrul luminii, acea lumină receptată de ochii noștri?

– În armonia a ceea ce este deja înțeles ca fiind frumos?

Totuși perfecțiunea, prin însăși ideea pe care se sprijină ca și termen, nu are necesare mecanisme, ca și cele pe care le-am enumerat mai sus, prin care să își formeze și să își mențină o stare care să fie atribuită logic unei perfecțiuni. Toate calitățile naturii sunt consecințe ale perfecțiunii acesteia.

Nu se poate descrie o perfecțiune prin excelența părților ei. Cum nimic din ceea ce fac greșit inferiorii nu poate fi atribuit altfel decât vinovăției unui superior.

Natura poate fi socotită perfectă numai prin atribute privite dintr-un punct de vedere exterior acesteia. Nu este suficientă o abordare filozofică simplă a acestui subiect. Este nevoie și de o implicare descriptivă, de natură metafizică. Dacă din acea perspectivă găsim atribute ale perfecțiunii, atunci acestea sunt doar posibile, având în vedere reperul nostru, cu totul relativ, de a le percepe.

I. Cuprinderea, ridicată la rangul de atot-cuprindere, este un prim atribut al perfecțiunii naturii. Atributul de a include tot ceea ce există, și există și fără percepția conștientă a omului, este împrumutat de la Făcătorul Naturii, adică de la Dumnezeu. Atotcuprinderea este cea care face ca tabloul naturii să fie alcătuit din premise ale perfecțiunii. Dumnezeu cuprinde și Natura, ceea ce presupune că existența nu se mărginește la a fi Natură. Dacă cuprinde tot, această totalitate este aceea spusă de către om și nu o totalitate spusă de către Dumnezeu.

Atotcuprinderea spune, prin inversarea înțelesului ei, că nu există loc de ascundere în natură. Preceptul acesta, aplicat ideii de sustenabilitate, este aproape înspăimântător. El spune că orice greșeală, adică o deviere de la regulile-legi ce sunt invocate aferent unor echilibre, ce se desfășoară în natură, oricât de mică, este asimilată de natură la nivelul întregului său. Este înspăimântător prin faptul că, în genere, acele legi nici nu ne sunt cunoscute. Să fie posibilă oare o ignoranță generală, la nivelul întregii planete, ce va trebui cândva plătită. Dacă Natura este perfectă prin atotcuprindere, aceea răzbunare, datorată unei neconformități, atentează din orice poziție, direct spre Întregul său. Ideea de vindecare, de asimilare, de topire sau de dizolvare, de resorbire a unei ieșiri din peisajul normalului este falsă. Doar incapacitatea de a vedea întregul modificat de noi prin acțiuni împotriva naturii, ne face să credem că efectele globale nu au loc și că nu există.

Înseamnă că sensibilitatea acestei atotcuprinderi este dușmanul unei durabilități a naturii. Impresia că efectele

declanșării unei bombe uriașe sau a infestării unor zone întinse sunt asimilabile prin această atotcuprindere este în realitate greșită. Presupoziția că, pe măsură ce natura se impurifică, rolul acesteia de purificator va aduce un nou echilibru, nu este sigură. Mai degrabă, la un moment dat, dezechilibrul dat de aceste impurificări, caracterizate cel mai larg prin anormalitate, va antrena o rupere. Dacă există o singură unitate a Universului, precum există o singură unitate a Naturii, atunci o singură rupere a acestei unități cauzează sfârșitul. În sensul că în natură nu sunt opțiuni de rezervă. Dualitatea posibilităților absoarbe totul: ori un echilibru datorat perfecțiunii, ori nimic.

Discuția despre sustenabilitate are un sfârșit trist. Durabilitatea naturii are o limită în chiar perfecțiunea acesteia. Este preferabil ca această limită, ce ne pare metafizică și îndepărtată, să nu fie pusă niciodată la încercare.

II. Un al doilea atribut ce aduce perfecțiune naturii este complexitatea acesteia. Sistemele ce guvernează și constituie Natura nu pot fi simple. Simplitatea atribuită naturii nu poate fi decât una ultimă. Acolo, în ultimitate, se poate presupune doar o simplitate a unor principii și nu a unor legi. Goana după simplitate a științei și dorința logicii de a privi simplu și de a dori o simplificare analitică a naturii, duce la uitarea, mai bine spus, la ignorarea complexității acesteia. Probabil că această deformare a percepției complexității naturii, spre o simplitate inexistentă în realitate, este cea mai întinsă și cea mai uluitoare paradigmă de gândire. Reducerea complexității naturii la posibilitățile matematicii, spre modele de calcul simplificate, adică punerea de către matematică a naturii într-un „pat al lui Procust” dă științelor impresia greșită asupra a ceea ce este în realitate Natura.

II.1. Complexitatea are ca și rezultat completitudinea. Completitudinea naturii nu este privită de științe, această categorie este intuitiv ocolită, deoarece o descriere a completitudinii nu este încă posibilă la nivelul actual al gândirii. Dar, la fel ideii de perfecțiune datorată atotcuprinderii, perfecțiunea datorată completitudinii are un rezultat la fel de nefast asupra echilibrelor din natură. Completitudinea devine o piedică majoră atunci când este necesară o regenerare pentru a reface echilibre pierdute. Un mecanism complex și complet este de preferat doar unui sistem funcțional la fel de complex și de complet. Cât timp va fi fiabilă o mașină complexă și completă ce funcționează în afara parametrilor dați?

III. Pentru unii cititori atribuirea perfecțiunii unui sistem cum este cel al Naturii, poate părea exagerată. Perfecțiunea, se poate spune, este mai întâi de toate un deziderat, o formă de a dori și mai puțin un termen al unei descrieri pseudoștiințifice. Într-o abordare pragmatică a acestui aspect, observația este corectă. Însă, dacă privim spre cei doi protagoniști implicați, omul și natura, tocmai omul ne

oferă prin capacitățile gândirii sale și opțiunea metafizică.

De aceea a fost posibil demersul despre perfecțiunea Naturii printr-o fundamentare cauzală, de natură metafizică. În sensul că această perfecțiune nu este una de la sine, ci este una preluată, prin apartenență, de la Dumnezeu.

IV. Dacă ne întrebăm: ce este calitatea? Și dorim un răspuns cât mai substanțial posibil.

Atunci trebuie să ne îndreptăm gândirea spre ideea detaliului. Cu cât detaliul este o preocupare și devine stăpânit la nivele mereu mai adânci și mai adânci, calitatea acelei constituirii crește. Așadar, calitatea derivă, în fondul cel mai general spus și într-o abordare specifică societății umane, din evitarea abandonului detaliilor.

Dacă detaliul devine din ce în ce mai mic, până când diferențiala ce îl constituie devine nulă, atunci calitatea se transformă în perfecțiune. Natura nu are noțiunea de detaliu sau noțiunea de ansamblu, ci are, prin continuitatea sa atotcuprinzătoare, un continuu control pentru părțile sale, indiferent dacă sunt mari, mici sau atât de mici, încât devin pure informații.

Acest drum al așa-zise calități a intrinsecului naturii, spre perfecțiunea devenită astfel ceva comun, este demonstrația facerii lumii de către Dumnezeu. Făcând totul și făcând la detaliul ultim, cel a spusei pentru a se face, lumea se poate ridica singură dintr-o astfel de poruncă. Cum se poate da o astfel de poruncă? Este o poruncă din interior spre tot.

În acest mod este natura perfectă. Prin calitatea sa firească, ajunsă o perfecțiune construită asupra a ceea ce este.

Ce este al naturii nu poate să fie decât perfect sau să nu fie. Această afirmație, pe cât de adevărată, pe atât de tristă, obligă întreaga omenire la un înțeles nou asupra naturii. Omul aparținând naturii și încercând dezvoltarea sa și a societății, devine mereu mai imperfect, drum ce îl va duce spre a nu mai fi. Este cauza pentru care unele filozofii orientale, consideră, pe bună dreptate, calea non-acțiunii ca fiind calea salvatoare a viitorului.

Așadar, natura este perfectă pentru că nu aparține omului, cel ale cărui munci sunt la un nivel firesc stadiului materiei în care el se află, cel molecular. Această hărnicie moleculară este o calitate rudimentară și niciodată aducătoare de perfecțiune, dar suficientă scopului vieții lui.

4.5. Natură și cale

Nu este altă cale, în afară de cea spre inimă.

Pentru a rotunji ideile acestui capitol pe un echivoc al lui totuși, așa cum se va încheia și cartea, și pe un fundal general valabil, acela al unui scop pe care îl dorește orice om ce se apropie de un sens dat naturii, încercăm tristețea de a înțelege starea ireversibilă a degradării acesteia.

Putem vorbi despre Natură în afara celui mai important

produs al acesteia: mintea omului, ideile lui? Puterea omului stă în ideile lui. Limbajul său este idee, actul său este idee. Omul este o idee împlinită a naturii.

Pentru a ne gândi la o cale pe care se poate salva Natura de ea însăși, pentru că omul este inclus acesteia, trebuie să privim spre efectele pe care le are dezvoltarea minții umane asupra naturii.

I. Ne întrebăm dacă evoluția speciilor nu s-a închis cumva, pentru istorie. Se reconstituie, de către știință, schimbări ale speciilor și căderi ale acestora în dispariție, dar nu se descoperă schimbări ale vreunei specii spre o specie viitoare. Este poate începută o a doua etapă a unei evoluții globale, iar noi nu ne dăm seama. Apariția gândirii a încheiat oare procesul de evoluție fiziologică a substanțelor viului? S-a asigurat suportul mecanic al creierului unui om și, deci, nu mai contează încotro se îndreaptă evoluția corpului viu?

A doua etapă a acestei evoluții globale, dacă este așa, se petrece de acum înainte doar în Mintea umană. Diversitatea psihologiei umane pare un tablou în care omul a lăsat amprente pe întregul său drum, de la faza de primat, la cea spre care se îndreaptă încă și astăzi.

Dacă analizăm atitudinea științei față de natură, părerea omului este că el este vârful evoluției naturii, așa cum s-a presupus mai sus. Dar nu cumva această poziție nu este cea reală și supremația însușită artificial de către om și știința sa nu poate deveni chiar ea cauza eșecului naturii și respectiv al omului?

„Totuși, am convingerea că trebuie să adoptăm, ca societate, o oarecare modestie față de limitele cunoașterii noastre științifice despre noi înșine și despre lumea în care trăim.” Acest îndemn justificat, depus în cartea „Universul într-un atom”, Humanitas, 2011, de către Tenzin Gyatso, Dalai Lama, acoperă pentru mult timp poziția ce ar trebui adoptată de către oameni.

Întregul mecanism de evoluție nu poate sta decât în mâinile Naturii. Aici se regăsesc mecanismele evoluției speciilor, țintite, după cum se crede, spre perfecțiunea minții ființei finale, omul. Tot aici se regăsesc, deci, și mecanismele noi evoluției, cea a fenomenelor de gândire. Și, probabil în natură se regăsesc și viitoarele etape evolutive, necunoscute nouă.

O observație dificilă, făcută în contextul celor arătate, este aceea că natura nu are un loc al său, pe măsura meritelor sale reale, în Mintea omului. Viitorul acestei gândiri, cea cuprinsă în Mintea umanității, nu include în miez ideea de conștiință și respect pentru Natură. Acest respect, inclus organic, a existat oare în istoria omului, la un moment dat?

Sau doar ne place, într-un mod salvator, să vorbim despre trecutul îndepărtat ca fiind unul perfect, fără a avea cum ne demonstra această pretinsă certitudine.

De ce nu este Natura cuprinsă în mintea omului la nivelul firesc, cel al instinctelor de bază ale acestuia?

Instinctul de conservare este, prin esența sa, individualizat și asigură ființelor o persistență fizică. Instinctul de conservare împreună cu cel de proprietate stau la baza gândirii matematice și nu numai atât. Aceste instincte subînțeleg întregul demers științific alocat naturii. Trecerea de la trăirea instinctelor la conștiința învelișului imediat al ființei, acela al mediului de viață, nu se mai produce natural în mintea omului. Acest fir de înțeles a fost denaturat de-a lungul trecerii timpului, ajungându-se la a nu se mai percepe natura ca pe ceva propriu, aparținător corpului viu al omului. O explicație posibilă stă în faptul că impresia asupra Naturii este că aceasta aparține tuturor, că este un bun general și exterior, un bun care nu are pecetea individuală a instinctelor. Eroarea la care duce această explicație face ca omul să nu își asume Natura la nivelul personal, atunci când este vorba despre sinele său.

Natura nu poate aparține omului, tocmai datorită acestui inaccept al său.

Omul aparține naturii prin drumul său de evoluție fiziologică și nu prin drumul său de a gândi despre Natură.

Ambele aceste entități vor aparține unei cuprinderi superioare pe care omul a numit-o Dumnezeu.

Cine poate salva atunci Natura și implicit pe om?

Cum se poate realiza acest deziderat?

Calea ce se întrevide este aceea a adunării Naturii în mintea omului, pe acel loc pe care trebuie să îl dețină. Dar omul rămâne mai departe o ființă ce nu are posibilul adunării, adică al coagulării fiziologice, decât în profunzimea sa instinctuală. Adică, este nevoie ca fiecare om, în parte, să creadă ca starea Naturii îi este o condiție efectivă de viață, așa cum este el ghidat personal de instincte, prin faptul că integritatea și starea permanentă a fiecărei părți a corpului său și a minții sale, determină nemijlocit condiția de a-și păstra sănătatea și viața. Într-o natură bolnavă, nimic nu mai poate fi sănătos, cu atât mai puțin omul.

Credința în Divin trebuie să conțină și această latură, a credinței în valoarea indispensabilă a Naturii. Pe parcursul istoriei, religiile au îndepărtat natura din mintea omului, pentru a-l îndepărta astfel de credințele sale tradiționale. Tradiția în credințe legate de intrinsecul naturii a însemnat o Natură suficient asimilată ființei umane. Acum istoria politică dă socoteală pentru această absență, însă în defavoarea omului.

Pentru a readuce în mintea omului imaginea reală a Naturii, precum și a relației nemijlocite dintre sănătatea acestuia cu cea a sănătății naturii, este posibilă doar o aceeași cale. Calea religioasă.

Oricare dintre religii, plecând de la teza apartinerii la o Divinitate, atât a omului cât și a naturii, va putea readuce în mintea ființei umane nevoia de îngrijire a naturii. Diferențierea

netă a naturii față de credință va trebui diminuată treptat. Un om temător prin instrucție față de valorile religioase se va reazeza și față de valorile naturii.

Reînțocirea Naturii la Religie, cel puțin în credințele occidentale, după ce a fost înstrăinată mai bine de două milenii, va putea salva mediul înconjurător. Măsurile organizaționale, economice și tehnico-științifice globale pot doar ameliora și împiedica pentru un timp distrugerea naturii.

De salvat, Natura nu poate fi salvată decât de către Dumnezeu.

II. Are un drum de întoarcere omul, în acțiunea sa împotriva naturii?

Dacă este vorba despre spațiul pragmatic, industrial, financiar și deci politic, nu se mai poate face prea multe. Pentru că între două entități, în speță între om și natură, întotdeauna va mai exista o a treia entitate, situată deasupra și sinergic. Relația dintre acestea este dominată de acest terț, neinclus ci separat, inclus doar pentru a îndepărta, creat tocmai de această relație. Așa cum nu se poate scrie istoria niciodată în mod obiectiv, datorită acestei a treia entități, sau așa cum doi oameni trebuie să știe că relația lor nu este niciodată biunivocă, ci mereu triadică, fără ca să fie necesar a exista o a treia persoană, tot așa umanitatea are o zonă a globalității la care nu mai are nimeni acces. Din acea zonă pornesc toate cursele din istorie, ale expansiunii, ale înarmării, ale dezvoltărilor științifice sau economice. Aceste curse de nestăvilit, datorită imposibilității de a fi controlate, fiind determinate triadic și înfăptuite biunivoc, se sfârșesc doar prin mari tragedii. Cursa de a distruge natura este acum în plină desfășurare. Pe de o parte, se vorbește despre sustenabilitate și durabilitate, dar pașii globali ai acestor necesități nu mai pot fi făcuți, decât teoretic, timid și sporadic.

III. Are omul un drum de întoarcere în acțiunea sa împotriva naturii? Sau măcar o ultimă speranță?

Dacă este vorba despre o schimbare fundamentală a poziției sale interioare, religioase, spre natură, atunci se poate vorbi despre o speranță.

Liturghia solicită prezența divină. Dar divinul este omniprezent. Atunci, omul este cel ce nu este omniprezent. Liturghia îi aduce omului privirea de a vedea prezența divinului. Așa sunt toate lucrurile pentru om. Ele sunt prezente, dar omul nu le vede. Și atunci el caută căi ale privirii. Sensul oricărei științe este spre deschiderea privirii omului, adică sensul de a cunoaște al omului doar pare a fi îndreptat spre natură, în mod artificial și neînțeles. Sensul de cunoaștere pe care omul îl așază în științe este în fapt inversat spre el însuși, fără însă a-și da seama de aceasta, la fel celui al liturghiei.

Natura este omniprezentă, la fel divinului. Invocarea științifică prin construcția cunoașterii a unei prezențe a

naturii este redundantă, pentru că natura nu doar că este prezentă, dar este și mistuită de către fiecare om, în fiecare clipă a vieții sale. Paradigma artificialului, instalat în fiecare gest al vieții, înțelegerea unui măr, ca fiind un produs al unei fabrici numite pom și nu un măr născut de un pom, duce la o confuzie ce nici nu mai poate fi conștientizată.

Refacerea acestei poziții: de la o cunoaștere științifică a omului privind spre natură la o cunoaștere nemijlocită a naturii, trăind în natură și nu doar științifică, devine acea speranță.

Judecarea unui om de către un alt om, după sine, duce la erori și la suferințe, de ambele părți. Judecarea naturii de către om, după ideile omului, în întregul său demers, demers pe care îl numim „știință”, duce spre erori din ce în ce mai mari și spre suferințele generațiilor actuale și ale celor care urmează. Filozofia, privind natura preponderent prin cuceriri științifice, greșește.

„Nu fura ce nu este al tău, nici de la altă persoană sau de la comunitate și nici din natură.” Un extras din codul etic al americienilor.

5. Idei despre Realitate

Nu se fac treceri de la o epocă la alta pe baza unor scrieri, așa cum cred filozofii. Ci doar iureșul și nebunia a ceea ce deja s-a petrecut devin cauze întâmplătoare ale viitorului.

5.1. Cum văd eu postmodernismul

Lumea este o urmare a părerilor oamenilor despre cum ar putea fi lumea.

Eseul a fost publicat în prima sa formă, în revista *Noema*, Volumul VII, 2008, revistă a Comitetului Român de Istoria și Filozofia Științei și Tehnicii a Academiei Române.

Rezumat: Acest text scoate în evidență o idee legată de poziția viitoare a unui observator al Realității, prin prisma modernității, a postmodernității și a unui viitor cultural al umanității încă imprevizibil, observator ce abordează modalitatea posibilă și explicativă a cunoașterii umane.

Se vorbește despre o poziție clasică de desituare (termen propus aici prin firescul relativ la cel de „desituare” – adică pullback) față de subiectul realității, prin cunoașterea în întregime a adevărului și despre o poziție de desituare, prin cunoașterea de la o distanță cuprinzătoare a unui adevăr bazat pe moderație. În acest text se extinde ideea abordării în cunoașterea istorică viitoare prin resituare, adică prin acceptarea unei relativități definitive a punctului de reper și mai mult: prin apartenență la mișcarea unei realități practic inobservabile.

Mi-e un pic rușine pentru că îl copiez pe Albert Einstein, folosind titlul pe care l-a dat cărții sale explicative „Cum văd eu lumea”, dar nu îl mai schimb, pentru că mă va ajuta, și pe mine, când voi face unele afirmații în text, sub ideea a ceea ce este în fapt o părere.

Trebuie să spun că însuși Albert Einstein nu se situa, dacă discutăm despre modul său de abordare și de înțelegere a cunoașterii, în ceea ce era atunci și ce s-a dovedit ulterior a fi modernismul. Dar ce este și mai interesant, dacă cineva ar dori să încadreze gândirea acestuia în ceea ce se poate distinge acum că este postmodernismul, ar fi într-o încurcătură.

Deci trebuie să așteptăm încă aceea epocă viitoare? Ce să cuprindă modalitatea de gândire a unor oameni ca și Albert Einstein?

Dacă trebuie să așteptăm, înseamnă că postmodernismul doar nuanțează o epocă din care a dorit să se nască, chiar numele său vorbește despre o urmare a sa din modernism și nu este o epocă de sine stătătoare în istorie.

Postmodernismul este o etapă preocupată mai mult spre definirea sinelui său decât de propriul act existențial și de un conținut.

Relația sa cu modernismul se reazemă pe ideea că fratele mai mic se naște din cel mai mare și nu din aceeași mamă. Aceasta le dă celor moderni impresia că lumea este în derivă, iar postmoderniștilor impresia că nu se pot de fapt debarasa de impedimentul modernist. Această ambiguitate dă multiple teme de analiză sterilă, care doar vor întârzia procesul natural de tranziție spre un alt-ceva, în viitor.

Chiar și în artă se petrece un fel de dedublare voită a postmoderniștilor, în aceeași notă, o simbioză falsă între act și descrierea lui concomitentă. Poetul, în timp ce își îmbrățișează iubita cu gestul său real, se întrerupe pentru a-i recita niște versuri despre mirosul pielii acesteia. Natural este, în înțelesul vieții, o uitare a poeziei, atunci când ea este cea mai prezentă. În aceeași idee, omul de știință este chiar mai dubios în ceea ce face, el studiază, dar în același timp se ridică mereu de la masa de studiu și le spune celor din jur: știți, eu studiez.

Acest tablou al postmodernismului m-a intrigat mereu în relația cu tot ceea ce se propune a fi postmodernitatea. Uneori cred că doar din nerăbdarea de a pași pe o următoare treaptă a lumii, postmoderniștii au ridicat și întins piciorul în întinericul viitorului și tatonează, voind a așeza talpa, dar nu au pe ce. Treapta următoare este ori prea înaltă, ori încă nu a fost turnată și nu există.

În tonul acestei nerăbdări, care poate fi socotită un atribut postmodernist, interpretarea citatului din cartea „Devenirea întru Ființă” a lui Constantin Noica: “Că i s-a luat tot filosofiei este limpede. Simplul fapt că științele au vorbit mai bine despre conceptele ei privilegiate a depozat-o de ele.”, consider că poate duce spre altceva:

Întreb: filozofiei i s-a luat sau a fost doar ajunsă din urmă?

Și mai departe: “Mișcarea continuă a ființelor și lucrurilor a devenit funcția (experiența) cheie, demiurgul fără chip și fără armură al omenirii actuale. În această situație suntem

oare înarmați cu concepte și metode pentru a surprinde și exprima dinamica totală, integrală, a diverselor sectoare ale realității?”

Adică este suficient „pullback-ul”? Este suficientă acea desituare? Să credem că „demiurgul fără chip” poate face doar atât, să se dea înapoi câțiva pași, cât câțiva infiniți, pentru a vedea mai multe din fețele diamantului?

Pentru a continua, voi cita pasajul din interviul scris de Gorun Manolescu luat lui C. V. Negoită, la care am făcut referire mai sus:

„Modernii pretind că adevărul poate fi cunoscut repede și în întregime. Postmodernii sunt de părere că așa ceva nu se poate. Neînțelegerea provine din reprezentarea poziției observatorului față de realitate. Pentru modern, realul este ceva plan. Postmodernul vede realul asemenea unui diamant căruia i s-au șlefuit multe fețe. El recunoaște că nu poate privi toate fețele, diamantul fiind foarte mare. În această situație, se desituează, adică se retrage pe o poziție din care vede și alte fețe. El recunoaște că numai din infinit se poate vedea tot, fără nevoie de nici o mișcare”.

Desituarea, adică „pullback-ul”, are cusurul că este relativă situații, fiind prin recul combătută de cei ce preferă să se situeze. Paradoxal ca și afirmație, dar desituarea este un caz particular al situații, pentru că descinde din aceasta extrapolând doar poziția observatorului, sau mai bine zis extinzând-o. Extinderea presupune recunoașterea unei limitări cu un contur mai larg. Chiar dacă acesta este infinit, rămâne măsurabil. (Ideea vagului se supune aceleași limitări, fiind o opțiune spre acceptul diversității, descrisă printr-o extindere a unui concept matematic.)

Ceea ce poate fi un sumator, unul care consumă situația și desituarea, dar care nu este nici o renunțare la situație și nici o îndepărtare (retragere) de subiect prin ceea ce solicită o desituare, poate fi o situație mobilă sau mai cuprinzător, o situație liberă.

Situația mobilă, sau liberă, are percepția permanent relativă a adevărului. Astfel că realul din poziția situației mobile abandonează în sensul de acum acceptat constrângerile: principiului, ale conceptului, ale unui act-proces, ale reperului, ale măsurării etc.. Renunță la ideea de finit chiar, sau infinit, în favoarea celei de perpetuă continuitate. Perpetua continuitate absoarbe cele două limite și le include în realitatea în care se derulează șirul de percepții (simțuri) pe care le are la dispoziție omul pentru a cunoaște.

Poate termenul de situație mobilă este mai corect rescris prin termenul re-situație: resituare. Dacă privim așa cunoașterea, respectiv prin dilema dintre moderniști și postmoderniști despre cunoașterea sau necunoașterea adevărului, realul nu este nici ceva plan și nici un diamant cu multe fețe, ci un aluat cleios, amestecat în vecii vecilor de un malaxor necunoscut.

Observatorul face parte din acel aluat, el nu înoată relativ și nici nu are acces la o poziție privilegiată, ci aparține cu totul mișcării acestuia. Adică va rămâne pentru totdeauna la fața locului, căutând altceva, un alt criteriu, în locul unui fals acceptat, că este posibilă existența unui reper al vreunei observații umane. Acest mod de abordare a cunoașterii este cel mai greu accesibil, dar cu totul natural și constructiv.

Idei despre cum văd cunoașterea în epoca ce urmează postmodernismului:

1. Trecerea de la o gândire armonică la o gândire nearmonică

Dezvoltarea (adică existența și persistența) în același spirit a matematicii și gândirea prin modelul unor semne armonice face dificilă înțelegerea termenului de resituare.

Se da mai jos un exemplu pentru a explica, în acest context, diferența dintre ceea ce se presupune a fi armonic și ceea ce se presupune a fi nearmonic:

Gândirea armonică, cea relativă cunoașterii prin situație și desituare, poate fi asemănată cu percepția adevărului despre mâncare, însă cea de pe masă, frumoasă, aleasă. Dar mâncarea de pe masă nu este cunoscută cu adevărat de către un observator, decât după ce ea a fost frântă între dinți, gustată și înghițită. Imaginea mâncării ajunsă în stomac nu ne mai interesează, nu este armonică, adică nu este conformă cu imaginea noastră despre mâncare. Când dorim o mâncare, ne oprim la gustul ei prin abstracție, dar neatent. În schimb, avem imaginea a ceea ce am văzut despre acea mâncare, în armonie cu dorința noastră. Dacă vom crede că fondul de cunoaștere, în viitor, este gustul, cel cunoscut prin însoțire nemijlocită, atunci mâncarea va fi înțeleasă prin conținutul său și nu prin imaginea sa. Această cunoaștere este o cunoaștere prin însoțire a mâncării prin gust și ceea ce urmează util gustului pentru organism, adică o cunoaștere relativă unei gândiri nearmonice, a unei gândiri prin resituare. Pentru organism acea mâncare este cea valabilă, cunoscută nearmonic. Organismul nostru are doar în subsidiarul intelectului cunoașterea mâncării aceleia care are imaginea constituită după formă și culoare.

Adevărata mâncare rezultă, însă, abia după ce acizii din stomac vor transforma frumoasele prăjituri într-o pastă greu de imaginat și de acceptat pentru gândirea actuală.

Realitatea (prăjitura), ca subiect al cunoașterii, are pentru om un efect complet, în întreaga sa ființă, atât materială cât și nonmaterială. O abordare a cunoașterii realității prin imagine și printr-o dorință determinată de imagine, lasă de o parte prea multe întrebări aducătoare de răspunsuri.

Exemplul folosit în prefața cărții, în care se vorbește despre cunoașterea unui cal sălbatic are o aceeași țintă de a explica ceea ce presupune o însoțire. O însoțire a subiectului

cunoașterii, căutată sistematic de către observator, este considerată a fi o modalitate de cunoaștere viitoare, valabilă.

2. Schimbarea referinței observatorului cunoașterii

Ideea de situație, coerentă doar prin acceptul unei armonii informaționale, de genul premiselor matematicii, acel gen de armonie explicat mai sus, relativ la cunoașterea unei mâncări, s-a saturat istoric.

Mai larg spus: copierea armonicelor naturale în științe prin simplitate, adică a concordanțelor dintre imagini din minte și imagini privite, a adus cunoașterea umană în punctul pe care îl ocupă astăzi.

Folosirea ideii de desituare, actualmente și în viitorul cunoașterii, prin corectarea de concepte, tocmai pentru a preveni neajunsul descris mai sus, nu conduce spre schimbarea esențială a poziției observatorului, ci spre nuanțarea excesivă a poziționării lui, consolidând doar o treaptă a cunoașterii definitiv cucerită. (Este, spre exemplu, cazul mecanicii cuantice și al studiului gravitației cuantice pe care le apreciez, datorită modului lor de abordare prin matematică, ca aplicații actuale ale ideii de desituare.)

Folosirea ideii de resituare va presupune dezvoltarea conceptelor de situație mobilă și liberă a observatorului, neîngrădit de propriile simțuri și de demonstrarea permanentă a unei convingeri asupra certitudinii.

Folosirea conceptului de perpetuă continuitate a relației dintre simțul uman (poziția de măsură și de percepție a omului asupra adevărului) și realitate va face să se relativizeze sistematic o certitudine și va duce la o acceptare constructivă și firească a limitelor.

Renunțarea la armonia simbolistică a matematicii și a științelor în general va elibera gândirea de un ideal al propriei frumuseți și va aduce premisele unei noi cunoașteri.

Aceste idei vor fi dezbătute în continuarea cărții, în contextul căutării unui drum ce poate duce spre originile energiei.

5.2. Cunoașterea de tip gordian

Omorând misterele, se golește lumea de lume.

Nu se pot pune în discuție etapele istorice de cunoaștere ale Realității în occident: cunoașterea modernă, cunoașterea postmodernă și cunoașterea viitorului, fără a se pune în discuție cunoașterea și dintr-o perspectivă duală, atât religioasă cât și non-religioasă sau științifică.

Cine l-a creat pe om?

Răspunsul oficial, al acestei întrebări, nu poate fi încă dat. Pentru a fi un răspuns, măcar intermediar acceptat, ar trebui să înceteze această discuție despre cine l-a creat pe om, purtată în ultimele două secole în Occident. Generațiile noi descoperă mereu alte motive, atât în știință dar și în religie, pentru a o relua. Recunoscând o cauză științifică

a apariției omului (și a întregului regn) prin procese de evoluție, omul ar trebui să renunțe la fundamentul său moral, așezat deja istoric prin religie, cel pe care este constituită întreaga civilizație occidentală. Recunoscând o cauză net religioasă a apariției sale, prin creația divină, ar trebui negate descoperiri evidente acum și aplicate ale științelor occidentale.

Filozofia este locul unde poate fi tratată o astfel de dispută, devenită paradoxală. Filozofia este locul unde își pot găsi conviețuire ambele explicații ale apariției naturii și a omului. Aceasta este capabilă de a găsi un răspuns aflat undeva între cele două poziții, prin care să se explice mediat ce aparține religiei din om, prin creație, și ce aparține realismului științei.

Prima întrebare este legată de știință: Ce vechime are știința și ce origine are, în contextul de a fi un operator al cunoașterii omului?

Știința are o vârstă mică, este foarte tânără. Originea sa se află în logica omului, o logică construită paradigmatic, prin aplicarea treptată a ideilor sale. Dar ideile omului au fost ghidate de la începutul său de percepțiile religioase. Nu se poate spune categoric despre știință că devine din religie ci mai degrabă că derivă din religie. În schimb, se poate spune că pentru mari perioade de timp religia a însemnat pentru om și ceea ce se cheamă astăzi știință. Toate descoperirile sale asupra naturii au fost privite mari perioade ale istoriei ca și patrimoniu religios.

A doua întrebare este legată de utilitate: Cui folosește, și cât, răspunsul la această dispută?

Religie înseamnă istorie și trecut adus prezentului, dar și viitorului. Știință înseamnă prezent și viitor. Nu se poate renunța la trecut și la forma creativă a ideii despre om. El a fost creat și nu evoluat sau devenit, pentru conștiința tuturor oamenilor care au trăit în aproape întreaga istorie cunoscută.

A treia întrebare se leagă de cunoaștere:

Cunoașterea este determinată de instrumentul cunoașterii?

În mecanica cuantică s-a dezvoltat pe această temă o teorie uriașă, demonstrându-se faptul că aparatul de măsură, cel care furnizează omului cunoaștere, poate ajunge până la a anihila în totalitate subiectul măsurătorii. Consider că aici este și dificultatea care trebuie lămurită de filozofie în această dispută.

Cunoașterea actuală nu are atributul unicității și, la fel, nici știința care îi urmează. Se poate spune despre actuala cunoaștere, respectiv știință, că sunt occidentale, fiind datorate în cea mai mare parte instrumentelor de cunoaștere folosite și fiind strâns legate de acestea.

De aceea, mai departe, acest eseu încearcă să privească știința occidentală prin natura instrumentului cunoașterii care o determină.

În istorie s-a păstrat o povestioară despre Alexandru Macedon, povestioară care pare a aduce cu ea răspunsul la această perspectivă a cunoașterii de tip occidental.

Fiind el încercat cu desfacerea unui nod complicat al unei frânghii, nodul Gordian, nu a stat pe gânduri și a tăiat cu sabia acel nod, desfăcându-l. Fapta sa este privită, încă și astăzi, ca fiind temerară, utilă și extraordinar de inteligentă. Acest fel de a privi lucrurile s-a transformat într-un mod de gândire la nivelul întregului occident și a determinat practic întreaga evoluție istorică, inclusiv dezvoltarea științifică actuală.

Tema „nodului” era pentru Alexandru Macedon, dar și pentru oricare alt om, dornic de a reuși desfacerea nodului, un mister. Misterul poate fi tăiat în bucăți materiale, cum a făcut acesta, dar aflarea, cunoașterea misterului, nu mai poate avea loc. Cunoașterea nodului cum a fost făcut nodul a fost în totalitate anihilată de instrument, de sabie. Dar, chiar dacă Alexandru Macedon a reușit, învingând nodul, și deci misterul, prin încălcarea noțiunii de mister, acesta rămâne neelucidat în atâtea și atâtea noduri.

Nu a fost învins misterul nodului, ci doar nodul. Aici este confuzia și în ceea ce face astăzi știința occidentală.

Pentru că un nod este un mister al minții umane, în continuare punem în locul nodului, în același tip de experiment, un ou, ca fiind un mister reprezentativ al Naturii.

Ce se află în ou?

Aceasta este de fapt întrebarea care i se poate pune lui Alexandru Macedon.

Cunoașterea occidentală, cea de tip Gordian, are imediat răspunsul, cel al sabiei.

Alexandru Macedon, și pe aceeași credință cu acesta și știința occidentală, vor tăia repede oul cu sabia, învingând și oul și vor privi înăuntru cu încântare prin microscopie electronice și formule frumoase, alăturate.

Dar oul este mort, a fost ucis, și vom afla doar ce se află într-un ou ucis.

Pentru a afla ce se ascunde în ou acesta nu trebuie tăiat cu sabia, ci trebuie pus la clocit. Nu vom afla niciodată, decât așa, misterele naturii. Știință nu înseamnă a sparge oul pentru a afla, ci a ști cum să îl clocești pentru a afla. De aici și diferențele de abordare între ideile creaționiste și cele evoluționiste.

Instrumentul cunoașterii occidentale a fost de la Alexandru Macedon încoace, dar și înaintea acestuia, cel al acțiunii de tip Gordian. Denumirea propusă aici, pentru acest gen de cunoaștere, este incorectă față de esența misterului de atunci, ascuns în acest nod. Este corectă doar prin paradox.

Acest tip de cunoaștere, tipul gordian, este cel în care instrumentul prestabilește cu predominantă răspunsul. Din acest motiv, adevărul științific proclamat nu este contestabil, privit din punctul de vedere al instrumentației de cunoaștere și al conceptului acestui instrument. Vor fi atâtea adevăruri

despre rezultat, câte săbii sau câte instrumente au tăiat și au măsurat. Materialismul științific se definește prin chiar instrumentul său material, acel ac foarte subțire ce împunge genele și inventează ingineria genetică. Valoarea adevărată a unei inginerii genetice este acea implicare științifică ce nu folosește sabia, ci doar cunoașterea.

Știința evoluționistă privește natura prin oul mort, spart și fosilizat, lucru nefolositor pentru om și pentru natură, decât printr-o aparentă curiozitate istorică. O știință de concept „ne-gordian” nu a fost încă pusă în discuție în occident. Dar cel puțin religia, privită ca operator de cunoaștere, nu și-a propus niciodată tăierea nodului sau spargerea oului, păstrând misterul naturii și misterul omului, nealterate și abordabile, afirmând despre toate că sunt o dovadă informațională a unui început.

Din punctul de vedere al „resituării”, din poziția de receptor al cunoașterii occidentale, prima cerință este aceea a apropierei de Orient. Nodul gordian a fost tăiat acum 2300 de ani. Cum se mai poate acum reveni la a afla misterul acestui nod și la a-l desface prin instrumentul minții, cel informațional, și nu cel al sabiei?

Situarea modernă a fost cea a lui Alexandru Macedon, cea a loviturii de sabie asupra nodului.

Desituarea postmodernă este aceea a privirii nodului și a ghicirii misterului acestuia din interpretarea imaginii buclor și a împletiturilor lui, cu încercarea experimentală de a trage de funii pentru a-l desface.

Resituarea presupune a pătrunde în gândirea nodului printr-un capăt al funiei și a parcurge prin însoțire traseul nodului, înțelegându-l, până la celălalt capăt. Și lăsându-l, așa cum este el, pentru totdeauna.

Parcursul drumului resituării, adică al unui drum în sine al cunoașterii, nu pune în fața căutării o țintă a descifrării unui mister ci o țintă a modalității de a conviețui pe un drum al cunoașterii cu acest mister.

(va urma)

CENACLUL PROSPECTART

ÎN FIECARE VINERI DIN ULTIMA
SĂPTĂMÂNĂ A LUNII, DE LA ORA 17
DIN SEPTEMBRIE PÂNĂ ÎN IUNIE
LA CENTRUL CALDERON

J. L. CALDERON 39, BUCUREȘTI

Promovează-ți cartea la târgul internațional
GAUDEAMUS 2015 (18-22 noiembrie)

Expo Book Title II

Primul stand de carte
dedicat Autorilor Independenți

Alege **EBT** pentru prezența operei
tale la cel mai important târg de carte:

1. Alegi tipul de expunere și vânzare
2. Completezi formularul cu detaliile minime
despre cartea ta
3. Trimiți cartea sau stocul minim
4. Cartea ta este expusă și vândută la târg

www.editura-virtuala.ro/gaudeamus

FREE YOUR IMAGINATION!
www.imaginastore.com

The advertisement features a central desktop monitor displaying the ImaginaStore.com website. The website interface includes a search bar, navigation tabs (HOME, ABOUT, CONTACT, HELP, INFORMATION, CONTACT, ZILNOR, CONTACT, CONTACT, CONTACT, CONTACT, CONTACT), and a grid of book covers. A green 'NOU' (New) badge is visible in the top right corner of the monitor. To the left of the monitor is a tablet, and to the right is a laptop, both displaying the same website. In the foreground, a smartphone also displays the website. Blue curved arrows point from the desktop monitor to the tablet and laptop. On the far left and right sides of the image, there are grey rectangular buttons with left and right arrow symbols, respectively.

SEFEUL ROMÂNESC ARE NEVOIE DE

TINE

recomandă prietenilor să cumpere cărți scrise de autori români